Kur'an'ın Yarattığı Mucize Devrimler
Yaşar Nuri Öztürk

© 2010, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.

© 2010, Yaşar Nuri Öztürk

Sertifika No: 10614

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir.

Dizgi Aret Demirkaynak
Kapak tasarım Okan Koç
Yayıma hazırlayan Tansel Mumcu

ISBN: 978-975-10-2955-3

10 11 12 13 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Baskı
İNKILÂP KİTABEVİ BASKI TESİSLERİ

İNKILÂP
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna - İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

PROF. DR. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kurucu dekanı

KUR'AN'IN YARATTIĞI MUCİZE DEVRİMLER

İSTANBUL-2010

İNKILÂP

YAŞAR NURİ ÖZTÜRK

Bayburtlu bir anne ile Trabzonlu bir babanın çocuğu olarak 1951 yılında doğdu.

Time Dergisi'nin gerçekleştirdiği "20. Yüzyılın En Önemli Kişileri" (The Most Important People of 20th. Century) anketinin "En Önemli Bilim Adamları ve Islahatçılar" (The Most Important Scientists and Healers) listesinde, dünya kamu oyunca belirlenmiş yüz ismin, ilk onu arasında yer aldı.

Türk üniversitelerinde öğretim üyesi ve dekan olarak 26 yıl görev yaptı. ABD- New York'ta (The Theological Seminary of Barrytown) bir yıl misafir profesör olarak "İslam Düşüncesi" dersleri okuttu. Aynı süre içinde, The World Scripture'ın İslam bölümünün hazırlanışında görev aldı.

Türkiye, ABD, Avrupa, Afrika, Ortadoğu ve Balkanlar'da İslam düşüncesi, insan ve insan hakları konularında birçok konferans verdi. Türkçe Kur'an çevirisi 1993-2010 yılları arasında 365 baskı yaparak bir rekor gerçekleştirdi.

"İslam-Batı İlişkileri ve Bunun KEİ Ülkelerindeki Yansımaları" (Chelovecheskiy Faktor: Obschestvo i Vlast, 2004-4), "İslam ve Avrupa" (Die Zeit, 20 Şubat 2003), "İslam ve Demokrasi" [Desperately Seeking Europe, London, (Archetype Puplications), 2003, sayfa, 198-210; Europa Leidenschaftlich Gesucht, München-Zürich, (Piper Verlag), 2003, sayfa: 210-224] gibi uzun makaleleri ile, İslam-Batı-Laiklik konularındaki uzun röportajları [örnek olarak bakınız, al-Ahram (Weekly), 1-7 February, 2001] Batı'da ve İslam dünyasında derin yankılar yapmıştır.

Türkçe, Almanca, İngilizce, Farsça ve Rusça basılan eserlerinin sayısı kırkı aşkındır. Şu ana kadar 41 baskı yapmış bulunan "Kur'an'daki İslam" adlı hacimli eseri, İslam'da "Kur'an'a Dönüş Hareketi"nin öncü kitaplarından biri kabul edilmektedir.

Türk ve dünya basınında Öztürk'le ilgili makale, şiir ve röportaj olarak yayınlanan ve hacimli bir arşiv oluşturan yazılar, yürütülmekte olan bağımsız çalışmalarla kitaplaştırılmaktadır.

İÇİNDEKİLER

YAYINEVİNİN SUNUŞU 9

Birinci Bölüm
DEVRİMLERİ YARATAN DEVRİM: İSYAN

Mucize Devrimlerin Temeli: İsyan 13
Cihat Kavramının Yarattığı Devrim: Zulme İsyan 17
Hanîflik Kavramının Yarattığı Devrim: Ecdatperestliğe İsyan 22
Zühruf Suresi'nin Yarattığı Devrim: Zalimlere İsyan 31
Mâûn Suresi'nin Yarattığı Devrim Talancılara İsyan 35

İkinci Bölüm
DEVRİMLERİ BAŞARILI KILACAK DEVRİM: ŞİRKİN DEŞİFRE EDİLMESİ

En Büyük Düşmanı Tanımak 49
Şirkin Mahiyeti 52
Şirk Bir Dindir 56
Şirkin Sermayesi: Putlaştırma 61
Şirkin Temel Görünümleri 72
Şirkin En Tehlikeli Türü: Riyakârlık 82

Üçüncü Bölüm
MEVCUDU YIKARAK YARATILAN DEVRİMLER

Din Sınıfını Yıkmak 89
Rabler Hegemonyası 102
Şer ve Şirk Kodamanlarının Lanetlenmesi 113
Din Kisvesinin Yırtılması 117
Resmî Mâbedin Yıkılması 123

Dindarlık Üstünlük Ölçüsü Değildir 129
Aklın Egemenliğini İlan 135
'Allah'ın Hâkimiyeti'nin Din Hâkimiyeti Olmadığını İlan 140
Kişilerin Egemenliğinden İlkelerin Egemenliğine Geçiş 144
'Allah'ın İndirdiği'nin Beş Adresten Oluştuğunun İlanı 149
Raiyye Zihniyetini Yıkmak 152
Dört Devrimi Birden Gerçekleştiren Ayet 166
İnsan Haklarının İnanç-üstü Ezelî Bir Temele Oturtulması 169
Zulmün Tek Düşman İlan Edilmesi 178
Savaşa İzin Verilmesi 187
Allah'a Kulluğu Aracılara Bağlayan Zihniyetin Yıkılması 191
Anlamını Bilmeden İbadet Edenlerin Lanetlenmesi 192
Evrende İnsandan Üstün Varlıklar da Var 195

Dördüncü Bölüm
OLMAYANI GETİREREK YARATILAN DEVRİMLER

'Allah İle Aldatma' Kavramının Din Diline Sokulması 199
Dinler Tarihinin ve Din Adamlarının Eleştiriye Açılması 204
Hadisleri Din Yapan Zihniyetin Deşifre Edilmesi 208
Okumanın Temel İbadet Olarak Öne Çıkarılması 238
Evren ve İnsanın Ayetlerle Dolu Kitap İlan Edilmesi 245
Varlık ve Oluşun Tümünün Mucize İlan Edilmesi 256
İlmin Tek Üstünlük Ölçüsü Yapılması 262
Uzaydan Gelecek Tehdide Dikkat Çekilmesi 284
Doğanın Dengelerini Bozmanın Yaratacağı Tehdit 286
Teknolojinin Mutsuzluk Aracı Olacağını ilan 295
Ezilip Horlananların Yaratıcı-Motor Güç İlan Edilmesi 299
Emeğin ve Artık-Değerin Belirleyici İlan Edilmesi 303
Servet Sahiplerinin Yıkıcı Unsur İlan Edilmesi 312
Paylaşmayan Bir Dünya Mutlu Olamaz 314
İsrafın İnsanlık Suçu İlan Edilmesi 330
Niteliksiz Nüfus Artışının Zararlı İlan Edilmesi 341
Komşuluk Dinlerüstü Bir İnsanlık Değeridir 356

Beşinci Bölüm

KUR'AN'IN BİLGİ TOPLUMU TALEBİ

Kur'an, Bilgi Toplumunun Anlayacağı Kitap! 361
Kur'an'ın Bilgi Toplumu Talebi 363
Kültür Yerine Uygarlığın Öne Çıkarılması 366
Özgür Bireyin Öne Çıkarılması 369
Nitelikli İnsan Talebi 370
Yaratıcı Sınerjinin Öne Çıkarılması 371
Estetik ve Güzelliğin Öne Çıkarılması 373

Altıncı Bölüm

KUR'AN'IN SORDUĞU DEVRİM: SORULAR

Yaradılışla İlgili Sorular 377
Akılla İlgili Sorular 382
Kur'an'la İlgili Sorular 384
Hadislerle İlgili Sorular 389
İnsanla İlgili Sorular 391
Dinle İlgili Sorular 393
Şirk ve Yedek İlahlarla İlgili Sorular 414
Peygamberlik ve Aydınlatma İle İlgili Sorular 419
Zulüm ve Zalimlerle İlgili Sorular 421
Kıyametle İlgili Sorular 423

KAYNAKÇA 427
DİZİN 433

YAYINEVİNİN SUNUŞU

"Sen yüzünü, bir hanîf olarak dine, Allah'ın, insanları üzerinde yarattığı fıtrata çevir. Allah'ın yaratışında/yarattığında değiştirme olmaz. Doğru ve eskimez din işte budur. Fakat insanların çokları bilmiyorlar. "

Rûm Suresi, 30

Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, "Kur'an'ın yorum katılmamış ilk Türkçe çevirisini yapan bilim adamı" olarak anılır. 1993-2010 yılları arasında 335 baskı yapan bu çeviri,"Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en çok baskı yapan kitabı" sayılmıştır.

Yaşar Nuri Öztürk'ün dinde Kur'an'a, düşüncede ise akılcılığa öncülük tanıyan düşünceleri ve eserleri, geniş halk kitlelerince benimsenmiş, desteklenmiş ve takdir edilmiştir. Ancak hurafe yobazları ile iç ve dış iktidar odaklarının yandaşı "din baronları" tarafından ağır biçimde eleştirildiği de bilinmektedir.

Time Dergisi'nin gerçekleştirdiği "20. yüzyılın en önemli kişileri" anketinin "En önemli bilim adamları ve ıslahatçılar" listesinde dünya kamuoyunca belirlenmiş 100 ismin, ilk on kişisi arasında yer alan Yaşar Nuri Öztürk, 'üretken bir yazar ve güçlü bir hatip' kimliklerinin yanı sıra Cumhuriyet Türkiyesi'nin bir Türk aydını ve samimi bir Kur'an mümini olarak itibar kazanmıştır. Sayıları altmışı aşan ve Türkçe, Almanca, İngilizce, Farsça yayınlanan eserlerinin tümü bestseller olmuştur.

Yaptığı bilimsel çalışmalarla İslam dininin evrenselliğine ve akılcı karakterine sürekli vurgu yapan Öztürk, bu dinin geniş kitlelerce doğru anlaşılmasında bu yüzyılın en büyük hizmetlerinden birini vermiştir.

Avrupa üniversitelerinde düşünce dünyasıyla ilgili yapılan İngilizce, Almanca, Fransızca akademik tezlerin sayısı ona yakındır. Bu tezlerin ortak ifadelerinden biri de Öztürk'ün, modern Türk-İslam ilahiyatının öncüsü olduğudur. Gerçekten de onun yirmi-otuz yıl önce ilk kez telaffuz ettiğinde ağır eleştirilerle karşılanan birçok fikri bugün 'aydın ilahiyatçı' sıfatı taşıyanların hararetle savundukları bakış açıları haline gelmiştir. Bu bakış açılarının tümü, Öztürk'ün fikir teknesinde yoğrulan hamurun değişik adlarla servise çıkarılmış ürünleridir. Meslektaşları bunu ne kadar itiraf eder bilemeyiz ama tarih ve dünya kamuoyu gerçeği kayda geçirmiştir.

Öztürk, "*Kur'an'ın Yarattığı Mucize Devrimler*" adlı eseriyle bizlere aklın, bilimin, zulme, sömürüye ve şirke karşı isyanın temellendirdiği gerçek bir İslam anlayışının yolunu bir kez daha açıyor. Öztürk, elinizdeki eserinde, çıkarcı siyasetlere, emperyalizme teslimiyet politikalarına, İslam'ı çıkarları doğrultusunda yorumlayan zihniyetlere karşı sergilediği bilimsel ve düşünsel dirayeti, altı bölüm ve altmış küsur başlık altında gözler önüne koyuyor.

Temel eğitimi bakımından ilahiyatçı, felsefeci, hukukçu ve bu eğitiminin gereği olarak da çok yönlü bir düşünür olan Öztürk'ü biz, hayatını adadığı Kur'an'dan aldığımız iki sözcükle tanımlıyoruz: 'Hanîf Mümin.'

İnkılâp Kitabevi ailesi olarak, düşünce dünyamızın bu vakur ve aydınlık şahsiyetini, devrim niteliğindeki bu yeni eseriyle ağırlamaktan onur duyuyoruz.

Ahmet Tansel Mumcu

Birinci Bölüm

DEVRİMLERİ YARATAN DEVRİM: İSYAN

Avrupa üniversitelerinde düşünce dünyasıyla ilgili yapılan İngilizce, Almanca, Fransızca akademik tezlerin sayısı ona yakındır. Bu tezlerin ortak ifadelerinden biri de Öztürk'ün, modern Türk-İslam ilahiyatının öncüsü olduğudur. Gerçekten de onun yirmi-otuz yıl önce ilk kez telaffuz ettiğinde ağır eleştirilerle karşılanan birçok fikri bugün 'aydın ilahiyatçı' sıfatı taşıyanların hararetle savundukları bakış açıları haline gelmiştir. Bu bakış açılarının tümü, Öztürk'ün fikir teknesinde yoğrulan hamurun değişik adlarla servise çıkarılmış ürünleridir. Meslektaşları bunu ne kadar itiraf eder bilemeyiz ama tarih ve dünya kamuoyu gerçeği kayda geçirmiştir.

Öztürk, *"Kur'an'ın Yarattığı Mucize Devrimler"* adlı eseriyle bizlere aklın, bilimin, zulme, sömürüye ve şirke karşı isyanın temellendirdiği gerçek bir İslam anlayışının yolunu bir kez daha açıyor. Öztürk, elinizdeki eserinde, çıkarcı siyasetlere, emperyalizme teslimiyet politikalarına, İslam'ı çıkarları doğrultusunda yorumlayan zihniyetlere karşı sergilediği bilimsel ve düşünsel dirayeti, altı bölüm ve altmış küsur başlık altında gözler önüne koyuyor.

Temel eğitimi bakımından ilahiyatçı, felsefeci, hukukçu ve bu eğitiminin gereği olarak da çok yönlü bir düşünür olan Öztürk'ü biz, hayatını adadığı Kur'an'dan aldığımız iki sözcükle tanımlıyoruz: 'Hanîf Mümin.'

İnkılâp Kitabevi ailesi olarak, düşünce dünyamızın bu vakur ve aydınlık şahsiyetini, devrim niteliğindeki bu yeni eseriyle ağırlamaktan onur duyuyoruz.

Ahmet Tansel Mumcu

Birinci Bölüm

DEVRİMLERİ YARATAN DEVRİM: İSYAN

MUCİZE DEVRİMLERİN TEMELİ OLARAK İSYAN

İsyan kökünden türeyen kelimeler Kur'an'da 30 küsur yerde geçer. Bunların 20 küsuru fiil halinde kullanımdır. **İsyan** kelimesi, **Kur'an dilinin aşılmamış ustası Isfahanlı Râgıb**'ın da söylediği gibi, değnek-sopa anlamındaki asa kelimesiyle aynı köktendir. Ve **isyan, bir şeyi asa ile engellemek anlamındadır.** Kelime, daha sonra, geçirdiği değişim ve gelişimle, her türlü karşı çıkış anlamında kullanılmıştır. Biz burada, şu ana kadar işaret edilmemiş bir noktaya dikkat çekmek istiyoruz:

Hz.Musa'nın serüveni anlatılırken kullanılan asa (değnek, sopa) kelimesi, eğer isyan anlamında alınırsa-ki bu, dil bakımından mümkündür-bu büyük peygamberin en büyük mucizesi, Firavun'a karşı isyan olur. Kur'an bunu kendi terminolojisi içinde, Firavun yardakçısı büyücü ve yöneticilere karşı **Musa'nın asası** ifadesiyle vermiştir. **Musa'nın en büyük mucizesi (el-âyetü'l-kübra) onun asasıdır.**

Musa'nın asasının Firavun sihirbazlarının bütün hünerlerini yalayıp yutmasıyla sembolize edilen nedir? Acaba bu, bir değnek midir, yoksa asa kelimesinin esas delâleti olan isyan mıdır? **"Firavunun hünerli sihirbazlarıyla sembolize edilen teknik-askerî gücü, Musa'nın asası ile sembolize edilen isyan ve karşı çıkış gücü mağlup etti"** diyebilir miyiz? Biz, diyebileceğimiz kanaatindeyiz. Eğer böyleyse en büyük mucizelerden biri de, zalimlere karşı isyan olacaktır.

İsyan konusunun ilginç noktalarından biri de şudur: Kur'an hem Âdem'in (insanın) hem de şeytanın Allah'a ters düşmesini isyan olarak nitelendiriyor:

"Âdem Rabb'ine isyan etti." (Tâha, 121)

"Şu bir gerçek ki, şeytan, Rahman olan Allah'a karşı âsi olmuştur." (Meryem, 44)

O halde, oluşun sadece eksi kutbunda değil, artı kutbunda da, yaratıcı ve hür benliğin kıvılcımını isyan tutuşturuyor. Kur'an, bu isyanın ilk kez Allah'a karşı sergilendiğini ve bağışlandığını söyleyerek (Bakara, 37; Tâha, 122) isyanın varlığından değil, isyanda ısrar etmekten şikâyetçi olduğuna vurgu yapmaktadır. Âdem'in hatası ve sonra bağışlanması, yaratıcı-hür benliği elde etmede isyanın gerekliliğini; şeytan'ın inadı ise, isyanı ilahlaştırmanın yanlışlığını anlatmaktadır.

Daha iyisini yapmak için yıkmakla, yıkmayı kutsallaştırmak aynı şey değildir. Peygamberler de onlara karşı çıkanlar da birer isyancı idiler. Hz. Musa da Firavun da birer âsi idi. Biri Tanrı'ya ötekisi ise zorbaya isyan içindeydi. Bütün tarih yaratan ruhlar, derece derece birer âsidir. Mevcuda isyan etmeyen benlik varoluş sırrını yakalayamaz. Varoluş ve tekâmül, bir 'isyan-karşı isyan' diyalektiği halinde sürüp gitmektedir.

İsyanı tanımayan ruh, alışkanlığa ve geleneğe yenik düşer. Alışkanlık ve gelenek, yaratıcı gücün afyonudur. Ölümsüzlüğün kandilini yakan ve kubbeye zaman üstü ses, renk ve desen bırakanlar, her alanda, isyan öncüleridir. Yaratıcı ruhta isyan, öncelikle mevcuda, alışılmışa, dayatılan kabullere isyandır. Mevcuda isyan, insanoğlunun en çetin işidir. Bunun içine ana-babaya karşı çıkmak gibi zorluklar bile girer.

Mevcuda isyanın, o arada babaya isyanın tanrısal sembolü Hz. İbrahim'dir. Yaratıcı irade yönündeki yürüyüşte her oluş bir İbrahim gerektirir. Mevcut, en iyi şekliyle bile, yerinde duruş, çürüyüştür. İleri geçmek; duranı itmek, onun üstüne basmakla olur. İşte bu, isyandır. Ve ileri gidenler, çürümeyi bekleyenlerin bağırtılarıyla sürekli rahatsız edilirler.

Yürüyen benliğin her anı, bir öncekine isyandır. Çünkü

yürüyen benlik, yaratan ruhtur ve yaratan ruh, tıpkı Tanrı gibi "her an yeni bir iş ve oluştadır" (Kur'an, Rahman, 29) Bunun içindir ki Yaratıcı Kudret, "Allah'ın yardımcıları olun" (Saff, 14) demekte ve eklemektedir:

"Eğer siz Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder." (Muhammed, 7)

"Allah, kendisine yardım edene elbette yardım eder." (Hac, 40)

İnsanın Allah'a yardımı nasıl olabilir? Elbette ki, Allah'ın iradesi yönünde eylem koymakla olur. Bunun daha açık anlamı, Allah'ın iradesine isyan eden maddesel ve ruhsal despotlara karşı çıkmakla. Bunun adı, isyandır. O halde, varoluştaki yerine tam oturmuş isyan, Yaratıcı'ya yardımın ta kendisidir.

Yaratıcı isyan, günahı tanıyan, fakat ona esir olmayan ruhun tavrıdır. Yıkıcı isyansa, günaha ve tahribe kul olmayı amaç edinen saplantıdır. Birincisi peygamberlerin, ikincisi onlara düşman ruhların isyanıdır. Oluş, bu iki isyanın sürekli düellosudur. İnsanlığın büyük evladı Hallâc-ı Mansûr (ölm. 309/921), *Tavâsîn*'inde bu nükteye dikkat çekerken şöyle diyor:

"Ahmed (Hz. Muhammed) ile İblis'ten başka hiç kimseye iddiacı olmak yaraşmamıştır. Şu var ki, İblis'in gözden düşmesine karşı Ahmed için gözün gözü açıldı. İblis'e, 'Secde et!' dendi, Ahmed'e, 'Bak!' İblis secde etmedi, Ahmed de sağa-sola bakmadı."

Yani ilk anda ikisi de emre karşı isyan sergiledi. (Hallâc'ın bu sözleri ve geniş izahı için bk. Öztürk; *Hallâc-ı Mansûr ve Eseri*, 109-111)

Kur'an, isyan konusunda iki tehlikeden sakındırmak istiyor: İsyanı hiç tanımamak ve isyanı ilahlaştırmak. Birinci hal melek-insan hayaline esir olmaktır ki Kur'an, insanın yaradılış gerçeğine aykırı olan bu kabule karşı çıkar. (Bakara,

30; Ahzâb, 72) Ne ilginçtir ki, meleklerden söz eden ayetlerden biri, onları, "Kendilerine emrettiği hususlarda Allah'a isyan etmezler" (Tahrîm, 6) diye tanıtıyor. Oysaki insan, zalim ve kan dökücü olarak nitelendirilir. İnsan, isyanı tanıyan ve kullanan bir varlıktır ve bu yüzden üstündür. Hz. Muhammed bu gerçeği ifade ederken şöyle diyor:

"Eğer günah işlemeseydiniz Allah sizi yok eder, yerinize günah işleyen bir topluluk getirirdi." (Müslim, tevbe 11; Tirmizî, cennet 2)

Bu söz, din dilinde bir adı da günah olan isyanın hayat ve oluştaki yerine dikkat çeken mucize bir beyyinedir. (İsyan konusunda ayrıntılar için bizim *'Kur'an Açısından Şeytancılık'* adlı eserimize bakılabilir.)

İsyan kavramını günümüz İslam dünyası bağlamında değerlendirirsek şunları söyleyebiliriz: İslam dünyası büyük isyanlara ve büyük âsilere muhtaçtır.

Kur'an'a göre, en büyük engeli aşmak, boynumuzu bukağılayan tabuları kırmaktır. Bunu ancak büyük hamlelerin yaratıcısı dev âsiler yapabilir. Ne yazık ki, İslam dünyası, bukağılarını kırmak için isyan etmek yerine saltanat ve mide uğruna savaşıyor. Genelde tüm dünya, özel olarak da İslam dünyası gerçek İbrahimlere muhtaçtır. Gerçek İbrahim özlemi iyi kavranamaz ve hedefine yönelemez ise sahte İbrahimler zuhur eder ve o zaman isyan, oluş ve eriş yerine ölüş ve bitiş getirir.

Yüce ruhların yaratıcı isyanı ile hazır yemek için dalaşan cüce benliklerin kavgasını birbirine karıştırmamalıyız. Allah ile aldatanlar, cücelerin kavgasını yürüyen ruhların isyanı gibi göstererek de aldatırlar.

Bir başına sergilediği devrimlerle çağların akışını etkileyen büyük ruh, isyanıyla ilgili olarak sorulan soruya şu cevabı verebilir:

"Ben, tarih önünde, isyanım kadar büyüğüm!"

CİHAT KAVRAMININ YARATTIĞI DEVRİM: ZULME İSYAN

Cihadın kökdaşı olan **cehd** (yoğun gayret, didinme, çabalama), Kur'anî düşüncedeki **tüm anlamlarıyla zulme karşı direnmeyi ifade eder.** Bu direnmelerin her biri zulüm kelimesinin bir anlamıyla irtibatlı bir mücadele sergiler.

Despot ve zalim yöneticilere, işgalcilere, emperyalistlere karşı savaş zulmün baskı ve adaletsizlik anlamlarına karşı savaş (cihat) iken, cihadın bir şekli olan **içtihat,** zulmün karanlık anlamına karşılık gelen cehalete karşı bir savaştır. Cihadın bir başka şekli olan **mücahede** (benliği arındırma), insan benliğine musallat olmuş ve aydınlanmayı engelleyen karanlıklara, kişinin kendine yaptığı zulümlere karşı bir savaşı çerçevelemektedir. Biz burada birinci anlam (cihat) üzerinde duracağız, fakat cihadın genel çerçevesini tanımak için, bu kelimenin kökdaşı olan **cehdle** ilgili kısa bir açıklama yapmayı gerekli görmekteyiz.

Kur'an-ı Kerim'de türevleriyle birlikte 40 civarında yerde geçen **cehd** kelimesinin anlamı kararlı ve şuurlu gayret demektir. Kur'an terminolojisinde **cihat,** değindiğimiz üç tip cehdin tümünü ifade edecek biçimde kullanılmaktadır. Kur'an bunu; **'Allah yolunda gayret göstermek'** şeklinde ifadeye koyuyor. **'Allah yolunda'** tabirinin anlamı, dinciliğin iddia ettiği gibi, mezhebi ve tarikati farklı olanlara kin ve düşmanlık değildir; varoluşun amaçlarına uygun irade ve eylem sergilemektir.

Cihad; mal, can ve fikir unsurlarından biri veya hepsiyle yapılır. (Nisa, 95; Enfâl, 72; Tevbe, 20; Hucurât, 15) Cihadın

bedensel ve ruhsal kısmını sergileyene **mücahit**, bilimsel ve fikirsel kısmını sergileyene **müçtehid** denmektedir.

İslam literatüründe başlangıçtan beri 4 tip cihaddan bahsedilmiştir:

1. İç Dünyamızda Nefse Karşı Cihat:

Bu konuda şu hadis çok ünlüdür: **"Gerçek mücahit nefsinin kötülüklerini yenmek için cihat verendir."** Bu anlamda cihadın bir numaralı alanı insan benliğidir. **Muhammed İkbal** bu en büyük cihada dikkat çekerken şöyle diyor:

"Benim içim, atsız ve ordusuz bir savaşın alanıdır. Onu, görme gücü benim gibi olanlar görebilir." (Câvidname, beyt, 786)

2. Şeytana Karşı Cihat:

Bu da kötü duygu, düşünce ve saplantılarla cihad olarak anlatılır.

3. İnkârcılara ve İkiyüzlülere Karşı Cihat:

Bunun da kolaydan zora doğru dört mertebesi vardır: Gönülden karşı çıkma, dil ile karşı çıkma, mal ile karşı çıkma, beden ile karşı çıkma.

4. Zalimlere ve Kötülere Karşı Cihat:

Kur'an'ın bu konudaki tutumu çok açıktır. Nisa Suresi 75. ayet şöyle diyor:

"Size ne oluyor da, 'Ey Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan şu memleketten çıkar; bize tarafından bir yardımcı gönder; bize katından bir dost yolla!' diyen ezilip horlanmış erkekler, kadınlar ve çocuklar için Allah yolunda savaşmıyorsunuz."

Başta Amerikalı bilgin **Bernard Lewis** olmak üzere, bazı Batılı yazarların **'zalim yönetime karşı çıkmak düşüncesi İslam'a yabancıdır'** (Lewis; ***İslamic History***, 256) yolundaki düşünceleri, yukarıki ayetten de anlaşılacağı gibi, yanlış bir tespittir.

KUR'AN'A GÖRE ZULÜM:

Zulüm kelimesi Kur'an'da türevleri ile birlikte 300'e yakın yerde geçer. Kelimenin kökdaşı olan ve karanlık anlamına gelen **zulmet** kelimesini de eklersek, bu rakam yaklaşık 350 olur.

Işıksızlık anlamındaki zulmetle aynı kökten gelen **zulüm** kelimesi Kur'an bünyesinde küfür, şirk, kötülük, baskı, işkence, haksızlık anlamlarının tümünde kullanılmıştır. Dil bilginleri ve müfessirlerin büyük çoğunluğu zulmün Kur'an terminolojisindeki anlamını şöyle vermektedir: **"Bir şeyi ait olduğu yerin dışında bir yere koymak"** (Râgıp, Müfredât, zulüm; Endelûsî, ***Tuhfetü'l-Erîb***, zulüm). Bundan da anlaşılır ki zulüm, insan hayatında olduğu kadar, öteki varlık alanlarında da yozlaşma ve yabancılaşmaya sebep olmaktadır. Ve bu anlamda **en büyük zulüm üretici**, insandır. Çünkü yaradılış düzenini ve tabiattaki denge ve ahengi bozan tek varlık insandır. Nitekim Kur'an, insanın kötülüklerinden şikâyetçi olan melekleri konuştururken onun iki tipik kötülüğüne parmak bastırır: **Bozgunculuk, kan dökücülük.** (Bakara, 30) Ahzâb, 72. ayette ise insanın iki tipik olumsuzluğu olarak bilgisizlik ve zalimliğe yer verilir.

Kur'an açık bir şekilde göstermektedir ki, **bütün zulümler insan elinin ürünüdür.** Allah en küçük anlamda bile zulmetmez. (bk. 4/40; 10/44; 18/49). Yaratıcı düzen bozulmadan korunduğu sürece zulüm asla söz konusu olmaz. (bk. 14/34; 3/182; 8/51; 22/10; 50/29).

'Şeyleri ait oldukları yerlerin dışına koymak' bazen mekân, bazen de zamanla ilgili olabilir. O halde, zulüm, eksiklikten doğabileceği gibi fazlalıktan da doğabilir. Mesela, **faiz** (riba) ve **israf** birer zulüm olarak bazı insanlarda eksiltme, bazılarında artırma yaratmaktadır. Bir kısım insanların gereğinden fazlaya sahip olmaları yahut gereğinden fazla harcamaları, diğer bazılarının gereğinden azını elde etmeleri sonucunu verecektir ki, Kur'an'a göre, bu bir zulümdür.

Zulmün **karşıtı adalettir** ki, o da **'her şeyi yerli yerinde yapmak, yerli yerine koymak'** anlamındadır. Kur'an-ı Kerim

şirki de büyük bir zulüm olarak tanıtmaktadır.

"Şu bir gerçek ki, şirk, çok büyük bir zulümdür." (Lokman, 13).

Büyük zulümlerden bazıları şunlardır: Mâbetlere saldırı, tanrısal gerçekleri saklamak veya saptırmak, yalan yere Allah'tan ilham aldığını söylemek, Allah'a iftira, din adına yalan uydurmak. Bu son zulüm türü, Bakara Suresi 79. ayette üç kez lanetlenmektedir:

"Lanet olsun o kişilere ki, kitabı kendi elleriyle yazarlar da sonra onunla basit bir karşılık satın alsınlar diye, 'İşte bu, Allah katındandır!' derler. Lanet olsun onlara, ellerinin yazdıkları yüzünden! Lanet olsun onlara, kazanıp durdukları yüzünden!"

Ülke ve uygarlıkların yıkımına sebep olan zulüm, daima servet ve nimet şımarıklığı ile yan yana durur. (bk.11/116) Kur'an burada 'servet ve refahın getirdiği şımarıklığa uymak' deyimini kullanıyor. Zalimler bu uymanın kurbanıdırlar. Zalimleri iki şey daha yıkmaktadır: Sonu gelmez hırslarla, bilgisizlik.

SAVAŞIN TEK GEREKÇESİ: ZULÜM

Kur'an'ın kanlı çarpışmaya (savaşa) izin verme gerekçesi de zulümdür. Kanlı çarpışmanın meşruluğu zulme uğramış olmakla gerçekleşir. Bu meşruluk doğunca da Allah, zalimlere karşı savaşanların başarısını taahhüt eder. (Hac Suresi, 39-40)

Zulme karşı savaşmak sadece zulmün muhatabı olanların görevi değildir. Kur'an, zulme uğrayanların yanında savaşmayı bütün onur sahiplerinden, bir insanlık borcu olarak istemektedir. (Nisa, 75) İnsanlara zulmedenlere her türlü karşı çıkış serbesttir. (Şûra, 42)

Zulme karşı savaş vererek yurtlarından olanların yeryüzünde güzel bir biçimde barınağa kavuşturulacakları da bir

tanrısal vaat olarak öne çıkarılıyor. (Nahl, 41) Bundan önemlisi, Kur'an, zulüm beldesinden göçmeyip de orada ömrünü müstaz'af (ezilip horlanan) olarak tamamlayanların kendi kendilerine zulmettiklerini ve bu yüzden hesaba çekileceklerini de bildirir. (Nisa, 97) Bunun anlamı şudur:

İnsanın, zulüm ve zalimden başka düşmanı yoktur, olmamalıdır.

"Zalimlerden başkasına kin ve düşmanlık olmamalıdır." (Bakara, 193)

Din ayrılığı düşmanlık sebebi değildir. Başka dinlerdeki zalim olmayanlar, sizin dininizdeki zalimlerden yeğdir. Kur'an, imanın huzur ve aydınlığa çıkarmasını imanın zulümle kirletilmemesi şartına bağlamıştır. (En'am, 82) Bunun açık anlamı, İslam düşünürlerinin ortak kanaatleriyle şudur:

"Bir ülkenin hayatı ve yönetimi küfür üzere yürüyebilir, ama zulüm üzere yürümez."

Ehlikitap'ın (Yahudi ve Hıristiyanların) sadece zalim olanlarına şiddet gösterilir. Onların zalim olmayanları ile mücadele en güzel biçimde, en güzel yollarla yapılacaktır. (29/46) O halde, Kur'an'ın, küfürle mücadelede şiddet ve katılık isteyen ayetlerini bu insanların zalimleri için geçerli saymak Kur'an'ın buyruğudur.

Kısacası, Kur'an'ın zalime hıncı öylesine büyüktür ki, kendisini 'zulmedenleri tehdit etmek için gelmiş' kitap olarak tanıtmıştır:

"Bu Kur'an, kendinden öncekileri tasdikleyen bir kitaptır. Zulmedenleri uyarsın, güzel davrananlara müjde olsun diye Arap dilindedir." (Ahkaf, 12)

HANÎFLİK KAVRAMININ YARATTIĞI DEVRİM: ECDATPERESTLİĞE İSYAN

Ecdatperestliğe, ataların kabullerini dokunulmaz kılmaya isyan, peygamberlerin temel niteliklerinden biri, Kur'an imanının olmazsa olmaz şartıdır.

Müşrik (putperest) yaklaşım, şirkin temel özelliklerinden biri olarak, geçmiş ecdat kabullerinin değişmez-dokunulmaz-kutsal bir yapı oluşturduğunu, bu kabullere dokunmanın zındıklık veya dinsizlik oluşturduğunu iddia etmektedir. Kur'an'ın en büyük kavgası işte bu iddia sahiplerine karşı veriliyor. **Kur'an, özellikle din bahsinde, peygamberlerle onların karşısına dikilen şirk zümreleri arasında tarih boyunca sürüp giden kavganın esasını, ecdatperestlikle akıl ve bilginin mücadelesi olarak tescil etmektedir.**

Temelde iki tez söz konusudur:

1. Şirkin tezi: Bu teze göre, güvenilir, dokunulmaz ve kutsal sayılan atalardan bize devredilen gelenek ve kabuller, iyinin, doğrunun ve güzelin ölçütüdür. Bunların muhafaza edilmesi (**muhafazakârlık**) ise dinin ta kendisidir.

2. Tevhidin tezi: Bu teze göre ise güvenilir, dokunulmaz ve kutsal olan, aklın ve bilimin verileridir. İyinin, doğrunun ve güzelin ölçütü bu verilerdir. Din ise bu verilerle peygamberlere vahyedilenin kucaklaşmasıyla vücut bulur.

Bu iki tezin kavgası çok zorludur. Kur'an, bu iki tezin temel söylemlerini kayda geçirmektedir. Birinci tezin yani ecdatperestlik şirkinin temel söylemi şudur:

"Ayetlerimiz, karşılarında açık seçik beyyineler halinde

okunduğunda, delilleri sadece şöyle demek olmuştur: 'Doğru sözlüler iseniz atalarımızdan kanıt getirin." (Dühan, 36; Câsiye, 25)

İkinci tez, yani **peygamberlerin tezi** ise şu söylemi öne çıkarmaktadır:

"Eğer doğru sözlü kişiler iseniz bundan önceki bir kitap yahut bir bilgi kalıntısı getirin bana!" (Ahkaf, 4)

"Eğer doğru sözlü iseniz bana ilimle haber verin." (En'am, 143)

Ecdatperestliğin esası dikkate alındığında onu **gelenekçilik** veya **muhafazakârlık** olarak anmak mümkündür. Ve bu durumda şunu söylemek de mümkün olacaktır: Gelenekçilik veya **muhafazakârlık,** yalın haliyle alındığında putperestliktir. Kur'an burada çok sert bir tavır koymuştur: **'Atalar'** ve **'en eski atalar'** ne bırakmışsa şirk ürünüdür. (Enbiya, 54; Şuara, 76) Çünkü Kur'an, ecdatperestliğin Allah ile sürekli yarıştığını ve çoğunlukla da onu ikinci sıraya ittiğini bilmektedir. Getirdiği dinin en önemli ibadetlerinden biri olan haccın yerine getirilmesinden söz ederken kullandığı şu cümle, sadece bir serzenişin değil, ağır bir ithamın da ifadesidir:

"Allah'ı anın. Tıpkı atalarınızı andığınız gibi, hatta daha kuvvetli bir anışla!" (Bakara, 200)

İnsanoğlunun, atalarını Allah'tan daha çok ve daha kuvvetli andığı tartışılmaz bir gerçektir. Ne yazık ki bu gerçek, insan hayatında hükmünü yürütmeye devam etmektedir. Biraz kılık değiştirerek, biraz gizlenerek, biraz da maske kullanarak.

Kur'an, gelenekçiliğin yani ecdatperestliğin karşısına **akılcılık** ve bilimciliği koymaktadır. Temel karşıt kavramlar bizzat Kur'an tarafından belirlenmiştir: **Akıl ve ilim.** Kur'an bu noktada, âdeta felsefî tanımlamalar getirmektedir. Ecdatperestliğe yöneltilen sarsıcı eleştirilerden bazıları şunlardır:

"Onlara, 'Allah'ın indirdiğine uyun!' dendiğinde: 'Hayır! Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız.' derler. Peki, ataları bir şeyi akıl yoluyla kavrayamıyor, doğruya ve güzele ulaşamıyor idiyseler?!" (Bakara, 170)

"Onlara, Allah'ın indirdiğine ve resule gelin dendiğinde şöyle derler: 'Atalarımızı üzerinde bulduğumuz şey bize yeter.' Peki, ataları hiçbir şey bilmiyor, doğru yolu bulamıyor idiyseler de mi?" (Mâide, 104)

"İnsanlardan öylesi var ki, Allah uğrunda ilimsiz, kılavuzsuz ve aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın mücadele eder. Böylelerine, Allah'ın indirdiğine uyun dendiğinde şu cevabı verirler: 'Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız.' Peki, şeytan onları, alevli ateşin azabına çağırmış olsa da mı?" (Lokman, 20-21)

"Onlara bundan önce bir kitap verdik de ona mı yapışmaktadırlar? Hayır, sadece şunu söylemişlerdir: 'Biz atalarımızı bir ümmet/bir din üzerinde bulduk; onların eserlerini izleyerek biz de doğruya ve güzele varacağız." (Zühruf, 21-22, 23)

Putperest mantık, atalara izafe ederek yaptığı her şeyin iyi ve güzel olduğunda, bunun için de ecdadı izlemeyle Allah'ı izlemenin aynı anlamı ifade ettiğinde ısrarlıdır:

"İbrahim; babasına ve toplumuna şöyle demişti: 'Şu başına toplanıp durduğunuz heykeller de ne? Dediler: 'Atalarımızı onlara kulluk/ibadet eder bulduk.' Dedi: 'Vallahi, siz de atalarınız da açık bir sapıklık içine düşmüşsünüz.' Dediler: 'Sen gerçeği mi getirdin yoksa oynayıp eğlenenlerden biri misin?" (Enbiya, 53-55)

"İbrahim'in haberini de oku onlara. Hani, babasına ve toplumuna şöyle demişti: 'Siz neye ibadet ediyorsunuz?' Dediler: 'Birtakım putlara tapıyoruz. Onların önünde toplanıp tapınmaya devam edeceğiz.' Dedi: 'Yalvarıp yakardığınızda sizi duyuyorlar mı? Size yarar sağlıyor yahut zarar veriyor-

lar mı?' Dediler: 'Hayır! Ancak atalarımızı böyle yapar halde bulduk.' Dedi: 'Gördünüz mü neye ibadet ediyormuşsunuz! Siz ve o eski atalarınız! Şüphesiz, onlar benim düşmanım. Ama Âlemlerin Rabbi, dostum." (Şuara, 71-77)

Bu yüzdendir ki, şirk, peygamberlere kin ve öfkesini, sürekli olarak ataların rahatsızlığı kaygısına dayandırır:

"Sen bize, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyden bizi çeviresin de bu toprakta devlet ve ululuk ikinizin olsun diye mi geldin? Biz, ikinize de inanmıyoruz." (Yunus, 78)

Ataların bıraktığını muhafazayı din yapan şirk çocuklarının, peygamberlere yönelik itham ve hakaretlerinin özünde hep 'ataların tâciz edilmesi'nden doğan öfke vardır:

"Ayetlerimiz açık seçik kanıtlar halinde karşılarında okunnunca şöyle derler: 'Bu adam, atalarınızın kulluk/ibadet etmekte olduklarından sizi vazgeçirmek isteyen birinden başkası değil." (Sebe', 43)

"Dediler ki, 'Sen, yalnız Allah'a ibadet edelim de atalarımızın kulluk etmekte olduklarını terk edelim diye mi bize geldin? Eğer doğru sözlü isen hadi bizi tehdit ettiğini bize getir." (A'raf, 70)

"Dediler ki, 'Ey Sâlih! Sen bundan önce, aramızda aranan/ümit beslenen bir kişi idin. Şimdi kalkmış, atalarımızın kulluk ettiklerine kulluk etmemizi mi yasaklıyorsun?" (Hûd, 62)

"Dediler ki, 'Ey Şuayb! Namazın/duan mı emrediyor sana, atalarımızın tapar olduğunu terk etmemizi yahut mallarımızda dilediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi?" (Hûd, 87)

Tek tek bütün nebileri saymaya ne gerek! Şirk öfkesinin temelinde hep aynı kaygı var:

"Resulleri dediler ki, 'Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında mı kuşku? O sizi, günahlarınızı afftetsin, belirli bir süreye kadar size zaman tanısın diye çağırıyor.' Şöyle cevap verdiler:

'Siz de bizim gibi birer insandan başka şey değilsiniz. Atalarımızın kulluk ettiklerinden bizi yüz geri çevirmek istiyorsunuz. Hadi, açık bir kanıt getirin bize!" (İbrahim, 10)

Karşı çıkışın gerekçesi şirkin en beyinsiz söylemi halinde önümüze konmuştur:

"Biz, eski atalarımız arasında böyle bir şey duymadık." (Müminûn, 24; 28-36)

Görüldüğü gibi, gelenek ve ecdat putçuluğunun istediği, Allah'ın tamamen terki değildir; ataların ve geleneklerin terk edilmemesidir. Ataların kutsallığı ve gelenekler korunmak şartıyla Allah'a yer verilmesi **muhafazakârlık şirkini** rahatsız etmemektedir. Bu anlamda bir uzlaşı, gelenekçilik şirkinin sevdiği ve ustalıkla uyguladığı bir yöntemdir. Tevhidin asla kabul edemeyeceği bir numaralı uzlaşı işte bu uzlaşıdır. Çünkü şirkin en yıkıcı şekli budur; çünkü en sinsi şirk budur.

Gelenekçi-muhafazakâr putçuluğun bütün derdi, atalarından görüp öğrenmediklerini, yani yeniyi tepelemektir. Çünkü yeni onlara **'atalarının ve kendilerinin bilmedikleri bazı şeyleri öğretiyor.'** (En'am, 91) Şirk çocukları, eşyanın, atalarının koymadığı isimlerle anılmasına bile tahammül edemezler. (A'raf, 71; Yusuf, 40; Necm, 23) Atalarından miras almadığı şeylerin onun hayatına girmesi şirk zihniyetini kudurtuyor. Kur'an bu noktaya parmak basarken şöyle diyor:

"Ayetlerimiz size okunuyordu da siz ökçeleriniz üzerine gerisin geri dönüyordunuz. Büyüklük taslayarak, gece boyunca hezeyanlar savuruyordunuz. Sözü gereğince düşünmediler de ondan mı, yoksa kendilerine, ilk atalarına gelmeyen bir şey geldi diye mi? Yoksa resullerini tanımadılar da bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar? Yoksa, 'Onda bir cinnet mi var' diyorlar! Hayır, o kendilerine hakkı getirdi ama onların çoğu haktan tiksinen kişilerdir." (Mü'minûn, 66-70)

Şirkin buna isyanı çok zorludur. Şu ayetler, bu isyan ve panik halinin volkanik kükreyişini önümüze koyuyor:

"Kendi içlerinden kendilerine bir uyarıcı geldi diye şaşıp kaldılar. Ve şöyle dedi bu nankörler: 'Bu adam yalanlar düzen bir büyücü. İlahları bir tek tanrı mı yapmış? Bu, gerçekten hayret edilecek bir şey!' İçlerinden kodaman bir grup öne çıktı: 'Haydi, yürüyün! İlahlarınıza sahip çıkmada kararlı davranın! Gerçek şu ki, istenip beklenen şey budur. Öteki millette işitmedik böyle bir şey. Bu bir uydurmadan başka şey değildir." (Sâd, 4-8)

Kur'an, bu sakat mantığı şöyle eleştiriyor:

"Bir iğrençlik yaptıklarında şöyle derler: 'Atalarımızı bu hal üzere bulmuştuk. Yani Allah emretti bize bunu.' De ki, 'Allah, edepsizliği/iğrençliği emretmez. Allah hakkında, bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?" (A'raf, 28)

Özetleyelim:

Kur'an, Allah'ın birliğine dayanan dinin ana eylemini 'eskiyi iptal' olarak tescil etmektedir. Bunun içindir ki tevhidin mustarip taşıyıcıları ve tebliğcileri olan peygamberlerin şirk tarafından konmuş ortak adları **'mubtılûn'** (tekili: mubtıl) olarak kayda geçmiştir. **Mubtıl,** hüküm ifade etmekte olan mevcudu iptal eden, hükümsüz kılan demek.

Bütün nebiler birer mubtıldir. Geldikleri toplum ve devirde hazır buldukları anlayış, hüküm ve kabulleri iptal eder, yerine yeni ve yaratıcı olanı getirirler. Şirkin bu iptal eyleminden şikâyeti zorludur:

"Yemin olsun ki, biz bu Kur'an'da insanlar için her türlü benzetmeyi yaptık. Sen onlara bir mucize getirsen, gerçeği örten nankörler/inkâr edenler mutlaka şöyle diyeceklerdir: 'Siz peygamberler, eskiyi hükümsüz kılanlardan başkası değilsiniz!' İlimden nasipsizlerin kalpleri üzerine Allah işte böyle mühür basıyor." (Rum, 58)

Ecdatperestlikle savaşın Kur'ansal adı hanîfliktir. O halde **hanîflik** hakkında da kısa bir bilgi verelim.

KUR'AN'A GÖRE HANÎFLİK VE HANÎF:

Kur'an dilinde hanîf, putçu ve sapık geleneklere karşı çıkan, devrimci demektir.

Hanîf kelimesi, hem bütün müminlerin, hem de Hz. İbrahim'in sıfatı olarak kullanılmaktadır. Esasen İbranice olan hanîf, o dilde, **'atalar dinine ve atalar geleneğine aykırı davranan zındık, sapık'** demek. Kur'an, putperestliğin akılcı ve ilimci benlikleri kötülemek ve dışlamak için kullandığı bu tabiri, tarihin önünde tersine çevirerek, doğrunun ve iyinin savunuculuğunu yapma uğruna kahra ve zulme uğramış yaratıcı ruhları ödüllendirmek üzere, onların onur unvanı yapmıştır.

Arap dilinin kaynak lügatlerinden birinin yaratıcısı olan **Ebu Mansûr Muhammed bin Ahmed el-Ezherî** (ölm. 370/980) ***'Tehzîbü'l-Lüga'*** adlı anıt eserinde hanîf sözcüğünün temel anlamını, **'şerden hayra veya hayırdan şerre meyleden kimse'** olarak vermektedir. Ezherî, hanîf sözcüğünün etimolojisini anlatırken şu ilginç bilgiyi de kayda geçiriyor: Cahiliye dönemi Arapları, Müslümanları, atalar dininden döndükleri için sapık, kendilerini ise atalar dinini koruyan hanîfler ilan etmişlerdi. Kur'an, hanîf sözcüğünü, Hz. İbrahim'in putçu geleneklere karşı çıkışını anlatırken övünce, müşrik Araplar bu kelimeyi kendilerinin sıfatı olarak kullanmaktan vazgeçtiler. (Ezherî, ***Tehzîbü'l-Lüga***, 5/109-11)

Demek ki, hanîf, temel anlayış olarak geleneğe, ataların kabullerine karşı çıkan kişidir. Bu karşı çıkış, geleneksel putperestliği rahatsız ettiğinden, onlara göre hanîf kötü adamdır. Ama Kur'an, putperestliğin **'kötü adam'** ilan ettiği hanîflerin **'gelenekten kaçış ve yeniye eğilim'** niteliklerini kutsallaştırmakta ve onları övmektedir.

Kur'an her müminin aynı zamanda hanîf olmasını yani ataların kabul ve geleneklerini eleştiri getirip gerektiğinde onlara isyan etmesini istemektedir. İnsanlığın boyut yükseltmesi işte bu isyandadır.

Daha sonraki Arap dili lügatleri, hanîfin kökü olan 'hanef'i, karanlık ve sapıklıktan doğruluk ve aydınlığa yönelmek anlamında değerlendirmişlerdir. Bu yönelişi gerçekleştirene hanîf denir. Kur'an, hadisler ve onlara bağlı olarak İslam literatürü hanîfliği, **yaradılış düzenine aykırı gidişlerden yüz çevirip dosdoğru olana yönelmek** biçiminde anlamlandırıyor. Kur'an'ın, hanîfliği bu anlamda kullanan ayeti şudur:

"Sen yüzünü, bir hanîf olarak dine, Allah'ın, insanları üzerinde yarattığı fıtrata çevir. Allah'ın yaratışında/yarattığında değiştirme olmaz. Doğru ve eskimez din işte budur. Fakat insanların çokları bilmiyorlar." (Rûm, 30)

Kur'an'ın, fıtratı bir din olarak tanımlayan ayeti, dolaylı bir şekilde hanîfilik kavramını da tanımlamaktadır. Adı geçen ayet (Rûm, 30) fıtrat dini ile hanîflik arasında çok yakın bir ilişkinin, hatta bir örtüşmenin varlığını göstermektedir.

Kur'an'a göre, hanîfiliğin Kur'an'da adı geçen en eski temsilcisi **Hz. İbrahim**'dir:

"İbrahim ne bir Yahudi idi ne de bir Hıristiyan. O, sadece hanîf bir müslümandı/Allah'a teslim olandı. O, müşriklerden değildi." (Âli İmran, 67)

"İbrahim dedi ki, 'Ben bir hanîf olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Müşriklerden değilim ben." (En'am, 79)

İslamiyet'in ortaya çıktığı sıralarda Arap Yarımadası'nda Hz. İbrahim'in yolunu ve tavrını izleyen ve putlara tapmayan bir grup vardı. Bunlara **Hanîfler** deniyordu. Hz. Muhammed de kendisini hanîfliğin bir temsilcisi olarak tanıtmaktadır. Şöyle diyor:

"Ben; hanîflik, hoşgörü ve kolaylık peygamberi olarak gönderildim."

Hanîflerin, bu demektir ki, Kur'an müminlerinin müca-

dele etmesi gereken temel belaların başında, geleneğin dinleştirilmesi, yani ecdatperestlik veya 'muhafazakârlık' gelmektedir. Ne ilginçtir ki, bütün siyaset ve saltanat dincileri kendilerini muhafazakâr olarak tanımlarlar. Batı ile işbirliği yapmış dincileri İslam aleyhine kullanan Batı'nın bütün siyaset ve strateji kodamanları Müslümanları muhafazakâr olmaya itmektedir. Girdiğimiz yüzyılın ilk günlerinden beri bu muhafazkârlık illeti, demokrasi ve özgürlük maskeleriyle piyasaya çıkarılmakta ve böylece bu Kur'an dışı putperest kavramın albenisi artırılmaktadır. Son varılan nokta ve siyaset dincilerine önerilen son strateji, bir Yahudi yazarın teklifiyle şu olmuştur: **"Muhafazakâr demokrat olun!"** Buradaki denklemin barındırdığı plan üç aşamalıdır ve şudur:

Birinci aşama: İslam eşittir geleneksel din, o da eşittir muhafazakârlık. **İkinci aşama: Muhafazkârlık eşittir demokrasi.** Ve nihayet, amaç olan **üçüncü aşama: Muhafazakârlık eşittir, Kur'an dışı geleneksel Arap-Emevî dini.**

Batı'nın istediği işte budur.

Bütün bu emperyalist güdümlere isyan ise Kur'an müminlerinin, özellikle aydın müminlerin insanlık ve iman borcudur. Bu isyan olmadan, İslam dünyasında akılcılığı egemen kılacak devrim doğmaz; o devrim doğmadıkça da Müslümanlar iflah etmez.

ZÜHRUF SURESİ'NİN YARATTIĞI DEVRİM: ZALİM YÖNETİMLERE İSYAN

DEVRİM YARATAN SORU: FİRAVUNLARI KİM ÜRETTİ?

Kur'an'a göre, Firavunları üretenler, zalimlere uşaklık edenlerdir.

İslam tarihinde zulme isyanın öncü isimlerinden biri olan İmamı Âzam, Müslüman ümmetin Firavun yaratan zihniyeti sona erdirmesini, İslam imanının temel icabı olarak görmektedir. Bu imanı hayata geçirecek dirayet yoksa, hiçbir ibadet bir anlam taşımayacaktır.

Hiçbir zalim, kendisine sessiz kalan bir kitlenin dolaylı desteği olmadan yaşayamaz. Hele, din, zulme uşaklık aracı yapılmışsa Firavunların bir biçimde ve değişik adlar altında zuhur etmesi kaçınılmazdır.

Kur'an'dan öğrenmiş bulunuyoruz ki, mazlum bildiğimiz birçok halk aslında pasif zalim oldukları için ezilip horlanmıştır ve horlanmaktadır. **Mazlum gerçek mazlumsa zalimin uzun süre egemen olması söz konusu değildir.** Zulüm, din veya dinsizlik adı altında uzun süre devam ediyorsa bunun sebebi zalimlere uşaklığı hüner sanan bir halkın, en azından bir satılmışlar ekibinin varlığıdır. Bu ekip, **'pasif zalimler ekibi'dir. Pasif zalimlik;** zulme başkaldırması gerekirken, küçük çıkarlar veya gizli imansızlıklar yüzünden zalimlere karşı sessiz kalan, böylece onlara dolaylı destek veren kişi veya toplumların sıfatıdır. Kur'an'ın bu noktadaki tezi şudur:

Aktif zalimlerin birçoğunu, pasif zalimler, yani zulme bir biçimde uşaklık edenler yaratmıştır.

Kur'an'ın bu anlamda devrim yaratan tespiti Zühruf Suresi'nin 54-56. ayetlerinde verilmiştir. O ayetlerdeki me-

dele etmesi gereken temel belaların başında, geleneğin dinleştirilmesi, yani ecdatperestlik veya 'muhafazakârlık' gelmektedir. Ne ilginçtir ki, bütün siyaset ve saltanat dincileri kendilerini muhafazakâr olarak tanımlarlar. Batı ile işbirliği yapmış dincileri İslam aleyhine kullanan Batı'nın bütün siyaset ve strateji kodamanları Müslümanları muhafazakâr olmaya itmektedir. Girdiğimiz yüzyılın ilk günlerinden beri bu muhafazkârlık illeti, demokrasi ve özgürlük maskeleriyle piyasaya çıkarılmakta ve böylece bu Kur'an dışı putperest kavramın albenisi artırılmaktadır. Son varılan nokta ve siyaset dincilerine önerilen son strateji, bir Yahudi yazarın teklifiyle şu olmuştur: **"Muhafazakâr demokrat olun!"** Buradaki denklemin barındırdığı plan üç aşamalıdır ve şudur:

Birinci aşama: İslam eşittir geleneksel din, o da eşittir muhafazakârlık. **İkinci aşama: Muhafazkârlık eşittir demokrasi.** Ve nihayet, amaç olan **üçüncü aşama: Muhafazakârlık eşittir, Kur'an dışı geleneksel Arap-Emevî dini.**

Batı'nın istediği işte budur.

Bütün bu emperyalist güdümlere isyan ise Kur'an müminlerinin, özellikle aydın müminlerin insanlık ve iman borcudur. Bu isyan olmadan, İslam dünyasında akılcılığı egemen kılacak devrim doğmaz; o devrim doğmadıkça da Müslümanlar iflah etmez.

ZÜHRUF SURESİ'NİN YARATTIĞI DEVRİM: ZALİM YÖNETİMLERE İSYAN

DEVRİM YARATAN SORU: FİRAVUNLARI KİM ÜRETTİ?

Kur'an'a göre, Firavunları üretenler, zalimlere uşaklık edenlerdir.

İslam tarihinde zulme isyanın öncü isimlerinden biri olan İmamı Âzam, Müslüman ümmetin Firavun yaratan zihniyeti sona erdirmesini, İslam imanının temel icabı olarak görmektedir. Bu imanı hayata geçirecek dirayet yoksa, hiçbir ibadet bir anlam taşımayacaktır.

Hiçbir zalim, kendisine sessiz kalan bir kitlenin dolaylı desteği olmadan yaşayamaz. Hele, din, zulme uşaklık aracı yapılmışsa Firavunların bir biçimde ve değişik adlar altında zuhur etmesi kaçınılmazdır.

Kur'an'dan öğrenmiş bulunuyoruz ki, mazlum bildiğimiz birçok halk aslında pasif zalim oldukları için ezilip horlanmıştır ve horlanmaktadır. **Mazlum gerçek mazlumsa zalimin uzun süre egemen olması söz konusu değildir.** Zulüm, din veya dinsizlik adı altında uzun süre devam ediyorsa bunun sebebi zalimlere uşaklığı hüner sanan bir halkın, en azından bir satılmışlar ekibinin varlığıdır. Bu ekip, **'pasif zalimler ekibi'dir. Pasif zalimlik;** zulme başkaldırması gerekirken, küçük çıkarlar veya gizli imansızlıklar yüzünden zalimlere karşı sessiz kalan, böylece onlara dolaylı destek veren kişi veya toplumların sıfatıdır. Kur'an'ın bu noktadaki tezi şudur:

Aktif zalimlerin birçoğunu, pasif zalimler, yani zulme bir biçimde uşaklık edenler yaratmıştır.

Kur'an'ın bu anlamda devrim yaratan tespiti Zühruf Suresi'nin 54-56. ayetlerinde verilmiştir. O ayetlerdeki me-

sajının ayrıntılarına geçmeden önce İslam tefsir tarihinin bu ayetlerle ilgili tavrına ilişkin birkaç söz söylemek isteriz.

Klasik tefsirlerin büyük kısmı, Arabizmin İslam'a ve Müslümanlara egemen olduğu dönemde yazıldı. Anılan ayetlerin mesajını o dönemde bütün açıklığıyla ortaya koymak ölüm fermanını imzalamakla eşanlamlıydı. Nitekim icraatı ve fetvalarıyla bu ayetlerin mesajını hayata geçirmeye kalkan **İmamı Âzam Ebu Hanîfe** (ölm. 150/767), bunun faturasını hayatıyla ödemiştir. Sonraki dönemlerde ise, hem Emevî-egemen anlayış dinleşmiş olduğu hem de dinin saltanat aracı olarak kullanımı devam ettiği için bu ayetlerin mesajı yine örtülü tutulmuştur.

Bu ayetlerin devrim niteliğindeki mesajı üzerinde hakkıyla konuşmak için dinin saltanat aracı olmaktan çıkarılmış olması gerekir. Aksi halde, o mesajı telaffuz eden, o coğrafyadaki yönetime veya yönetimlere isyan etmiş sayılır. Hem o mesajı açıklamak hem de isyan etmiş sayılmamak ancak laik bir sistemin egemen olduğu ülkede mümkündür.

Firavunları yaratan halkların uşaklık psikolojilerini deşifre eden Zühruf 54-56. ayetler, **emperyalizmin hapishanesine dönüştürülmüş mabetlere (ibadethanelere) hapsolmayı din sanan bir kitlenin** Allah tarafından Allah'ın düşmanı gibi algılandığını göstermektedir. Demek ki, **mabede, mescide devam etmek Allah katında her şey demek değildir. Bunun içindir ki Kur'an, iki tür namazdan söz etmektedir:**

1. İnsanı Allah'a yaklaştıran, rahmet vesilesi namaz,

2. İnsanı Allah'ın düşmanı haline getiren lanet vesilesi namaz. (Mâûn, 4-7)

Kur'an'a saygımız varsa bu namazların ikisini de gündem yapmalıyız. Birini sakladığımızda biz de Kur'an'ın lanetine çarpılırız. Çünkü bu iki namazın birini sakladığımızda namazın gerçek anlamını kavramamız mümkün olmaktan çıkar.

ZÜHRUF SURESİ'NİN YAKTIĞI MEŞALE

Tam bu noktada, insanlığın önünde dev bir meşale yakan Zühruf Suresi 54-56. ayetleri görmekteyiz. Önce ayetleri görelim:

"İşte, Firavun, toplumunu böyle küçümseyip horladı da onlar da ona itaat ettiler. Çünkü onlar yoldan sapmış bir toplum idiler. Onlar bizi bu şekilde öfkelendirince, biz de onlardan öç aldık; hepsini suya gömüverdik. Onları, sonra gelecekler için bir selef ve bir örnek yaptık."

Bu ayetleri, tefsir kurallarını (semantik ve hermenötik incelikleri) dikkate alarak değerlendirdiğimizde şu gerçeklerin altını çizmemiz gerekiyor:

1. Firavunların horlayıp ezmesi ile toplumun ona itaati arasında bağlantı vardır. O itaat olmasaydı bu horlayıp ezme de olmayacaktı.

2. Firavunun horlayıp ezmesine isyan yerine itaatle karşılık verilmesi Allah'ı öfkelendirmiş, bunu yapan kitleden intikam alma kararına vardırmıştır.

Firavunları yaratanların bu ruh yapıları ve kişilikleri Yunus Suresi 83'te de anlatılmıştır:

"Firavun ve kodamanlarının kendilerine kötülük etmelerinden korktukları için, kavmi arasından bir gençlik grubu dışında hiç kimse Musa'ya inanmadı. Çünkü Firavun, o toprakta gerçekten çok üstündü ve gerçekten sınır tanımaz azgınlardan biriydi."

Anlaşılan o ki, Kur'an, bir kitlenin içinden birileri zalimlerle işbirliği yapmadıkça o kitlenin zulüm ve istilaya yenik düşmeyeceği kanısındadır. Yukarıki ayet ayrıca, despot zalimlere karşı çıkmada gençliğin daima önde gittiğini de dolaylı bir ifadeyle vermiştir. Kur'an, Zühruf 54. ayette kullandığı kelimeyi kullanarak kendisini tebliğ eden Peygamber'e şu emri vermektedir:

"Gerçeği hakkıyla göremiyor olanlar seni asla küçümsemesin/ezip horlamasın!" (Rûm, 60)

Mesele gelip gelip şurada düğümleniyor: **Hz. Muhammed, özgürlüklerin ve esaret tanımamanın sembolü müdür yoksa daha çok namaz kılmanın, daha görkemli sarık sarmanın sembolü mü?** Kur'an, birinci şıkkı onaylıyor. Hz. Muhammed bu şıkka göre yaşadı ve onu miras bıraktı. Emevî, bu mirası yozlaştırıp **'özgürlüklerin Peygamberi'ni 'daha çok namaz kılmanın, daha görkemli Arap sarığı sarmanın sembolü'** haline getirdi.

Bu saptırma ve yozlaştırmaya ilk büyük isyan **İmamı Âzam Ebu Hanîfe**'den geldi. Arap fistanı ile Arap saltanatlarını dinleştirenler İmamı Âzam'ı **'namazsız ve isyancı bir din'** kurmakla suçladılar. **İmamı Âzam**, Hz. Peygamber'i özgürlüklerin ve esaret tanımamanın sembolü olarak öne çıkarmanın faturasını başıyla ödedi. Ve Büyük İmam'ın ardından İslam tarihi asırlarca Emevî zihniyetiyle yürüdü. Ne yazık ki, hâlâ da o zihniyetle yürümektedir.

Ahzâb 57. ayete göre, **"Allah'a ve Peygamber'e eziyet edenler lanetlenmişlerdir."** Peygamber'e eziyeti anlamakta zorluk çekilmez ama "Allah'a eziyet nasıl olur?" diye sorulmaktadır. Zühruf 55. ayet bu sorunun cevabını getiriyor. Orada Cenabı Hak tarafından kullanılan **'âsefûnâ'** kelimesi **'bizi üzdüler, öfkelendirdiler'** anlamındadır. Demek ki, zulüm karşısında pasif kalarak zalimlere dolaylı destek vermek, Allah'a eziyet etmektir. Allah bundan öylesine rahatsız olmaktadır ki bunu bir intikam sebebi sayıyor.

Zalimlere itaat, Allah'ı öfkelendiren tek kötülüktür. Hûd Suresi 59. ayet bunu, **'inatçı zorbaların emrine uymak'** şeklinde tanımlıyor.

MÂÛN SURESİ'NİN YARATTIĞI DEVRİM: KAMU HAKLARINI TALAN EDENLERE İSYAN

Kur'an'da 'özellikli' olarak öne çıkarılan iki sure var: **Fâtiha, Mâûn.** Bu sureler, 7 ayetli surelerdir. Ve Kur'an, kendi esrarlı beyan tarzıyla bu **yedi ayetliliği** kullanarak, anılan iki sureyi artı özellikleri olan iki sure halinde öne çıkarmıştır. Bu Kur'ansal gerçeğin ayrıntılarını biz ***'Mâûn Suresi Gerçeği'*** adlı eserimizde verdik. Burada sadece Mâûn Suresi'nin yarattığı üç büyük devrime özet olarak dikkat çekmekle yetineceğiz.

I. DİN MASKESİ ALTINDA DİNSİZLİK YAPILABİLECEĞİNİN İLANI

Mâûn Suresi, riyakârlar ile kamu haklarına tecavüz edenlerin, dini inkâr etmiş sayılacaklarını hükme bağlamıştır. Bize göre, **dinler tarihinin en büyük devrimi** budur. Cenabı Hak, Mâûn Suresi'ni istisnaî ve özellikli sure ilan ederken elbette ki çok büyük hikmetler amaçlamıştır.

Mâûn Suresi'nin riya ve kamu hakkı talanına indirdiği en büyük darbe ilk ayetindeki darbedir:

"Gördün mü o, dini yalan sayanı?"

Bu darbeye müstahak hale gelenlerin bundan sağ ve sağlam çıkmaları mümkün değildir. Darbenin bu müthiş vuruşundan kurtulmak veya işi hafif yara bere ile atlatmak için yoğun gayretler gösterildiğini görmekteyiz. En büyük ve kurnaz gayret, ayette geçen **'din'** kelimesini din diye çevirmek yerine din sözcüğünün lügatlerdeki anlamlarından birini alarak Kur'an sanki onu söylüyormuş gibi anlamlandırma yönüne gitmek olmuştur.

Din kelimesini, geçtiği her yerde 'din' diye tercüme edenler, bu ayete gelince her nedense din sözcüğünü olduğu gibi tercümeyi bırakıp dinin bir düzineye yakın anlamından işlerine gelen biriyle tercüme yönüne gidiyorlar. Böyle yapmayıp da ayette söyleneni aynen ifade ederlerse facianın başlarına çökeceğini biliyorlar. Facia şu olacaktır: Anlaşılacaktır ki, **kamu haklarına musallat olanlar, namazlı-niyazlı birileri de olsalar, Kur'an onları dinsiz-imansız ilan etmektedir.** İşte, kaçmak ve kurtulmak istedikleri **müthiş Kur'anî vuruş** budur. Kur'an, bu tür tanrısal vuruşlardan bahsederken şu sarsıcı ifadeyi kullanmaktadır:

"Şu bir gerçek ki, Rabb'inin vuruşu/yakalayışı çok şiddetlidir." (Bürûc, 12)

Evet, Rabb'in vuruşu/yakalayışı çok sarsıcıdır ve bunun böyle olduğunun en güçlü kanıtlarından biri de Mâûn Suresi'ndeki vuruştur. Bu vuruş, Allah ile aldatan ve seçkin bir ibadeti bir **'maske'** gibi kullanıp irinli yüzlerini saklayan dinci soygun ve riya sektörlerine yapılmaktadır. Bu dehşetli vuruştan kurtulmanın asırlık hazırlıkları yapılmıştır. Örneğin surenin ilk ayetini şöyle çevirenler vardır:

"Hesap ve cezayı yalanlayanı gördün mü?"

Şu çeviriyi yapanlar da vardır:

"Din (Âhiret cezasını yalanlayanı adam)ı gördün mü?" (Süleyman Ateş çevirisi)

Süleyman Ateş, Meal'inde, yukarıda verdiğimiz tercümeyi yapıyor, ama tefsirinde, aynı ayeti bir de parantez ekleyerek şöyle Türkçeleştiriyor:

"Ceza (gününü) yalanlayanı gördün mü?" (Ateş, Tefsir, 11/114)

Hangisi doğru?

Ateş, Mâûn 7. ayeti, tefsirinin meal kısmında bir türlü,

bağımsız mealinde ise başka bir türlü çeviriyor. 7. ayet mealde şöyle:

"En ufak bir yardımı esirgerler. (Zekât veya ev hacetlerini ödünç vermezler).

Anılan ayet, Ateş'in tefsirindeki meal kısmında ise şöyle tercüme edilmiş:

"Zekât (veya koğa, çanak-çömlek gibi ev eşyasını ödünç) vermezler."

"Eşyayı ödünç vermezler" nereden çıktı? Ayet böyle bir kelime kullanmamış. Kullanılan kelime **'yemne'ûn'** kelimesidir. **'Menetmek'** kökünden çoğul bir fiil. Tevilsiz, tartışmasız şu demek: **"Engellerler."**

"Vermezler" denmiyor, **"varacağı yere varmasına engel olurlar"** deniyor. İkisi çok farklı. 'Vermezler' demek sıradan bir mesajdır. Nihayet, iyilik yapmazlar demek olur ki, Kur'an'da yüzlerce yerde tekrarlanmıştır. Mucize devrimlerin suresinde söylenen bu değildir. **"Kamu hakkının varması gereken yere varmasını engellerler"** dediğinizde Kur'an'da ilk kez (ve tek yerde) söylenen bir sözle karşılaşıyorsunuz ve bir devrim anlam ruhunuzu ürpertiyor. Şunu fark ediyorsunuz: **Kamu mal ve haklarını bizzat yemek değil, onların gitmesi gereken yere gitmelerine bir biçimde engel olmak bile maskeli bir dinsizlik oluşturur.**

İşte mucize devrim budur. Ve Mâûn Suresi'nin söylediği de budur.

Mâûn Suresi ihlalcileri, keşke sadece birilerine bir şeyler vermemekle kalsalar. Vermemek, en kötü ihtimalle bir günahtır ve Kur'an onun için kimseyi dini inkârla itham etmez, böyle bir şey için kimseye lanet okumaz. Burada söz konusu olan, vermemek değil, kamu haklarının, gitmesi gereken yerlere ve kişilere gitmesine engel olmaktır. İşte büyük bela budur. Dinin inkârıyla eşanlamlı tutulan kötülük budur. Ve

bu muhteşem mesaj, birçok çeviri gibi, **Ateş**'in çevirisinde de uçup gitmiştir.

Dahası var: Yahudilikten İslam'a geçen yazar **Muhammed Esed**, ayeti dehşet verici bir anlam kaydırmasıyla şöyle tercüme etmektedir:

"Hast thou ever considered (the kind of man) who gives the lie to all moral law?: Hiç bütün ahlakî kuralları yalanlayan bir insan türü tasavvur edebilir misin?" (Muhammed Esed, The Message of the Qur'ân, 979)

Esed'in, Mâûn Suresi 1. ayetin tercümesi olarak verdiği cümle güzel bir cümle olabilir, ama bu surenin bir ayeti değildir. Hatta öyle bir cümle Kur'an'ın hiçbir yerinde yoktur.

Anlaşılan o ki, nüfus kâğıdında **'Müslüman'** yazan, **'namazlı-niyazlı'** insanların **'dini inkâr eden'** insanlar olarak damgalanabileceklerini düşünmek bile çıldırtıcı gelmektedir. Hepimize çıldırtıcı gelebiliyor ama ne yapalım ki, Kur'an böyle diyor. O halde yol bellidir:

Aklımızı, Allah'ın dediğini çarpıtmak istikametinde değil, Allah'ın söylediğinin arka planını, gerçek hikmetini kavramak istikametinde kullanacağız.

İki örnek verdiğimiz bu tercümeler, suredeki mesajın dünyada işe yaramasını tamamen engellemekte, işi müşriklerdinsizler meselesi haline getirip öbür dünyaya havale etmektedir. Bu dünyada bu dinin ve bu kitabın ardı sıra gidenlerse verilmesi gereken mesaj öte dünyaya havale edildiği için, Kur'an'ı asırlardır okumalarına rağmen bu sureden zerre kadar yararlanamamaktalar. Oysaki içinde kıvrandıkları temel belaların çözümü bu suredeki o **'yok edilen mesaj'**ın ta kendisidir.

Oyunlardan biri de, 'din' sözcüğüne, bir parantez hilesiyle bir **'gün'** sözcüğü eklemek ve anlamı şu hale getirivermekle oynanıyor:

"Gördün mü o, din (gününü) yalan sayanı?"

Onu gördük ama ondan önemlisi, anlam kaydırıcıların Kur'an'a soktukları yalanları da gördük. **Nereden çıktı 'din günü' tabiri?** Kur'an, **'din günü'** tabirini defalarca kullanmıştır. İlk sure olan Fâtiha'nın 4. ayeti aynen şöyle: **"Allah din gününün sahibidir."**

'Din günü' tabiri 13 yerde kullanılmıştır: Fâtiha, 4; Hicr, 35; Saffât, 20; Sâd, 78; Zâriyât, 12; Vâkıa, 56; Meâric, 26; Müddessir, 46; İnfitar, 15, 17, 18; Mutaffifîn, 11.

Kur'an, bunun iki katından fazla yerde de 'din' kelimesini tamlamasız kullanmıştır. Demek ki, tanrısal kitap bir hikmete bağlı olarak, bazı yerlerde 'din', bazı yerlerde ise 'din günü' tabirini kullanmıştır. Şimdi, Allah'ın 'din' dediği yerde, bir sürçi lisan mı olmuştur da birileri onu tamamlamak için 'gün' kelimesi ekliyor?! Yüce Tanrı isteseydi, Mâûn Suresi'nde de **'din günü'** tabirini kullanırdı ama kullanmamıştır; özellikle kullanmamıştır. Çünkü surenin vermek istediği mesaj o kullanımla verilemezdi. Kur'an'ı gönderen kudret bu sureye çok farklı bir iş yaptırıyor. Nedir o?

Mâûn Suresi nitelikli imansızlığı deşifre ediyor.

Meallerde iyi veya kötü niyetle sergilenen tavrın amacı belli:

'Din gününü yalanlayanlar' dediğiniz anda okkanın altına gidecek olanlar, âhireti inkâr eden **Ebu Cehiller, Âs bin Vâiller, Velid bin Muğîreler** veya benzeri çağdaş inkârcılar olacak. Bir yandan 'Allah, Allah' sadaları çıkarıp öte yandan, Müslümanları soyup soğana çeviren sahtekârlar **'namazlı-niyazlı adamlar'** (!) oldukları için aklanacaklar. Aklanacaklar ne demek, **'beş vakit namazlı mübarek adamlar'** unvanı bile alacaklar. Yani **'domuz etini'**, hatta ondan da beter olan kul hakkını yiyecekler, ama besmele çekerek yedikleri için hem günahtan kurtulacaklar hem de sevap ve saygı kazanacaklar.

'Domuz etini besmele çekerek yiyenler' bütün zulümlerine, bütün rezilliklerine, bütün azmışlıklarına, hatta bazen bütün namussuzluklarına rağmen, bir de **'din hamisi'** pozlarında ona buna çalım satacaklar. Hatta **onun bunun dininee-imanına kalite kontrolü yapma** cüretine bile yeltenecekler. Yıllardan beri bu imansız cüreti göstermiyorlar mı? Ve tek eksiği, birkaç rekât namaz olan birçok zavallı insanın bunların kin ve iftiraları yüzünden **'zındık, hatta dinsiz adam'** olarak damgalanması sürüp gitmiyor mu?

İşte, Kur'an, din adına tevessül ve teşebbüs edilen bu ağır vicdansızlığı, bu nitelikli imansızlığı deşifre ediyor, yere çalıyor. Kur'an, 'imansızlığı' veya **'sıradan imansızlığı'** birçok ayetinde anlatıp tanıtmıştır. Bu surede deşifre edilen ve tanıtılan ise **'nitelikli imansızlık'**tır. Yani bu surede, öteki imansızlıklardan çok daha ağır bir imansızlık tanıtılıyor.

Ayetin söylediğini aynen söyleyip **'dini yalanlayanlar'** tabirini kullandığınızda, ortaya çıkacak tablo dehşet vericidir: Çünkü namazlı niyazlı birtakım riyakârların bu görüntülerine rağmen, dinsiz-imansız, inkârcı olabilecekleri Kur'an'ın tanıklığıyla tespit edilmiş oluyor. Daha açık bir ifadeyle, **din ile dincilik, dindar ile dinci** farkı ortaya konmuş oluyor.

II. RİYANIN EN SİNSİ ŞİRK VE EN ZARARLI DÜŞMAN OLDUĞUNU İLAN

Riyanın mahiyeti ve tahribatı, bu eserin bundan sonraki bölümünde (**İkinci Bölüm**) ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Burada, sadece Mâûn Suresi'nin mesajı bağlamında kısaca ele alınacaktır.

İslam'ın bütün kutsal metinlerine göre, riya, şirktir. Müşrik olmak için Allah'a açıkça ortak koşmak şart değildir; Kur'an'ın şirk alâmeti gördüğü şeyleri taşımak yeter.

"Şirk iki türlüdür: Sözle şirk, hal ile şirk. Tanrı'nın oğul ve ortağı olduğunu iddia etmek sözle şirktir. İnsanın içinde

Tanrı'dan başka şeyler için yer ve yol bulunması da hal ile şirktir." (Sultan Veled, *Maarif*, 53)

Kur'an dilinin büyük ustası Isfahanlı Râgıb'a göre, "Büyük şirk Allah'ın ortağı olduğunu iddia etmektir ki, inkârın ve küfrün en büyüğüdür. Küçük şirk ise bazı iş ve fiilleri icra ederken Allah dışında kişilerin rızasını da hesaba katmaktır. Riyakârlık, ikiyüzlülük bu cümledendir."

Hz. Peygamber, ümmeti adına şirkin en çok bu sinsi türünden korktuğunu söylemiş ve bu şirk türünü tanıtırken şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim adına en çok korktuğum şey Allah'a şirk koşmaktır. Ancak benim söylediğim, onların Güneş'e, Ay'a, puta tapmaları değildir. Benim korktuğum bu şirk, Allah dışındaki şeylerin hoşnutluğunu gözeterek ameller yapmak ve bir de gizli şehvettir." (İbn Mâce, zühd, 21)

Gizli şirke değinen hadislerde dikkatler riyakârlık üzerine çekiliyor ve riya, gizli şirkin en yıkıcı görünümü olarak veriliyor. Bu gerçek göz önüne alınarak bakıldığında, takıyyecilik, halkı aldatma, dine yalan söyletme... gibi hastalıklara tutulmuş bulunan Allah ile aldatma odaklarının tümü, müşrik sıfatına müstahaktır.

Şunu asla unutmamalıyız: Din adı altında dinsizliğin en zehirlisini sahneleyenler, dine karşı olanlar değil, dinin savunucusu olduğunu iddia eden Allah ile aldatma sahtekârlarıdır. Birçok insanı dine-Allah'a düşman hale getirenler de bunlardır.

Muhaddis-fakîh İbn Hacer el-Heytemî, eserinin şirki inceleyen bölümünün giriş kısmına Mâûn Suresi'nin, namazına riya bulaştıranları lanetleyen ayetini koymuştur. (Heytemî, ez-*Zevâcir*, 1/62) Heytemî, aynı eserinin birkaç sayfa ilerisinde de Hz. Peygamber'in şu ürperten sözünü, Tayâlisî, Ahmed bin Hanbel, Taberânî, Hâkim ve Beyhakî gibi hadisçilerden naklen kaydetmiştir:

"Kıldığı namaza riya bulaştıran kişi şirke gitmiştir, tuttuğu oruca riya bulaştıran kişi şirke gitmiştir, verdiği sadakaya riya bulaştıran kişi de şirke gitmiştir." (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/68)

Müraî Tip Tanıtılıyor:

Müfessirlerin babası diye anılan Fahreddin er-Râzî (ölm. 606/1209), *'Mefâtîhu'l-Gayb'* adlı anıt tefsirinde Mâûn Suresi'nin riyayı deşifre eden 6. ayetini, 'bağımsız bir şerir tipi tanıtan ayet' olarak gösteriyor. Râzî'ye göre, bu ayet, başka birçok ayette tanıtılan münafık tipi değil, 'mürâî' tipi yani riyakârı tanıtıyor. Şöyle diyor Râzî:

"Münafık, dışında iman gösterip içinde inkâr saklayan tiptir. Mürâî ise kalbinde olmayan bir şeyi, samimiyeti varmış gibi göstererek halkın kendisini 'mütedeyyin' sanmasını sağlayan tiptir."

Münafık tipin 'dindarlık taslamak' veya 'din üzerinden menfaat devşirmek' gibi bir kaygısı yoktur, o sadece 'Müslümanlardan biri olarak gözükmek'le yetinmektedir. Bu gözükmenin taşıdığı riski ve tehdidi de bilmektedir. Ama müraî tip öyle değildir, o, dinde iddialıdır, kendisini 'en dindar' göstermektedir. Dinin avukatlığına soyunabilmekte, onun bunun dinine-imanına kalite kontrolü bile yapmaktadır. O halde, şunu tespit etmeliyiz:

Din ve iman alanında en tehlikeli ve en kuduz tip, ne kâfirdir ne de münafık; en tehlikeli ve en şerir tip müraî tiptir. Yani Mâûn Suresi'nin lanetlediği dinci tip.

Kur'an'ın verilerine dayanarak şu tespiti de yapmalıyız:

İçlerinde çıkarcılık saklayanlar, içlerinde inkâr saklayanlardan daha tehlikeli ve daha alçaktır.

Münafık, içinde inkâr saklayan tiptir. İçi ile dışını bir tutmadığı için münafık da bir riyakârdır ama unutmamak lazım

ki, riyakârlıkları menfaatçılığa dayananlar, Kur'an'a göre, daha tehlikelidir. Çünkü onların halkı kandırma ihtimalleri daha yüksektir.

Riyanın değişik alt başlıkları olabilir: Şirk, münafıklık, menfaatçılık. Değişmeyen şu ki, riya asla bir mert tavır değildir; iki yüzlülük ve kahpelik türüdür. Riyakâr, bu kahpeliği bazen şirk olarak öne çıkarır, bazen nifak, bazen de çıkarcılık.

Netice olarak, Mâûn Suresi'nin önümüze koyduğu tip müşrik tiptir, münafık tip değil. Nitekim bu sureyi tefsir eden bütün müfessirler riyanın şirk türlerinden biri olduğunda ittifak etmişlerdir. Türk asıllı büyük bir müfessir olan Cârullah Zemahşerî (ölm. 538/1143), *Keşşâf* adlı anıt tefsirinde, bu surede ele alınan riyayı 'şirkin bölümlerinden biri' olarak tanıttıktan sonra şu hadisi naklediyor:

"Riya, siyah karıncanın karanlık gecede siyah yün kaftandaki yürüyüşünden daha sessiz ve sinsice yol alır."

Zemahşerî şunu da söylüyor:

"Bu surenin dikkat çektiği hal üzere olan nice 'İslam' damgalı kişi vardır. Hatta bunlar içinde bu riyakâr sıfatına müstahak nice 'ulema' unvanı taşıyanlar vardır." (*el-Keşşâf 'an Hakaaiki't-Tenzîl,* 4/289-290)

Mısırlı müfessir Ahmet Mustafa el-Merâğî (ölm. 1952) bu surede namazları lanetlenenleri anlatırken şunları söylüyor:

"Evet, onlar namaz kılarlar; fakat yaptıkları ameller sadece halk görsün diyedir. Mallarından başkalarına bir şey verme yükümlülüğüne asla girmezler... Bunların namazları kendilerini 'dini yalanlayanlar' çizgisinden kurtarmaz. Kamu hakkı talancılarının, kendilerini 'İslam' damgasıyla damgalamaları veya bu damgayı taşımamaları hiçbir fark yaratmaz. Allah'ın hükmü tektir. Aşırılmış isim ve unvanlar bu hükmü değiştirmenin gerekçesi olamaz. Taşınan o unvanlar

ve isimler, Cenabı Hakk'ın muradına uygunluk arz ettiklerinde bir değer taşırlar."

"Dini tasdik edenleri dini yalanlayanlardan ayıran nitelikler adalet, merhamet ve insanlara iyiliktir. Bu nitelikler yoksa din de yoktur." (Ahmet Mustafa Merâğî, Tefsir, 10/250)

Bazılarının sandığı gibi, ayetin, müminlerin maske namaz kılanlarına değil, müşriklerin namazlarına sataştığını düşünsek bile, değişen bir şey olmaz. Çünkü müşrikler dinsiz değillerdi, Allah'ı kabul ediyor, ancak O'na ortak koşuyorlardı. **Riya** da bir şirk olduğuna göre, **riyakâr musallî,** resmiyette Müslüman da olsa müşriklik etmiş demektir. Çünkü burada önemsenen, kamu haklarını talan edenlerin namazlı-niyazlı kişiler olabileceği ve bunların gerçekte birer din yalanlayıcı hükmünde tutulduklarıdır. Eğer başlangıçta mümin iken bunu yapmışlarsa zaten bunu yaptıkları anda müşrik konumuna geçmektedirler. Sonuç her iki halde de aynıdır.

Müşrik İnanmışlık Tanıtılıyor:

Hem namaz kılıp hem de kamu hakkı talan eden kişi, bu yaptığıyla **'muvahhit inanmışlık'** (Allah'ı birleyen müminlik) sıfatını yitirip **'müşrik inanmışlık'** sıfatı altına girmiştir. **'Müşrik inanmışlık'** tabiri birilerini şaşırtabilir, birilerini de kızdırabilir, ama unutmayalım ki biz bu tabiri Kur'an'ın bir ayetinden aldık. Kur'an, sarsıcı bir hakikate parmak basıyor: İnsanlığın büyük çoğunluğunun müşriklik hali içine girmeden mümin olmayı başaramayacağına dikkat çekiyor. Şöyle diyor:

"Onların çoğu, müşrikler durumuna düşmüş olma hali dışında Allah'a iman etmez." (Yusuf, 106)

Şirk bir ateizm ve dinsizlik olmadığı için, bir insan, Allah'a ve dine inandığı halde müşrik olabilir. Nitekim Kur'an'ın birçok ayeti, Mekke müşriklerinin bu nitelikte insanlar olduğunu çok açık ifadelerle bildirmektedir.

III. KAMU HAKLARINA TECAVÜZÜN DİNSİZLİK OLDUĞUNU İLAN

Mâûn Suresi'nin en büyük devrimi, kamu haklarına tecavüz edenlerin maskeli inkârcılar olduğunun ilan ve tescil edilmesidir. Devrimler yaratan sure, dini yalan saymayı gerekçelendirirken iki şeyi öne çıkarmaktadır:

1. Riyakârlık,

2. Kamu mal ve haklarının yerine ulaşmasına bir biçimde engel olmak yani gulûl suçu işlemek.

Şu bir gerçek ki, Kur'an mal ve parayı hayatın biricik veya egemen değeri sayanların dini olamayacağını açıkça söylemektedir. Bu Kur'ansal gerçek dikkate alındığında şunu söylemek zorunlu hale gelir: İnsanları sömürmek için Allah ile aldatan dinciliğin, adının tam tersine, dini-imanı yoktur. İslam Peygamberi tehlikeye şu sözleriyle dikkat çekmiştir:

"Her ümmetin bir bozgun sebebi vardır. Benim ümmetimin bozgun sebebi de maldır."

"Kişinin mal ve gurura düşkünlüğünün dinine getirdiği zarar, sürü içine dalmış kurtların koyunlara getireceği zarardan daha büyüktür."

Mal putu ile din istismarını birlikte kullanabilecek konuma gelmiş kadroların ve siyasetlerin egemen olduğu bir toplum, cehennemini daha bu dünyada kendi eliyle kurmuş demektir.

Mâûn Suresi, iki zulme savaş açıyor: Kamu malları talanı, riyakârlık. Kamu hak ve imkânlarının yerine ulaşmasına engel olmanın da biri aktif engelleme, biri de pasif engelleme olmak üzere iki türü vardır. Aktif engellemede, kamu malı çalınır-çırpılır, çarçur edilir; buna engel olacak mevzuat düzenlemeleri yapılmaz. Pasif engelleme ise yanlışlıklara seyirci kalmak suretiyle sergilenir.

Hz. Peygamber, kamu malı çalmış, kamu hakkına tasallut-

ta bulunmuş olanların cenaze namazını kılmamıştır.

"Bir harp sonrasında Hz. Peygamber'e, 'Filanca, filanca, falanca şehit oldu' diye tekmil verdiler. O, bunlardan birisi için şöyle dedi: 'Hayır! İşte o dediğiniz kişi şehit olmamıştır. Ben onu cehennemin içinde görüyorum. Sebebi de, kamu mallarından çaldığı bir giysidir.' Hz. Peygamber bunun ardında Hattab oğlu Ömer'i çağırarak şu talimatı verdi: 'Git, ey Hattab oğlu, git de insanlara şunu duyur: Cennete yalnız ve yalnız müminler gidecektir." (Müslim, iman; İbn Hanbel, 1/30, 47; İbnü'l-Kayyım, *Zâdü'l-Meâd*, 1/515, 3/107-108)

Peygamberimizin Ömer'e söylediği söz, kamu malı hırsızlarının mümin niteliğini yitirdiklerine kanıt olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Mâûn Suresi'nin söylediği de budur.

Ebu'l-Müfessirîn (Müfessirlerin babası) unvanıyla anılan Fahreddin er-Râzî (ölm. 606/1209) tefsiri *Mefâtîhu'l-Gayb*'da Mâûn Suresi'nin taşıdığı mesajlara dikkat çekerken şunu da söylüyor:

"Cenabı Hak, bu surede, riyakârlık ile kamu haklarının yerlerine ulaşmasına engel olmak arasında ilişki kurarak âdeta şöyle demek istemiştir: Namaz benim içindir, kamu hakları halk için. Mâûn Suresi'nin tanıttığı suçlular, Allah için olanı halka sunmaya kalkıyorlar, halk için olanı da halkın yararlanmasından uzaklaştırıyorlar. Yani bu suçlular aynı anda hem Hakk'a hem de halka kötülük ediyorlar." (Mefâtîhu'l-Gayb, 32/116)

İkinci Bölüm

DEVRİMLERİ BAŞARILI KILACAK DEVRİM: ŞİRKİN DEŞİFRE EDİLMESİ

EN BÜYÜK DÜŞMANI TANIMAK

Şirk, Kur'an'ın en hayatî kavramlarından biri, belki de en hayatî kavramıdır. Çünkü onu bilmeden Kur'an'ın hiçbir kavramını tanımak mümkün olmaz.

Şirki tanımadan Kur'an'ın mesajını, getirdiği dini tanımak mümkün olmaz. O halde şirk, herhangi bir eserin bir bölümü halinde anlatılacak kadar sıradan bir kavram değildir. Onu, bağımsız bir eser olarak ele almak ve sayfa kısıtlamasına gitmeden anlatmak gerekir. Bunun içindir ki biz, şirki, burada çok kısa bir özetini vereceğimiz bağımsız bir eserle inceledik: ***'Zulümleri Üreten Zulüm: ŞİRK'***

Şirke isyan etmeyen bir benlik, tevhidin dostu ve mümini olamaz. İstediği kadar 'Allah, Allah' diye bağırsın, istediği kadar namaz kılıp oruç tutsun. Onun içindir ki, şirkin iyiden iyiye irdelenmesi, sinip saklanmasına en küçük bir imkân bırakılmaması gerekir.

Şirk, tevhidin en büyük peygamberinin ifadesiyle, 'gece karanlığında siyah kaftanın siyah tüyleri arasında yürüyen karıncanın sessizliği içinde yol alır.' Şirki tanıma seferberliği, Kur'an ümmetinin en hayatî, en büyük ve en zorlu seferberliği olmalıdır. Eğer olmuyorsa ne Kur'an müminininden ne de Kur'an dininden ve imanından söz edebiliriz.

Kur'an'ın tek düşmanı zulüm, en büyük düşmanı ise zulmün en yıkıcı görünümü olan şirktir. Gerçek bir Kur'an mümini düşmanını ararken bir tek soruya odaklanacaktır: **"Şirk, özellikle maskeli şirk nerededir?"** Bu soru Kur'an müminin en büyük düşmanını bazen bir mabedin içinde karşısına dikebilir.

Bir muvahhidin (tevhidi din yapan Kur'an mümini) en büyük düşmanı şirktir. Kur'an'ın düşmanlık hedefi olarak gösterdiği zulüm de şirkin bir uzantısıdır. Çünkü "şirk gerçekten çok büyük bir zulümdür." (Lokman, 13) Bir inanç kitlesinin en büyük düşmanını tanımaması kadar büyük bir hüsranı olamaz. İslam dünyası işte bu hüsranın ta ortasında debelenmektedir. Çünkü İslam dünyası şirki tanımamakta, tanımak yönünde ciddi bir gayret de göstermemektedir.

İslam dünyası şirkin pençesinde kıvranmaktadır. Belini doğrultamamasının sebebi budur. Allah, hiçbir kitleyi günahları, eksikleri yüzünden perişan etmez; perişanlık ve hüsran sadece şirkin sonucudur. Şirk, insanın emek ve üretimini işe yaramaz hale getiren tek beladır. Kur'an bu gerçeğin altını defalarca çizmesine rağmen, geleneksel yaklaşımlar buna gereken önemi vermemiş veya verememiştir.

İslam dünyasının en büyük felaketinin gizli-maskeli şirk olacağını Hz. Muhammed asırlar öncesinden haber vermiştir. Ve bunun, ümmeti adına kendisini korkutan bir numaralı musibet olduğunu da söylemiştir. Onun en büyük mucize ihbarlarından biri de budur.

Hz. Peygamber'in, şirkin açabileceği tahribattan yakınan sahabîlere öğrettiği bir duadan öğreniyoruz ki, şirkin, henüz adı konmamış türleri de vardır. Cenabı Peygamber, şirkten Allah'a sığınmayı önerdiği sahabîlerine şu yolda dua etmelerini söylüyor:

"Allahım! Sana, bildiğimiz şeylerin herhangi biriyle şirk koşmaktan sana sığınırız. Ve sana, bilmediğimiz şeylerle şirk koşma ihtimalinden de senin affını dileriz." (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/66)

Ümmetin en seçkinlerinden biri olan Hz. Ebu Bekir'e de şöyle diyor:

"Ey Ebu Bekir! Sizin içinizde şirk, karıncanın yürüyüşünden daha sinsi ve sessiz seyreder. Şunu bilin ki, bir kişinin,

karşısındakine, 'Sen ve Allah dilerse olur' demesi de şirkin bir parçasıdır." (Heytemî, *ez-Zevâcir*, 1/66)

Karıncanın yürüyüşünden daha sinsi ve sessiz olan bu 'maskeli şirk', yine Peygamberimiz tarafından, 'iç dünyanın gizliliklerindeki şirk' (şirkü's-serâir) olarak da anılmıştır. Şirkten söz etmeye başladığımızda, işte böylesine tehlikeli ve kahpe bir düşmanı tanıtacağız demektir.

PEYGAMBERLER KİME VE NEYE KARŞI SAVAŞTI?

Peygamberlerin mücadelesi dinsizlik veya ateizme karşı değil, sahte din olan şirke karşıdır. Hz. Muhammed'in baş düşmanı olan Mekke oligarşisi, Hz. Muhammed'le ateizm veya dinsizlik adına değil, atalarının dini olan şirk adına savaştı. Musa'nın, İsa'nın savaşları da dinsizliğe karşı değil, sahte dine karşıydı. İsa'yı dinsizler-ateistler değil, Yahudi din adamları olan hahamlar çarmıha gerdirdi. Tarihin her döneminde ve bugün, gerçek dindarların savaşları ateizm veya dinsizliğe karşı değil sahte dine, yani dinciliğe karşı olmalıdır.

Hiçbir peygamberin mesajında ateizme veya dinsizliğe karşı savaş çağrısı yoktur; çağrı zulme, azgınlığa, riyakârlığa, tağutlara, haksızlığa, talana, kısaca şer ve şirk kodamanlarına karşı savaş çağrısıdır. Başta ibadetler olmak üzere diğer bütün dinsel unsurlar ve motifler, bu esas savaşı verecek olan güçleri donatmak, daha iyi savaşır hale getirmek içindir. Kur'an'ın tanıttığı din öncelikleri bakımından, 'ibadetler ve tespihler dini' değil, 'zulme karşı mücadele dini'dir.

Hz. Muhammed de geleneksel Emevî dinciliğinin empoze ettiği gibi bir din adamı, bir ruhban değil, bir özgürlükler ve haklar savaşçısıdır. O halde, geleneğin anlattığı peygamber Kur'an'ın peygamberi olmadığı gibi geleneğin anlattığı Allah da Kur'an'ın Allah'ı değildir. Muhammed İkbal'in sözcüklerini kullanırsak "Kur'an'ın dini başkadır, mollanın dini başka." Ve bunun sonucu olarak da Kur'an'ın Allah'ı başkadır, mollanın Allah'ı başka.

ŞİRKİN MAHİYETİ

Şirk ve şirket, ortaklık demektir. Aynı kökten gelen şerîk ise ortak anlamındadır. Kur'an, bu şerîk sözcüğünün çoğulu olan şürekâ kelimesini Allah'a ortak koşulanlar anlamında defalarca kullanmıştır.

Şirke bulaşana müşrik denir. Müşrik şirk dininin mensubu olanların adı ve sıfatıdır. Tıpkı 'mümin' kelimesinin Kur'an dinine mensup olanların isim ve sıfatı olduğu gibi.

Şirk, Allah'ın yanına bir kişi veya bir şeyi koymak şeklinde adî bir ortaklık görünümünde olabileceği gibi, onlarca hatta yüzlerce elemanın söz sahibi olduğu bir anonim ortaklık görünümünde de olabilir. Şürekânın sayısı sürekli değişir; değişmeyen ortak daima Allah'tır. Hint şirkinde ilahların sayısı binlerle ifade ediliyor. Şirk ve şirkette Allah'ın yanına ortak olarak konan kişi veya kuvvetin seçkin, kutsal olması şirkin doğuşunu ne engeller ne de geciktirir. Allah'ın yetkilerinden Allah dışında birine pay çıkarılmışsa kullanılan ortağın Firavun olması ile Musa olması arasında fark yoktur.

Şirkte kullanılan ortaklar arenasına (veya konseyine) panteon denir. Panteonsuz ve ilahlar arası hiyerarşisiz şirk olmaz.

Panteon, Eski Yunanda ilahlar arenası veya parlamentosu anlamındaydı. Panteon, her biri bir konuda söz sahibi olan ilahların, baş ilah Zeus liderliğinde karar aldıkları bir platformdur. Bu platforma Eski Yunan paganizmi, zaman içinde bazı 'büyük ve seçkin kişilerin ruhları'nı da söz ve oy sahibi olarak eklemiştir. Panteon, giderek bir anonim şirkete dönüşmüştür. İslam öncesi Arap Yarımadası'nda da tipik bir panteon vardı. Kur'an'ın mele' veya mütrefler dediği kodamanlar ekibi de bu panteonun söz ve oy sahipleri arasındadır.

ŞİRKİN ÖNE ÇIKARDIĞI GEREKÇELER

Şirk (yedek ilahlı din), Allah'tan başkalarını vekil etmenin yani yedek ilahlar devreye sokmanın gerekçesi olarak iki şey ileri sürmüştür:

1. Yedek ilahların insanı Allah'a yaklaştırma iddiası.

Şirkin bu savı Kur'an tarafından şöyle tanıtılmaktadır:

"Gözünüzü açıp kendinize gelin! Arı-duru din yalnız ve yalnız Allah'ındır! O'nun yanında birilerini daha veliler edinerek, 'Biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları dışında bir şey için kulluk etmiyoruz' diyenlere gelince, hiç kuşkusuz, Allah onlar arasında, tartışıp durdukları konuyla ilgili hükmü verecektir." (Zümer, 3)

Kur'an, Allah ile insan arasında uzaklık, mesafe, ayrılık olmadığını bildirerek 'yaklaştırıcı ve yakınlaştırıcı' gerekçesinin tümden sakat olduğuna dikkat çekiyor:

"Yemin olsun ki, insanı biz yarattık. Nefsinin ona neler fısıldadığını da biz biliriz. Biz ona, şah damarından daha yakınız." (Kaf, 16)

Allah, insana şah damarından daha yakınsa insanın insanı Allah'a yaklaştırmasından söz etmek bile bir saçmalıktır, bir şirk bühtanıdır.

2. Yedek ilahların Allah katında şefaatçı olacağı iddiası.

Bu aldanış hem Zümer Suresi'nde hem de Yunus Suresi'nde tanıtılmakta ve cevabı verilmektedir:

"Yoksa Allah'ın berisinden şefaatçılar mı edindiler? De ki, 'Onlar hiçbir şeye sahip olmayan/hiçbir şeye gücü yetmeyen, aklını da işletmeyen varlıklar olsalar da mı?' De ki, 'Şefaat, tümden ve sadece Allah'ındır! Göklerin ve yerin mülkü/yönetimi O'nundur. Sonunda O'na döndürüleceksiniz." (Zümer, 43-44)

"Allah'ın yanında bir de kendilerine zarar veremeyen, yarar sağlayamayan şeylere kulluk ediyorlar ve şöyle diyorlar: 'Bunlar bizim Allah katındaki şefaatçılarımızdır.' De onlara: 'Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği şeyleri mi haber veriyorsunuz?' Şanı yücedir O'nun, ortak koştuklarından arınmıştır O." (Yûnus, 18)

Allah'a karşı en büyük ihanet ve kahpelik şirktir. Bunun içindir ki şirk dışındaki sürçmelerin (küfür de dahil) affedilebileceğini söyleyen Kur'an, İslam dini dışında kalanlara da ümit ve ufuk açtığı halde söz şirke geldiğinde, tavrını birden değiştirip şirke batık olarak ölenlerin kurtulamayacağını hükme bağlamaktadır. (bk.Nisa, 48, 116)

Dinin adı İslam konmuştur. Bu ad, sadece Hz. Muhammed dönemi müminlerinin değil, tüm peygamberlerin bağlılarının ortak adıdır. İslam, teslimiyet demektir. Tevhidin formül cümlesi olan Kelimei Tevhidi uyguladığımızda İslam'ı şöyle tanımlamamız gerekiyor: "Hiçbir teslimiyet yok, sadece Allah'a teslimiyet var." İslam, Allah'a da teslim olanların dini değildir; sadece Allah'a teslim olanların. Bu 'sadece'yi asla unutmamalıyız. Çünkü tevhit bir 'sadeceler sistemi'dir.

"İslam, Allah'a teslimiyettir" demek, işin yarısıdır. Diğer yarısını da yakalamak için şöyle demek gerekir: "İslam, Allah'tan başka hiçbir kudrete teslim olmamaktır."

Kelime-i tevhit diye andığımız "La ilahe illellah: Hiçbir tanrı yok, sadece Allah var" cümlesiyle formüllendirilen polaritede kutuplardan herhangi birini gereğince tanımadığınızda ötekini gereğince tanımanız da mümkün olmaktan çıkar. Bu da sizi, o kutupla ilgili tüm tespit, tavır ve eylemlerinizde yanlış yapmaya mahkûm eder.

Tevhit tanınmayınca tevhit dininin vaatleri insan hayatına girmez. Tevhitten beklenen bereket, barış, nimet, esenlik, mutluluk sürekli uzaklarda, göklerde kalır.

Bugün dünya şirkin pençesindedir. İnsanlığın büyük ço-

ğunluğunun şirke bulaşmamış bir imandan yoksun olduğu ve olacağı Kur'an'ın açık beyanları arasındadır. (bk.Yusuf, 106) Rabb'in bu beyanı, elbette ki haktır ve tecelli edecektir. Etmiştir. İnsanlık dünyası, şirkin onlarca türüyle yara-bere içinde kıvranmaktadır.

Dünyayı şirkin sadece bir türüne, açık türüne karşı değil, bütün türlerine karşı isyana çağırıp savaşa sokan tek kutsal metin Kur'an'dır. Onun en büyük devrimlerinden biri, şirki bütün türleriyle tanıtmak olmuştur.

Kur'an, şirkin bütün değerleri ve üretimleri işe yaramaz hale getireceğini, hem de Hz. Peygamber'e hitaben, evrensel-zaman üstü bir ilke olarak Zümer Suresi 65. ayette vermiştir:

"Yemin olsun, sana da senden öncekilere de şu vahyedilmiştir: Eğer şirke saparsan işleyip ürettiklerin kesinlikle boşa çıkar ve mutlaka hüsrana düşenlerden olursun!" (Aynı ilkenin değişik şekilde ifadeye konuluşu için bk. En'am, 88; Tevbe, 17, 69)

ŞİRK BİR DİNDİR

Şirk, bir dinsizlik değildir, ateizm hiç değildir. Tam aksine, şirk, insanlık tarihinin en yaman ve inatçı dinidir. Tevhitle tek farkı, şirkte söz ve hüküm sahibinin birden çok olmasıdır.

Kur'an ne ateizmden söz eder ne de dinsizlikten. Esasında felsefi-kozmik anlamda ateist insan yoktur. Böyle olunca da dinsiz insan yoktur. Kur'an, sahte ilah ve sahte dinden şikâyetçidir; ateizm ve dinsizlikten değil. İnsanoğlu, kendi anladığı Tanrı'ya inanmayana ateist, kendi anladığı dine inanmayana dinsiz demektedir. Gerçekte ne ateist vardır ne de dinsiz; sahte ilahlara kul olanlarla, sahte dine teslim olanlar vardır. Yani müşrikler vardır. Bunlar, nüfus kartları bakımından şu veya bu dine mensup olabilirler, hatta şu veya bu dinin 'militan' derecede savunucusu bile olabilirler. Nitekim Kur'an vahyine savaş açan Mekke müşrikleri dinsiz-imansız kişler değillerdi, şirk dininin sadık ve militan mensuplarıydı.

Kur'an'da vurgu yapılan noktalardan biri de şudur: Cahiliye şirk dininde, yedek ilahların yani şürekâ panteonunun başında Allah vardır, Antik Yunan'daki gibi Zeus türü bir ilah değil... Birçoğumuzun gözden kaçırdığı bu nokta, Kur'an'ın savaştığı şirki tanıma ve tevhitle farkını kavrama bakımından en hayatî noktadır. Yani Arap cahiliyye panteonunda, bazılarının sandığı gibi, Allah'ın inkârı yoktur. Bu noktada Kur'an'ın açık ve tartışma üstü ifadesi şöyledir:

"Eğer o şirke batmışlara, 'gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı kim hükmüne boyun eğdirdi?' diye sorsan, yemin olsun ki, Allah diyeceklerdir." (Ankebût, 61; Lokman, 25)

Bir şeyi daha ekliyor Kur'an: Panteon mantığı, Allah'ın yanına ortaklar koyarken Allah'a güçsüzlük, yetersizlik isnat

etmez. İkincil, üçüncül... ilahlara yer vermesini şu gerekçeyle açıklar:

"Bizim bunlara ibadet ve kulluk etmemiz, bunlar bizi Allah'a yaklaştırsınlar diyedir." (Zümer, 3)

Kısaca, panteon dininde iş ve oluşlar, özellikle sonsuz kurtuluş asla ve asla tek imza ile olmamaktadır; panteonun diğer elemanlarından birinin veya birkaçının daha imzası gerekir. Tevhit veya Kur'an dininde ise cennet belgesi, bir tek imza taşır. Bu, Allah'ın imzasıdır. Cennete girmede Allah'tan başka 'yetkililer'in de imzasına ihtiyaç duyulan din, adı ve sloganları ne olursa olsun, Kur'an'ın dini yani tevhit olamaz.

Tevhit dininden panteon veya şirk dinine doğru sapma nasıl vücut buluyor? Kur'an burada, Allah ile insan arasına **'yaklaştırıcılar, şefaatçılar'** koymak ile insanın rableştirilmesinden söz etmektedir. Zümer Suresi'nin büyük devrimi, işte bu yaklaştırıcıları, şefaatçıları deşifre etmesidir.

Şirk dini, bir ibadetsizler, taatsızlar dini değildir. Emevî zorbaları, şirkin gözden kaçırılmasını sağlamak için şirki bir tür ibadetsizler-taatsızlar meşrebi gibi tanıttı. Böylece, ibadeti, namazı niyazı olan, ama hayatında o namaz dışında Kur'an'dan eser bulunmayan birçok maskeli imansız ve ahlaksız kendini Müslüman diye kabul ettirdi. Onunla da yetinmediler: Kendilerini İslam'ın savunucuları, en iyi dindarlar, Allah'ın avukatları gibi lanse ettiler.

Kur'an'ın şirki deşifre eden beyanları bize gösteriyor ki, Mekke şirk panteonunun militan kulları, namazlı-niyazlı insanlardı. Hatta onlar, **Kâbe**'de ibadet hakkının kendilerine ait olduğunu savunuyor, Hz. Muhammed'i atalar dinine kafa tuttuğu için Kâbe'ye sokmuyorlardı. Kâbe'de ibadete ehil olarak sadece kendilerini görüyorlardı. Kur'an bu hayatî gerçeğe parmak basmış, **'Mekke müşriklerinin Beytullah'taki salâtı'**ndan, yani namazlarından söz etmiş, müminlerin namazlarıyla onlarınkini kıyaslamıştır:

"Onlar Mescid-i Haram'dan müminleri geri çevirip dururken, Allah onlara neden azap etmeyecekmiş? Onlar Mescid-i Haram'ın dostları/koruyucuları da değillerdir. Onun dostları/koruyucuları takva sahiplerinden başkası değildir. Ama onların çokları bunu bilmezler. Onların Beytullah'taki namazı/duası; ıslık çalmak, el çırpmak/gerçek namazı kılanlara engel olmaktan başka bir şey değildir. O halde, inkâr ediyor olduğunuz için tadın azabı." (Enfal, 34-35)

Salât (namaz) içinde Allah'ın ismi mutlaka anıldığı halde, Kur'an, kendi müminlerinden bahsederken, 'rabbinin ismini anarak namaz kılıp dua eden' (A'la, 15) ifadesini kullanmaktadır. Neden ? Cevap açıktır. Salât, Kur'an'ın indiği toplumda Hz. İbrahim'den beri bilinmekteydi. Bu yüzdendir ki Kur'an, salâtın ayrıntılarına girmez, onun tevhide bağlı özü üzerinde durur. Enfal 35. ayet bize gösteriyor ki, müşrik Araplar da Kâbe'de namaz kılarlardı. Ancak onların salâtı şekil unsurlarını içerdiği halde, şirke âlet edilmiş ve ruhundan uzaklaştırılmıştı. Kur'an, salâtın bu bilinen şekli üzerinde fazla durmadan, onun şirke bulaştırılmış özünü temizleyen beyanlara ağırlık vermektedir. Örneğin, Tâha Suresi 14. ayette, "Salâtı benim zikrim için yerine getir!" denmektedir.

Örtülü veya açık şirke bulaşanlar, Allah'ın yalnız Kur'an'daki nitelikleriyle anılıp zikredilmesinden rahatsız olurlar.

ARACILAR-ŞEFAATÇILAR DİNİ

Şirk dininin en sinsi oyunları 'kurtarıcılık ve aracılık' maskesiyle sergilenir.

Zümer Suresi, Kur'an'ın tevhidi anlatan temel suresidir. Şirkin en sinsi oyunları, tüm maskeleri bu surede tanıtılmıştır. Özellikle, ayet 1-3, Zümer Suresi'nin ana temasını vermektedir. Bu tema, hâlis dinin yalnız Allah'ın tekelinde olduğudur.

Dini Allah'a özgüleme tavrının en küçük anlamda zedelenmesi şirktir.

Şirkte en az iki ortak söz konusudur. Kur'an'a göre, şirkin bu ortaklarından birisi daima Allah'tır. Ortakları arasında Allah'ın bulunmadığı bir şirket Kur'an'ın savaştığı şirk değildir. Bu demektir ki şirk, bir dinsizlik veya ateizm değil, tam aksine, Allah'ı baş köşeye oturtan, ama O'nun yanınayöresine başka ilahlar da koyan bir dindir. Şirk, insanlığın tevhitten sonra en eski ve en köklü dinidir. Ve şirk, kendisini tevhit diniyle sürekli iç içe tuttuğu için de tevhit açısından en tehlikeli ve en kahpe düşmandır.

Zümer Suresi bize şunu da gösteriyor: Şirk illetine yakalananlar, 'Allah'ın tek başına anılmasından rahatsız olmaktadır.' 45. ayet bu illeti deşifre ediyor:

"Allah yalnız başına anıldığında, âhirete inanmayanların kalpleri nefretle ürperir; O'nun berisindeki, ilahlaştırılmış kişilerle birlikte anıldığında ise hemen müjdelenmiş gibi sevinirler."

Din meselesinin omurga noktasını veren ayetlerden biri de budur. Burada, insanoğlunun Allah'ı ortaksız anma noktasına gelmesinin kolay olmadığı, birçok insanın Allah'a iman adı altında bir tür ilahlar panteonuna inandığı, eşsiz Kur'an üslûbuyla verilmiştir.

Bu ayette verilen tevhit gerçeğini daha iyi anlamak için **Mümin Suresi 12.** ayeti de dikkate almakta yarar vardır. Anılan ayet, azaptan kurtulmak niyazında bulunan müşriklere şu ilginç cevabın verileceğini söylüyor:

"Bu halinizin sebebi şu: Allah'a, yalnız O'na çağrıldığınızda inkâr etmiştiniz. O'na ortak koşulduğunda ise iman ediyordunuz. Artık hüküm o en yüce, o en büyük olan Allah'ın."

Ayetin kullandığı kelimeler dikkate alınırsa **buradaki inkâr, ateistlerin inkârı değil, görünüşte iman taşıyanların**

örtülü şirkidir. Yani ortada iman iddiası vardır, fakat bu iman, birtakım yardımcıları devreye sokmadan Allah'a iman noktasına yükseltilememiştir.

Örtülü imansızlık illetine tutulanlar Allah'ın dinini, Allah'ın kitabına teslim etmeye kalktığınızda korkunç bir rahatsızlık duymakta ve onlarca, yüzlerce kişi ve kitabı (şürekâ ve zübür), Allah'ın kitabıyla yarıştırırcasına öne çıkarmaktadırlar. Bunlar, "Biz Kur'an'ı anlayamayız. Bak burada kimler ve neler var. Kur'an öyle diyor ama ulemamız, efendilerimiz, hazretlerimiz şöyle buyuruyorlar" diyerek âdeta Kur'an'ın şürekâ (ortaklar) ve zübür (uydurma kutsal kitaplar) tarafından kontrol ve tashih edilmesi gerektiğini öne sürerler. Bu kabullerini Allah'ın dinine fatura etmek için de tanrısal kitaba, Allah'ın tam tersini söylediği sıfatları yakıştırırlar. "Kur'an mücmeldir" derler. Oysa ki Allah, Kur'an'ı 'mufassal kitap' olarak tanıtmaktadır. "Kur'an muğlaktır" derler; oysa ki Cenabı Hak kitabını mübeyyin, mübîn yani her şeyi açık açık gösteren kitap diye nitelendirmektedir. Şürekâ olmadan Kur'an'ın asla anlaşılamayacağını, bunun imkânsız denecek kadar zor olduğunu söylerler. Oysa ki Kur'an bunun tam aksini söylemektedir. (Kamer, 17, 22, 32, 40)

Tevhit, teslimiyet ister. Teslimiyet, eteğimizdeki tüm taşların dökülmesini gerektirir. Eteğinizde bir tek taş kalsa tevhit burcuna yükselemezsiniz. Etekteki taşlar, vahyi çelmelemek üzere devreye soktuğumuz 'uydurulmuş dinin pazarcıları'dır. Mümin Suresi 83-85. ayetler, vermeye çalıştığımız bu Kur'ansal nükteyi bir ibret tablosu halinde ifadeye koymaktadır:

"Resulleri onlara açık seçik beyyineler getirdiklerinde, onlar, yanlarındaki bilgiyle sevinip övündüler. Ve alay edip durdukları şey kendilerini kuşatıverdi. Hışmımızı gördüklerinde, 'Allah'a, yalnızca O'na inandık, O'na ortak koştuğumuz şeyleri inkâr ettik.' dediler. Ne var ki, şiddetimizi gördüklerinde ettikleri iman kendilerine yarar sağlamadı."

ŞİRKİN SERMAYESİ: PEYGAMBERLERİ VE BÜYÜK İNSANLARI PUTLAŞTIRMAK

PEYGAMBERLERİ İLAHLAŞTIRMAK:

Kur'an dininde yani tevhit dininde peygamberler Allah'ın elçileridir. Şirk dininde ise peygamberler Allah'ın ortaklarıdır. Bu ince çizgi, İslam dini içinde de zaman zaman gölgelenmekte ve insanlar **'elçilik'** ile **'ortaklık'** arasındaki hassas ayrımı yapmakta zorluk çekerek peygamberleri, farkında olmadan **'Allah'ın ortağı'** konumuna getirmektedirler. Bu hata, peygamberlerin getirdikleri tevhidin yani son söz sahibinin tek olduğu dinin şirke yani yedek ilahlı bir dine dönüşmesine yol açmaktadır. Kur'an, özellikle **Hz. İsa**'yı gündeme getirirken bu gerçeğe parmak basmaktadır.

Kur'an, peygamberlerin **'beşer'** yani insan niteliklerinin altını ısrarla çizerek peygamberleri putlaştırma tehlikesine giden yolu tıkamak istiyor. Kur'an, hiçbir peygambere **'din kurucusu'** unvanı vermez. Tüm peygamberler dini tebliğ eden elçilerdir. Bu elçilerin din bünyesinde söz hakları elbetteki diğer insanlarla kıyaslanamayacak kadar çok ve o derecede önemlidir. Bir dini, onun peygamberini dışlayarak anlamak mümkün değildir. Ancak burada hayatî nokta şudur:

Tevhit dininde son söz hakkı, birden çok kuvvete verilmemiştir. Tevhidin esas anlamı budur. Sadece sözle "Allah birdir" demekle tevhit gerçekleşmez. Birlik ilkesinin hayatın bütün alanlarında işler kılınması lazımdır. Yoksa tevhit adı altında gizli şirk pazarlaması yapılır. Kur'an'ın yarattığı devrimlerden biri de işte bu **'gizli şirk pazarlamacılığı'**nın maskesini düşürmesidir.

Birlik ilkesinin hayatın bütün alanlarında geçerli kılınması için Allah dışında hiçbir kuvvete (peygamber de dahil)

haramlaştırma yetkisinin verilmemesi gerekiyor. Bu anlamda 'şârî' (kanun koyucu) sadece Allah'tır. Bu anlamda Hz. Muhammed'in de 'şârî' unvanı yoktur. Onun 'şârî' unvanı, din koyma anlamında değil, devlet başkanı sıfatıyla normlar koyma anlamındadır. O halde sünnet kavramının bu Kur'ansal-tevhidî esasa göre anlaşılması lazımdır. Sünnet, Hz. Peygamber'i 'din kurucusu' konumuna getirmenin aracı yapılamaz; yapılırsa bu gizli şirk olur.

Kur'an terminolojisini kullanarak konuşursak söylemek istediğimizi şöyle ifade ederiz:

"Tahrîm yetkisi yalnız ve yalnız Allah'ın elindedir."

Tahrîm, esası serbestlik olan hayat alanında bazı şeylerin yasak ilan edilmesini, başka bir deyimle haramlaştırılmasını ifade etmektedir. Kur'an, tahrîm yetkisinin Allah'ın tekelinde olduğunu, bu yetkinin insan tarafından kullanılamayacağını açıkça ifade etmektedir. (bk. Nahl, 116, En'am, 145) Kur'an'a göre, bu yetki, peygamberler tarafından da kullanılamaz. (Tahrîm,1; En'am, 145) Çünkü sonuçta onlar da insandır. İnsana din koyuculuğu sıfatı verilmemiştir. Tahrîm ise, dinin en hayatî işlevidir. Bu işlevin Allah ile paylaşılması, şirk yani Allah'ın yanına yedek ilah eklemek demektir.

İslam kaynaklarında yer alan ve kelime anlamı **'örf ve âdet'** olan **'sünnet'**, Hz. Peygamber'in, kendisine vahyedilen bir buyruğu yaşama şeklidir. Sonraki zamanlarda Peygamber'in sözleri de sünnet içine sokuldu ve ardından da **'hadis'** adı altında binlerce söz uydurularak Peygamber'e isnat edildi. O halde, örf anlamında değil de din anlamında bir sünnetten söz etmek için iki şeyin varlığı kaçınılmazdır: 1. Kur'an'da yer alan bir buyruk, 2. Bu buyruğun Hz. Peygamber tarafından uygulandığını gösteren kesin tarihsel belge. Aksi halde, aynı zamanda örf ve toplumsal töre anlamındaki sünnet kelimesinin arkasına, İslam'ın geldiği dönemin veya karşılaştığı kültürlerin gelenek ve kabulleri saklanabilir. Böyle bir durumda ise, Hz. Peygamber, sahibi Allah olan bir dinin tebliğcisi ol-

maktan çıkarak, yaşadığı toplumun örflerini dinleştiren biri olur. Bunun anlamı ise, vahyin dinini beşerîleştirerek tahrip etmektir. Gerçekten de sünnet, sonraki zamanlarda Kur'an dinini tahripte araç olarak kullanılan bir kuruma dönüştürülmüştür.

Kısacası, Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği vahye dayalı, evrensel, zamanüstü, insan yaradılışına uygun İslam yerine örfler, teviller ve uydurmalarla oluşturulan bir 'beşer İslamı' ortaya çıkmıştır. Biz bunu, **'Kur'an'da Kristalleşen Vahyin İslamı'** yerine geçirilmiş bir **'atalar İslamı'** olarak anıyoruz. Tabiî ki buradaki atalar, öncelikle Cahiliye arabizmini İslam dönemine taşıyan Emevî kodamanları olmaktadır. Gerçekten de bugünkü İslam dünyasında yaşanan din, büyük ölçüde bir Emevî dinidir.

ŞİRKİN EN ŞEYTANÎ OYUNU: ÖVEREK PUTLAŞTIRMAK

İnsanların birçoğu, peygamberlik konusunda, olması gereken sıfatları belirlemekle işin içinden çıkacaklarını sanırlar. Oysaki konunun önemli yanlarından biri de olmaması gerekenleri tespittir. Çünkü bu ikincisi gereğince yapılmadığında peygamberler ilahlaştırılır ve sonuçta dindarlık adı altında şirke meddahlık yoluna girilir. Hz. Peygamber bu kaygıyı duyan en büyük ruhtur. Ümmetini ısrarlı bir biçimde kendisini ilahlaştırmamak hususunda uyarmıştır. Ve göstermiştir ki, eski ümmetlerden birçoğu özellikle Hıristiyan kitle bu yola girdiği için şirke bulaşmıştır.

Peygamberleri şirk aracı yapmada ilk belirti daima aşırı övgüdür. Bunun içindir ki, Hz. Muhammed'in ısrarla şunu istediğini görmekteyiz: **Beni diğer peygamberlerle üstünlük yarışına sokmayın ve beni Hz. İsa'yı övdükleri gibi övmeyin; bana 'Allah'ın kulu ve elçisi' demekle yetinin...**

Aşırı övgü aşamasını, peygamberi **'din koyucu'** konumuna getirmek izler ki işte bu, nebinin Allah'a ortak yapılmasının

resmiyet kazanmasıdır. Bu ikinci aşamada, din buyruklarının altında Allah'ın imzası yeterli olmaktan çıkar, cennete giriş belgesi de Allah-nebi imzalı hale gelir. Oysaki tevhidin belirgin niteliklerinden birincisi, din koyuculuk sıfatının Allah'a özgülenmesi, ikincisi de cennete giriş belgesinin altında Allah dışında hiçbir varlığın imzasının bulunmamasıdır.

Nebileri elçi olmaktan çıkarıp ortak yapan günahın failleri öncelikle tevhidin bu iki direğini çatlatırlar. Bu çatlatmada iyice başarılı oldular mı, artık peygamber Allah'ın emrinde bir elçi olmaktan çıkarılır, Allah ile âdeta rekabete girişen bir alt-ilah konumuna getirilir. Hatta, örneğin, İslam fıkıh mirasında olduğu gibi, Peygamberin sözleri Allah'ın sözlerini neshetmede (hükümden düşürmede) kullanılır. Fıkıhta buna, **sünnetin Kur'an'ı neshetmesi** deniyor.

Bütün bunlardan daha zalim bir günah vardır ki o da şudur: Tanrı elçilerini Tanrı'nın ortakları haline getiren gidişe karşı çıkanlar, **"Peygamberlere saygısızlık eden, peygamberleri dışlayan"** vs. gibi ithamlarla karalanır. Bu çift başlı sapıklığın tarih içinde kurumsal temsilcileri **Ortaçağ kilise** babalarıdır. **Hz. İsa**'nın dinini zulüm, kan ve dehşet aracı yapan engizisyon papazları, onun en samimi bağlılarını **'İsa'ya saygısızlık'** iddiasıyla astılar, kestiler, yaktılar... Binlercesini, milyonlarcasını... Kadın-erkek, yaşlı-genç demeden...

Peygamberlerin bedenlerinin kıyamete kadar diri olduğunu iddia emek de nebileri ilahlaştırmaktır. Benzeri konularda olduğu gibi burada da hadis uydurmaya sığınılmıştır. Yüzyılımızın **'Hadis Allâmesi' Nâsruddin el-Elbanî** (ölm. 1999), bu konuda hadis diye rivayet edilen sözlerin asılsız uydurmalar olduğunu belgelerini göstererek ispatlamıştır. (Elbanî, ***el-Ahâdîs ez-Zaîfa ve'l-Mevzûa***, 1/360-371, 448-45, no: 201-203, 280, 282)

Tasavvuf-tarikat hurafelerinden biri olan bu anlayış, Kur'an'ın beyanlarına aykırıdır. Kur'an, nebileri **'beşer'** olarak niteleyip diğer beşer varlıklar gibi öldüklerini söylerken,

diğer insanlar için kullandığı 'meyyit' (ölü) sözcüğünü kullanmıştır. (Zümer, 30) Bu ayetin, tevhidin omurga kavramlarını veren Zümer Suresi'nde yer alması da ayrı bir dikkat konusudur. Peygamberlerin yüceliği onların eserlerinin ölümsüzlüğü iledir, et ve kemiklerinin ölmezliği ile değil. **Et ve kemiği ölmez kabul etme tutkusu eski-pagan bir tutkudur. Kur'an bunu yıkmıştır.**

Hz. Muhammed'in bütün varlıklardan önce yaratıldığı yolundaki hadis patentli sözler de uydurmadır. **Yüzyılın Hadis Allâmesi Elbanî** bunların şecerelerini ayrıntılarıyla vermiştir. (Elbanî, ***el-Ahâdîs ez-Zaîfa***, 1/473474, no: 302, 303)

Nübüvvet bahsindeki şirk şaibeli bu genel yanlışların ardından Son Peygamber Hz. Muhammed ile ilgili birkaç uydurmaya daha değinmek gerekir.

1. Hz. Muhammed'in nurdan yaratıldığını söylemek: Kur'an onu ısrala ve defalarca 'beşer' olarak anmaktadır. Nurdan yaratılan bir varlığın insana örnek olması söz konusu edilemez. Kur'an, resullerin melekler gibi doğaüstü özellikler taşımasını isteyenleri putperestlikle, zalimlikle suçlarken tevhidin son elçisine nurdan yaratılmışlık niteliği vermez.

Muhammedî Nur anlayışıyla Hz. Muhammed'i beşer sıfatından soyup örnek alınamaz duruma getiren çevreler bununla da yetinmemiş, tüm varlık ve evrenin onun için yaratıldığını iddia etmişlerdir. **Vahyin hiçbir beyanı, hiçbir nebiyi "varlık ve evren senin için yaratıldı" diyerek yüceltmemiştir. Çünkü bu nitelik tanrılığın niteliklerindendir.** (Bu konuda geniş bilgi için bk. İbn Teymiye; ***Resâil***, 1/155 vd.)

Kur'an, Hz. Muhammed'in nübüvvetini ispat ve yüceltme noktasında dikkatleri hep kendine çekmiş, vurguyu Peygamber'e değil, vahye yapmıştır. Resul'ün ne fiziği ne ne kişiliği ne de başkaca bir bedensel üstünlüğü üzerinde durulmuştur.

İslam dünyası ise bu Kur'ansal tavır ve tarzın tam aksi

bir yol tutmuş, Peygamberimizi yüceltmede Pavlus kilisesinin yöntemini öne çıkarıp vurguyu Kur'an'dan Peygamber'e çevirmiştir. Bu yol, sonu şirkle bitecek bir yoldur ki, Kur'an buna Hz. İsa konusunu anlatırken açıkça dikkat çekmiştir. Hz. Muhammed bahsinde, nebinin ölümünden sonra kalan tek mucize Kur'an'dır.

2. Hz. Muhammed'in her davranışını din sanmak:

Hz. Muhammed bir beşer-nebi olduğuna (melek-nebi olmadığına) göre, onun söz ve fiillerinin iki kategoriye ayrılması kaçınılmazdır: a) Nebevî fiilleri, b) Beşerî fiilleri. Bu tevhit inceliği hiç dikkate alınmadan onun yaptığı, söylediği, susarak seyirci kaldığı her şey dinleştirilmiş, beşer nebi bir melek-ilah nebiye dönüştürülmüştür.

Hz. Muhammed'in nebi yanına ilişkin Kur'an beyanları onun beşer yanını da kapsayacak biçimde genişletilmekte ve Kur'an vahyine ilişkin üstünlükler Peygamber'in insan varlığına mal edilmektedir. Örneğin, "O kendi arzu ve isteğinden konuşmaz; onun size okuduğu, indirilmiş bir vahiyden başkası değildir." (Necm, 3-4) ayetleri, Peygamberimize isnat edilen ve birçoğunun uydurma olduğunda kuşku bulunmayan sözleri kutsamak için kanıt yapılmaktadır. Oysaki burada sözü edilen, Kur'an'dır. Müşrikler Hz. Muhammed'i şairlik, kâhinlik, sihirbazlıkla suçluyor, Kur'an'ı onun uydurduğunu söylüyorlardı. Ayetler buna cevap getiriyor. Kur'an ona beşer diyor ve farkını, kendisine vahiy gelmesi olarak gösteriyor. Gelen vahiy, ortadadır: Kur'an...

Hz. Peygamber, aynı zamanda bir devlet başkanı ve hakem sıfatıyla da iş yapmış, söz söylemiştir. Yani, teşrîde bulunmuştur. Bu teşrî (kanun koyma) faaliyetinin bazı ürünleri Kur'an tarafından vahye bağlanarak din içine alınmış, bazıları beşerî davranış ve yorum olarak bırakılmıştır. Önemli olan, davranış ve yorumların Kur'an tarafından vahiy adına tescil edilip edilmediğidir. Edilenler din olur, edilmeyenler örf ve yorum olarak kalır. Sahabî Câbir bin Abdullah'ın,

Müslim'deki şu sözü, üzerinde olduğumuz konu bakımından son derece önemlidir. Câbir (ölm. 74/693) şöyle diyor:

"Bir yandan biz, meniyi dışarı boşaltarak gebeliği önlüyorduk, bir yandan da Kur'an vahyediliyordu. Eğer bizim dışarı boşalmamız, yasaklandığımız bir şey olsaydı, Kur'an bizi ondan yasaklardı."

Câbir'in bu sözü, dini anlama ve sünnetin yerini belirlemede yaşamsal bir tespittir. Sahabî neslinin sünnetten ne anladığını göstermesi ve din adına yasak olanla olmayanı belirlemesi bakımından ışık tutucu bir sözdür. Ve ilkesel ifadesi şudur: **Sünnet diye andığımız tavır ve tarz birçok şeyi yapar, söyler. Önemli olan, bunların Kur'an tarafından tescil edilip edilmediğidir. Tescil edilenleri dinleşir, zaman üstü olur; tescil edilmeyenleri tarihsel yorum olarak kalır...**

Şu da gözden uzak tutulamaz: Sünnet adıyla ortaya getirilen kabullerin birçoğu, Peygamber'e ait davranış değildir. 'Hadis' adıyla ortaya getirilen sözlerin birçoğunun Peygamber'in sözü olmadığı gibi. Buharî çevirmeni Ahmed Naim (ölm. 1934), sünnet ve hadis konusundaki gelenekçiliği ile tanınmasına rağmen şunu söylemek zorunda kalmıştır:

"Sahabe ve onu izleyen kuşaktan bize aktarılan söz, fiil ve kabullerin hadis diye anıldığı da çokça rastlanan bir olgudur." (Ahmed Naim; Buharî Tercüme ve Şerhi, 1/7) Ne yazık ki, bunun böyle olduğu, zaman içinde unutulmuş veya unutturulmuş, hadis adıyla önümüze getirilen her sözün Hz. Peygamber'in sözü olduğuna hükmedilmiştir.

Peygamber bir elçi ve yol göstericidir. Allah'ın lütfunu veya azabını dilediğine isabet ettiremez. Allah, hazinelerinin anahtarını peygamberlerine dahi teslim etmemiştir. O halde, **herhangi bir peygamberi, Allah'ın hazinelerine tasarrufa yetkili gibi gösterecek övgülere muhatap kılmak şirktir.** Hiçbir peygamber, Allah'ın vahiyle bildirdikleri dışında, gaybı bilmez. En'am 59'a göre, **gaybın anahtarları Allah'ın elinde ve gaybı bilmek Allah'ın tekelindedir.**

Hiçbir peygamber melek değildir. O halde, hiçbir peygamber hata ve günah işlemez varlık olarak düşünülemez. Peygamberleri böyle düşünmek onları ilahlık mertebesine çıkarmak olacağından küfürdür. Ancak biz, peygamberlere olan saygımız yüzünden günah kelimesini onlara izafe etmeyerek, bunun yerine zelle (sürçme) deyimini kullanırız. Ama biliriz ki Kur'an, 'günah' (zenb) sözcüğünü peygamberlere, o arada Hz. Muhammed'e bile izafe etmiştir. Örnek olarak şu ayetlere bakılabilir: Yusuf, 12; Şuara, 14, Ğâfir, 55; Muhammed 19; Fetih, 2.

EVLİYACILIK

Şirk, tarihin her döneminde iyi ve makbul insanları kullanarak meşruiyet sağlama yoluna gitmiştir. Kur'an, Kehf Suresi 102. ayetinde bu gerçeği, kendine özgü esrarlı üslubuyla önümüze koymaktadır:

"Gerçeği örten o nankörler, bazı kullarımı benim yanımdan-yöremden evliya edineceklerini mi sandılar. Biz, cehennemi bir konuk evi olarak gerçeği örten nankörler için hazırladık."

Büyük eserler üretmiş büyük insanları yüceltmek, insandaki şirk illetini sürekli depreştirmiş ve büyük insanları ilahlaştırmanın basamağı olarak kullanılmıştır. Bütün pagan kültürlerde değişmez gerçeklerden biri de budur. İslam tarihinde bu putlaştırmanın kurumsal ve terimsel adı 'evliyacılık'tır. Kur'an, evliyacılıktan şikâyetlerle doludur. Ve Kur'an evliyacılığı şirkin bir uzantısı olarak tanıtmaktadır.

Kur'an'a göre, mümimlerin Allah dışında velileri de yoktur, mevlaları da.

Kur'an, iki tip veliden söz etmektedir:

1. Hak dostu veliler (evliyaullah),
2. Şeytan dostu veliler (evliyau'ş-şeytan)

Birinci tür velilerden bir tek yerde söz edilmiştir: Yûnus Suresi'nin 62-64. ayetler. Bu ayetlerde **Allah'ın velileri, Kur'an dininin değerlerini taşıyan müminler olarak tanıtılmaktadır.** Kur'an dinine inanan her insan bu tanım içine girer. Ayrı bir sınıf, ayrı bir zümre söz konusu değildir. Ayetlerin açık tespiti şudur:

"Gözünüzü açın! Allah'ın velileri için hiçbir korku yoktur. Tasaya da düşmezler onlar. Onlar inanmış, takvaya sarılmışlardır. Dünya hayatında da âhirette de müjde vardır onlara. Allah'ın kelimelerinde değişme/değiştirme olmaz. İşte budur o büyük kurtuluş."

Allah'ın velilerinin temel belirtisi 2 tanedir: İman, takva. Onların temel ödülleri de iki tanedir: Korku ve tasadan uzaklık, tanrısal muştu.

Allah evliyasının üç ayetle tanıtılmasına mukabil **şeytan evliyası** 50 civarında ayetle tanıtılmıştır. Sadece bu bile evliya kavramının nasıl bir tehlike ve tehdit taşıdığını görmeye yeter. Şeytan evliyasına değinen ayetlerin tümü, Allah'ın berisinden birilerinin veli edinilmesinin yaratacağı kötü sonuçlara dikkat çeker. Bu ayetlerin hiçbiri, 'Allah'ı bırakıp da başka veliler edinmek'ten söz etmez. Bunun yerine, **'Allah'ın berisinden, yanından-yöresinden veliler edinmek'** tâbiri kullanılır.

Allah'ın şikâyetçi olduğu **'veliler edinme'** yolu, Allah'ı bırakıp da sapılan bir yol değildir; tam aksine, bu evliya, Allah'ın yanına-yöresine ilave edilen yarı-ilah destekçilerdir. Tıpkı genel şirk kavramı gibi, burada da, **Allah'ın inkârı yoktur; Allah kabul edilmektedir, ancak O'nun yanına-yöresine şefaatçı, yaklaştırıcı, yakınlaştırıcı yedek ilahlar ilave edilmektedir.** Buradan bakıldığında şunu görmekteyiz: **Evliyacılık illetinin kurumu olan tarikatlardaki 'yaklaştırıcı-yakınlaştırıcı-şefaatçı' söylemiyle şirkin aynı tabirlerden oluşan söylemi yüzde yüz örtüşmektedir.**

Evliya inancı veya evliya kültü, şirkin en kahırlı musibetlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bu evliya, şeytandan ve insandan üretilmiş bir tür **şirk panteonudur** ki görünüşte insanı Allah'a götürmede vasıta yapılır, gerçekte ise insanı Allah'tan uzaklaştırır.

Şirk konusunda en büyük tehlike, evliya kültüdür. Yani Allah'a vardırıcı vasıtalar halinde birilerini bir tür yedek ilah gibi Allah ile kul arasına sokmak. Şunu asla unutmayalım ki, **bu şirk evliyası Allah'ın kulları arasından edinilmektedir.** (Kur'an, Kehf, 102) Kur'an'ın bu noktaya parmak basması son derece önemlidir. Çünkü evliya kültüyle tevhidi şirke bulaştıran aldatıcılar, kendi şeytan evliyasını maskelemek için genellikle şöyle derler: **"Kur'an'da kötülenen evliya, insandan değil, müşriklerin taptıkları putlardan olur; o evliyanın bizim efendilerimizle bir ilgisi yoktur."**

Bu savunmanın bizatihi kendisi bir şeytan evliyalığı sergilemektedir. Gerçek bunun tam tersidir: **Şeytan evliyası daima insanlardan olur.** Evliya maskeli şirk savunucuları bu yedek ilahlarını **'Allah ile aramızda yakınlaştırıcı ve şefaatçi'** diye pazarlamaktadırlar. (Zümer, 3; Yunus, 18) Kur'an bunun bir şirk oyunu olduğunu söylemekte ve Kaf Suresi 16. ayet ile Zümer 44. ayette bu iddianın dayanağını temelden yıkmaktadır. O ayetlere göre, **Allah, insana şahdamarından daha yakındır ve şefaat tümden ve sadece Allah'ın elindedir.** Böyle olunca, Allah ile kul arasında herhangi bir mesafeden ve herhangi bir şefaatçıdan söz edilemez ki, yaklaştırıcıya veya şefaatçıya ihtiyaç duyulsun. **Şirkin 'yaklaştırma' iddiası, temelden tutarsız olduğu gibi, bizzat kendisi bir şirk itirafıdır. Allah'ın, kulundan ayrı ve uzak olduğunu iddia etmek de şirktir.**

Kaldı ki böyle bir ayrılık var sayılsa bile, Kur'an, şirkin bu varsayımdan yararlanma yollarını da kapatmıştır. Allah: **"Benimle, yarattığımı baş başa bırak!"** (Müddessir, 11) emrini vererek Allah ile kul arasına girmeye kalkmanın hiçbir gerekçesi olamayacağını ilan etmektedir.

Evliya şirkinin sosyal ve hukuksal dayanağı yapılabilecek oluşumlara da imkân verilmemiştir. Din sınıfı, din kıyafeti yoktur. Din adamı tabiri yoktur. Hatta resmî mabet yoktur. Vaftiz ve afaroz hiç yoktur. Günah çıkarıcılara ihtiyaç yoktur; çünkü insan doğduğu anda temizliğinin ve güzelliğinin doruk noktasındadır. **Allah'a kul olmak için birilerinin tesciline, okuyup üflemesine ihtiyaç bırakılmamıştır. Kur'an, vesayet ve vekâlet altında bir imanın söz konusu edildiği tüm sistemleri şirk ve zulüm sistemi olarak damgalamaktadır.**

Toprak post, Allah dost olacaktır. Tüm yeryüzü mabet, tüm meşru fiiller ibadettir.

Böyle bir anlayışın şekillendirdiği dünyada aracılara, komisyonculara, hele hele kutsallaştırılmış haraç ve huruç çetelerine asla ihtiyaç yoktur. Komisyon, haraç ve huruç çetelerinin var olduğu bir din Kur'an'ın dini değildir, şirkin dinidir.

Evliya, karanlık ve sapıklıktan kurtarıcı bir kuvvet olarak da algılanamaz. A'raf Suresi 3. ayet bu kuruntuya yenik düşme ihtimali olanları uyarmaktadır:

"Rabbinizden size indirilene uyun, onun yanındanyöresinden edinilmiş evliyaya uymayın!"

Dikkat edilirse ayet, hidayet önderliğini kişilere değil, ilkelere (Rabden indirilenlere) bağlamıştır. Çünkü kişilerin hidayet önderliği devri, Hz. Muhammed'in bu âlemden ayrılışı ile tamamen kapatılmıştır.

ŞİRKİN TEMEL GÖRÜNÜMLERİ

Şirkin temel görünümlerini veya şirki ele veren tezanürleri Kur'an açısından irdelediğimizde karşımıza şu tablo çıkmaktadır:

1. 'Yaklaştırıcılar' Kabul Etmek:

Tevhidin omurga noktalarını tanıtan Zümer Suresi'nin üçüncü ayeti şirkin bu niteliğini ortaya çıkarmaktadır:

"Gözünüzü açın! Arı-duru din yalnız ve yalnız Allah'ındır. O'nun yanında birilerini daha veliler edinerek: 'Biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları dışında bir şey için kulluk etmiyoruz.' diyenlere gelince, hiç kuşkusuz, Allah onlar arasında, tartışıp durdukları konuyla ilgili hükmü verecektir."

Şirkin, insanı Allah'a yaklaştırıcıları gerekli gören anlayışına Kur'an iki yanıt vermiştir: Birincisi, Kaf Suresi 16. ayettir ki, Allah'ı insana şah damarından daha yakın göstererek bırakın aracıyı 'ara'nın bile olmadığını ortaya koymuş, şirkin temel kanıtını geçersiz ve gereksiz kılmıştır.

İkinci beyyine, insanlık dünyasına inen ilk surelerde ifadeye konmuştur: 3.sure olan Müzzemmil ile 4. sure olan Müddessir'de... İlginçtir, bu beyyine bu surelerin ikisinde de 11. ayettir ve şöyledir:

"Benimle, o nimete boğulmuş yalanlayıcıları baş başa bırak!" (Müzzemmil, 11)

"Benimle, yarattığım kişiyi baş başa bırak!" (Müddessir, 11)

Aynı mesaj iki ayrı espri içinde verilmiştir: İnsan ister i-

manlı, ister inkârcı olsun, her iki halde de Allah ile insan arasında yaklaştırıcı söz konusu edilemez.

Yaklaştırıcılar kabul edilmemesinin din hayatındaki uzantıları da gözden kaçırılmamalıdır: Din sınıfı, din kıyafeti, ibadette lider zorunluluğu, ibadet için mekân-mabet zorunluluğu, vaftiz ve afaroz yoktur. Tüm yeryüzü temiz bir mabettir. En büyük ve en temiz mabet yeryüzüdür.

2. 'Şefaatçılar' Kabul Etmek:

Yunus Suresi 18 ve Zümer Suresi, 43-44. ayetler, şirkin bu niteliğine dikkat çekmektedir. Burada da, tıpkı Zümer Suresi'nde olduğu gibi, şirkin niteliği, şirk çocuklarının kendi ağızlarından verilmektedir. Cenabı Hak, şirkin sloganlarını, eleştiri için bile kendi dilinden veya muvahhit kullarının dilinden ifadeye koymamaktadır. Ayeti okuyalım:

"Allah'ın yanında bir de kendilerine zarar veremeyen, yarar sağlayamayan şeylere kulluk-kölelik ediyorlar ve şöyle diyorlar: 'Bunlar bizim, Allah katındaki şefaatçılarımızdır..."

Kur'an'ın bu şirk sloganına cevabı Zümer Suresi 44. ayette verilmiştir:

"Şefaat tümden ve sadece Allah'ın elindedir."

3. Fırkacılık, Hizipçilik:

Buna 'dinde bölücülük' de diyebiliriz. Kur'an bu illeti tanıtmada 'fırka' (hizip, grup, klik) kökünden isim ve fiiller kullanır.

Her şeyden önce, Allah ile peygamberler arasında fırkacılık yasaklanmıştır. (Nisa, 150) Dini ikiye bölerek, "Bu Allah için, bu da peygamber için" mantığıyla hareket etmek bir fırkacılıktır. Fırkacılığın zihniyet zemini şöyle oluşturulmaktadır. "Falan ibadetin şu kadarını Allah rızası için, şu kadarını da Peygamber'in şefaati için yerine getiriyorum." Bu sözü söyleyenler, andığımız fırkacılığı çok güzel fotoğraflamaktadır. İbadet yalnız ve yalnız Allah'ın rızası için yapılır. İslam,

ibadetin yöneldiği amaç olarak sadec Allah rızasını tanır. Peygamber'in şefaati diye bir amaç ve ibadet hedefi yoktur. Bu fırkacılığı kırmak içindir ki Kur'an, **Cin Suresi 18.** ayet başta olmak üzere birçok yerde, **"Allah'a ibadete herhangi bir kişiyi ortak yapmayın!"** emrini vermiştir. Herhangi bir kişi tabirinin içine peygamberlerin girmediğini söylemeye Kur'an izin vermez.

İkinci olarak, peygamberler arasında fırkacılık yapmak yasaklanmıştır. Kur'an'ın tanıttığı ve istediği imanın özelliklerinden biri de peygamberler arasında ayrım ifade edecek tavırlara girmemektir. (bk.Bakara, 136, 285; Âli İmran, 84) Son Peygamber Hz.Muhammed, herhangi bir peygamberle kendisinin karşılaştırılmasını, hele hele kendisinin onlardan birine üstün gösterilmesini yasaklamıştır.

Üçüncü olarak, Kitap'ta fırkacılık yasaklanmıştır. Kitap tabiri hem tüm vahyi hem dört büyük peygambere inen dört büyük kitabı hem de bizzat Kur'an'ı ifade etmek için kullanılmaktadır. Ayrıca insan ve evren de ayetlerle dolu olarak tanıtıldığı için, birer kitap hükmündedir.

Kitapta fırkacılık öncelikle vahyi taşıyan kitaplar, ikinci olarak da Kur'an-evren-insan kitapları arasında bölücülük yapmaktır. Kur'an tüm evrenin ve insanın taşıdığı ayetlerin incelenmesini isteyerek insan ve evren kitaplarının göz ardı edilmemesini istediği gibi, eski peygamberlerin kitaplarının da göz ardı edilmemesini ister. Kur'an ayrıca, kendisinin temsil ettiği din birliğinin parçalanmamasını, dinde kaynak olarak öne sürülecek alt-kutsal kitapların vücut bulmamasını da emreder. Bu alt kitaplara Kur'an **'zübür'** diyor. Peygamberimiz bunları **'mişna'** (Arapçası: **mesnât**) diye anmış ve mişnaların ortalığı sarmasını kıyamet alametlerinden biri olarak göstermiştir.

Dini hizip kitaplarına bölmek, bizzat Kur'an'ın deyimiyle bir **'takattu'** ifade eder. 'Takattu', kesip parçalara ayırmak, doğramak demektir.

Dini zübürlere bölmeyi açığa çıkaran temel ayetler **Müminûn Suresi**'nin 52-54. ayetleri ile **Enbiya Suresi 92-93.** ayetlerdir. Şöyle deniyor:

"İşte sizin bu ümmetiniz bir tek ümmettir. Ve ben de sizin rabbinizim; o halde benden sakının! Fakat onlar işlerini aralarında parçalayıp çeşitli kitaplara ayırdılar. Her hizip yalnız kendi yanındakiyle sevinip övünmektedir. Artık sen onları bir süreye kadar kendi gafletleri içinde bırak.!" (Müminûn, 52-54)

Kitapta bölücülük, her fırkanın kendi başı veya lideri (efendi, şeyh, hazret, üstat vs.) tarafından yazılan kitapların dokunulmaz, eleştirilmez, değiştirilmez, sadeleştirilmez kılınması şeklinde alt putçuluklara da vücut verir. Tanrısal kitabın bile yoruma açık olduğu bir dinde, birtakım insanların yazdıklarını dokunulmaz, eleştirilmez kılmaktan daha büyük bir sapıklık gösterilemez.

Bir kitabın sadeleştirilmez, eleştirilmez, düzeltilmez olduğunu iddia etmek, hiçbir tevil şeytanlığıyla aşılamayacak bir 'peygamberlik' iddiasıdır. Çünkü 'dokunulmaz ve tashih edilmez kitap' niteliği sadece peygambere vahyedilen kitaplarındır. Şeytan evliyasının kulları, efendilerinin kitaplarını açıkça vahiy ürünü göstermenin riskini göğüsleyemedikleri için, bir maske kullanmaktalar. Bu maske, efendilerinin kitaplarının tashih ve tercüme üstü olduğunu bir biçimde kabul ettirmek, yaşatmaktır. Bu yola gidenlerin, efendilerini peygamber ilan ettiklerini söylemekte en küçük bir tereddüt göstermek, onların günahlarına katılmak olur.

Dinde bölücülüğün şirkin bir görünümü olduğuna dikkat çekilerek bu bölücülüğe gitmeyi önlemek için uyarı yapılmaktadır:

"Sakın şirke sapanlardan olmayın! Onlardan ki dinlerini parçalayıp hizipler/fırkalar haline geldiler. Her hizip kendi elindekiyle sevinip övünür." (Rum, 31-32)

Bu ayetlerde bölücülük yasaklanırken, parçalanıp bölünmeyi ifade eden kelimeler kullanılmıştır. Aynı sözcükler, az sonra vereceğimiz ayette de kullanılmış ve Hz. Peygamber'e, dinde fırkacılık yapanlarla hiçbir ilgisinin olmadığı açıkça bildirilmiştir:

"Dinlerini parça parça edip fırkalara, hiziplere bölünenler var ya, senin onlarla hiçbir ilişiğin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır. Allah onlara, yapıp ettiklerini haber verecektir." (En'am, 159)

Bu ayetten anlaşılır ki, dinde fırkacılık edenlerin, din ve Peygamber hakkında sloganları ne olursa olsun, gerçekte Hz. Muhammed'le aralarında bir iman bağı kalmamıştır. Bunlar ya kendi kendilerini aldatan basireti bağlanmış gafillerdir yahut da din ve peygamber sloganlarıyla saltanat ve menfaat devşiren ikiyüzlülerdir.

Tefrika sözcüğünün kullanılmasıyla dikkat çekilen bölücülüğün geçtiği birçok yerde, bu bölücülüğün, Allah'ın ayetleri geldikten sonra ve hatta bu ayetleri taşıyanlar tarafından sergilendiğinin altı çizilmektedir ki, bu da ayrı bir mucizedir. (bk. Âli İmran, 105; Şûra, 14; Beyyine, 4)

Dördüncü olarak da **yolda fırkacılık** gündeme getirilmiştir. Kur'an, insanı **sıratı müstakîme** yani dosdoğru yola çağırmaktadır. Namazda okunan Fâtiha Suresi'nin temel niyazlarından biri de **"Bizi, sıratı müstakîme kılavuzla!"** isteğidir. Yol anlamında hem **'sırat'** sözcüğü hem de **'sebil'** sözcüğü kullanılmaktadır. Kur'an, işte bu iki sözcükle tefrika sözcüğünü birlikte kullandığı ayetlerinde yol olarak sadece Allah'ın yolunu izlememizi, başka yollara girerek **'yolda fırkacılık'** yapmamamızı emrediyor:

"Benim dosdoğru yolum budur; onu izleyin! Başka yolları izlemeyin ki bu yollar sizi O'nun yolundan ayırıp fırkalara bölmesin. Sakınıp korunasınız diye O size bunu önermiştir." (En'am, 153)

Fıkıh metodolojisinin büyük ustalarından sayılan **Şâtıbî** (ölm.790/1388), Fatiha Suresi son ayetteki '**mağdûbun aleyhim**: kendilerine gazap edilenler' ile '**dâllîn**: karanlığa ve sapıklığa düşenler' ifadesinin, tevhit yolundan sapan İslam içi ve İslam dışı tüm fırkaları kapsadığına dikkat çekmektedir. Bunlar, yine **Şâtıbî**'ye göre, En'am Suresi 153. ayette gösterilen Allah'ın tek yolundan sapıp yine '**öteki yollar**'a koyulanlardır. Anılan ayet bize göstermektedir ki, tek olan yoldan sapıldığında parçalanma kaçınılmaz olur.

En'am 153'ün bize verdiği tevhit ölçüsü şudur: **Fırkacılık veya tefrika varsa tek yoldan sapma tartışılmaz bir biçimde vardır. Şöyle de diyebiliriz: Tek yoldan sapılmışsa fırkacılık kaçınılmaz bir bela haline gelir.**

Yolda fırkacılık, **sıratı müstakîm** olan Kur'an yolunun yanında **tarikat** (yol), **mezhep** (bir anlamı da gidilen yol) adlarıyla yeni dinler oluşturmak biçiminde vücut bulmaktadır.

Ancak burada şunu ifadeyi bir insanlık borcu sayarız: Bugün her biri bağımsız bir din haline getirilen mezheplerin ve tarikatların ilk önderlerinin bu mezhep ve tarikatları dinleştirenlerden en azından ilke olarak ayrı tutulması gerekir. O insanlar, en azından büyük kısmıyla bilim ve düşünce üreten ve bu yolla hizmet vermek isteyen aydınlardı. Hiçbirinin, dinleşmiş birtakım kliklere öncülük etmek gibi bir niyeti yoktu. Bilim ve düşünce adamı olarak yorum yapıyorlardı ve bu yorumları kendilerine nispet ediyorlardı; bunları Kur'an'ın yerine koymaya çalışmıyorlardı, "Bize bunları Allah ilham etti, Peygamber bunları bize özel olarak söyledi" gibi şirk kalıntısı lakırdılar etmiyorlardı.

Sonraki zamanların hazırcı, taklitçi zümreleridir ki, bu insanları ve yorumlarını dokunulmaz kılıp yedek dinler ve yedek peygamberler ürettiler. Hatta, "**Hâtemü'l-Enbiya' kavramına karşı 'hâtemü'l-evliya'** karşıt kavramı yarattılar. Bu kavrama dayanarak, "**Velilik peygamberlikten, hâtemü'l-evliya da peygamberlerden üstündür**" şeklinde Kur'an dışı

hezeyanlar döktürdüler. Bu hezeyanların mahiyetini ve açtıkları tahribatı biz, *'İslam Dünyasında Akıl ve Kur'an Nasıl Dışlandı'* adlı eserimizde inceledik.

Fırkacılığın dehşet ve felaketinden uzak kalmanın yolu-yöntemi de gösterilmiştir: Hep birlikte ve sadece Allah'ın ipine yapışmak, fırkacılığa ve fırkalara son vermek. Bu kurtuluş reçetesini veren Âli İmran 103. ayet 'Allah'ın ipi' ve 'teferruk: parçalanmak' sözcüklerini kullanmıştır. Buyruk şudur: Allah'ın ipine sarılın, fırkalara bölünmeye son verin!..

Bugün, din adına, gerekçesi ve sloganı ne olursa olsun, oculuk-buculuk diyerek fırkacılık yapanlar, Müslüman toplumları şirke götürmektedir. Bunların, Hz. Muhammed'le ilgilerinin olamayacağını Kur'an söylüyor. Kur'an'ın söylediğinin gereğini yapmaksa, acılar içinde kıvranan Müslüman kitlelere düşüyor.

4. Ecdat (Atalar) Kabullerinin Dinleştirilmesi:

Bu şirk belirişinin esası, atalardan görülen ve duyulanı dokunulmaz-kutsal ve gerçeğin göstergesi ilan etmektir. Kur'an bu şirk belirtisinin altını elliyi aşkın yerde doğrudan, yüze yakın yerde de dolaylı olarak çizmektedir.

5. Fosilperestlik:

Fosilperestlik, fosile tapmak demek. Deyimi, Batı dillerine, Latince'deki 'fossilis'ten geçen fosil kelimesiyle, Farsça'daki perestiden (tapmak) kelimesini kullanarak oluşturduk. Fosil, daha önce yaşamış bir varlığın toprak altındaki kalıntısı anlamında.

Varlığı toprak ötesine geçebilen bir canlının tüm yüceliği, fosilden daha fazla bir şey olabilmektir. Bu yüzden insan, tüm ruhçu düşünürler için, fosil olmayı aşan bir varlıktır. İnsanın bir fosil yanı vardır, ama onu sadece fosil olarak düşünmek insan gerçeğine hakarettir. O halde insana saygıyı insanın fosil yanına bağlamak, çamuru ve yeraltını kutsal ilan etmek şeklinde bir ilkelliktir. Fosilperestlik, insanı, ölümsüz ilkele-

rin, ruhun konusu olmaktan çıkarıp et-kan ve kemik yığını durumuna getirmek ve 'büyük insanlara saygı'yı fosile tapmaya dönüştürmek olarak tanımlanabilir.

Kur'an, insanı, fosile tapmaktan kurtarıp ilkelere bağlanma noktasına yükseltmek ister. Bunun içindir ki Kur'an, her şeyden önce dini kişiye bağlı bir kurum olmaktan çıkarır. Dinin kurucusu ve koruyucusu bir kişi veya kişiler değil, Yaratıcı Kudret'tir, yani fosilleşmesi söz konusu edilemeyecek varlık. Bunun bir uzantısı olarak dinin adı da kişi veya kişilere nispet edilmek yerine barış ve esenlik anlamındaki bir kavrama nispet edilmiştir. Bu isim değiştirilemez, bir başka kelimeyle birleştirilemez. Kur'an, dini, onu tanıtan peygamberlerin adına nispet etmekten bile kaçınır. Kişilerin veya konsillerin kotardığı din, vahyin dini olamaz. Vahyin dinini kişi veya konsillerin adına nispet ederek anmak, Kur'an'a göre, şirktir.

İslam dünyasında fosilperestlik, yüzyıllardan beri, kitlelerin şuuraltı haline getirilmiştir. İslam dünyasında, fosil-kuvvetlere başvurmadan ruhları coşturmak imkânsız denecek kadar zor oluyor. Mücadele fosil-kuvvetler için veriliyor, alkışlar fosil-kuvvetler için yankılanıyor. Fosil kuvvetlerin çokluğuyla öylesine övünülüyor ki mezarlar bile hesaba katılıp sayılıyor. (Kur'an, Tekâsür Suresi) Hareket ve varış noktalarını fosil-kuvvetler belirliyor. Sevgiler ve yergiler fosil-kuvvetlere yöneltiliyor. Saltanatlarını, kitleleri parçalamak üstüne oturtanların, evrensel ilkeler yerine fosil-kuvvetlerin klik dinlerine çağırmaları işte bu yüzdendir. Çünkü evrensel ilkelerde birleşen insanları birbirleriyle sürtüştürerek çıkar saltanatına enerji sağlamak mümkün olmaz. Kitleleri sömürmek için her ilke bir fosil-kuvvetle eşitlenerek ortaya sürülecektir. Velilik, türbe-fosille; ilim, ulema-fosille, politika lider-fosille... Şirk, işte budur...

'Fosil sömürüsünün aşılamaz rantı' iyi bilindiği içindir ki herhangi bir koltuğa oturan, mihraba veya minbere çıkan,

fosil-kuvvet haline gelinceye kadar oradan inmek istememektedir. İşte bu yüzden, bütün bu alanlarda yeni ve yaşayan değerler üretmek yerine fosil-ilahlara arz-ı ubûdiyet etmek yeğleniyor. Daha başarılı olmak, bir fosil-ilahı daha fazla kutsamaya bağlanmıştır. Fosil-kuvvetlere dil uzatmaksa **'oyunbozanlık, fitne ve kutsala saygısızlık'** diye damgalanmaktadır.

6. Din Büyüklerinin Rableştirilmesi:

Din büyüklerinin rableştirilmesini Kur'an, tevhidin şirke doğru çekilmesi olarak görmektedir. Bu konu, elinizdeki eserin **Üçüncü Bölüm**'ünün ikinci başlığı altında incelenmiştir. Tevbe Suresi 31. ayet vahyedildiğinde **"din adamlarını ilahlaştırmanın nasıl olacağı"** Hz. Peygamber'e sorulmuş ve o, şu cevabı vermiştir:

"Din adamlarının serbest bıraktıklarını helal, karşı olduklarını haram görmek, onları rableştirmektir." (Tirmizî, tefsiru'l-Kur'an, 9)

Bu açıdan baktığımızda tasavvuf başta olmak üzere, İslamî bilgi ve irşat kurumlarının birçoğunun, Kur'an'ın denetiminden uzaklaşa uzaklaşa, âdeta yedek ilah üreten kurumlara dönüştüğünü söyleyebiliriz. **İçtihat** kapısının kapatılmasına gerekçe yapılan mezhepleşmiş fıkhın tartışılmaz fakîhi de tarikatların, 'Allah katında şefaatçı' olarak gördükleri efendileri de Kur'an ışığıyla baktığımızda birer yedek ilah konumundadır. Çünkü hepsi tenkit üstüdür. Bu yedek ilahların birçoğunun, 'cennete gidiş belgesi'nin altına imza atma yetkileri vardır.

Kur'an, cennete gidiş belgesinin altına Allah'tan başka birinin imza atmasını şirkin alametlerinden biri saymaktadır. Bırakın cennete girişin belgelenmesini, Kur'an, takvanın kimde olduğuna karar verme yetkisinin de sadece Allah'ın elinde olduğunu defalarca ifadeye koymuştur.

7. Türbeperestlik:

Gizli şirkin görünümlerinden biri de **türbeperestliktir.** **Türbeperestlik,** İslam'ı şintoist bir kulvara sokmuştur. Peygamberlerin mezarlarını mabetleştirenlere lanet eden ve kendi mezarının mabetleştirilmemesini ısrarla isteyen (bk. Buhârî, cenâiz 62; Müslim, mesâcid 19) bir peygamberin ümmeti içinden yüzlerce, binlerce kişinin mezarının mabetleştirildiğini görmek, gerçekten ürperticidir.

Türbeler ziyaret edilir ama türbelere ibadet edilemez.

İslam, türbeleri ziyarete, âhireti ve ölümü hatırlatıp insanı uyardıkları için izin vermiştir, ama türbelerin mabetleştirilmesini, türbe ziyareti adı altında kabirlerin taabbüd (**ibadet etme**) konusu yapılmasını haram kılmıştır. Ne yazık ki bu haram, İslam coğrafyalarında yirmidört saat ve asırlardır çiğnenmektedir.

Bu haramı böylesine yoğun biçimde işleyen bir kitlenin, kıldığı namazlar, bu şirk şaibeli günahın faturalarını ödemeye asla yetmez. Yetmediği içindir ki, İslam dünyasının yüzbinlerce camide kıldığı namazlar, Müslüman kitleleri kölelikten kurtarıp efendilik mevkiine çıkaramamakta, huzur ve mutluluk getirmemektedir. Kur'an'ın yeminle teminat altına aldığı **"Müminler kurtulmuştur"** (Müminûn, 1) taahhüdü, bir türlü gerçekleşememektedir.

ŞİRKİN EN TEHLİKELİ TÜRÜ: RİYAKÂRLIK

"Bu ümmet, rahmetle muamele görmüş bir ümmettir. Bu ümmetin azabı bizzat kendi eliyle olacaktır."

Hz. Muhammed

Başlığın altına koyduğumuz hadis, İbn Mâce'de geçmektedir. (İbn Mâce, zühd 34) Bu ümmetin azabının kendi eliyle verilmesi, bu ümmetin riya ile mahvolacağının dolaylı bir ifadesidir. Çünkü bu ümmette ne ibadetsizlik vardır ne itaatsizlik. Bu ümmet, tarihte hiçbir ümmetin hayatında görülmediği kadar mabet yapan bir ümmettir. Ama bu ümmetin mabetlerinin sayısı arttıkça derdi, kasaveti, kavgası, fesadı, mutsuzluğu, hatta ahlaksızlığı artmaktadır. Allah kimseye zulmetmeyeceğine ve bu ümmete de zulmetmediğine göre, bunun bir tek açıklaması olacaktır: Bu ümmet, içine girdiği riyakârlık yüzünden mutluluk ve huzurunu kendi eliyle hançerlemektedir. Bunun böyle olduğu ve olacağı bizim yorumumuz değildir; bizzat Hz. Muhammed'in mucize ihbarıdır. İleriki satırlarda bu ihbarın ayrıntılarını göreceğiz. En dehşet vericilerinden birini hemen kayda geçirelim:

Hz. Peygamber'in bir soru üzerine yaptığı bir riya tanıtımı vardır ki, gerçekten ürpertici, sarsıcıdır. Sahabîsi soruyor: **"Yarın, kurtuluş nasıl olacaktır, ey Tanrı Elçisi?"** Tanrı Elçisi cevap veriyor:

"Kurtuluşu hak etmek için, Allah'a hile yapıp oyun oynamaktan vazgeçmek gerekir."

Sahabî, dehşet içinde tekrar soruyor: **"Allah'a oyun oynamak nasıl olur, ey Tanrı Elçisi?"** Cevap veriyor Yüce Peygamber:

"Görünüşte Allah ve Elçisi'nin emrettiğini yapar, ama içinden başka şeyler peşinde olursan Allah'a oyun oynamış olursun. Riyadan sakının, çünkü o Allah'a şirk koşmaktır." (Heytemî, 1/68)

İslam din bilginleri, Kur'an'dan aldıkları ilham ile riyayı, **'helâk edici kötülüklerin en büyükleri'** arasında görmektedirler. (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/79) Çünkü Hz. Peygamber'in bu konuda şöyle söylediğini bilmektedirler.

Anlaşılan o ki, riya veya riyakârlık insan hayatının en lanetli kavramı, en şerir tahrip unsurudur. **Riya, insanın ürettiği bütün değerleri çürüten en kahpe düşmandır.** Hz. Peygamber, ümmetini yıkacak olan gizli şirkin alâmetlerinden birinin de riyakârlık olduğunu bildirmiş ve **"Riyanın en hafifi şirktir"** buyurmuştur. (bk. Tirmizî, nüzur 9; İbn Mâce, fiten 16; İbn Hanbel, 5/428)

Arap dilinin en büyük lügatlerinden birinin yaratıcısı olan **İbn Manzûr**'un da işaret ettiği gibi, riyada fiil, niyetle uygunluk arz etmez. Bu uygunsuzluk ya tamamen, yahut da kısmen olur. Kur'an, riyayı, ikiyüzlülükten ibaret olan münafıklıkla irtibatlandırır. Münafıkların belirgin alâmetlerinden biri de riyakârlıktır. (Nisa, 142) Riya, büyük **Mevlâna Celaleddin**'in deyimiyle, **'olduğu gibi görünmemek veya göründüğü gibi olmamak'**tır.

Riya, görüntüyle aldatma oyunudur. İyi niyetli bir insanın ibadetsizliği, riyaya sapmış bir insanın ibadetlerinden çok daha ümit verici, çok daha erdiricidir. Kur'an vicdanının Hz. Muhammed'den sonra en büyük taşıyıcısı olan Hz. Ali'nin şu sözü bu gerçeğin muhteşem bir ifadesidir:

"İnsan, Allah katında niyetiyle elde edeceği ödülü ameliyle elde edemez. Çünkü niyette riya söz konusu değildir." (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/69)

Riya, Mâûn Suresi'nin açık beyanına göre, örtülü bir din inkârı, yani dinsizliktir. Ve en kötü dinsizliktir. Çünkü riya,

ŞİRKİN EN TEHLİKELİ TÜRÜ: RİYAKÂRLIK

"Bu ümmet, rahmetle muamele görmüş bir ümmettir. Bu ümmetin azabı bizzat kendi eliyle olacaktır."

Hz. Muhammed

Başlığın altına koyduğumuz hadis, İbn Mâce'de geçmektedir. (İbn Mâce, zühd 34) Bu ümmetin azabının kendi eliyle verilmesi, bu ümmetin riya ile mahvolacağının dolaylı bir ifadesidir. Çünkü bu ümmette ne ibadetsizlik vardır ne itaatsizlik. Bu ümmet, tarihte hiçbir ümmetin hayatında görülmediği kadar mabet yapan bir ümmettir. Ama bu ümmetin mabetlerinin sayısı arttıkça derdi, kasaveti, kavgası, fesadı, mutsuzluğu, hatta ahlaksızlığı artmaktadır. Allah kimseye zulmetmeyeceğine ve bu ümmete de zulmetmediğine göre, bunun bir tek açıklaması olacaktır: Bu ümmet, içine girdiği riyakârlık yüzünden mutluluk ve huzurunu kendi eliyle hançerlemektedir. Bunun böyle olduğu ve olacağı bizim yorumumuz değildir; bizzat Hz. Muhammed'in mucize ihbarıdır. İleriki satırlarda bu ihbarın ayrıntılarını göreceğiz. En dehşet vericilerinden birini hemen kayda geçirelim:

Hz. Peygamber'in bir soru üzerine yaptığı bir riya tanıtımı vardır ki, gerçekten ürpertici, sarsıcıdır. Sahabîsi soruyor: "Yarın, kurtuluş nasıl olacaktır, ey Tanrı Elçisi?" Tanrı Elçisi cevap veriyor:

"Kurtuluşu hak etmek için, Allah'a hile yapıp oyun oynamaktan vazgeçmek gerekir."

Sahabî, dehşet içinde tekrar soruyor: "Allah'a oyun oynamak nasıl olur, ey Tanrı Elçisi?" Cevap veriyor Yüce Peygamber:

"Görünüşte Allah ve Elçisi'nin emrettiğini yapar, ama içinden başka şeyler peşinde olursan Allah'a oyun oynamış olursun. Riyadan sakının, çünkü o Allah'a şirk koşmaktır." (Heytemî, 1/68)

İslam din bilginleri, Kur'an'dan aldıkları ilham ile riyayı, 'helâk edici kötülüklerin en büyükleri' arasında görmektedirler. (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/79) Çünkü Hz. Peygamber'in bu konuda şöyle söylediğini bilmektedirler.

Anlaşılan o ki, riya veya riyakârlık insan hayatının en lanetli kavramı, en şerir tahrip unsurudur. Riya, insanın ürettiği bütün değerleri çürüten en kahpe düşmandır. Hz. Peygamber, ümmetini yıkacak olan gizli şirkin alâmetlerinden birinin de riyakârlık olduğunu bildirmiş ve "Riyanın en hafifi şirktir" buyurmuştur. (bk. Tirmizî, nüzur 9; İbn Mâce, fiten 16; İbn Hanbel, 5/428)

Arap dilinin en büyük lügatlerinden birinin yaratıcısı olan İbn Manzûr'un da işaret ettiği gibi, riyada fiil, niyetle uygunluk arz etmez. Bu uygunsuzluk ya tamamen, yahut da kısmen olur. Kur'an, riyayı, ikiyüzlülükten ibaret olan münafıklıkla irtibatlandırır. Münafıkların belirgin alâmetlerinden biri de riyakârlıktır. (Nisa, 142) Riya, büyük Mevlâna Celaleddin'in deyimiyle, 'olduğu gibi görünmemek veya göründüğü gibi olmamak'tır.

Riya, görüntüyle aldatma oyunudur. İyi niyetli bir insanın ibadetsizliği, riyaya sapmış bir insanın ibadetlerinden çok daha ümit verici, çok daha erdiricidir. Kur'an vicdanının Hz. Muhammed'den sonra en büyük taşıyıcısı olan Hz. Ali'nin şu sözü bu gerçeğin muhteşem bir ifadesidir:

"İnsan, Allah katında niyetiyle elde edeceği ödülü ameliyle elde edemez. Çünkü niyette riya söz konusu değildir." (Heytemî, ez-Zevâcir, 1/69)

Riya, Mâûn Suresi'nin açık beyanına göre, örtülü bir din inkârı, yani dinsizliktir. Ve en kötü dinsizliktir. Çünkü riya,

sinsi ve kahpe bir tahripçidir. İnkârın en kuduz şubesi münafıklık, münafıklığın en zehirli yanı riyadır. Bu yüzden riya, son Peygamber tarafından gizli şirk olarak adlandırılmıştır.

Allah'a giden yola en amansız pusuyu kuran ve dini içinden yıkarak insanlığı bunalıma ve onursuzluğa mahkûm eden bir numaralı illet, riyakârlıktır. Bütün erdirici ve yaratıcı atılımların belini kıran ve insanoğlunu hiçliğe esir ederek ömür sermayesini boşa harcatan kahredici bir beladır riyakârlık. Bu belaya çarpılmış birey ve toplum kalıcı, huzur ve mutluluk getirici hiçbir değer üretemiyor. Çünkü riya, güzeli ve iyiyi öldürmekle kalmaz, güzele ve iyiye yönelik ümitleri de mahveder.

Kur'an'ın ve Son Peygamber'in hayatının incelenmesi bizi şu sonuca götürüyor: Riyakârlıkla icra edilen en ideal ibadetlerden, samimiyet içinde işlenen en büyük günahlar bile yeğdir. Çünkü birinci halde, ibadetin karşılığı olmadığı gibi, ümit ve bekleyiş de silinir. İkinci halde ise ümit ve bekleyiş vardır. Çünkü eksiğini, günahını bilen insan, Allah önünde boyun büker ki, en emin kurtuluş yolu budur.

Rahatlıkla diyebiliriz ki, Allah'a kulluk ve sonsuz kurtuluş konusunda "Hiçbir şey yapamadım" itirafı, "Her şeyi yaptım" iddiasından çok daha üstün ve çok daha erdiricidir. Çünkü ikincide riya söz konusu değildir. Bu yüzdendir ki, büyük gönül insanları, Allah karşısında ibadetleri değil, boyun büktüren, kulluğun şuuruna erdiren eksikliği tercih etmişlerdir. İslam düşüncesinin doruk isimlerinden biri olan İranlı şair-filozof Sadi-i Şîrazî (ölm. 691/1292) bu gerçeğe işaret ederken şöyle demiştir:

"Tanrım! Şikâyetçiyim o ibadetten ki beni senin önünde gurura iter. Kutsarım o günahları ki beni senin önünde boyun büktürür."

Kur'an'ın iman ve ahlakın özü olarak tanıttığı melamet budur.

Tamlık kapısından Allah'a gitmek, hayal ve muhaldir; insana yakışan, eksiklik ve eziklik kapısından Yaratıcı'ya sığınmaktır. Çünkü bu ikinci kapı, gizli şirk olan riyaya asla geçit vermez. Ve gizli şirkin giremediği bir gönül, sonsuz kurtuluşa adaydır.

Riya konusunda gösterge olarak namaz seçilmiştir.

Hem Kur'an hem de Hz. Peygamber, riya konusunu örneklendirmede namaza vurgu yapmaktadır. Neden namaz? Bilindiği gibi, **namaz,** Müslümanın hayatında en sık ve yoğun biçimde yer alan bir ibadettir. Kur'an'ın verilerine göre okumanın ardından ikinci ibadet olan namaz, geleneksel din anlayışında birinci sıraya oturtulmuştur. Böyle olunca **vitrinlenme ihtiyacı duyan riyakâr ruhun en verimli istismar metaı namaz olacaktır.** Ve riyaya yakasını kaptırmış kitlelerin din adına durmadan mabet duvarı dikmelerinin sırrı da budur. Bu insanlar hep cami yaparlar ama o camilerin insan yaptığını göremezsiniz. Ne ilginçtir ki, Hz. Muhammed, mabet süslemeyi ümmetler için çöküş alâmeti gösteriyor. Bunun sebebi, işte şurada açıklamaya çalıştığımız olgudur.

Namazın bütün güzelliği reklam aracı yapılmamasında yatıyor. Farzlar dışındaki tüm namazların cami dışında kılınmasının gerekli oluşu ve gece namazının üstünlüğü de bunu gösterir. Hz. Peygamber diyor ki: **"Kulu Allah'a yaklaştırmada, gizli yapılan secdeden daha üstün hiçbir şey yoktur."** (İbn Mübarek, 50) Sahabîlerden **Ebu Umâme** mescitte secde edip ağlayan birini gördüğünde ona şu dersi vermiştir: **"Eğer bunu halkın içinde değil de evinde yapmış olsaydın seni takdir ederdim."** (İbn Mübarek, 50) Diğer belirgin riya alanları, **infak ve sadaka** (mal ve para dağıtmak, yardım etmek), mücahitlik, kahramanlık, savaşçılık olarak gösteriliyor. (Kur'an, 2/264, 4/38, 8/47)

Kur'an, riya konusunu örneklendirirken namazı bir sure ile ele alıyor: **Mâûn Suresi.** Bu sure, **"Dini yalan sayanı gördün mü?"** sorusuyla başlıyor ki, riyakârların, dış davranışları ne olursa olsun, özde inkârcı olduklarına Kur'an üslûbu ile bir delildir. Mâûn Suresi'nin ölümsüz mesajının ayrıntıları bu eserin birinci bölümünde incelenmişti.

Kur'an ve Peygamber'in şirk ile riya arasında irtibat kuran ifadeleri gerçekten ürperticidir. Riya, açık bir şekilde, şirkin bir görünümü olarak tanıtılmıştır ki başka bir tespite ihtiyaç bırakmaz. Hz. Peygamber, ümmeti adına şirkin en çok bu sinsi türünden korktuğunu söylemiş ve bu şirk türünü tanıtırken şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim adına en çok korktuğum şey Allah'a şirk koşmaktır. Ancak benim söylediğim, onların Güneş'e, Ay'a, puta tapmaları değildir. Benim korktuğum bu şirk, Allah dışındaki şeylerin hoşnutluğunu gözeterek ameller yapmak ve bir de gizli şehvettir." (İbn Mâce, zühd, 21)

Şirkin en kötüsü, en tehlikelisi ise, yine Peygamberimizin ifadesiyle 'gizli şirk'tir. Gizli şirkin ne olduğu sorulduğunda şu cevabı vermiştir Hz. Peygamber:

"Gizli şirkin temel görünümü riyakârlıktır."

Ve, şunu da eklemiştir:

"Ümmetim adına en çok korktuğum bela gizli şirktir."

Kur'an'dan çıkarılabilecek en hayatî ilkelerden biri de şudur:

Günahtan korkma, şirkten kork. Çünkü Allah, günahını itiraf edip boyun bükenleri affedecektir. Ama şirke bulaşanları asla affetmeyeceğini açıkça bildirmiştir.

Üçüncü Bölüm

MEVCUDU YIKARAK YARATILAN DEVRİMLER

DİN SINIFINI YIKMAK

BİR KUR'AN MUCİZESİ: BAKARA 213

Bakara Suresi 213. ayetteki mesaj türünde bir mesajın Kur'an dışında bir kutsal metinde verildiğine biz tanık olamadık. Bu ayetteki devrim mesajın omurgasını oluşturan ve terörist anlamına da gelen **bâğî** kelimesinin kökü olan **bağy** Kur'an'da en hayatî mesajların verilmesinde kullanılan sözcüklerden biridir.

Bakara 213, insanlığın ilk kavga ve çekişmelerinin sebebi olarak dini temsil edenlerin **'bağy'**ını göstermektedir. Ayet şöyle diyor:

"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber, anlaşmazlığa düştükleri konularda, insanlar arasında hükmetsinler diye gerçeği taşıyan kitabı hak olarak indirdi. O kitapta anlaşmazlığa düşenler, o kitabın bizzat muhataplarından başkası değildi. Bunlar, kendilerine açık kanıtlar geldikten sonra sırf aralarındaki bağy yüzünden çekişmeye girdiler. Sonra Allah, kendi izniyle, inananları, üzerinde tartışmaya girdikleri gerçeğe tekrar ulaştırdı. Allah, dilediği kişiyi/dileyeni dosdoğru yola iletir."

Demek oluyor ki, başlangıçta tek ve mutlu bir topluluk olan insanlığın daha iyiye ve kemale gitmesi için gönderilen din, onu temsil etme görevini üstlenenlerin tutulduğu **'bağy'** denen bir illet yüzünden insanlığın perişanlığına kaynaklık eden bir zulüm ve dehşet kurumuna dönüştü.

Bu ayette omurgayı oluşturan sözcük bağy sözcüğüdür. Nedir bağy? Kıskançlık, doymazlık, azgınlık, dengesizlik, ya-

lancılık, kibir, zulüm, zinakârlık gibi anlamlar taşıyan bağy, din sömürüsü yapan insan tipinin tüm özelliklerini tek kelimeyle vermiştir. Bu bir söz mucizesidir. Kur'an, bu ayetteki söylemini, Ehlikitap din adamlarının yaptıklarını anlatırken yine bağy sözcüğünü kullanarak bir kez daha tekrarlıyor:

"Allah katında din İslam'dır/barış ve esenlik için Allah'a teslim olmaktır. Kitap verilmiş olanlara gelince onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki kıskançlık/doymazlık/azgınlık/yalancılık/zulüm/zinakârlık yüzünden ihtilafa düştü. Kim Allah'ın ayetlerine nankörlük ederse Allah, hesabı çabucak görecektir." (Âli İmran, 19)

Demek oluyor ki din maskeli ve gerekçeli bütün zulüm ve ahlaksızlıklar dini temsil durumundaki zümre tarafından sergilenmekte ve din, bunların kötülükleri yüzünden kavga ve kötülük kurumuna dönüşmektedir.

Din temsilcilerinin bağyi, dinde gulüv (azma, aşırılık) denen illetle de irtibatlandırılmaktadır.

Bağy, esas anlamıyla denge noktasından sapma olduğuna göre, dini temsil edenlerin sergiledikleri tüm olumsuzlukların özünde bir sapma vardır. Bu sapma, denge noktasından sağa veya sola, iyi niyet veya kötü niyetle sergilenmiş olabilir. Değişmez gerçek şudur: Sapma, mutlaka ve muhakkak kötülükle sonuçlanır. Niyetin iyi, kısa vadeli sonucun bazı çıkarlara yaramış olması bağydeki sapmayı meşru kılmaz.

Dindeki sapmaların tamamına yakını 'daha çok sevap almak', daha 'iyi kul olmak' vs. gibi 'iyi niyetli' başlangıçların vücut verdiği belalardır. Tanrı elçileri olan peygamberleri Tanrı'nın oğulları veya ortakları konumuna getirip tevhidi şirkle katranlayanlar, bu melanetlerini 'peygamberleri övmek, onları yüceltmek' adı altında yapmadılar mı? Hz. İsa Allah'ın oğludur diyenler, İsa'yı yüceltmekten başka neyi amaçlıyorlardı? Ama onların bu iyi niyetleri İsa'nın tevhidini şirke bulaştırmalarına engel olmadı.

Tevhit, kişilerin iyi niyetleriyle değil, vahyin ölçülerine sadakatle ayakta durur.

Din temsilcilerinin bağyı haksızlık, azma, haset, zulüm, yalan, kibir gibi açıkça kötülük sergileyen sapmalar olabileceği gibi, dindeki farzlardan(olması gereken asgarilerden) daha iyiye, daha sevaba gitme niyetiyle sergilenen, ama dengeleri bozduğu için sonuçta yine insanın sıkıntısına sebep olan **'görünüşte iyi'** sapmalar şeklinde de olabilmektedir.

•

Din hayatındaki uzun vadeli tahripler işte bu ikinci kısımdan yani **'görünüşte iyi'** sapmalardan kaynaklanmaktadır. Çünkü bir farzı yerine getirmeyi yeterli görmeyip daha ileri gidenler zaman içinde bunların aynen o farz gibi dinleşmesine engel olamamaktadırlar. En azından, o farzla yetinenlerin **'ikinci sınıf dindar'** ilan edilmesine engel olamamaktadırlar. Bir gün geliyor, toplumda en zehirli bölücülük türü olan **"En iyi dindar benim"** bölücülüğü başlıyor.

Dengeyi bozmanın nerede duracağı belli değildir. Bir örnek verelim: Kişinin istediğinde evinde tek başına kılabileceği dört-beş dakikalık bir **'nafile namaz' olan teravih namazı, Peygamberimizin "Camilere sokmayın, evinizde kılın!"** buyruğuna rağmen, hem camiye sokulmuş hem de bir ila iki saatlik bir zaman alan ve Peygamber'in hayatında bir benzeri olmayan **'örfî bir merasim'**e dönüşmüştür.

Müslümanların din hayatında bunun onlarca örneği vardır. Birkaç örnek daha verelim:

1. **Abdestte** ayakların **meshini** isteyen Kur'an'ın bu emri "Her seferinde yıkasa daha iyi olur" diye başlayan bir uygulamayla ortadan kaldırılmış ve ayakları her seferinde yıkamak abdestin farzlarından biri haline getirilmiştir.

2. Zorunlu hallerde (su yokluğu veya sağlık gerekçesi ile) **abdest** veya **guslün** (boy abdestinin) yerine geçecek olan **teyemmüm**, **" Allah için hasta olsan ne olur, su biraz soğuksa ne olur"** teranesiyle kullanılmaz hale getirilmiştir. İslam coğ-

rafyalarının soğuk bölgelerinde, bu mantığı işlettiği için buz gibi sularla boy abdesti alıp zatüreye, giderek vereme yakalanan nice insan biliriz...

3. İki rekâtlık **cuma namazı**, "Farzdan sonra birkaç rekât daha kılınsa çok iyi olur, garanti olur" lakırdısıyla birkaç katına çıkarılmış, örneğin Türkiye'de **16 rekât** olmuştur.

4. Sahur vaktini belirlemede, '**ihtiyat payı**' adıyla birkaç dakika erkene alınan '**sahur bitişi**', zamanla bu ihtiyat payları büyütüle büyütüle yarı gecelere çekilmiş ve halk, "**Daha sevap olur**" teranesiyle normalinden bir-bir buçuk saat daha fazla oruçlu kalmaya zorlanmıştır.

5. Yolculuk halinde oruç tutmama ruhsatı, "**Tutsan daha iyi olmaz mı, arslan gibi adamsın, tut ki daha çok sevap alasın**" baskılarıyla adeta dinden çıkarılmıştır. Sağlık gerekçesiyle oruç tutamayacak durumda olan birçok insan, bu **bağy sevapçılığı** yüzünden kendini zorlayarak oruç tutmakta, midesini delmekte, hastalığını azdırmakta veya hasta olmaktadır.

Kısacası, bağyın, o '**iyi niyetli**' denen sapmaları bile insanlara çok ağır faturalar ödetmekte, dini bir rahmet ve kolaylık kurumu olmaktan çıkarıp bir zahmet ve işkence kurumuna dönüştürmektedir. Bu sapmalar bir süre sonra dinleşip kurallaştığı için normalini yapmaya kalkanlar **ikinci sınıf dindar** gibi görülmekte, sapmayı eleştirenler ise '**dinde reform yapan zındıklar**' şeklinde itham ve iftiraya maruz bırakılmaktadır.

Bağyın 'çirkin' sapmalarına gelince, onların hangi zulüm ve kahır facialarına yol açtığını anlamak için '**dinler tarihinin kutsala fatura edilen cinayet, ihanet ve fesatları**'na bakmak gerekir. Bir örnek olarak, **James A. Haught**'un "**Kutsal Dehşet**" adıyla Türkçeleştirilen '**Holy Horrors**' adlı kitabını okuyabiliriz. İslam'la ilgili bölümlerinde haksız saptamalar olmakla birlikte, din temsilcilerinin **bağy** kaynaklı zulüm ve dehşetlerini tanımada önemli bir el kitabıdır.

Özetlersek, Bakara Suresi 213 göstermektedir ki, din kay-

naklı şiddet ve yozlaşmaların öncüleri ve sebepleri, **'daha iyi dindar, daha çok sevap'** gibi söylemlerle dini zorlaştıran ve kitleyi nefrete, isyana, sonunda da dehşete ve şiddete iten din temsilcileridir. İşte bunun içindir ki Kur'an, tarih boyunca Allah'a vekâleten konuşan ve Allah'ın kullarını perişan eden din adamı tipinin tüm dokunulmazlıklarını kaldırmış, din adamları sınıfının tüm üstünlük ve egemenliğini yok etmiştir. Bu üstünlük ve egemenliği yeniden kurmaya kalkanlar, Kur'an'ın getirdiği dinin mümini olmayı reddetmek, yani **kâfir** olmak zorundadırlar. Başka hiçbir yol ve tevil bu imkânı onlara vermez.

ALLAH İLE KUL ARASINA GİRENLER ŞİRK PUTUDUR

Kur'an, tebliğcisi olan Hz. Muhammed'e ve onun aracılığıyla tüm insanlara şunu söylüyor:

"Benimle, yarattığım kişiyi baş başa bırak!" (Müddessir, 11; Müzzemmil, 11)

Buyruğun, Müzzemmil Suresi'ndeki şekli şöyledir:

"Benimle, o nimete boğulmuş yalancıları baş başa bırak!"

Kur'an'ın tanıttığı Allah, insana şah damarından daha yakındır. (Kaf, 16) Bunun akla gelen ilk iki anlamı şudur:

1. Hiç kimse bir başkasını Allah'a yaklaştırmaktan söz edemez. Çünkü insana Allah'tan daha yakın hiçbir varlık yoktur. **"Ben sizi Allah'a yaklaştırıyorum"** sözü, eğer dil sürçmesi değilse küfürdür.

Tebliğ ve irşat adamı, insanı Allah'a yaklaştıran değil, Allah'ın insana en yakın varlık olduğunu duyuran ve belleten adamdır.

2. Hiç kimsenin Allah ile kul arasında jandarmalık, bekçilik, vekillik yapma hak ve yetkisi yoktur. Bu zorunluluğu ifade eden birçok emir, Hz. Peygamber'e bile yöneltilmiştir.

Kur'an, din hayatının omurga noktalarından biri olan bu inceliği daha ilk buyruklarında gündeme getirerek insanlığı dikkatli olmaya çağırmıştır. Çünkü bu emrin çiğnenmesi dini saltanat aracı yapan bir sınıf doğurarak engizisyona kapı açar. **Engizisyon,** Allah ile kul arasına girmeyi meslek edinen ve bunu 'din' diye pazarlayan zihniyetlerin ürünüdür ve insanlığa, tarihin en kanlı zulümlerini musallat etmiştir.

Engizisyon, şirkin yani Allah'a ortaklar üretmenin saltanat aracı yapılmasının sonucudur. Bu zehirli saltanat süreci, önce küçük komisyonculuklarla başlar: Birisi için dua etmek, ölülere sevap için mezarda okumak, günah işleyenler için af dilemek, ölülere rahmet aracılığı yapmak, Allah'a yaklaştırma işlevleri üstlenmek... Bu pis kokuların arkasından engizisyonun kanlı suratının çıkacağını bilmek gerekir. Çünkü bu unutkanlık ve umursamazlık insanlığa çok pahalıya mal olmuştur.

DİN ADAMI DENİNCE

Batı insanı, din adamı ve mabet (kilise) denince, ister istemez engizisyonu da hatırlar.

Engizisyon, ortaçağdaki kilise hegemonyasının amansız ve acımasız din mahkemelerine verilen ad... Ruhbaniyeti, din sınıfını (Fr. clerge, İng. clergy) kabul eden bir sistemde, engizisyon kaçınılmazdır. İnsanoğlu, kendine üstünlük ve farklılık sağlayan kavram ve kurumların, değil silinmesine, aşınmasına bile izin vermez. Bu silinme ve aşınma kaçınılmaz olmuşsa o zaman hileye, aldatmacaya başvurur; o da yetmezse şiddete gider. Engizisyon, bu serüvenin şiddet aşamasını temsil etmektedir. Tanrı adına hayatı cehenneme çeviren kahredici bir şiddettir bu...

Engizisyon bahsinde, bir gerçeğin altını insan haysiyetine yaraşır biçimde çizmeliyiz: Adı engizisyon olmamakla birlikte, yapısı ve mahiyeti bakımından engizisyonun en zalimi olan bir despotizmi insanlığın ensesine bindiren ilk yönetim,

İslam dünyasının **'Peygamber evladı katili'** yönetimi olan Arap-Emevî yönetimidir. Haçlı engizisyon ondan çok sonradır. (Emevî engizisyonunun ayrıntıları ve bu engizisyonun en büyük kahrına uğrayan dahi düşünür **İmamı Âzam**'ın hayatı ve mücadelesi için bizim ***İmamı Âzam*** adlı eserimize bakılmalıdır)

Kur'an, o eşsiz tutarlılığı ve bütünlüğü içinde, engizisyona giden yolları tıkamıştır. Her şeyden önce, **din sınıfı ve ruhbaniyet kabul etmez. Ruhbaniyet,** Tanrı adına bir uydurmadır. (Hadîd. 27) Din sınıfı olmayınca, **din kisvesi de yoktur.** Vahyin muhatabı olan Hz. Muhammed hitap ettiği insanların herhangi birisi gibi giyinmiştir. İslam'ın istediği, setr-i avrete (belirlenen yerlerin örtülmesine) riayettir. Bunun şeklini, rengini, desenini, kalınlık ve inceliğini, iklim ve zaman belirler. Nijerya'daki Müslüman ile Sibirya'daki Müslümanın, setr-i avreti yerine getirirken uyacakları şekil ve tip, elbette farklı olacaktır. Bu gerçek, **Seyyid Kutup** gibi gelenekçilik kulvarında yer aldığı kabul edilen bir düşünür tarafından bile çok net biçimde kabul ve itiraf edilmiştir. Tarafımızdan Türkçeleştirilen sarsıcı eseri ***'İslam-Kapitalizm Çatışması'***nda şu satırları yazıyor:

"İslamî kıyafet-İslamî olmayan kıyafet diye bir şey yoktur. İslam insanlara belli giysiler tayin etmemiştir. Giyiniş, iklim ve tarihsel geleneklerle ilgilidir. Hz. Peygamber ne cübbe giymiştir ne kaftan. Kavuk da örtmemiştir. O, çağının ve toplumunun giydiği neyse onu giymiştir. Müslümanlar da öyle yapmalıdır. İranlı İran giysisini, Mısırlı Mısır giysisini giyecektir. Birtakım insanlar neden elbiseleriyle ötekilere üstün olacakmış!? İslam'da ne din adamları vardır ne de aracılıklarıyla ibadet edilen ruhbanlar."

"Din hizmetlerine gelince, mesela imamlık için devlet hazinesinden maaş ödenemez. İmamın ders okutmak, temizlik, bekçilik gibi imamlığa ek bir görevi varsa o ayrı. Bir kere, namaz kıldırmak belli bir kişiye tahsis edilemez. Namaz için

toplananların en ehil olanı kimse imamlık ona verilir. Cuma namazı hariç herkes ibadetini tek başına yapabilir." (Seyyid Kutup, *İslam-Kapitalizm Çatışması*, 101-102)

Engizisyona giden yolların tıkanması, burada da noktalanmaz. **Kur'an, resmi mabet kavramına da yer vermemektedir.** Yaratılanın Yaratan'a secde ettiği her yer mabet, mescittir. Ve Kur'an'ın tebliğcisi Hz. Peygamber **"Bütün yeryüzü bana mabet yapılmıştır."** diyerek bu ilkeyi ölümsüzleştirmektedir. Kur'an'a göre bütün meşru fiiller (salih ameller) ibadettir. Hz. Peygamber'in ifadesiyle **"Kişinin, dostunun yüzüne tebessümü bile ibadettir."**

İbadet için özel yere ihtiyaç olmadığı gibi, bir lidere de ihtiyaç yoktur. Resmi imam, geleneğin bir kabulüdür, dinin emri değil. İbadet için toplananlardan biri imamlığı üstlenir veya herkes ibadetini tek başına yapar.

Üzerinde olduğumuz konuda en hayatî ve belirleyici ilke şudur: **Kur'an, manevi hizmet veya irşat olayını ücretsiz-karşılıksız bir faaliyet olarak görür.** Bu faaliyet, belli bir sınıfın tekelinde değildir. Her mümin, bilgi ve imkânları ölçüsünde bu hizmete katılır ve katılmalıdır. Ücret isteyenler manevi önder olamazlar, onlardan doğruya ve güzele kılavuzluk beklenemez. (Yâsîn, 21)

Kur'an, manevî önderlikten karşılık beklemeyi **"Allah'ın ayetlerini basit bir ücret mukabili satmak"** (Bakara, 41) diye nitelendirir. Bunu yapanlar, **"İnsanlara doğruyu ve güzeli buyurup kendi benliklerinizi unutur musunuz?"** (Bakara, 44) şeklinde azarlanır. Bu azarlananların şu veya bu dine mensup 'din adamları' olduğunu söylemeye bile gerek yoktur.

Şunu da unutmayalım: **Allah ile aldatmanın dincilik simsarları,** insanları 'irşet mukabili' sömürürken bunu şu şeytanî maskelerle örterler: "İslam'a hizmet için alıyoruz, hediye olarak alıyoruz, hediyeleşmek de sünnettir." Hiç kimse bunlara sormamıştır: **"Bu ne biçim hediyeleşmek ki asırlardır soydu-**

ğunuz ve sırtından servet imparatorlukları oluşturduğunuz kitleler ödemekle bitiremiyor?!"

Muazzez İslam Peygamberi, bir kıyafet ve sınıf sömürüsü ile Allah'ın dinine musallat olanlardan şöyle bahsediyor:

"Mahşer günü Allah'ın en şiddetli azabına uğrayacak olanlar, giysileri peygamber giysisi, fiilleri ise saldırgan ve zalim (cebâbire) davranışı olan kişilerdir."

İslam tarihinin yozlaşma öncesi devrine-buna yaratıcı fikirlerin oluşum devresi de diyebilirsiniz- baktığımızda, dinden saltanat ve nimet devşiren bir sınıfın olmadığını görürüz. Geleneğin 'din büyüğü, Allah adamı veya din bilgini' (din adamı tabiri zaten yoktur) diye andığı o devir insanları hizmet, bilgi, fedakârlık, feragat ve insan sevgisi ile yücelen tiplerdir; bir sınıfa mensup olmakla değil... İslam din ilimlerinin öncüleri sayılan İslam büyüklerine baktığımızda hemen hepsinin, tarihe, geçinmek için seçtikleri bir el sanatı veya meslekten kaynaklanan lakapla geçmiş olduklarını görürüz. Camcı, dokumacı, çömlekçi, iplikçi, hamamcı, fırıncı vs. gibi...

Geçimini din üzerinden elde etme zilletine düşmeyenlerin önderi sayabileceğimiz **İmamı Âzam,** bütün hayatını, ilim ve düşüncedeki öncülüğü yanında ipek tüccarı olarak geçirmiştir. O insanların bıraktığı ilim ve düşünce mirası, insanı hayran bırakacak bir güzellik ve büyüklüktedir. Onların seçkinlikleri, oluşturdukları bir 'din sınıfı'na değil, ilim ve düşüncedeki üstünlüklerine dayalı idi. Çünkü **Kur'an, toplumda üstünlük sebebi olarak sadece ilme yollama yapmaktadır. Takva bile sadece Allah ile insan arasında üstünlük ölçüsüdür; insanla insan arasında değil.**

Kur'an, insanlar arasında üstünlük ölçüsü olarak **'ehliyet ve liyakat'**i esas almıştır. İlim, **ehliyet ve liyakat** değerlerinin başında gelir. Dindarlık, ehliyet ve liyakat ifade etmez. Çünkü dindarlığa riya bulaşabilir. Riyanın devreye girdiği alan-

lar, ehliyet ve liyakat alanları değildir. **Ehil olan iş yapmalı ve ehil olan ödüllendirilmelidir. Takvayı insanların insanlar tarafından ödüllendirmesi için gerekçe sayan geleneği Kur'an yıkmıştır. Takvayı sadece ve sadece Allah ödüllendirecektir.**

İslam tarihinde, yaratıcı devre bitip miras yeme süreci başlayınca, kıyafet ve dini sömürmek üzere bir 'kutsal sınıf, din sınıfı' oluşturma ihtiyacı, daha doğrusu illeti ortaya çıktı.

Yaratıcılığı olanlar kutsallaştırılmaya ihtiyaç duymazlar. Çünkü onlar ürettikleri eserler ve değerlerle zaten önde gider, takdir görürler. Kutsallık maskesine ihtiyaç duyanlar, riyayı saltanat aracı, halkın sırtından geçinmeyi de hayat tarzı yapanlardır.

Din sınıfı 'namertlik sınıfları'nın önde gelenidir.

Bu yapay sınıf, yeni fikirler üretmek ve yaratıcı hamleler ortaya koymak yerine politikayla, vakıflarla, saltanatla koklaşarak İslam'ın ruhuna ters bir gelişmeye vücut verdi. Yozlaşma ve bilgisizlik arttıkça, bu kemirici illet de büyüdü. Ve günümüze geldik...

Üstünlük ölçüsü olan hizmet ve ilimden uzak kalmış insanlar, yapay üstünlük yolları aramaya başlamış ve kendilerine sunulan şu namert slogana sığınmışlardır: **"İlim ve araştırma önemli değil, dava adamı olmak esastır."** Bu sloganın ruhlara akıttığı zehir, kendisini **"Oku"** emri üzerine oturtan bir kitabın bağlılarından bazılarını neredeyse, okumaya ve düşünmeye düşman hale getirdi. Böylece onlar, çağlar öncesinin gayretlerine dayanan ürünleri, olduğu gibi tekrar etmeyi, hatta putlaştırmayı Allah'ın emri gibi sunmaya başladılar. Bunun aksini yapmak çalışmayı, çile çekmeyi gerektiriyordu. Böyle bir çileyi üstlenmeye ne kendilerinin niyeti vardı ne de onları kullananların.

Akıl ve bilim değerlerinin öne geçmesini saltanatları için tehlikeli gören odaklar, yetenekli ve bilgili adam yerine klik ve siyaset cambazlığı güçlü 'cingöz' ve 'çığırtkan' yetiştirmeye ağırlık verdiler.

DİN SINIFI ŞİRK ÜRETEN BİR SINIFTIR

Din sınıfı (din bilginleri değil), katıksız şirk üreten bir sınıftır ve tarih boyunca böyle gelmiştir, böyle gitmektedir. Bunun içindir ki, Kur'an'ın böyle bir sınıfa sıcak bakması aklın apaçıklık ilkelerine aykırı olurdu. O yüzdendir ki İslam ne din sınıfına izin verir ne de din adamlığı diye bir mesleğe. Bu tabirler İslam'ın kutsal metinleri içinde kelime olarak bile geçmemektedir. Din sınıfı veya din adamları denen zümrenin birer şirk üretici olduğunu Kur'an ve Peygamber'den öğreniyoruz.

Örtülü şirkin dini istila etmesinde en çok işleyen yol, din temsilcisi sayılan kişilerin (haham, rahip, sahabî, imam, şeyh, mürşit, üstad, efendi, ahunt, seyyid vs.) rabler haline getirilmesidir. Kur'an, tam bu noktada, tevhidi şirk bataklığına çeken Ehlikitap kitleleri örnek göstererek insanlığı dikkatli olmaya çağırıyor:

"Hahamlarını ve rahiplerini Allah'ın yanına-yöresine konan rabler edindiler. Meryem oğlu Mesih'i de öyle. Oysa kendilerine, biricik Tanrı olan Allah'a ibadet etmeleri emredilmişti. Allah yoktur O'ndan başka. Onların koştukları ortaklardan beridir O." (Tevbe, 31)

Geleneksel idarei maslahatçı zihniyetler bu ayette korkunç bir anlam kaydırması yaparak şöyle bir meal yaratmaktalar:

"Allah'ı bırakıp da.....rabler edindiler..."

Böyle bir çeviri tam bir saptırma ve tahriftir.

Kur'an asla böyle söylemiyor. Kur'anda çokça geçen ve şirkin tanıtımını yapan ayetlerde (ve az önce verdiğimiz ayette) omurga kavram olan **'min dûnillah'** tamlamasının, geleneksel meallerde kullanıldığı gibi **'Allah'ı bırakmak'** diye bir anlamı asla yoktur. Tam tersine, Kur'an bu tabiri kullanarak, şirk çocuklarının Allah'ı inkâr gibi bir tutumlarının olmadığı gerçeğine (ki bu gerçek Kur'an tarafından açıkça da ifade edilmiştir) vurgu yapmaktadır. Müşriklerin yaptığı, Allah'ı

inkâr ve ret değil, Allah'ın yanına-yöresine birtakım yedek ilahlar koymaktır. Zaten, '**dûn**' edatı, yanında-yöresinde demektir. **Kamus mütercim Âsım**'ın güzel Türkçesi ile, '**berisinden**' demektir.

Müşrikler Allah'ı asla bırakmadılar, O'nu asla inkâr etmediler. Yaptıkları, Allah'ı tepeye oturtup O'nun altına yedek ilahlardan bir panteon yerleştirmekti. Ve işin bam teli de buradadır. Şirkin zulüm ve yıkımı buradan kaynaklanmaktadır. Din adına istismar ve aldatmaların omurgasında da bu vardır. Bu böyle olduğu içindir ki, Kur'an'ın din anlayışı adına şunu rahatlıkla söyleyebiliriz:

Açık ve katıksız bir ateizm veya dinsizlik, şirke bulaşmış sahte bir dinden daha iyidir, daha az tehlikelidir. Çünkü:

1. Böyle bir ateizmin din adına kimseyi aldatmak gibi bir namertliği de yoktur şansı da,

2. Böyle bir ateizm, gerçek dine dönüş ümidini yok etmemektedir.

Kur'an, din temsilcilerinin rabler edinilmesindeki hesapçılığın maskesini düşürmekle kalmamış, bu hesapçılığın 'Allah ve cennet' yazılı pankartının sakladığı egoizmi de ortaya çıkarmıştır. Az önceki beyyinenin iki ayet sonrasında yer alan şu uyarıya bakın:

"Ey iman sahipleri! Şu bir gerçek ki, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu, insanların mallarını sahte gerekçelerle tıka-basa yerler de halkı Allah'ın yolundan geri çevirirler."

Nihayet Kur'an, din ve dindarlık adına söz söyleyen tüm kitleleri, örtülü bir şirkin pençesine düşmemeleri için saf ve berrak tevhide çağırıyor. Çağrının temel hedeflerinden biri de '**insanın insanı rab edinmesinin önlenmesi**'dir. İnsanlığa on beş asır önce iletilen şu birlik çağrısına bakın:

"Ey Yahudiler ve Hıristiyanlar! Bizim ve sizin aranızda aynı olan bir gerçeğe gelin: Yalnız Allah'a tapalım, ona hiçbir

şeyi ortak koşmayalım, birbirimizi Allah'ın berisinden rabler edinmeyelim." (Âli İmran, 64)

Bütün tefsir ve hadis kaynaklarının ortak beyanına göre, bu ayetin inişi üzerine, Peygamberimize, "**İnsanları Rabler edinmek nasıl olur?**" diye sormuşlardı. Cevap, üzerinde olduğumuz konu bakımından tam bir mucizedir. Şöyle buyuruyor Cenabı Peygamber:

"**İnsanları rab edinmek, din adamlarının sözlerini Allah'ın sözleri gibi kabul etmekle vücut bulur.**"

Bu ayetin indiği sıralarda Müslüman olmuş Hıristiyanlardan biri, Hz. Peygamber'in az önceki yorumu üzerine ona ince bir itirazda bulunarak şöyle diyor: "**Biz o din adamlarını nasıl rab edinmiş oluruz?! Biz onlara ibadet etmiyorduk.**"

Hz. Peygamber'in cevabı, şirk bahsinin en hayatî noktalarından birini aydınlatıyor. Şöyle buyuruyor Yüce Peygamber:

"**Onlar size birtakım şeyleri helal, birtakım şeyleri de haram ediyordu, siz de buna uyuyordunuz, değil mi?**"

Soruyu soran, "Evet, öyle yapıyorduk" deyince Hz. Peygamber son noktayı koyuyor:

"**İşte, onların o yaptığı ve sizin o kabulünüz şirkin ta kendisidir ve benim anlatmak istediğim de odur.**"

Peygamberimiz, benzeri bir soruyu soran **Hâtem et-Tâî**'nin oğlu **Adî**'ye de aynı cevabı vermiştir.

Anlaşılan o ki, Kur'an'ın tebliğcisi Hz. Muhammed'e göre, din adamlarını rab edinmek onlara '**rab**' deme şartına bağlı değildir. Onların haram dediğine haram, helal dediğine helal demek onları ilah edinmiş olmak için yeterlidir. (Ayrıntılar ve konuya getirilen bir yorum için bk. Elmalılı; Tefsir, 2/1132, 4/2512-2513)

RABLER HEGEMONYASI

"Fırkalara bölünüp parçalanmış rabler mi hayırlıdır, yoksa biricik ve Kahhâr olan Allah mı?"

Kur'an-ı Kerim

Başlığın altına koyduğumuz ayet (Yusuf, 39) ve Peygamberimizin ona getirdiği yorum, din adamlarının örtülü bir şekilde rableştirilmesini deşifre etmektedir. Din büyüklerinin rableştirilmesi boşuna değildir. Bu rableştirmeyi saf ve samimi duygularla ama gafilce yapanların arkasında bu rableştirmeden siyaset ve saltanat çıkarı sağlayan sözde din mensubu, dinci simsarcılar vardır. Bu, tarih boyunca böyle gelmiştir, bugünde böyle gitmektedir.

Rableştirilen din adamlarıyla kurulan 'Rabler egemenliği'ni çok iyi tanımalıyız. Nedir bu hegemonya ve nasıl kurulup nasıl işlemektedir?

Kur'an dilinin sözcükleriyle ifade ettiğimiz bu müşrik hegemonyayı, bir tür 'yedek ilahlar hegemonyası' olarak düşünmek zorundayız. Yani burada Allah'ın yetkilerini kullanmaya kalkanların kitleler üzerinde kurdukları hegemonya söz konusudur. Bu hegemonyanın esası, halkların iman, bilgi veya akıl zaafını kullanarak ilahlaşmış kişilerin tasallutudur. Bu kişiler krallar olabileceği gibi, din adamları da olabilir. Şöyle veya böyle, söz konusu olan, Allah ile aldatmak üzere Allah'ın vekili gibi iş görmeye kalkanların veya o mevkie yükseltilenlerin hegemonyasıdır.

"Fırkalar yaratmak üzere rableştirilmiş kişiler..." deyimi Kur'an'ındır. (Yusuf, 39) Kur'an, bu ayette, şirkin iki görünümünü bir kelam mucizesiyle iki sözcükle vermiştir: İnsanları

rableştirme, din adına fırkalar, klikler oluşturma. Bu ayet, insanları rableştirmenin, klik ve hizip oluşturmakla yürütüleceğini, insan rableştirmeyle fırkacılığın birbirini tamamlayan bir yapı olduğunu da mucize bir biçimde ortaya koyuyor.

Gelelim teknik-terimsel ayrıntılara:

Rab, Esmâül Hüsna'dan yani Allah'ın isim-sıfatlarından biridir. Bir varlığı, belirlediği hedefe aşama aşama götürmek için koruyup gözeten, besleyip doyuran, yönlendiren kudret demektir. Kur'an, birçok ayetinde Allah'ı **'Âlemlerin Rabbi'** diye tanıtarak, varlık ve oluşun Cenabı Hak tarafından şuurlu ve ısrarlı bir biçimde gözetlenip denetlendiğine dikkat çeker.

Kur'an, örtülü şirkin, yani din patenti altında sergilenen kılık değiştirmiş putçuluğun, gerçek **Rab** yanına birtakım sahte rablerin eklenmesiyle vücut bulduğunu gösteriyor. Bu noktada, rab kelimesinin çoğulu olan **erbâb** kullanılmaktadır. **Erbâb,** gerçek Rabb'e karşı veya onun yanına-yöresine konmuş sahte ilahlar kadrosu demektir. Bu kadro, bütün pagan sistemlerde güçlü bir **'ilahlar panteonu'** oluşturur. Eski Yunan'da bu panteonun başında **Zeus** vardı. Kur'an'ın indiği Arap Yarımadası'nda, **Kureyş şirk kodamanları,** Mekke şirk panteonun başına, yine Kur'an'ın bildirdiğine göre, 'Allah'ı oturtmuşlardı. Onlar, Muhammed'in anlatıp öğrettiği Allah'tan asla rahatsız olmuyorlardı; hatta onun yüceliğini, kudretini, eşsizliğini kabul ve itiraf ediyorlardı. Tek dertleri, Allah'ın berisinden yedek ilah edindikleri **'aracılar, Allah'a yaklaştırıcılar',** (Zümer, 3), **'Allah katında şefaatçılar'** (Yunus, 18) belledikleri alt ilahların (**şürekâ** veya **endâdın**) reddedilmemesiydi. Peygamber'den istedikleri sadece buydu.

Peygamber'in asla vermediği de sadece buydu. Kur'an tevhidi, işte bu **'sadece'** mihverinde oluşmaktadır.

Erbâb yani sahte rabler, egemen bir panteon oluşturur. **Şirk,** esasında böyle bir panteonun kotardığı dinin adıdır.

Şirk, Emevî kodamanlarıyla onların dümen suyunda bir 'İslam' dayatan bugünkü dincilerin tanıttıkları gibi dinsizlik-Allahsızlık falan değildir. **Şirk,** bir dindir, ama tek ilahın değil de bir ilahlar panteonun egemen olduğu dindir. **Rabler veya tanrılaştırılmış, dokunulmaz-eleştirilmez kılınmış kişiler işte bu ilahlar panteonun üyeleridir.**

Kur'andan öğreniyoruz ki, Allah'a ortak koşmak ya **şürekâ** (ortaklar) ya **endâd** (karşı ilahlar) ya da **erbâb** (rabler) hegemonyası kurmakla oluyor. Bu hegemonyanın belirgin niteliği, Allah'a ortaklık tavrı içine girilmesidir. Bunun açık veya örtülü, kısmen veya tamamen, iyi veya kötü niyetle yapılmış olması hiçbir fark yaratmaz.

Dinin şemsiyesine sığınarak rabler hegemonyası kurup kutsala hürmet adı altında örtülü şirke gidilmesi Kur'an'ın dikkat çektiği en büyük tehlikedir. Ve Kur'an bize gösteriyor ki, bu günahın failleri daima din temsilcileri olmuştur. İlahî kitap, yüzlerce ayetinde, doğrudan veya dolaylı, bu din temsilcilerinden, üzerine basa basa yakınmaktadır. Kur'an bilmektedir ki, peygamberler mirası, rabler hegemonyasıyla içinden çürütülmüş ve faturası Allah'a kesilen din, bazı devir ve zeminlerde şeytana ve karanlığa hizmet eden bir tahrip kurumu haline getirilebilmiştir.

RABLER HEGEMONYASININ KURULMASINDA KADEMELER

Rabler hegemonyasının ilk adımı, melekleri; ikinci adımı da peygamberleri rabler haline getirmekle atılıyor. Kur'an'ı dinleyelim:

"Allah size, meleklerle peygamberleri rabler edinmenizi emretmiyor. O size, Müslüman adını almanızdan sonra küfür mü emrediyor!?" (Âli İmran, 80)

Demek oluyor ki, rabler hegemonyası dine karşı olanlar tarafından değil, dinin içindeki unsurlar tarafından oluşturuluyor. Bunun içindir ki biz, rabler hegemonyasının ortaya

çıkardığı şirki, 'kutsalı şirk aracı yapmak' veya 'hürmet putperestliği' diye anıyoruz. Vahyin beyanlarına dayanmayan bir hürmet gösterisi, örtülü şirkin habercisi olarak görülmelidir.

İslam dünyası, Hz. Muhammed'den hemen sonra başlayan ve günümüzde doruk noktalarına doğru tırmanan bir rabler hegemonyasının sıkıntıları içinde olmuştur. Çeşitli boyutlardaki görünümünü ve seyrini *'Kur'an'daki İslam'* kitabımızda genişçe ele aldığımız bu hegemonyanın burada sadece temel belirişlerine değineceğiz.

Anılan hegemonya, bütün hayatını putçuluğa karşı mücadele vermekle geçiren Hz. Muhammed'in, Beniisrail ve Hıristiyan mitolojisinden aktarılan hurafelerle 'övülme'si süreciyle başladı. O, kendisinin bir gün bir biçimde şirk aracı yapılacağını elbette ki biliyordu. Şu uyarıları sebepsiz değildir:

"Beni, Hıristiyanların Hz. İsa'yı övdükleri gibi aşırı-sınırsız bir biçimde övmeyin; bana, 'Allah'ın kulu ve elçisi' deyin." (Buharî, enbiya 48)

"Benim için kıyama durmayın; kıyam yalnız Allah için olur." (İbn Sa'd; Tabakaat, 1/387; Tirmizî; Şemâil, 159)

Bu sözlerin sahibi olan Peygamber, hürmet putperestliğinin uydurmalarıyla çehre değişikliğine uğratılıp örnek alınabilecek bir 'beşer nebi' olmaktan çıkarılıp göklere, bulutların ötesine gönderilmiştir. Tıpkı Hz. İsa'ya yapıldığı gibi... Tüm bunlar, Allah'ın elçisi olan Hz. Peygamber'in Allah'ın bir tür ortağı konumuna getirilmesi ve tebliğ ettiği kitabın buyruklarıyla çelişen bir yığın uydurma sözün sahibi gibi gösterilmesi pahasına yapıldı. Bu günahın faturasını elbette ki insanlık ödeyecekti. Ve Kur'an'la arasına sokulan duvarlara başını vura vura ödemektedir.

PEYGAMBERLİĞİ ÖZETLEYEN İKİ SÖZCÜK

Kur'an, peygamberlerin sorumluluklarını da onurlarını da iki kelimede toplamıştır: **Abd, resul.** Abd, İbranice'deki abo-

da kelimesinden türeyen bir sözcük olup iş yapan, değer üreten demektir. Bu sözcüğün 'kul' diye çevrilmesi de Kur'an'ın vermek istediğini tam karşılamıyor. **Resul** ise Tanrı elçisi demek.

Kur'an, Peygamberler için **nebi** sıfatını da kullanır ki o da Allah'tan haber getiren demektir. Farsça'dan dilimize geçen **Peygamber** (bir başka telaffuzla **peyamber**) de nebi ile aynı anlamdadır.

Şimdi, Kur'an'la birlikte şunu soracağız: Hak elçilerine, bizzat habercisi oldukları Allah tarafından verilmiş kul ve elçi unvanları, hangi mantık ve gerekçeyle yetersiz bulunuyor? Kim kimin malını bölüştürüyor? Bütün hayatlarını, habercisi oldukları Allah'ın dinini tebliğe adamış peygamberlere unvan vermede dinin sahibi olan Allah yetersiz veya isabetsiz mi kalıyor? Kur'an, insanlığın ayağını iyiden iyiye kaydıran **'peygamber putlaştırma'** hastalığına tutulanları, bu hastalık yüzünden şirke bulaşmış toplumları hatırlatarak uyarırken şu mucize sözü üflüyor kulağımıza:

"Ne İsa Allah'a kul olmaktan çekinir ne de Allah'a yakınlaştırılmış melekler." (Nisa, 172)

Dikkat edilirse, örnek olarak, Allah'ın oğlu diye övülen, fakat bu övülmeyle şirk aracına dönüştürülen bir peygamber, **Hz. İsa** seçilmiştir. Gösterilmiştir ki, Allah'ın layık gördüğü unvanı az bulanların yüceltmeleri, ne övülene hayır getirir ne de övenlere. Kur'an bize öğretmiştir ki bir peygamber için en büyük ve en şerefli unvan Allah'ın elçisi olmaktır. O ilahî elçilik aracılığıyladır ki Allah, Zebûr'u, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'an'ı indirmiştir. O elçilik görevini beğenmeyerek, **"Uzeyir Allah'ın oğludur, İsa da Allah'ın oğludur"** diyenler resullere en büyük saygısızlığı yaptılar ve peygamberleri yüceltiyoruz derken küfre battılar. Hükmü, elçileri gönderen kudretten dinleyelim:

"Yahudiler, 'Uzeyir, Allah'ın oğludur dediler; Hıristiyan-

lar da 'Mesih Allah'ın oğludur' dediler. Bu, onların ağızlarının ürettiği bir sözdür. Bu sözler, onlardan önce küfre batanların sözlerine benziyor. Allah onları kahretsin, nasıl da ters yöne döndürülüyorlar!!!" (Tevbe, 30)

Peygamberleri şirk aracı haline getirmeyi hürmet niyetiyle yapmış olmak hiç kimseye mazeret olmayacaktır. Hz. İsa'yı Allah'ın oğlu ilan edenler kötü niyetli mi idiler? Hayır. Ama şirke bulaştılar. Demek oluyor ki, iyi niyet ne tevhidi yozlaştırmanın gerekçesi yapılabilir ne de dine hüküm eklemenin. O halde şunu duyurmalıyız:

İnsanlık, vahyin ürünlerini en mükemmel biçimde toplayan Kur'an'dan nasiplenmek istiyorsa her şeyden önce onu tebliğ eden Son Peygamber'e isnat edilmiş yalanları İslam'ın bünyesinden temizlemek ve yaradılış dinini, sahibinin gönderdiği saflık ve tazelikle kucaklamak borcundadır. Bu işte insanlığa en büyük yardım yine zamanüstü kitaptan gelecektir. O, ilk günkü kadar ak ve berrak, elimizdedir ve onun tanrısal filtresinden geçirmek şartıyla, saf dışı edemeyeceğimiz hiçbir yalan ve uydurma yoktur.

Sahabîler Kademesi:

Rabler hegemonyasında devreye sokulan ikinci unsur, sahabîler olmuştur.

Bugün, sahabîye hürmet adı altında İslam'ın buyruğu gibi ortaya sürülen kabullerin tamamı, Kur'an'a aykırıdır. Yarı paganist bir tabular manzarası arz eden bu kabuller, Müslüman kuşakların beynini ve ruhunu prangalayarak Kur'an'a hatta Allah'a ulaşmamızı engellemektedir. Sahabeye hürmet adı altında ileri sürülen niteliklerin birçoğunu Kur'an, peygamberlere bile vermemektedir. Mısırlı düşünür Ahmet Emin (ölm. 1954) gerçeği çok açık söylüyor:

"Sahabîler, rabler haline getirilmiştir."

Olay şudur:

Hz. Muhammed'e yalan isnat etmenin en geçerli yolu onun arkadaşlarını kullanmaktı. Bu yol çok verimli bir biçimde kullanıldı. Önce, sahabîye hürmet adı altında bu insanlar dokunulmaz, tenkit edilmez ilan edildi, ardından da Peygamberimize mal edilecek yalanlar, bir sahabînin adına iğnelenerek kitlenin önüne çıkarıldı. Oysaki söylenenlerin büyük çoğunluğundan sahabîlerin haberi bile yoktur. (Sahabîlerin rableştirilmesiyle ilgili ayrıntlar için bizim *'İslam Nasıl Yozlaştırıldı'* adlı eserimizin Sahabîler bölümüne bakılabilir.)

Din Büyükleri Kademesi:

Rabler hegemonyasına eklenen üçüncü, fakat en ağırlıklı unsur, ilahlaştırılan din büyükleri oldu. Din büyüklerini ilahlaştırmada bir numaralı sömürü ocağı olarak tasavvuf kullanıldı.

İslam tarihine hayranlık verici bir miras bırakan tasavvuf kurumunun bugün en büyük kamburu, bu ilahlaştırma illetidir. Bu gönül ocağını, Kur'an çizgisinde yol alır bir konuma getirmek için ona musallat olan insan ilahlaştırma marazının Kur'an laboratuvarında tedavi edilmesi kaçınılmazdır. İslam'ın yüzyılımızdaki en büyük vicdanı sayılan Muhammed İkbal (ölm. 1938), bu marazı, 'şeyhperestlik' (şeyhe tapıcılık) veya 'pîrizm' (şeyh dinciliği) olarak anıyor.

Mezhep imamları (daha geniş bir ifadeyle ulema) da rabler hegemonyasında önemli bir konuma getirilmiştir. Gönül erleri sûfîler dokunulmaz-tenkit edilmez ilan edilerek nasıl putlaştırılmışsa mezhep imamları da aynen öyle, zaman üstü ilan edilerek ilahlaştırılmıştır. Bugün birçok insan için bir konuda "Kur'an diyor ki..." sözüyle "Mezhep imamımız diyor ki..." sözü arasında fazla bir fark yoktur. Hatta bazı kesimlerde "Kur'an diyor ki..." sözü insanları rahatsız etmekte ve "Ben Kur'an'ı falan bilmem, benim mezhep imamım diyor ki..." veya "Efendimiz diyor ki..." şeklinde çıkışlarla karşılaşılabilmektedir. Bu tavır, Kur'an açısından bakıldığında, katıksız şirktir. Çünkü İslam, Kur'an dışında tenkit üstü kitap, Peygamber dışında tenkit üstü kişi tanımaz.

Rabler hegemonyasında, Kur'an'ın **tâğut** diye andığı zalim ve baskıcı liderlerin, hanedan despotizmlerinin, krallıkların yerleri de önemlidir. Esasen, hiçbir rabler hegemonyası **tâğut desteği** olmadan yaşayamaz. Emevîler'in kurduğu rabler hegemonyasına, **Emevî tâğutizmi** destek veriyordu. Bu tâğutizm zehirledi Hasan'ı, bu tağutizm hançerledi Hüseyin'i...

Tâğutîler hemen her ülkede boy gösterir. Süslü kılıflara sarılmış mushafları öpüp alınlarına koyarken çektirdikleri resimleri afiş haline getirerek masum ve saf kitlelere, din koruyucusu olduklarını propaganda ederler. Aslında dinin en büyük sıkıntısı bu mushaf tacirleridir. Bu ticarî dehalarını; ruhunu katlettikleri Kur'an'ın parşömenlerini mızrak uçlarına takarak: "İşte biz bu kitabı hakem yapmak istiyoruz" diyen Emevî zorbalarından devralmış gibidirler. Şöyle veya böyle, bunların Kur'an bahsinde sloganı daima şudur: **"Hükümleri ayak altına, kâğıtları baş üstüne."**

Allah bir olduğu gibi din de birdir. Ve din bir olduğu gibi onun kaynağı da birdir. O biricik kaynak Kur'an'dır. Bu tespit, tevhidin kaçınılmaz sonucudur. Oysaki rabler hegemonyasının halka sunduğu 'din'de hüküm ve söz sahibi, birkaç başlı bir şirkettir: Allah, Peygamber, sahabîler, mezhep imamları, tarikat şeyhleri, efendiler, üstadlar, halifeler, sultanlar... Böyle bir anonim şirket, din konusunda hükmü Allah dışında hiçbir kuvvete vermeyen Kur'an'ın dini olamaz. **Allah'ın dinine müdahale edilmiştir.** Bu müdahalelerin kalıntılarını Kur'an denetiminde temizleme gayretinde olanları **'reformcu görüşleriyle tanınanlar"** vs. gibi laflarla etkisiz kılmaya çalışanlar, rabler hegemonyasının, Haçlı kodamanlarla işbirliği yapmış onursuz ve imansız uşaklarıdır.

Rabler hegemonyası uğruna muvahhit aydınları rahatsız edenler, Kur'an'ın sorduğu şu soruya cevap bulmak zorundadırlar:

"Fırkalara bölünüp parçalanmış rabler mi hayırlıdır, yoksa biricik ve Kahhâr olan Allah mı?" (Yusuf, 39)

RABLER HEGEMONYASININ OLUŞTURDUĞU HİYERARŞİ

Rabler hegemonyasının tutsakları bu hegemonyayı savunmak için antik pagan zihniyetinin kalıplarına tamamen uygun şu hiyerarşik yapıdan söz ederler: **Allah, peygamber, sahabî, veli.** Ve derler ki, peygamberi Allah mertebesine çıkarmamak şartıyla istediğiniz kadar översiniz, sahabîyi peygamber mertebesine çıkarmamak üzere istediğiniz kadar översiniz, veliyi sahabî mertebesine çıkarmamak şartıyla istediğiniz kadar översiniz.

Bu, söylem, ilk başta tevhit ölçülerine uygun gibi görünür. Ne var ki bunu onayladığınız takdirde, bu hiyerarşiden eser kalmaz. Bir bakarsınız veli dedikleri tekke şefi, Kur'an'ın peygamberlere vermediği sıfatlarla anılır olmuş, peygamber Allah'ın ortağı konumuna getirilmiştir, sahabîyi övmek adı altında peygamber evladını katledenler peygamberden üstün sıfatlarla anılır olmuştur. Telin koptuğu nokta hiyerarşinin kabul edildiği noktadır. **Hiyerarşi, bir şirk kavramıdır.** Tevhitte hiyerarşi olmaz. Hiyerarşi bir şürekâ nizamıdır.

Kur'an'da **hiyerarşi** deyimi de yoktur, hiyerarşi kavramı da. Tevhit dininde muvazaa ve **konsil** (din adına bağlayıcı kararlar alan ruhsal ekip) mantığı olmadığı için, hiyerarşi kavramının da yeri yoktur. **Hiyerarşi, panteonu** (ilahlar konseyi) olan **şirk** dinlerinde geçerlidir. Şirk panteonlarında baştaki en büyük ilahtan itibaren, işler ve oluşlar belli ilahlar arasında paylaştırılmıştır. Bu paylaşım ve görev dağılımı bir hiyerarşiye göre düzenlenir. Eski **Yunan** panteonunda hiyerarşinin tepesinde **Zeus** vardır. Eski **Hint** sisteminde de benzeri bir hiyerarşi dikkat çeker. İslam'ın yeryüzüne indiği mekân olan **Mekke'de de şirk** oligarşisi kendine özgü bir hiyerarşi benimsemişti. Ne ilginçtir ki Mekke şirk anlayışında hiyerarşinin tepesine **'Allah'** oturtulmuştur.

Mekke müşrikleri Allah'ı inkâr etmiyorlardı. O'nun, en büyük ilah olduğunu kabul ve itiraf ederlerdi:

"Eğer onlara 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorarsan yemin olsun, 'Allah' derler..." (Lokman, 25)

Mekke şirk kodamanlarının Hz. Peygamber'in temsil ettiği İslam'ın tevhit anlayışıyla çekişmeleri **'min dûnillah: Allah'ın berisinden'** yedek ilahların devre dışı tutulması, ilahlar arası hiyerarşinin kabul edilmemesi yüzündendi. Ne yazık ki sonraki zamanlarda bu hiyerarşi anlayışı, bazı kılık değiştirmelerle İslam'ın içine sokuldu.

Geleneksel Kur'an dışı din anlayışı, tüm meseleleri bu hiyerarşik düzen içinde anlar, tüm değerlendirmeleri buna göre yapar. İlginçtir ki bu hiyerarşi, zaman içinde, teorik olarak korunmakla birlikte pratik hayatta bozulmuştur. Örneğin, Allah ile Peygamber ilişkisinde zaman zaman Peygamberimizin söz ve fiilleri (sünnet) Allah'ın sözlerini (Kur'an'ı) **neshedici** (hükümden düşürücü) bir rol oynayabilmektedir. Geleneksel anlayışın birçok din kitabında **'sünnetin Kur'an'ı neshi'** şeklinde başlıklara rastlanır.

Dahası da var:

Bazı fakîhler, mezhep imamlarının benimsedikleri görüşlere, verdikleri fetvalara uymayan hadisleri, hatta ayetleri **mensuh** (hükümden düşmüş) gösterebilmişlerdir. Bu, öyle heterodoks, sapık sayılan mezheplerin kanaati değildir. En büyük **'hak mezhep'** sayılan Hanefilik'in **İmamı Âzam**'dan sonraki devresinde de bu anlayış egemendir. **Hanefîlik**'in büyük imamlarından biri olan **Ubeydullah el-Kerhî** (ölm. 340/951), Hanefilik'in temel kitaplarından biri olan **er-Risâle**'sinde, mezhebinin şu ünlü ilkesini tekrarlar: **"Mezhebimizin hükümlerine uymayan her ayet ya tevil edilir yahut da mensuh sayılır. Her hadis de böyledir: Ya tevil edilir yahut da mensuh sayılır."** (Kerhî; ***er-Risâle***, 84; Hayreddin Karaman, ***İslam Hukuk Tarihi***, 251)

Allah'ı ve O'nun elçisini bile, mezhep kabullerine uydurmakta sakınca görmeyen bu anlayış, örneğin, günümüzde bir Kur'an ayetiyle ilgili herhangi bir yorumun hatta bilimsel

kesinlik kazanmış tespitlerin sahabî-tâbiûn-ulema yorumlarına uymaması halinde onu dindışı ilan edebilmektedir. Bu anlayışın bir uzantısı olarak, ünlü Suut şeyhulislamı Bin Bâz, dünyanın dönmediğini, dünya dönüyor diyenlerin kâfir olduklarını, çünkü dünyanın dönmediğine ilişkin eski ulemanın icmaı (fikir birliği) olduğunu ilan eden bir eser yazmış ve bu eser Medine İslam Üniversitesi yayınları arasında defalarca basılmıştır. (Bu konuda geniş bilgi için *'İslam Nasıl Yozlaştırıldı'* adlı eserimizin, İcma maddesine bakılabilir.)

Kısacası, tevhit mutlak yetki, mutlak özgürlük sahibi Yaratıcı'nın düzen ve kural koyduğu bir dindir. Onda hiyerarşi, muvazaa, müzakere, konsil olmaz. Tevhidin son ve zaman üstü kitabı 'dinin Allah'a, sadece Allah'a özgülenmesi' gerektiğini birçok ayetinde ısrarla belirtmiştir. Tevhit, muvazaa ve hiyerarşi dini değil, Allah'a teslimiyet dinidir. Bu teslimiyetin, çeşitli oyunlarla parçalanması tevhidi işlemez hale sokar.

Hiyerarşinin yıkıcı bir şekli de Kur'an'ın derecelenmeyi sokulmasıyla yaratılmıştır. Geleneksel Sünnî söylem bunu şöyle ifade eder: "Allah'ın kitabından sonra en makbul ve kutsal kitap Buharî'nin kitabıdır." Şiîlerde aynı söylem, onların Buharîsi sayılan ve 329/941'de ölen el-Küleynî'nin *el-Kâfî* adlı eseri için söylenmektedir.

Bu söylemlerin ikisi de açık bir küfürdür, şirktir. Tövbeyi gerektirir. Kur'an hiçbir kitapla, hiçbir kaynakla derecelenmeye sokulamaz. Kur'an mişna yarışına sokulamaz.

ŞER VE ŞİRK KODAMANLARININ LANETLENMESİ
(Ahzâb 67 Mucizesi)

EFENDİLERLE AĞALARIN MAHVETTİĞİ KİTLE

Mahvolan kitle Müslüman camiadır. Asırlardır mahvolmuş durumdadır. Mahvoluşun sebebi ise o kitlenin 'efendi' ve 'ulu' diye başında tuttuğu putlaştırılmış despotlardır.

Efendiler ve kodamanlar tabirini, gelenekten veya siyasetten almış değiliz. Tabir de ona yüklenen anlam da doğrudan doğruya Kur'an'dan alınmıştır.

Efendiler ve kodamanlar tabiri Ahzâb Suresi 67. ayette ve tam bizim kullandığımız anlam ve bağlamda kullanılmıştır. Bu kullanım, Kur'an'ın en büyük mucize ihbarlarından biridir ki, İslam ümmetinin felaket sebeplerinin en önde gelenini tanıtmaktadır. Şimdi bu mucizeler mucizesi ayeti, bünyesinde yer aldığı anlam kümesinin bütünü içinde görelim:

"İnsanlar sana kıyametin saatinden soruyorlar. De ki, 'ona ilişkin bilgi Allah katındadır.' Ne bilirsin, belki de o saat yakındır! Hiç kuşkusuz, Allah, inkârcı nankörleri lanetlemiş ve onlar için çılgın bir ateş hazırlamıştır. Uzun süre kalacaklardır onun içinde. Ne bir dost bulacaklardır ne de bir yardımcı. Gün olur, yüzleri ateşin içinde evrilip çevrilir de şöyle derler: 'Lanet olsun bize! Keşke Allah'a itaat etseydik, keşke resule itaat etseydik!' Ve derler ki, 'Rabbimiz! Biz, efendilerimize/ mallara ve kitlelere egemen güçlere/karanlık adına egemenlik kuranlara/yılan, akrep, kurt, arslan gibi korku salanlara/ kalp karanlığını temsil edenlere ve ekip başlarımıza/ kodamanlarımıza/putlaştırdığımız kişilere itaat ettik de onlar bizi

yoldan saptırdılar! Rabbimiz, onlara iki kat azap ver; onları büyük bir lanet ile lanetle!" (Ahzâb, 63-68)

Kullanılan omurga kelimeler 'sâdet' ve 'kübera' kelimeleridir. İkisi de çoğul kullanılmıştır. Tâtbiûn nesli müfessirlerinden Katâde bin Dâme (ölm. 118/736), ayetteki 'efendiler ve büyükler' tabirinden maksadın 'şer ve şirkte reislik edenler' olduğunu söylemektedir. Rivayet tefsirinin babası sayılan Taberî (ölm. 310/922), de 'sâdet'i 'sapıklıkta öncüler', 'kübera'yı da 'şirkte öncüler' olarak anlamlandırmış, sonuç olarak da şunu söylemiştir: "Bunlar şer ve şirkte reis olanlardır."

Son dönem müfessirlerinden Iraklı Mahmut el-Âlûsî (ölm.1854), ayette geçen 'efendiler ve büyükler' ifadesiyle ulemanın kastedildiğini söylemektedir: "Bunlar, bir biçimde küfrü telkin edip onu halka süslü püslü gösterirler. (Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, cüz, 22)

Evet, ayette tanıtılanların bir kısmı şerde yani haksızlık, zulüm ve kötülükte reistir, bir kısmı da ruhsal-manevî hayatı perişan etmede reistir. Kur'an'ın tezi şudur: Bu şer ve şirk öncüleri, kendilerine itaat edenler buldukça palazlanır, yücelir, ilahlaşırlar. Bu süreçten iki kötülük putu doğar:

1. Maddî-sosyal hayata egemen olan despot put, Firavun,

2. Manevî-ruhsal hayata egemen olan Allah ile aldatıcı put (efendi, şeyh, veli vs. adıyla kutsallaştırılan şeytan evliyası).

Kur'an, Zühruf Suresi'nde getirdiği devrimle bu tipleri üretenlerin bunlara itaat edenlerin ta kendileri olduğunu bildirmiştir. Dikkat edilmelidir ki, Zühruf Suresi'nde de Ahzâb Suresi'nde de 'put yaratma'nın sebebi olarak kullanılan kelime aynıdır: İtaat. Yani maddî ve manevî despotlara itaat. İtaat kelimesi iki ayette de fiil kullanımdır ve geçmiş zaman kipi seçilmiştir. Buda gösterir ki, ayette dikkat çekilen bela 'tasavvur edilmiş bela' değil, 'tahakkuk etmiş bela'dır.

Zühruf devrimi, eserimizin Birinci Bölüm'ünde anlatılmıştı. Şimdi gelelim, Ahzâb 67'ye:

Ayette kullanılan omurga kelimelerden birincisi olan **'sâdet'**, efendi, mallara ve kitlelere egemen olan güçlü kişi, karanlık adına egemenlik kuran, vahşi ve zehirli hayvanlar gibi korku salan, kalp katılığını temsil eden kişi demek. İkinci kelime olan **kübera** ise ekip başı, kodaman, putlaştırılmış kişi demek. Kur'an, bu kelimenin tekilini, iki yerde, put anlamında kullanmıştır. (Enbiya, 58, 63) Aynı kökten ve aynı anlamda olan **'Ekâbir'** sözcüğü ise **'toplumun mücrimleri'** yani ağır suçluları olarak nitelendirilmiştir. (En'am, 123)

Unutmayalım ki **bütün putlar, putlaştırılmış kişilerin birer dönüşümüdür.** Mekke oligarşisinin taptığı putlar da başlangıçta saygın insanlardı. Onları yücelte yücelte tapılacak ilahlar haline getirdiler.

Eski Yunan'ın tanrılar panteonundaki ilahlar da başlangıçta birer ünlü ve saygın kişi idiler. Bu kişilerin her ölenini Yunan paganizmi 'ona saygı' adı altında panteona koydu ve zaman içende her birine ilah payesi verdi. Bu Yunan geleneği, İslam tarihinde tarikatlar tarafından tarikat şefleriyle onların türbelerine uygulanan ilahlaştırma yönteminin prototipidir. Elbette ki İslam tarihinde iş bu kadar açık ve pervasız yapılamamıştır; çünkü Kur'an tevhidi ve Hz. Peygamber'in icraatı buna açıkça karşıdır.

Bu bilindiği içindir ki, putlaştırma tezgâhı önce peygamberi putlaştırarak ondan gelecek engellemeyi ustalıkla saf dışı etmiş, ardından da keyfine uygun kim varsa onları birer alt-ilaha dönüştürüp tarikatlar panteonuna eklemiştir. **Tarikat şecereleri, eski Yunan'ın ilahlar panteonunun İslam cilasıyla ortaya sürülen versiyonları olarak görülebilir.**

Klasik tefsirler, Ahzâb Suresi'nin mucizeler mucizesi 67. ayeti üzerinde hiç durmamıştır. Bazılarında bu ayetin sadece metni verilmekle yetinilmiştir. Hatta bazılarında (me-

yoldan saptırdılar! Rabbimiz, onlara iki kat azap ver; onları büyük bir lanet ile lanetle!" (Ahzâb, 63-68)

Kullanılan omurga kelimeler 'sâdet' ve 'kübera' kelimeleridir. İkisi de çoğul kullanılmıştır. Tâtbiûn nesli müfessirlerinden Katâde bin Dâme (ölm. 118/736), ayetteki 'efendiler ve büyükler' tabirinden maksadın 'şer ve şirkte reislik edenler' olduğunu söylemektedir. Rivayet tefsirinin babası sayılan Taberî (ölm. 310/922), de 'sâdet'i 'sapıklıkta öncüler', 'kübera'yı da 'şirkte öncüler' olarak anlamlandırmış, sonuç olarak da şunu söylemiştir: "Bunlar şer ve şirkte reis olanlardır."

Son dönem müfessirlerinden Iraklı Mahmut el-Âlûsî (ölm.1854), ayette geçen 'efendiler ve büyükler' ifadesiyle ulemanın kastedildiğini söylemektedir: "Bunlar, bir biçimde küfrü telkin edip onu halka süslü püslü gösterirler. (Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, cüz, 22)

Evet, ayette tanıtılanların bir kısmı şerde yani haksızlık, zulüm ve kötülükte reistir, bir kısmı da ruhsal-manevî hayatı perişan etmede reistir. Kur'an'ın tezi şudur: Bu şer ve şirk öncüleri, kendilerine itaat edenler buldukça palazlanır, yücelir, ilahlaşırlar. Bu süreçten iki kötülük putu doğar:

1. Maddî-sosyal hayata egemen olan despot put, Firavun,

2. Manevî-ruhsal hayata egemen olan Allah ile aldatıcı put (efendi, şeyh, veli vs. adıyla kutsallaştırılan şeytan evliyası).

Kur'an, Zühruf Suresi'nde getirdiği devrimle bu tipleri üretenlerin bunlara itaat edenlerin ta kendileri olduğunu bildirmiştir. Dikkat edilmelidir ki, Zühruf Suresi'nde de Ahzâb Suresi'nde de 'put yaratma'nın sebebi olarak kullanılan kelime aynıdır: İtaat. Yani maddî ve manevî despotlara itaat. İtaat kelimesi iki ayette de fiil kullanımdır ve geçmiş zaman kipi seçilmiştir. Buda gösterir ki, ayette dikkat çekilen bela 'tasavvur edilmiş bela' değil, 'tahakkuk etmiş bela'dır.

Zühruf devrimi, eserimizin Birinci Bölüm'ünde anlatılmıştı. Şimdi gelelim, Ahzâb 67'ye:

Ayette kullanılan omurga kelimelerden birincisi olan 'sâdet', efendi, mallara ve kitlelere egemen olan güçlü kişi, karanlık adına egemenlik kuran, vahşi ve zehirli hayvanlar gibi korku salan, kalp katılığını temsil eden kişi demek. İkinci kelime olan **kübera** ise ekip başı, kodaman, putlaştırılmış kişi demek. Kur'an, bu kelimenin tekilini, iki yerde, put anlamında kullanmıştır. (Enbiya, 58, 63) Aynı kökten ve aynı anlamda olan **'Ekâbir'** sözcüğü ise **'toplumun mücrimleri'** yani ağır suçluları olarak nitelendirilmiştir. (En'am, 123)

Unutmayalım ki **bütün putlar, putlaştırılmış kişilerin birer dönüşümüdür.** Mekke oligarşisinin taptığı putlar da başlangıçta saygın insanlardı. Onları yücelte yücelte tapılacak ilahlar haline getirdiler.

Eski Yunan'ın tanrılar panteonundaki ilahlar da başlangıçta birer ünlü ve saygın kişi idiler. Bu kişilerin her ölenini Yunan paganizmi 'ona saygı' adı altında panteona koydu ve zaman içende her birine ilah payesi verdi. Bu Yunan geleneği, İslam tarihinde tarikatlar tarafından tarikat şefleriyle onların türbelerine uygulanan ilahlaştırma yönteminin prototipidir. Elbette ki İslam tarihinde iş bu kadar açık ve pervasız yapılamamıştır; çünkü Kur'an tevhidi ve Hz. Peygamber'in icraatı buna açıkça karşıdır.

Bu bilindiği içindir ki, putlaştırma tezgâhı önce peygamberi putlaştırarak ondan gelecek engellemeyi ustalıkla saf dışı etmiş, ardından da keyfine uygun kim varsa onları birer altilaha dönüştürüp tarikatlar panteonuna eklemiştir. **Tarikat şecereleri, eski Yunan'ın ilahlar panteonunun İslam cilasıyla ortaya sürülen versiyonları olarak görülebilir.**

Klasik tefsirler, Ahzâb Suresi'nin mucizeler mucizesi 67. ayeti üzerinde hiç durmamıştır. Bazılarında bu ayetin sadece metni verilmekle yetinilmiştir. Hatta bazılarında (me-

sela Hanefîliğin müfessir fakîhi el-Cassas'ın *Ahkâmu'l-Kur'an*'ında) ayetin metni bile kayda geçirilmemiştir. 'Müfessirlerin Babası' unvanını taşıyan Fahreddin er-Râzî (ölm. 606/1209), ünlü tefsiri *'Mefâtîhü'l-Gayb*'da bu ayetteki yaratıcı mucizeye tek kelimeyle değinmez. Diğer ayetlerde verdiği ve bazen sayfalarca sürdürdüğü o kılı kırk yaran açıklamalarının tek cümlesini bu ayetin tefsirinde göremezsiniz.

Tefsirde çağımızın Râzisi gibi gördüğümüz Elmalılı Hamdi (ölm. 1942) üstadın da aynı yolu izlediğini, bu ayetle ilgili tek cümle söylemediğini görmekteyiz. Çünkü üstat Elmalılı, bu ayetle ilgili tek cümlelik bir tefsir yapsa, onunla bile bir yerlere ve birilerine çarpacağını pekâla bilmektedir. Ve böylesi durumlarda "Söz gümüşse sükût altındır" fehvasınca hareket etmektedir. Tefsirinin birçok yerinde böyle yapmıştır.

DİN KİSVESİNİN YIRTILMASI

Kur'an, din sınıfını yıkışının bir uzantısı olarak, din kisvesini de yırtmıştır. Çünkü bunların biri ötekini davet eder, besler. Ya hiçbiri olmayacaktır ya da ikisi birden olacaktır. Nitekim din sınıfının olmaması gerektiği yolundaki açık talebe karşı çıkamayan gelenek, bu sınıfı resmî olarak oluşturamamıştır, ama Arap örflerinden yürüyerek yarattığı yapay din kisvesini kullanarak yine yapay bir din sınıfı yaratmaya muvaffak olmuştur.

Başa Oturtulan Putlar:

Giysiyi, özellikle başa giyilen şeyleri putlaştırmanın tarihi çok eskidir. Başa giyilenin putlaştırılması tutkusundan büyük acı çeken kitlelerden biri de Türkler'dir. Burada, önce **sarık**, sonra **fes**, sonra da **türban** üzerinde durmak gerekir. Biz burada, konumuz gereği sarık üzerinde duracağız.

Sarık bir İslam alameti midir? Yani sarığı insanlık dünyasına veya Müslümanların hayatına İslam mı getirip sokmuştur, yoksa sarık bir yörenin, bir coğrafyanın zorunlu kıldığı ve dinle asla ilgisi bulunmayan bir giyecek midir?

"Sarık Arap'ın alametidir" diyor **Hz. Ali**. Ne yazık ki, sarığı İslam'ı Araplaştırmanın bir aracı olarak asırlarca kullananlar, bu Arap'ın alametini İslam'ın alameti yaparak evrensel İslam'ı yerel ve yöresel bir Arap ideolojisine dönüştürdüler. **Sarık-fes** (daha sonra fes-şapka ve türban) tartışma ve dalaşmasının arka planında işte bu Araplaştırma gayretinin yarattığı **fetişist tutku** yatmaktadır.

Sarık, İslam'dan asırlarca önce Arap'ın başına giydiği başlıktı. Arap Yarımadası'nın iklim koşulları ve çevre şartlarının zorunlu kıldığı bir giysiydi. Onu İslam getirmediği gibi, önce-

ki dinlerden biri de getirmemişti. Getiremezdi. Din evrensel-zaman üstü ilkeleri getirir; yöresel ve yerel gelenekleri değil. Özellikle Kur'an, yöresel ve yerel geleneklerin dinleştirilmesini 'şirk: putperestlik' olarak göstermektedir. Ve İslam, din sınıfı ve din kisvesi kabul etmemektedir.

Sarık, tıpkı diğer Arap gelenek ve kabulleri gibi, İslam'ı Arap ideolojisine dönüştürmenin aracı olarak bir biçimde kullanıldı. Bu kullanımı dinleştirmek için, benzeri konularda olduğu gibi, hadis uydurma yoluna gidildi. 'Yüzyılımızın Hadis Allâmesi' olarak adlandırılan anıt bilgin Nâsıruddin el-Elbanî (ölm. 1999) bu konuda uydurulan hadis patentli sözleri eşsiz bir vukufla deşifre etmiş, bunun, hadis literatüründeki belgelerini de ayrıntılarıyla önümüze koymuştur. Vardığı sonuçlar, öyle birkaç yıllık çalışmayla varılacak türden değildir. Elbanî bu işe ömrünün tam elli yılını vermiştir. Kur'an mümini kuşaklar, ona ebediyen minnetdar kalacaklardır.

Elbanî'nin sarık konusunda içyüzünü ortaya koyduğu beş uydurma şunlardır:

1. "Sarıkla kılınan bir namaz sarıksız kılınan yirmi beş namaza bedeldir. Sarıkla kılınan bir Cuma sarıksız kılınan yedi cumaya bedeldir. Melekler, cumanın kılınışına sarıklı olarak tanıklık ederler ve güneş batıncaya kadar, sarıkla Cuma kılanlara salât ederler." (Uydurma için bk. Elbanî, *el-Ahadîsü'z-Zaîfa ve'l-Mezûa,* 1/249, no:127)

Elbanî'nin bu uydurmayla ilgili açıklamalarını kısmen özetleyerek verelim:

"Bu söz uydurmadır. Hadis bilgini Hafız İbn Hacer, *'Lisânü'l-Mîzan'* adlı eserinde bu uydurmayla ilgili şöyle demektedir: 'Uydurma bir hadistir. Bu âfetin nereden kaynaklandığını tespit edemedim. Süyûtî (ölm. 911/1505) bu sözü *'Uydurma Hadislere Zeyl'* adlı eserinde zikretmiştir. Ne yazık ki Süyûtî bu sözü daha sonra *'el-Câmiu's-Sağîr'*inde

uydurma değilmiş gibi kayda almıştır. Mevzu hadisler konusunda yazan Ali el-Kaarî (ölm. 1014/1605) de onu *'Uydurma Hadisler'* adlı eserinde zikretmektedir. Ve şunu eklemektedir: 'Batıl bir sözdür.' Bu söz öylesine bir batıldır ki, onun uydurmalığı konusunda uzun uzun konuşmaya gerek bile duymam. Bu sözün orada burada hadis diye geçmiş olması seni aldatmasın. Bize düşen, kişileri hakka göre değerlendirmektir, hakkı kişilere göre değerlendirmek değil."

2. Sarıkla kılınan iki rekât namaz sarıksız kılınan yetmiş rekâttan daha üstündür." (Elbanî, aynı yer, no: 128, 12/446-448, no: 5699)

Elbanî'nin bu sözle ilgili açıklaması:

"Uydurmadır. Süyûtî bunu, *'el-Câmiu's-Sağîr'*inde zikretmiştir. Hakka uygun olan, onu 'Uydurma Hadisler'e ayırdığı eserinde zikretmesiydi. Bundan önceki hadisin uydurma olduğunu kayda geçirdikten sonra bunu geçirmemesi şaşırtıcıdır. Çünkü bu söz, uydurulmuş olma niteliklerine ötekinden çok daha uygundur. Ahmed bin Hanbel, Muhammed bin Nuaym'a sordu: 'Ebu Hureyre'nin sarıkla namazın üstünlüğüne ilişkin rivayeti hakkında ne dersin?' Muhammed bin Nuaym şu cevabı verdi: 'Ebu Hüreyre tam bir yalancıdır; rivayet ettiği o söz de batıldır.'"

Elbanî, bu sözün bir versiyonunu eserinin 12. cildinde değerlendirirken rivayet eden şahıs hakkında şu kaydı düşüyor: "Risalelerini incelediğimde anladım ki, bu adam kinci, hasetçi, aşırı iftiracı bir sûfîdir." (Elbanî, anılan eser, 12/447)

3. Sarıkla kılınan bir namaz, öteki namazlara onbin sevap farkla üstün gelir." (Elbanî, anılan eser, 1/253-255)

Allâme üstadın bu uydurma ile ilgili açıklamasının özeti de şu:

"Uydurmadır. Süyûtî de bunu *'Mevzu Hadisler'* ile ilgili eserinde zikretmiştir. İbn Irak da *'Tenzîhu'ş-Şerîa'* adlı

eserinde Süyûtî'yi izlemiştir. Hafız es-Sehâvî de, hocası İbn Hacer'i izleyerek bu sözün uydurma olduğuna hükmetmiştir. Menûfî ise bu sözün 'batıl bir söz' olduğunu kayda geçirmiştir. Ali el-Kaarî de'Mevzûat'ında aynı şeyi yapmıştır. Bu ve bundan önceki iki hadisin batıl birer uydurma olduğunda hiçbir kuşku yoktur. Dini gönderen kudret, işleri sıratı müstakîm ölçüleriyle değerlendirmektedir. O'nun, sarıklı birinin namazını sarıksız onlarca insanın namazından üstün kılması akla aykırıdır. Sarık, nihayet 'âdet' anlamında bir sünnet, yani bir müstahap (örfün hoş gördüğü şey) olabilir. Hikmet ve ilmi sınırsız olan Cenabı Hakk'ın sarıklı diye, bir adamın namazını koca bir topluluğun namazından üstün nasıl kılar?! İbn Hacer, bu sözün uydurmalığına hükmederken aynen bizim gerekçelerimizi kaydetmiştir. Bu uydurma sözün itişiyledir ki, birileri camiye girerken başına bir mendil sarmakla sevabın en büyüğünü alacağı vehmine kapılmış, işin iç dünyayı temizlemeye yönelik yanına hiç aldırış etmemiştir." (Elbanî, aynı eser, 1/253-254)

4. "Allah ve melekleri cuma günleri sarıklı kişilere salât ederler."

"Uydurmadır. İbnül-Cevzî de *'Uydurma Hadisler'* ile ilgili eserinde aynı kanaati sergilemiştir. İbn Adî, bu sözün münker (reddedilmesi gerekli) olduğunu üç yoldan tespit etmiştir." (Elbanî, aynı eser, 1/295, no: 159)

5. Allah'ın, cuma günleri cami kapılarında görevlendirilmiş birtakım melekleri vardır ki bunlar beyaz sarıklı kişiler için Allah'tan af dilerler." (Uydurma ve şeceresi için bk. Elbanî, aynı eser, 1/570-571, no: 395; ayrıca bk. 2/119, no: 669)

Şapka getirildiğinde onu dinsizlik alameti ilan edip fesi isteyenler, fesin 'Müslümanların alameti' olduğunu söylüyorlardı. Oysaki fes, Yunanlılardan alınmıştı ve İkinci Mahmut tarafından alındığında fesi küfür alameti, Mahmud'u da 'kâfir' ilan etmişlerdi. Şimdi o fes, İslam'ın ve Müslümanlığın bir simgesi olarak kutsallaştırılıyordu.

Arab'ın sarık putu yerine şimdi Yunan'ın fes putu geçmişti. Türk Bağımsızlık ve Aydınlanma Savaşı ve Atatürk devrimleri konusunda önemli eserlerden birine imza atmış olan Fransız yazar Paul Gentizon bu ibret verici putperest tavrı çok ilginç satırlarla ifadeye koymuştur:

"İkinci Mahmut, dinsel görev yapanlar dışında bütün Türklere kavuk/sarık giymeyi yasaklıyordu. Ama bu yenileme işi çetin önyargılarla karşılaştı. O devrin tutucu Müslümanları için kavuk-sarık, peygamberlerin baş giysisinin simgesi olarak ayrı bir değer taşımaktaydı. Bu nedenle onun kaldırılması fanatikleri son derece öfkelendirdi."

"Hocalar, halkı direnmeye teşvik ettiler. Arnavutlukta, Bosna'da, Bağdat'ta isyanlar başladı. Hatta İstanbul'da bile ayaklanmalar oldu. O kadar ileri gidildi ki, caddelerde görülen Sultan, halk tarafından taşlandı. Anlatılanlara göre, bir gün, İkinci Mahmut, İstanbul'u Galata'ya bağlayan köprüyü atla geçerken halk tarafından çok saygı gören ve Saçlı Şeyh diye bilinen bir derviş hemen atının dizginini yakalamış ve ona, 'Gâvur padişah! Alçaklığa karnın hâlâ doymadı mı? Bu günahının hesabını Allah senden soracak. Müslümanlığı yıkıyorsun. Peygamberin lanetini hepimizin üzerine çekiyorsun!' diye saldırdı. Sultan, 'Bu deli galiba' dedi. Ama derviş öfke içinde ona şöyle cevap verdi: 'Deli ha! Hayır, ben deli falan değilim. Deli olan, senin gibi gâvur padişah ile alçak yardımcılarındır. Allah benim dilimle size sesleniyor. Ona uymaktan ve gerçeği söylemekten başka bir şey yapmıyorum. O, beni şehitlik mertebesine ermekle ödüllendirecektir.' Dervişin dileği yerine geldi: Götürüldü ve boynu vuruldu."

"Başlangıçta kötü görülen fes, bir süre sonra gerçek bir prestij aracı oldu. Moda ona yavaş yavaş benimsenen bir görünüş vermekteydi. İlkel biçimde, kafaya sıkıca geçirilen külah, Mahmut reformuyla kalktı; basık, yuvarlak ve mavi ipekten kocaman bir püskülü olan kenarsız bir başlık haline dönüştü. Bunların püskülleri elbisenin yakasına kadar

düşerdi. Abdülhamit zamanında biraz daha yükseği moda oldu. Tersine çevrilmiş bir çanak gibi kesik bir koni biçimine dönüştü. Sonra Jön Türkler döneminde tamamen silindirik bir biçim aldı. Zamanla püskülün boyu ve boyutu küçüldü. Ama kırmızı rengi hiçbir zaman değişmedi."

"İşin asıl garibi, başlangıçta Avrupa'dan, yani mümin olmayanlardan sosyal devrim programından esinlenerek alınmış olduğu için gerçek müminlerce hor görülen bu baş giysisi, yavaş yavaş sağlanan alışkanlıkla tam tersine bir anlam kazandı. Âdeta, öncelerin dinsel ve millî-ananevî esprisini simgeleyen sarığın yerini aldı. 1830'da halkın çoğunluğunca nefret edilen bir eşya, İmparatorluğun son zamanında tutucu Müslümanlar için aksine bir bağlılık, bir bayrak anlamı kazandı. Abdülhamit devrinde Türk, fesi dinsel bağlılığın bir amblemi gibi görmeye başlamıştı. Bundan ayrılmak âdeta Kur'an inancına saldırı sayılırdı. Tıpkı sarık zamanında olduğu gibi, din ile fes arasında bağlantı kurulmuştu. Öte yandan, 1908 devrimine kadar fes, sultanın tüm tebaasıyla, onu kullanmayan ve bu nedenle de Müslüman olmayan halk arasında bir ayrım işareti oldu... Nihayet, 1830'larda fese karşı ortaya çıkan dinsel tutuculuk bu kez de şapkaya karşı duyulmaya başlandı. Atalarının sarık-kavuk için fesin karşısına çıktıkları gibi, bu kez de tüm Müslüman Türkler fes lehine, şapkaya karşı ayaklandılar." (Gentizon, 88-93)

RESMÎ MÂBEDİN YIKILMASI

"Benim niyazım iki rekât namaza sığmaz."
Muhammed İkbal

İslam, din sınıfı kabul etmez demiştik. Din sınıfı yoksa resmî mabet de olmayacaktır. Din sınıfı, din kisvesi, resmî mabet dincilik hegemonyası sacayağının üç ayağıdır. Bu ayakların üçü birden kırılmalıdır. Aksi halde sağlam kalan bir veya iki ayak üstüne diklenmeyi başaran dincilik hegemonyası kısa bir süre sonra engizisyonunu kurar. Bu böyle olduğu içindir ki, Kur'an, dinci hegemonya sacayağının üç ayağını da kırmıştır.

CAMİ ALLAH'IN EVİ MİDİR?

Mabetsiz din olmaz. Ve ibadetsiz dindarlık olmaz. Ama Kur'an penceresinden baktığınızda bunun kadar önemli bir gerçek daha var: **Resmî mabedi olan bir din, Allah'ın dini olmaz. Ve tüm hayatı bir büyük ibadete dönüştüremeyenler de Allah'ın gerçek kulu olamaz.**

Mabet başkadır, resmî mabet başkadır. Ne demek resmî mabet? O bir yafta ve tescil işi değil, bir işlev meselesidir. Bir dinde resmî mabet varsa o dinin mensupları ibadetlerini yalnız o mabette yapabilirler. Mabetlerin varlığı resmî mabedin varlığına kanıt değildir. Resmî mabedin varlığına kanıt, dindarın Allah ile diyalogunu belirli duvarlar arasında gerçekleşeceğinin açık veya örtülü bir biçimde kabul ettirilmesidir. Bu kabule göre, ibadet (en azından iyi ve mükemmel ibadet) mabet adı verilmiş belirli binalarda yapılır. O binaların dışında yapılan ibadetler ya hiç ibadet sayılmaz yahut da tam ibadet sayılmaz. Bu kabulün oluştuğunun en büyük göstergesi ise bu belirli duvarlara (cami, kilise, havra vs.) 'Allah'ın evi'

unvanının verilmesidir. "Allah'ın evi mi olur, behey gafil?" diye sorduğunuzda birilerinin rahatsız olması ise resmî mabedin kurumlaştığının ikinci kanıtıdır.

İslam'ın büyük vicdanlarından Bayezid Bistamî (ölm. 261/875), "Kâbe'yi ziyarete neden gitmiyorsun?" sorusuna muhatap olduğunda elini kalbinin üstüne koyarak şu muhteşem cevabı vermiştir:

"Tanrı, o sizin dediğiniz eve, yapıldığı günden beri hiç girmedi; ama bendeki şu evden, yapıldığı günden beri hiç çıkmadı. Siz esas bu evi kutsal tutun!"

Kur'an, "Allah, insana şahdamarından daha yakındır" (Kaf, 16) diyor. Öyleyse, Allah'ın ta içinde yer aldığı kalp evinin harap edildiği bir dünyada adına 'Allah'ın evi' denmiş duvarların imar ve ihyasıyla nereye gidilebilir?

Allah ile aldatan zihniyet ve ekipler "mabetsiz din olmaz" gerçeğini, "resmî mabedi olan bir din Allah'ın dini olmaz" gerçeğini örtmek için sürekli istismar ederler. Çünkü Allah ile aldatma oyununun sonuç vermesi için, aldatılmak istenenlerin organize bir biçimde belirli mekânlarda toplanıp telkin ve denetim altına alınmaları gerekir. Emevî kodamanları bunu iyi bildikleri için, cuma namazını belgeli camilerde kılmanın gerekliliğini, cumanın şartlarından biri olarak fıkıh bünyesine koydular. Onlar ayrıca Peygamberimiz tarafından namazdan sonra okunan cuma hutbesini de namazın önüne alarak sahabe neslini kendilerini dinlemeye mecbur bıraktılar. Çünkü cumayı kılmak için bu hutbeyi dinlemek kaçınılmaz oluyordu.

Ve büyük çoğunluğu Emevî despotizminin bilinçli veya bilinçsiz ajanı olan imamların okuduğu o hutbelerde, sadece beyinler yıkanmıyor, Hz. Peygamber'in evladına da lanet okunuyordu. Yaklaşık seksen yıl bu zulüm devam ettirildi. Yine bir Emevî olan halife Ömer bin Abdülaziz (ölm. 101/719) bu zulmü yıkıp minberden okunan laneti kaldırdığında ise İslam

ümmetine ibret olması gereken şu itham ve yaygara koparıldı:

"Ömer bin Abdülaziz sünnete aykırı işler yapıyor."

Günümüzdeki 'Allah ile aldatma odakları'nın, birçok insanı 'sünnet karşıtı' diye eleştirirken dayandıkları zihniyet ve tarih zemini işte bu lanet ve fesat zeminidir.

Kur'an, bütün yeryüzünü mabet kabul etmiştir:

"Doğu da batı da Allah'ındır; yüzünüzü nereye dönerseniz Allah oradadır." (Bakara, 115)

Hz. Peygamber bu Kur'ansal ilkeye dayanarak insanlığa şunu duyuruyor:

"Bütün yeryüzü benim ümmetim için mescit ve temiz kılınmıştır."

Bu demektir ki, Kur'an mesajının gelişiyle tüm yeryüzü bir büyük mabede dönüştürülmüştür. Bir mabet ki, tavanı gök kubbe, seccadesi tüm dağlar, ovalar, çöller ve denizler... Bu büyük mabette toprak post, Allah dosttur. Bu büyük mabette aracısız, lidersiz, haraçsız ve huruçsuz ibadet edilir.

Tüm yeryüzü mabetse tüm meşru fiiller de ibadettir. Havra, kilise ve cami duvarı seyretmeyi ibadet sayanların denizi ve çiçekleri seyretmeyi nasıl değerlendirdiklerini merak etmeliyiz. Ben onların çiçeklerden, kuş seslerinden söz ettiklerini hiç duymadım. Çiçek, cennetin sembolüdür. Onların dünyasında çiçek olsaydı dünyayı cehenneme çevirmez, kendileri dışındakileri cehennem kütüğü gibi görmezlerdi.

Renklerin güzelliğini kan ve gözyaşında arayanların çiçeklerle barışık olmasını bekleyemezsiniz. Çiçeklerle ve çocuklarla barışık olmak; seccadelerini dağların, ovaların, denizlerin oluşturduğu büyük mabedin müminlerinden beklenebilir.

Allah ile aldatanlar, belirli duvarların arasını mabet yap-

tıkları için ibadeti de belirli davranışlardan ibaret görmüşlerdir. Oysaki ilmihal kitaplarının ibadet dedikleri, ibadetlerin sadece küçük bir bölümüdür. Eskiler onlara **ibâdât-i mersûme** (görüntüleriyle ibadet olan ibadetler) demişlerdir. Bir de **ibadât-i hakîkiyye** (özü ve içeriğiyle ibadet olan ibadetler) vardır ki onun içine tüm meşru fiiller girer. Bu anlamda **hayatın tümü ibadettir. Elverir ki o hayat, insana yaraşır temizlik ve güzellikte yaşansın.**

Allah'ın istediği açıktır: O, Mâbud'u (Tanrısı) Yaratıcı Kudret olan büyük evren mabedinin öne çıkarılmasını istiyor. Bunun içindir ki, Kur'an, Allah ile aldatanların aksine, sadece din kitaplarını değil, evreni ve insanı da okunması gereken ayetlerle dolu kitaplar olarak görüyor.

Büyük mabedin büyük ibadetleri, evren ve insan kitabı okunarak yapılacaktır. Minber köşesinde tarikat zübürü mırıldanan sözde dervişin nefes tüketmesi ibadet oluyor da yerin üç kat altında oksijen tüpüyle nefes alarak kalp ameliyatı yapan doktorun ter dökmesi ibadet olmuyor mu?!

Tüm fiileri ibadete dönüştürmek... Büyük mabedin müminlerinin işi budur. Güç iştir bu, güçlü iştir. Birkaç metrelik duvarlı alana sığabilen benlikler büyük mabette ibadet edemiyorlar. Büyük mabedin engin ufkunu fark eden yaratıcı benlikse küçük mabede sığmıyor. O benliklerden biri olan ölümsüz **İkbal,** bu gerçeği ifade ederken şöyle diyor:

"Benim niyazım iki rekât namaza sığmaz."

Doğrudur. **Büyük ruhun niyazı bütün bir ömrü bir tek namaza dönüştürmek ister.**

Girdiğimiz milenyumda, insanlığın en büyük erişinin, tüm yeryüzünün mabet, tüm meşru fiillerin ibadet olduğunu kavrayıp hayata geçirmek olacağına inanıyorum. Bu, Allah ile aldatanların din dediklerinin bitmesi ve Allah'ın din dediğinin hayata geçmesi demektir. Bunun bir büyük ve mutlu anlamı daha vardır:

MUCİZE DEVRİMLER

Yeni milenyumda insanlık Yaratıcı'sıyla kucaklaşmak için Allah ile aldatan haraç ve huruç odaklarına komisyon vermek zorunda kalmamalıdır ve umuyoruz kalmayacaktır. Aracılar, yaklaştırıcılar, şefaat bezirgânları ortadan çekilecek ve insan, kendisine **'şahdamarından daha yakın olan'** ile kopmaz bir beraberliğin bilincine ulaşacaktır.

Cennet, öncelikle, büyük mabedin âbidleri (ibadet edenleri) için vaat edilecek, Allah ile aldatanların duvar mabetlerde kurdukları cennet-cehennem tezgâhları yerle bir olacaktır.

İbadet için Allah'ın dost, secde için tabiatın post olduğu bir dünya cennetten başka nedir ki!

"MESCİTLER ALLAH İÇİNDİR"

Ara başlığımız, Kur'an'ın Cin Suresi 18. ayetinden alınmıştır. Ayetin tamamı şöyledir:

"Mescitler Allah içindir. O halde, oralarda, Allah'ın yanında bir başkasına çağırıp yakarmayın."

Aynı surenin 20. ayetinde ise Peygamberimize şu emir verilmektedir:

"De ki, 'Ben ancak rabbime ibadet ederim ve hiçbir kimseyi rabbime ortak yapmam."

Kur'an'ın, İslam mabedini şirk kalıntılarından temizlemeyi ilkeye bağlayan temel ayetleri bunlardır. Peygamberimizin ve gerçek sahabîlerin mabetlerinde bu Kur'ansal ilkelere titizlikle uyulmuştu. Sonraki zamanlarda bu ilkelerin yavaş yavaş örselendiğini görmekteyiz. Bugün ise Müslüman mabetler (camiler, mescitler) yukarıda verdiğimiz ayetlere tamamen ters bir tutumla, şirke bulaştırılmış ve Allah'ın yanında bir yığın **'kutsallaştırılmış isim ve eşya'**, Allah'ın âdeta yardımcıları, vekilleri gibi mabedin bağrına sokulmuştur. **"Peygamber'in sakalına saygı"** adı altında müminlere **'kıla tapma talimi'** yaptırılmaktadır.

Cami ve mescitleri Kur'an'ın ruhuna uygun ibadet yerleri olmaktan büyük ölçüde uzaklaştıran, en azından bunu tartışılır hale getiren bu İslam dışı tutum, Allah ile aldatma tezgâhının saltanat dincisi ekipleri tarafından giderek daha da kuvvetlendirilmektedir.

İBADETTE LİDERLİK DE DİN DIŞIDIR

Resmi mabet yoksa ibadetleri yerine getirmek için seçilmiş veya atanmış bir kişiye (imam, papaz, haham vs.) de gerek yoktur. Resmi mabet ve din kıyafeti olmasın, ama ibadetlerde bir lider bulunsun demek, resmi mabedi örtülü biçimde kurmak demektir. Nitekim resmi mabedi olmayan bir dinin hem de laik sisteme geçmiş ülkesi olan Türkiye'de böyle dendiği için iki katrilyonluk bir Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesiyle beslenen doksan bin kişilik kendine özgü bir din sınıfı yaratılmıştır.

DİNDARLIĞIN ÜSTÜNLÜK ÖLÇÜSÜ OLDUĞU YOLUNDAKİ ANLAYIŞIN YIKILMASI

Allah ile aldatanların araç yaptıkları kavramlardan biri de takva kavramıdır. Takva kavramının istismarının mimarı ve kurumsallaştırıcısı ise Emevî saltanatıdır. Mısırlı düşünür **Nasr Hâmid Ebu Zeyd**'in de eserinde (el-İtticâhu'l-Aklî fi't-Tefsîr, 1-46) maharetle tespit ettiği gibi, Emevîler bir yandan Hz. Peygamber'in torunlarını katledip Ehlibeyt ocağını yerle bir ederken öte yandan, kitlenin takvaya saygısını şeytanî bir maharetle kendi saltanatlarının savunmasında kullanmayı başardılar. **İmamı Âzam**'ın da mensup bulunduğu **Mürcie felsefesi**, ameli imanın bir parçası olmaktan çıkarırken ne yaptığını gayet iyi bildiği gibi, Mürcie'yi baş düşmanlarından biri ilan eden Emevî de ne yaptığını çok iyi biliyordu. Mürcie, ibadeti imanın bir parçası saymayan görüşüyle, tamamına yakını sefih ve sarhoş olan Emevî halifelerine destek vermiş gibi görünse de, büyük kitle nezdinde 'takvayı-dindarlığı' kullanma imkânını onların elinden alıyordu. Emevî bu imkânın yitirilmesiyle doğan zararın, sefih halifelerin savunulabilmesinden doğan yarara nispetle büyük olduğunu gördü ve Mürcie'ye cephe aldı.

Baştan başa zulüm ve sömürü üzerine oturan Emevî despotizmi, yarattığı dinsel tasavvurları, gücünü tahkim için ustalıkla kullanmıştır. Takvanın insanlar arası ilişkilerde bir ölçü olamayacığını söyleyen Kur'an'ın bu hayatî buyruğundan habersiz hale getirilmiş topluma şunu söylüyordu Emevî yönetimi:

"Bu âlemde ne varsa Allah'ın kudret ve iradesine boyun

eğmiştir. İnsanî iradenin bu tanrısal güce sınır koyması söz konusu edilemez."

Emevîler bu yumuşak ve duygusal noktayı yakaladıktan sonra buna karşı çıkış ifade eden fıkhî, felsefî bütün görüşleri dindışı ilan etmek üzere güdümlerindeki ulemayı meydana sürdüler. Bu ulemanın, en saygın isimleri bile etkisiz kılmadaki şeytanî eylemlerinin nasıl yürütüldüğünü ve nasıl etkili olduğunu anlamak için sadece İmamı Âzam'ın hayat ve mücadelesini izlemek bile yeter. İş o hale getirilmişti ki, Emevînin icraatını tenkit, Allah'ın irade ve kudretini tenkit gibi algılanıyordu. Emevî yandaşı ulema diyordu ki, **"Kaderin bizim tarafımızdan belirlenmiş anlamını inkâr, ümmet içine sonradan sokulmuş bir zındık fikirdir."** Emevîlere karşı olanlar ise kader kavramının Emevî zulümlerini meşrulaştırmak için yozlaştırıldığını ve esas zındıklığın bu olduğunu söylüyorlardı. Bu fikri temsil edenlerin başında, öyle bazı Emevî meddahlarının iddia ettiği gibi, **Mâbed el-Cühenî** (ölm. 83/702) veya **Gaylân ed-Dımaşkî** (ölm. 120/738) değil, tabiûn neslinin her alanda ilim ve hikmet önderi sayılan **Hasan el-Basrî** (ölm.110/728) vardı. Hasan el-Basrî, Emevîlerin kader kavramını kendilerini savunmak üzere tefsire tabi tutmalarını değerlendirirken aynen şunu söylüyordu:

"Allah'ın düşmanları yalan söylüyorlar."

Emevîler, bu fikrin öncülerinden biri olan **Mâbed el-Cühenî'yi** katlettikleri halde Hasan'a neden dokunmadılar? Bilinmektedir ki, **"Hasan, kaderle ilgili fikrini çağdaşı Mâbed'in felsefesi üzerine oturtmakta tereddüt etmemiştir."** (Nasr Hâmid Ebu Zeyd, ***el-İtticâhu'l-Aklî***, 30) Cevap şudur: Dokunmadılar değil, dokunamadılar. **"Mâbed el-Cühenî'yi öldüren Abdülmelik bin Mervân, Hasan'ı da onun yanına göndermeden rahat edemiyordu ama Hasan, şahsiyet ve zahitliğiyle kamu nezdinde öylesine büyük bir itibara sahipti ki halife, düşündüğünü gerçekleştirmeye cesaret edemedi."** (Nasr Hâmid Ebu Zeyd, age. 31)

Emevîlerin, şuraya kadar anlattıklarımızla oynadıkları oyunun anlamını Mısırlı Ebu Zeyd çözüyor: **"Emevîlerin bütün zulümleri, 'kaderi inkâr etmeme' adı altında ilahî iradeye fatura ediliyordu."** (Ebu Zeyd, *age.* 20).

Takva kavramının Allah ile aldatma aracı yapılmasını sağlamak üzere tezgâhlanan oyunu iyi tanımamız gerekiyor. Görelim: Kur'an'ın açık beyanına göre, 'takva' (dindarlık veya daha dindar olmak), kişileri Allah katında öne çıkarır. (bk. Hucurât, 13) Bu demektir ki **ibadet ile elde edildiği varsayılan takvanın, insanlar arası ilişkilerde bir üstünlük ve öncelik ölçüsü yapılması Kur'an'a aykırıdır.** Kur'an ilkeyi son derece açık koymuştur:

"Allah katında en değerliniz, takvada en ileri olanınızdır." (Hucurât, 13)

Kur'an, bu anlayışını, Zühruf 35. ayetle bir kez daha teyit ve tekrar etmiştir:

"Rabb'inin katındaki âhiret, takva sahipleri içindir."

Takva, Rabb'in katında ölçü olduğu içindir ki, takvanın karşılığı da **'Rabb'in katındaki'dir,** kamu mallarından talan edilen paralar veya **ABD'de CIA'nın** hazırladığı çiftlik değildir. Basının, **"Türbanla kapat eşinin başını, kap dinci hükûmetten işini"** sloganıyla ifade ettiği talanın içine girme aracı hiç değildir.

Takva konusundaki bu belirleyici ayetler, tarih boyunca din üzerinden itibar ve üstünlük sağlamak isteyen çevrelerin baskı ve yönlendirmesiyle, Kur'an'daki anlamının ve amacının tam tersine çekilmiş ve şöyle bir Kur'an dışı ilke oluşturulmuştur: **"En üstün insan, takvada en ileri olan insandır."** Oysaki Kur'an, bunun tam tersini söylüyor; daha doğrusu tarihin bu zulüm kaynağı anlayışını kökünden yıkıyor.

Takva, insanlar arası ilişkilerde, kamusal alanda bir üstünlük ölçüsü değildir. O halde, kamusal alan dindarlığın

sergileneceği bir alan olmamalıdır. Kur'an, eğer konuyu böyle düşünmeseydi, ilkeyi getiren ayet şöyle derdi: "En asil ve en üstününüz takvada en ileri olanınızdır." Öyle dememiştir. 'Allah katında' kaydını koyarak insan hakları ve dünyevî alanı ayrı tutmuş, takvanın insan hakları alanında bir değer ölçüsü yapılmasını engellemiştir. Aksini yapsaydı, Allah ile aldatılmaya bizzat kendisi yol açmış olurdu. Tam bu noktada, İslam düşüncesinin anıt isimlerinden biri ve Hanbelî mezhebinin kurucusu olan Ahmed bin Hanbel (ölm. 241/855) bize muhteşem bir Kur'an dersi vermektedir. Ahmed bin Hanbel'e sordular:

"İki adamımız var: Biri takva sahibi ama zayıf, öteki günahkâr ama güçlü. Hangisiyle gazaya çıkalım?"

İmam şöyle dedi:

"Takvası değil, gücü fazla olanla yola çıkın! Takvası fazla olanın takvası kendine, zayıflığı Müslümanlara mal olur. Gücü fazla, takvası az olanın ise günahı kendine, gücü Müslümanlara mal olur!"

Kur'an vahyi, Ahmed bin Hanbel'in sözlerinde özetlenen bu anlayışını hayata iyice sokmak için din sınıfı, din kisvesi, hatta din adamı anlayışını yıkıyor. Bunların hiçbirisi yoktur, bunların hiçbirinin ifade ettiği olumlu bir anlam yoktur. İnsanlar arası ilişkilerde üstünlük ölçüsü olarak şu üç değer esas alınmıştır:

1. Liyakat,
2. Adalet,
3. Gayret.

İşte temel buyruklar:

"Şu bir gerçek ki, Allah size, emanetleri, onlara ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah size bu şekilde ne güzel öğüt veriyor." (Nisa, 58)

"Gerçek şu ki, insan için çalışıp didindiğinden başkası yoktur. Ve onun çalışıp didinmesi yakında görülecektir. Sonra, karşılığı kendisine hiç eksiksiz verilecektir." (Necm, 39-41)

"Her benlik kendi kazandığının bir karşılığıdır." (Müddessir, 38)

Ahmed bin hanbel'in yukarıda naklettiğimiz tavrı, çağdaş müfessir Seyyid Kutup (ölm. 1966) tarafından İslam adına söyleme dönüştürülmüştür. *İslam-Kapitalizm Çatışması* adıyla Türkçeye çevirdiğimiz eserinde şunu yazıyor:

"İslam'a göre, bir işte görev almaya en layık kişi o işi en iyi bilendir. İşteki ihtisas yerine kişinin fıkıh bilgisi öne alınamaz. Hatta İslam insanlar arasında biricik üstünlük ölçüsü saydığı takvayı bile böyle durumlarda ölçü kabul etmez. Sahabenin, İslam ruhunu en iyi kavrayanı olarak bilinen Hz. Ebu Bekir, Peygamberimizin, 'ümmetin emini' diye andığı Ebu Ubeyde'ye, halife sıfatıyla şöyle bir emir göndermiştir:

"Halid bin Velîd'i Şam'daki savaşta çarpışması için kumandan seçtim. Ona muhalefet etme. Sözlerini dinle, emirlerini yerine getir. Ben onu sana emir tayin etmekle birlikte takvada senin ondan üstün olduğunu biliyorum. Fakat onda harbi yönetecek öyle bir kabiliyet vardır ki sen bundan yoksunsun." (Seyyid Kutup, *İslam-Kapitalizm Çatışması*, 103)

Takvaya gerçekten sahip olan, ehliyet ve gayret alanında kendini ispat edip insanlar arasında bu ispata dayalı olarak saygınlık kazanacaktır. Bundan kimsenin şikâyeti olamaz. Ancak daha baştan ölçüyü takva diye koyarsanız, ehliyet ve gayreti devreye sokmak zorlaşır. Hatta belki de ehliyet ve gayret birçokları tarafından tamamen dışlanır. Çünkü takva alanı, ehliyet ve gayretin aksine, riyakârlık ve istismara en müsait alandır. Ehliyet, liyakat ve gayret ise riyakârlıkla kotarılamaz. Onlar ya gerçekten vardır veya yoktur.

Bir adam abdestsiz namaz kılıp insanlara takva gösterisi

yapabilir. Hatta hiç inanmadığı halde namaz kılabilir, hacca gidebilir. Bugün birçoklarının gittiği ve bu ziyaretlerini boy boy gazete ilanlarıyla reklam ettikleri gibi. Ama aynı adam, ehliyeti olmadan şoförlük, doktorluk, mühendislik yapamaz. Belirli saatlerde iş yerine gitmeden maaş alamaz. Çek ve senedini ödemeden borcundan kurtulamaz. Sahtekârlık yaparsa üç gün sonra yakayı ele verir, faturasını çok ağır biçimde öder. Oysaki takva adıyla sergilenen riyakârlık ve sahtekârlığın cezalandırılmasını şöyle koyun, fark edilmesi bile yıllar hatta asırlar gerektirmektedir. Bu bekleyiş sürecinde nesiller, toplumlar, medeniyetler çürüyüp yıkılmaktadır.

İbadetler insanlar arası ilişkilerde bir biçimde üstünlük ve dokunulmazlık ölçüsü yapılırsa ibadet adına her türlü hak ihlali ve insan tacizi başını alıp gider. Bu gidiş, önce din istismarını, daha sonra din adına baskı ve şiddeti, bir adım ilerde de din adına terörü, kısacası engizisyonu getirir. İslam, tüm bu olumsuzlukların doğmasını önlemek üzere çok radikal tedbirler almıştır. Bunların belli başlıları şöyle sıralanabilir:

1. "Allah ile aldatılmayın!" emrinin verilmesi,

2. Din kıyafeti, din sınıfı, din adamı, resmi mabet, ibadette lider gibi kabul ve uygulamaların dinin bünyesinden çıkarılması,

3. Dinde baskı-zorlama ve manipülasyonun (ikrahın) yasaklanması,

4. Allah adına yönetme devrinin kapatılıp yönetimin halktan alınacak vekâlet (bîat) ve halkla danışma usulü (şûra) ile yürütülmesinin ilkeleştirilmesi,

5. Hakların ancak sahipleri tarafından bağışlanabileceğinin ilkeleştirilmesi; böylece herhangi bir insanın hakkının Allah tarafından bir başka insana bağışlanmasının mümkün olmaktan çıkarılması.

Tüm bunlar, dinin-imanın-dindarlığın ve ibadetin insan hakları ihlaline araç ve bahane yapılmasını önlemenin tedbirleridir.

AKLIN EGEMENLİĞİNİ İLAN

"Dinsel nakillerin sıhhatini tespitte ihtiyaç duyulan aklın, kendi tespitlerinin sıhhatini belirlemede nakillere muhtaç olduğunu söylemek doğru değildir."

Kadı Abdülcebbar

Kur'an, aklın kullanımına en küçük bir sınır koymamıştır. Allah'a varışın akıldan çok aşk yoluyla olacağı mealindeki sûfî söylem de **'Aklın Kur'an ve sünnetle sınırlı olduğunu'** iddia eden genel teolojik söylem de Kur'an'a tamamen aykırıdır. Kur'an, aklın kullanımını sınırlamaktan ima yoluyla bile söz etmemiştir. Tam tersini söylemiş, **'aklını işletmeyenler üzerine pislik atılacağını'** hükme bağlamıştır. (Yunus, 100)

Geleneksel söylemin aklı prangalaması önce fıkıh alanında gerçekleşti. İlk iki asırda fıkıh, aynı zamanda bugünkü ilmi kelamı da ifade ettiğinden, ilk pranganın da fıkıh ve ilmi kelama aynı anda vurulduğunu belirtmek zorundayız. İlginç olan şu ki, bu prangaya ilk karşı çıkışta fıkıh bünyesinde gerçekleşmiştir. İlmi kelam ve fıkıhta aklı bloke etmeye karşı çıkışın ilk mücadelesini veren **İmamı Âzam Ebu Hanîfe** (ölm. 150/767) oldu ve bu mücadelesinin faturasını hayatıyla ödedi. Ama onun açtığı çığır, 11. yüzyıla kadar sürüp giden bir onurlu mücadelenin motoru olarak sürekli devrede oldu. Ta **Gazalî**'nin talihsiz zuhuruna kadar...

Aklı tasavvuf alanında prangalamak fıkha nispetle daha sonraki bir zamanda vücut buldu. Akla pranga vurmanın tasavvufun nitelikleri arasına girmesi, İslam tarihinde aklı bloke etmenin öncülüğünü yapmış olan **Gazalî**'nin, ***el-Munkızü* mine'd-Dalâl** (Dalâletten Kurtaran) adlı ünlü ve talihsiz ese-

riyle gerçekleşti. Gazalî'nin kurtulduğundan söz ettiği 'dalalet', ne yazık ki aklın rehberliğidir.

Günümüz siyaset dinciliği'ı, aklı mahkûm ederken, özellikle laikliği itham ederken 'Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenlerin, kâfir, zalim ve fasık oldukları' mealindeki Kur'an ayetlerine (Mâide, 44, 45, 47) yollama yapmaktadır. Yollama yapılan söz doğrudur ama o yalama ile murat edilen doğru değildir.

DİN DE AKLIN DENETİMİNE VERİLMİŞTİR

Allah'ın ilk indirdiği, akıldır. O halde, Allah'ın indirdiği ile hükmetme gayesi taşıyanların öncelikle teslim olacakları değer akıldır. Kur'an, işletilen aklı veya aklın işletilmesini (taakkul) istemektedir. Aklını işletmeyenler üzerine pislik iner. (Yunus, 100)

'Allah'ın indirdiği' başlığının altına ilk yazılacak olan akıldır. Çünkü o, peygamberlerin tebliğinden önce, o tebliğe muhatap olmamış olanlar da dahil, tüm insanlarda bulunan tanrısal bir cevherdir. Akıl, vahiyden daha önce, daha geneldir. Bu öylesine şaşmaz bir gerçektir ki, İslam bilginlerinin akılcı olmayanları bile, akıl ile vahyin çatışması (daha doğrusu çatışmış gibi görünmesi) durumunda aklın esas alınacağını söylemişlerdir. Bu söylem onlara, Kur'an'ın öğrettiği tartışmasız, tevilsiz bilgilerden biridir. İslam düşünce tarihinde aklın işletilmesinin ve onayının dinin kabul edilebilirliğinin de ölçüsü olduğunu ilk dile getiren düşünür olarak gördüğümüz Mûtezile imamı Kadı Abdülcebbar (ölm. 415/1024) şaheseri *el-Mûğnî*'de şu tespiti yapıyor:

"Akıl ve ilimle ispatı yapılamayan şey itikat konusu da olamaz. Böyle bir şeyin inkârı gerekir. Bunun içindir ki, Kur'an'ın kalpte olan bir mânâdan ibaret olduğunu, aklî-zarûrî delille ispatını istemenin söz konusu edilemeyeceğini söylemek Kur'an'ın reddedilmesini istemekle aynı anlama gelir." (Kadı Abdülcebbar, *el-Muğnî*, Halku'l-Kur'an, 14-15)

Dahi kadımız, aynı eserinde 'Mükellef, Yükümlü Tutulduğu Şeyin Mahiyetini Dinsel Nakillere İhtiyaç Duymadan Aklıyla da Bilebilir' diye bir fasıl açmıştır. O fasılda söylediklerinden bir özet nakledelim:

"Nakillerin sıhhatini tespitte ihtiyaç duyulan aklın, kendi tespitlerinin sıhhatini belirlemede nakillere muhtaç olduğunu söylemek doğru değildir. Nakilden maksadın Kur'an ve sünnet olduğu bellidir. İşte bu ikisinin güvenilir olup olmadığını ancak ilimle tespit ederiz. Çünkü Allah hikmet sahibidir, çirkinlik ve abesle meşgul olmaz. Allah'ı bilmeye ulaşmanın yolu da aklın sağladığı delillerdir. Bu noktada nakillere ihtiyaç duyulmaz."

"Eğer aksini söylersek yani aklın yerine nakli koyarsak peygamberin her söylediğini bir başka peygamberle kanıtlamak gerekir. Ve bu durum bir teselsül ile ilk peygambere kadar gider. Peki, o ilk peygamberin söylediğini ne ile doğrulayacağız? Akılla. Yani, her hal ve şarta nakillerin doğruluğunu belirleyecek olan akıldır."

"O halde, aklını işleten bir varlığın akıl yoluyla bilinecek şeylerde nakle ihtiyacı olmaz. Mesela zulmün kötülüğünü bilmek için nakle ihtiyaç yoktur." (Kadı Abdülcebbar, el-Muğnî, el-Aslah, 151-153)

Abdülcebbar'ın açtığı yoldan yürüyenlerin en önemlilerinden ve Kur'an dilinin ölümsüz ustalarından biri olan Isfahanlı Râgıb (ölm. 502/1108), anıt eserlerinden biri olan *'ez-Zerîa ila Mekârimi'ş-Şerîa'*da 'Peygamberlerin ve Aklın İnsanları Gerçeğe ve Tanrı'ya (Hakk'a) İleten İki Kılavuz Oluşu' başlığı altında şu muhteşem satırları yazmıştır:

"İzzet ve celal sahibi Allah'ın insanlara iki resulü vardır:

1. İçten dışa olan (bâtın) resul,

2. Dıştan içe olan (zâhir) resul.

"Bunların birincisi akıl, ikincisi peygamberdir. Hiçbir in-

san, bâtın resulden gereğince yararlanmayı öne almadan zâhir resule yol bulamaz. Bâtın resul (akıl), zâhir resulün çağrısının sağlık ve geçerliliğini bilmede esastır. Eğer bâtın resul olmazsa zâhir resulün sözünün kanıtlığı ve bağlayıcılığı olmaz. Bu böyle olduğu içindir ki Allah, kendisinin birliğinde ve peygamberlerinin doğruluğunda kuşkuya düşenleri akla gönderir. Başka bir deyişle, onları peygamberlerinin söylediklerinin doğruluk ve tutarlılığı konusunda akla başvurmaya çağırır. Akıl komutandır, din asker. Akıl olmasa din geçerli ve kalıcı olamaz. Elbette ki, din olmayınca da akıl şaşkın halde kalır. Bu ikisinin birleşip kucaklaşması ise nur üzerine nurdur. Nur Suresi'ndeki 'nur üstüne nur'(24/35) ifadesi işte bunu göstermektedir." (Râgıb; ez-Zerî'a, 207)

Büyük Râgıb'ın, bu satırların ardından attığı başlık ise şudur: *'Akla Dayalı İlimlerle Donanmamış Olanların Peygamberlikten Kaynaklanan İlimleri Anlamada Yetersiz Olacakları'* Râgıb'ın bu başlık altında yazdığı satırlardan birkaçını da verelim:

"Akla dayalı bilgi ve tespitlerde (el-ma'kûlat) cehalet gözler üzerinde perde, kalp üzerinde örtü, kulaklarda işitmeye engel bir ağırlıktır. Ve Kur'ansal gerçekleri anlamak, işte bu perde, örtü ve ağırlıklardan arınmış olanların nasibidir... Aynen bunun gibi, akla dayalı bilgiler ve tespitler gözlere ve kulaklara vücut veren hayat gibidir. Kur'an ise görme ve işitme güçleriyle algılanan bir varlıktır. Ölünün görüp işitmesi imkân dışı olduğu gibi, akla dayalı bilgilerden yoksun olanın dinsel gerçekleri kavraması da imkân dışıdır. Allah'ın, 'Sen, ölülere duyuramazsın, sağırlara da çağrıyı ulaştıramazsın.' (30/52) ayetiyle gösterdiği gerçek işte budur." (ez-Zerîa, 209)

Akıl, neden 'komutan' durumundadır?

Abdülcebbar ve Râgıb'ın bu yaklaşımı, yine onlar çapında büyük bir fakîh olan İzzuddin bin Abdüsselam (ölm. 660/1262) tarafından da esas alınmış ve geliştirilerek tekrarlanmıştır. İzzuddin aynen şöyle diyor:

"Dünyada esas olan yararların (maslahatlar) ve bozgunların (mefsedetler) belirleyici olanları akılla bilinir. Bu belirleyiciler, dinlerde de esas olan belirleyicilerdir. Akıllı bir varlık için bu belirleyicilerin dinin bildiriminden önce keşfedilmesi inkâr edilemez." (İzzuddin bin Abdüsselam, *Kavâidü'l-Ahkâm*, 6)

"Şunu bilmeliyiz ki, daha yararlı olanı daha az yararlı olana, daha zararlı olanı daha az zararlı olana tercih yetisi, Cenabı Hak tarafından insanın tabiatına yerleştirilmiştir... Ancak, âhirete ilişkin yararlar ve zararlar sadece nakille(dinsel verilerle) bilinir." (Aynı eser, 7, 9)

İzzuddin, dünya ile ilgili meselelere, fıkıhtaki ifadesiyle muâmelâta (beşerî alanla ilgili işlere) **'mâkulü'l-mânâ'** (anlamı akılla bilinecek şeyler) demekte, akılla bilinmesi mümkün olmayan, ancak Tanrı'nın vahyi ile bilinebilecek alana da **'tabbudî'** (iman ve ibadetle ilgili) alan demektedir. **Muamelât alanı ta'lîlî (illetleri, sebepleri irdelemeye dayalı) bir alandır.** Yani bu alanda akıl **'neden ve niçin?'** diye soru sorup ona göre yöntemler bulur, kurallar koyar. Taabbudî alan ise bunun gibi değildir; orada neden ve niçin mekanizması işletilemez. Çünkü bu soruların cevabını akıl bulamaz. Orada dinin vahye dayalı verilerini içtihatsız kabul edip uygulamaya koymak gerekir. (İzzuddin, anılan eser, 19)

Akıldan uzaklaştırılan iman (sonuç olarak da din) sübjektifleşir, kişiselleşir, nefsanîleşir. Böyle olunca da gerçeğe ve genele sırt dönerek, kişinin egosuyla eşitlenir. Bu noktaya geldiğinizde iman, yapıcı-yaratıcı bir mutluluk kaynağı olmaktan çıkar, yıkıcı bir tahrip gücüne dönüşür.

Kur'an'ın, imanı sürekli bir biçimde akıl ve bilimle kucaklaştırması, insanı bu olumsuz sonuçtan korumaya yönelik en hayatî tedbirdir. Bu Kur'ansal tedbirin işlerlik kazanmasında laiklik birinci derece önem arz edecektir. Çünkü **laiklik,** tabulaştırılmış eski kuralların egemenliği yerine çağa, zamana ve ihtiyaçlara göre hukuk ve kural oluşturmanın bir numaralı sistemi ve normatif güvencesidir.

'ALLAH'IN HÂKİMİYETİ'NİN SADECE DİN HÂKİMİYETİ OLMADIĞININ İLANI

HÂKİMİYET KAVRAMININ KUR'ANSAL ÇEHRESİ

Türkçe'de kullandığımız hâkimiyet (egemenlik) kelimesinin verdiği anlamı Arapça'da hüküm (**el-hükm**), **mülk**, emr ve **siyadet** kelimeleri vermektedir. Kur'an'da bunların ilk üçü kullanılmaktadır.

Batı dillerinde egemenlik karşılığı kullanılan kelime ufak yazım ve telaffuz farkıyla aynıdır: İngilizce'de **sovereignty**, Fransızca'da **souverainete**, Almanca'da **souveranitat**. Bunların tümü, eski Roma'da, egemenlik ve yargı yetkisi anlamını veren **suprema potestas** veya **imperium** tabirlerinin karşılığıdır.

Hâkimiyet kelimesinin kökü olan hüküm mastarından türeyen sözcükler Kur'an'da isim ve fiil olarak 90 civarında yerde kullanılmıştır. Bunların büyük bir kısmı, hüküm vermede Allah'ı öne çıkarmaktadır. Ama hemen söyleyelim ki Kur'an, "**Allah'ın gösterdiğini ve indirdiğini**" dikkate almak şartıyla insana da hüküm verme yetkisi yani hâkimiyet hakkı tanımaktadır. O halde, insanın hiçbir hâkimiyet yetkisinin olmadığını söylemek Kur'an'a açıkça aykırıdır; Allah ile aldatmayı amaçlayan bir yalandır.

Mutlak hâkim ve Mâlik Allah'tır.(En'am, 57,62; Yûsuf, 40,67; Kasas, 70,88; Fâtır, 13; Zümer, 6) Yani söz, karar ve tasarruf O'nundur. O halde O, bu mutlak hâkimiyetinin kendisine verdiği yetkiyle yaratıklarından birine, örneğin insana hâkimiyet hakkı verebilir.

Önemli soru şudur: **Mutlak hâkim olan Allah, insana kul-**

luk imkânları içinde kullanacağı bir hâkimiyet yetkisi vermiş midir, vermemiş midir? Kur'an'ın açık beyanlarına göre, insana bu hâkimiyet verilmiştir. Hüküm yetkisi öncelikle peygamberlere verilmiştir. (2/213; 4/65; 5/42,44; 24/48,51; 21/78,79; 38/ 22,26) Ancak, insana verilen hüküm/hâkimiyet yetkisi sadece nebiler için söz konusu değildir. Kur'an, nebiler dışında insanların da bu yetkiye sahip kılındığını göstermektedir. İnsanın hüküm yetkisi kullanmasından söz eden ayetler üç kavramın altını çizmektedir. Bu kavramlar şunlardır:

1. Adalet,
2. Allah'ın indirdiği,
3. Allah'ın gösterdiği. (Kur'an, 4/58, 105; 5/44, 45, 47)

İnsanın hâkimiyet yetkisinin olduğu tartışmasızdır. Ancak bu hâkimiyet Allah'ın indirdiği, gösterdiği ilkeler çerçevesinde ve adalet üzere olacaktır. Tartışmaların çıktığı anda da yeniden Allah'a başvurulacaktır:

"Bir şeyde ihtilafa düştüğünüzde onun hükmü Allah'adır." (Şûra, 10)

Bu ayet ayrıca insanın kullanacağı egemenliğin sınırlı, Allah'ınkinin sınırsız olduğunu da göstermektedir. Yani, mutlak ve ontolojik hâkimiyet (ultimate sovereignty) Allah'ındır. Bunu, insanın kullanımına bırakılan siyasal hâkimiyet (exercise of power) ile karıştırıp "Hâkimiyet Allah'ındır" diye bağırmak, aslında Allah'a saygının değil, saygısızlığın ifadesidir. Çünkü bu söz, Allah'ın insana verdiği bir göreve itiraz anlamı taşır.

Kur'an'ın, Allah'ın egemenliğini ısrarla dile getirmesi, insanın hiçbir egemenlik hakkının olmadığını göstermek için değil, mutlak egemenliğe göz diken insan hırsını dizginlemek ve insana haddini bildirmek içindir. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Şunu gayet açık bilmekteyiz:

Modern zamanları bir kenara koyarsak, tarih boyunca, egemenliğin (sultanın) tek sahibi sayılan kral-sultan, aynı

zamanda yarı ilah-gölge ilah bir varlık olarak görülmüştür. Kur'an, bu inceliğe dikkat çekerken eski Mısır Firavunlarını, Hz. İbrahim'in karşı çıktığı Nemrut'u örnek vermektedir. Bunların birincisi, yönettiği Mısır halkına: "Ben sizin en yüce rabbinizim" (Nâziât, 24) diyordu. Nemrut ise, Allah'ın gücünden söz açan İbrahim'e, "Ben de diriltir, ben de öldürürüm" (Bakara, 258) diye cevap veriyordu. Ne ilginçtir ki Kur'an, bu iki yarı ilah kralın, sergiledikleri saçmalığı ellerinde bulunan mülk ve saltanatın verdiği azgınlıkla yaptıklarını söylemektedir. Kur'an'ı rahatsız eden, mülk ve saltanatın işte bu şekilde kötüye kullanılmasıdır.

Kur'an bu örneklerle gösteriyor ki hak ve halk aleyhine sürüp giden egemenliklerin tarih boyunca temsilcisi olmuş 'kral' sadece yönetim yetkisi değil, ilahlık yetkisi de kullanmıştır. Kırılması gereken işte bu ikincisidir. Emr (egemenlik, yargı ve komuta yetkisi) Firavuna bile verilmiştir; Kur'an buna itiraz etmiyor. İtiraz edilen, bu yetkinin kötüye kullanımıdır. İnsanoğlu, tanrılık alanına girmekte çok cüretli, çok küstah davranmıştır. Tanrısal vahiy, insanı kendi sınırları içinde yücelmeye çağırıyor.

Yaratıcı'nın mülk ve hâkimiyetinin iki temel belirişi vardır:

1. Tekvinî (ontolojik-kozmik beliriş,
2. Teşriî (yasa koyma-yönetme-yargılamaya ilişkin) beliriş.

Kur'dan baktığımızda, tekvinî yetkide insana asla ve asla pay vermeyen Tanrı, teşriî alanda insanı nasipli kılmıştır.

Kur'an açısından hâkimiyet kavramı ile ilgili sözün özünü, ünlü fıkıh metodolojisti Karafî (ölm. 684/1285) söylemiştir kanaatindeyiz. Şöyle diyor:

"Allah'ın hükmü, O'nun zatıyla kaim olan kelamı demektir. Kitap (Kur'an) ve sünnetin lafızları O'nun hükmünün kendisi değil, delilleridir. O halde, Allah'ın, hükmediciye aktarılmış hükmü de olur. Herhangi bir hâkime devredilmiş hüküm de Allah'ın hükmüdür." (Karafî; *el-İhkâm*, 58)

Şunu da ekleyelim: Hz. İsa'nın: "**Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya, Kayser'in hakkını Kayser'e verin**" sözü, mistik bir teslimiyet ifade etmiyor. Tam tersine, **Hz. İsa** o sözüyle kralın, egemenliği saptırarak, hakkı olmayan uluhiyet alanına girdiğini, onun o alandan çıkarılması gerektiğini söylemektedir. **Kral,** sadece siyasal egemenlik kullansın, uluhiyet alanına giren egemenliğe el atmaya kalkmasın. Yüce İsa, siyasal egemenliğin, bir görev olmaktan çıkarılıp ebedî bir hakka dönüştürülerek zulüm ve sömürü aracı yapılmasına da karşı çıkıyor. Bunun içindir ki **Hz. İsa, "Kralın hakkını krala verin!"** gibi, görünüşte mistik bir teslimiyet ifade eden sözüne rağmen, belki de o sözü söylediği için ölüme mahkûm ediliyor. Anlaşılan o ki, **Hz. İsa**'nın sözündeki gerçek anlamı, İsa'yı izlediklerini söyleyen ruhban sınıfından çok, krallar ve onlara bağlı egemen sınıf kavramıştır.

Yönetim ve yargıda kendisine sınırlı bir hâkimiyet verildiğini gördüğümüz insana bu hâkimiyetin bir tek alanda verilmediğini de Kur'an'dan öğreniyoruz. Bu alan din kurma, din kotarma ve dinde hüküm koyma alanıdır. Din kurma ve dinde hüküm yetkisi, uluhiyetin devretme, uzlaşma ve bölünme kabul etmeyen yetkisidir. Allah bu yetkinin kullanımında katılım kabul etmez. Bu öylesine tartışılmaz bu gerçektir ki, dini insanlığa tebliğ eden peygamberlere bile dinde sadece 'Tanrı'ya elçilik' görevi verilmiş, bu görevi 'Tanrı'ya ortaklık' biçiminde anlamaya kalkmamaları için çok titiz uyarılar yapılmıştır.

Allah'ın insana verdiği görev icabı, hâkimiyetin kullanılabileceği alana engeller yığıp, Allah'ın "Asla yaklaşmayın!" dediği alanda keyfince dolaşmak, sonra da Allah'ın vekili edasıyla ona buna hâkimiyet dersi vermek, siyaset dinciliğinin politika sermayesi olmaya devam etmektedir.

KİŞİLERİN EGEMENLİĞİNDEN İLKELERİN EGEMENLİĞİNE GEÇİŞ

"Muhammed bir resulden başkası değildir. Ondan önce de resuller gelip geçmiştir. O ölse yahut öldürülseydi ökçeleriniz üzerine gerisin geri mi dönecektiniz! İki ökçesi üzerine gerisingeri dönen, Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez."

Kur'an-ı Kerim

AYNI ANDA İKİ DEVRİM YARATAN AYET

Kur'an'ın kişiler egemenliğinden ilkeler egemenliğine geçişin devrimini yapan ayeti, başlığın altına koyduğumuz Âli İmran 144. ayettir. Esasında bu ayet iki devrimi birden gerçekleştirmektedir:

1. Vahyin bir kişide değil, bir kitapta mihverleştirilmesi:

Kilise, bu tevhit gerçeğini tersine çevirerek, tanrısal vahyi İsa'nın kişiliğinde kristalleştirmiştir. Kur'an ise vahyin bir kişide, Muhammed'de kristalleşmesini istememekte, bunu bir kitapla yapmaktadır. İslam tarihinde bu tevhit gerçeği, resmi mabet olmadığı için kilise gibi bir kurum tarafından yıkılamadı ama uydurma hadisler yoluyla yıkıldı. Vahyi, 'okunan vahiy-okunmayan vahiy' diye ayırıp ardından da "Okunan vahiy Kur'an'dır, okunmayan vahiy de hadisler" söylemini dinleştiren zihniyet işte bu şirke kayışın baş temsilcisidir.

Böyle bir vahiy anlayışına Kur'an asla izin vermez. Böyle bir anlayış, Kur'an'ı sessiz sadasız ve bizzat onu tebliği eden Peygamber'i kullanarak devre dışı etmektir. Kur'an dışında,

din adına bağlayıcı metin anlamında vahiy olmaz; "Olur" demek, niyet ne kadar samimi olursa olsun, örtülü bir şirke kapı aralamaktır. Hadislerin gerçekten Peygamber'e ait olanları bile sadece vahye getirilmiş peygamber yorumlarıdır ve o nitelikleriyle saygıya layıktır. Ama hiçbirsi asla vahiy değildir. Çünkü Hz. Muhammed beşerdir, Kur'an, beşerden vahiy sadır olacağını asla kabul etmez.

2. Kişiler egemenliğinden ilkeler egemenliğine geçiş:

Muhammed, dinler tarihi geleneğinin kıstaslarıyla baktığımızda peygamberler zincirinin son halkası ve bu itibarla peygamberlerin en yücesi olduğu halde Kur'an, ona sadece bir 'beşer-peygamber' olarak atıf yapmakta, onu, Allah elçiliğinin ötesinde bir kutsallıkla yüceltmemektedir. Daha doğrusu, Hz. Muhammed'i bir 'melek-peygamber' olarak algılamaya gidecek yolu tıkamaktadır. Kur'an, Hz. Muhammed'in kişiliğini değil, temsil ettiği ilkeleri yücelterek, en büyük insan da olsa, kişilerin değil, ilkelerin öne çıkarılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu, hukuk ve medeniyet tarihinin tespitinden onbeş asır önce ilan edilmiş ve yürürlüğe konmuş bir büyük devrimdir. Bu büyük devrimin şanına yakışır bir büyük anekdotu da kaydedelim:

Kur'an vicdanının en büyük taşıyıcılarandan biri olan ilk halife Hz. Ebu Bekir, dostu Peygamber'in ölüm haberini aldığında Medine dışında bulunuyordu. Haber üzerine kente döndüğünde ortalığın daha ilk dakikalarda birbirine karıştığını gördü. Başta Hz. Ömer olmak üzere, Peygamberlerinin vefatını haber alan halk çok derinden sarsılmış, büyük bir duygusallıkla, "Peygamber ölmemiştir, o ölmez" demeye başlamıştı. Hatta o büyük kişilik Ömer bile acısının etkisiyle kendini kaybederek kılıcını çekmiş ve "Peygamber öldü diyenin kafasını uçururum" diye bağırmaya başlamıştı.

Vakar ve temkin timsali Ebu Bekir, kalabalğa yaklaştı, onları aralayarak Yüce Peygamber'in naşının yattığı yere girdi. Yüzünü açıp baktı, eğilip öptü ve şöyle dedi. "Sağlığında

güzel olduğun gibi ölümünde de güzelsin." Ve dışarı çıkıp insanlık tarihinin de tevhit tarihinin de en ölümsüz söylemlerinden biri olan şu muhteşem sözleri gök kubbeye armağan etti:

"Ey halk! Muhammed'e tapan bilsin ki Muhammed ölmüştür. Allah'a tapan ise bilmelidir ki Allah ezelî ve ebedî diridir."

Hz. Ebu Bekir, bu sözüyle, Muhammed'i bir biçimde ilahlaştırmanın şirk olduğunu da dikkatlere sunmuş oluyordu.

Ve Ebu Bekir, başlığın altına koyduğumuz Âli İmran 144. ayeti okuyarak halktan şunu rica etti: "Artık herkes kendine düşeni yapmak üzere dağılın!"

Ve herkes 'kendine düşeni yapmak üzere' sessizce dağıldı. Ve tabii ki, arkasından kimi ilkelerin egemenliğne teslim olarak tevhidin gereğini yaptı, kimi kişileri putlaştırarak şirkin egemenliğine kapı araladı, kimi de nefsinin ve çıkarlarının arkasına düşüp fesat ve fitneye öncülük etti.

Kur'an, egemen gücü, insan olmaktan çıkarmıştır. Kur'an'ın ruhu bu bakımdan da antiklasiktir. Egemen güç, Allah'ın indirdiği-gösterdiğidir. Yani ilkeler. Bunu modern zamanın hukuk diline çevirirsek, egemen güç hukukun ilkeleridir. Modern hukuk anlayışının ittifak noktalarından biri olan bu tespit, Kur'an'da yüzyıllarca önce verilmiştir. Ne var ki, onun hayata geçmesi için insanın çok uzun bir yol yürümesi gerekmekteydi. Yol yürünmüş, çamura-dikene takıla takıla yürünmüş ve bugüne gelinmiştir. Bugün için sulta, artık kişinin veya kişilerin değildir, olmamalıdır. Hükumet edenler, sultanın sahibi değil, emanet taşıyan görevlileridir. "Sultanın sahibi, tüzel kişilik olan devlettir" deseniz bile, son tahlilde bu da yine hukukun egemenliği anlamına gelmektedir.

Siyaset dincilerinin ha bire tekrarladıkları "Yöneticiye, zalim de olsa itaat gerekir, çünkü o, tanrısal iradeyi temsil ediyor" yolundaki geleneksel dinci anlayış, Hıristiyanlığa,

Pavlus tarafından sokulmuştur. (bk. Romalılara Mektup, 13/1-7) Emevîler tarafından İslam'a aktarılarak saltanatı desteklemek için kullanılan bu Pavlus kaynaklı tez, sonraki zamanlarda Emevî avukatı ulema tarafından bir inanç ilkesi olarak İslam'ın içine şu şekilde yerleştirildi: "İmam (devlet başkanı-yönetici), ahlaksızlıklar (fısk) ve zulümler (cevr) de sergilese azledilemez."

Kur'an, Nisa 75, hukuk ve adalet dışı yönetim sergileyenlere karşı savaş istiyor. Ama saltanat destekçisi fakîhler, bırakın Nisa 75'i işletmeyi, saltanatçı söylemlere dayanak yaratmak için hadisler bile uydurmuştur. Bu uydurmaların en ünlüleri şunlardır:

"Sultan (kral), yeryüzünde Allah'ın gölgesidir." (Bu din ve akıl dışı hezeyanın uydurmalığı hakkında bk. Elbânî; ***el-Ahâdîs ez-Zaîfa,*** 1/687;2/69-70; 4/159-162. Bu konuda diğer uydurmaların eleştirisi için bk. Cafer el-Bâkırî, ***el-Bid'a***, 218-220) Uydurmanın bir ifadesi de şudur: **"Sultana sövmeyin, çünkü sultan yeryüzünde Allah'ın gölgesidir."** (Elbânî, aynı eser, 5/289)

Tarım ve sanayi toplumunun kişi-egemen hayat anlayışı Kur'an'a uymaz. **Kur'an'ın önerdiği hayat tarzı olan İslam'ın anlamı, son tahlilde ilkelere teslimiyettir.** İslam, Allah dışında hiçbir kişiye teslim olmamak, sadece Allah'a teslim olmaktır. **Allah, bizim için iyiye ve güzele götüren yaratıcı ilkelerin bütünüdür. Allah'a teslimiyetin amelî anlamı ilkelere teslimiyettir. Çünkü Allah soyut bir varlıktır ve kendini ilkeler halinde hayata müdahil kılmaktadır.**

Günümüzün **hukuk devleti** kavramı da sonuçta, kişiler yerine ilkelere öncelik demektir. Ne yazık ki, **Müslüman Doğu** toplumları, o arada Türk toplumu, Kur'an'ın bu dünyasına çok uzakta durmakta ve ilkeleri değil, kişileri izlemeyi din sanmaya devam etmektedir. Bunun en yıkıcı sonucu, evrenselliğe, evrensel değerlere yükselememek, ruhsal ve maddesel dünyada kişi güdümüne bağımlılığı devam ettirmektir. Müs-

lüman toplumlardaki kişiye bağlı ve bağımlı zihniyet yapısı, yani putperestlik, olayların neden'ine ve niçin'ine inme zihniyetine imkân vermemektedir.

Kişiye bağımlılık veya kişi egemenliğinin en büyük yıkımı, yaratıcılığın baş düşmanı olan taklitçiliği yerleşik tutmasıdır. Taklitçilik, kişiye bağımlılığın bir ürünüdür. Ve bu haliyle Müslüman Doğu toplumunun temel hastalıklarından biridir.

Taklitçilik, demokrasinin de en büyük düşmanıdır. Çünkü demokrasinin özü olan örgütlü katılım, kişi egemenliğine uyarlanmış taklitçi toplumda gelişemiyor. Prof. Dr. Hüsnü Erkan bu gerçeğin Türk siyasetindeki tahribatını şu satırlarla anlatıyor:

"Türk politikasında seçimler, demokrasinin temel unsuru olarak aksamadan yerine getiriliyor. Ancak kişi egemenliği nedeniyle, egemen konumdakilerin seçilmesi, seçimlerden beklenen yenilenme işlevini yerine getirmede yetersiz kalıyor. Bu nedenle Türk demokrasisi şeklî demokrasi olmaya devam ediyor..." (Hüsnü Erkan, *Kültür Politikamızda Yeni Boyutlar*, 186)

Türkiye'de partiler alternatif program ve kavramlara dayalı çözümler yerine alternatif egemen kişi sunuyor. Bu durumdan yararlanıp öne çıkmak isteyen birçok yeteneksiz ve birikimsiz kişi ise birçok programsız ve felsefesiz partinin doğmasına yol açıyor.

'ALLAH'IN İNDİRDİĞİ'NİN BEŞ ADRESTEN OLUŞTUĞUNUN İLANI

"Kadermiş! Öyle mi? Hâşâ! Bu söz değil doğru.
Belanı istedin, Allah da verdi. Doğrusu bu!"

Mehmet Akif Ersoy

Başlığın altına koyduğumuz beyt, **Türk İstiklal Marşı**'nın şairi ve Kur'an vicdanının büyük temsilcilerinden biri olan **Mehmet Akif Ersoy**'un *Safahat*'ından alınmıştır. (Safahat, Fatih Kürsüsü'nden, ikinci şiir)

Kur'an'daki kader kavramını tevhit mihverinden çıkarıp şirk mihverine oturtan dinci yobazlığı tarihin en ağır eleştirileriyle yere çalan **Akif**, kader meselesindeki yobaz oyununu işte böyle tanıtıyor. Bütün rezillikleri, sefillikleri **'kader'** diyerek Cenabı Hakk'a yükleme hayâsızlığına tevessül edenlere Akif'in sözü son derece açık ve tam bir iman ciddiyetiyle söylenmiştir:

"Sebep kader falan değil, ey kitleler! Siz belanızı istediniz, Allah da size onu verdi, yani belanızı verdi. Şimdi hiç kıvranıp durmayın!"

İslam milletlerinin kaderini karartan kavram kaydırmalarından birine de bir başka Müslüman vicdan açıklık getiriyor: Yirminci yüzyılın büyük Müslüman düşünürlerinden biri olan **Musa Cârullah** (ölm.1949) **'Allah'ın hâkimiyeti'** söylemiyle ilgili en muhteşem tespitlerden birini yapmıştır:

"Allah Rabbul Âlemîn 'Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler zalim-kâfirdir' demişse Allah'ın indirdiği ile, Tenvîrlerde, Bezzâziyelerde, Câmiu'r-Rumûzlarda (hurafelerle dolu bazı

fıkıh kitapları) yazılmış hükümleri kastetmemiştir." (Musa Cârullah; ***Rahmet-i İlahiye Burhanları***, 84)

Allah'ın indirdiği, geleneksel fıkıh kitaplarındaki yorumlar olmadığı gibi sadece din buyrukları da değildir. Allah'ın esas indirdiği, aklın hükümleridir. Din buyrukları ondan sonra gelir. İslam fıkıh tarihinin onur burçlarından biri olan Kadı Abdülcebbar (ölm.415/1025) ünlü eseri ***el-Muğnî***'de, akıl ile vahiy ilişkisinin dayandığı ilkeyi belirliyor:

"Akıl ile vahyin kaynağı birdir, Allah'tır; dolayısıyla bu ikisi çelişip çatışmaz. Eğer çatışır gibi görünürlerse akıl esas alınır, vahyin verileri akla uygun hale getirilmek üzere tevil edilir." (Kadı Abdülcebbar; ***el-Muğnî***, 8/280)

Abdülcebbar bu temel ilkeden çıkacak pratik sonuçlara da dikkat çekmiştir. Şöyle diyor:

"Akıl ile zaten bilinebilecek hükümleri dine izafe etmek gerekmez. Vahiy olmasaydı bilinemeyecek hükümler olan ibadetler ise akla havale edilmez. Akıl bunların hikmet ve maslahatlarını bilemez." (Aynı eser, 15/26, 17/102)

Bu anlayışın zorunlu sonucu olarak Abdülcebbar dinsel deliller sıralamasında ilk sıraya aklı koymaktadır. Kur'an ikinci sırada, sünnet ise üçüncü sırada yer alıyor. Abdülcebbar'a göre, aklî alanda yani muamelât alanında peygamberi/peygamberleri örnek almak gerekmez. Hatta böyle bir şey isabetli, sağlıklı olmaz. (Aynı eser, 17/270)

Dahası var: Abdülcebbar'a göre, iman ve ibadet alanı dışındaki konularda aklın verileriyle Kur'an ayetleri hükümden düşürülebilir. Ekleyelim ki bu konuda Abdülcebbar'ın kendisinden yaklaşık yüzyıl önce ölmüş bulunan bir selefi vardır: Ehlisünnet imamlarından Ebu Mansûr Mâtürîdî (ölm. 33/944). Mâtürîdî, ***Te'vilatü'l-Kur'an*** adlı eserinde, Kur'an'ın muamelât hükümlerinin içtihat ile neshedilebileceğini söylemekte ve örnek olarak da Halife Ömer'in, Müellefetü'l-Kulûb'a (kalpleri İslam'a ısıtılanlara) zekâttan pay verilmesini

emreden Kur'an ayetini "Bugün böyle bir şeye ihtiyaç yoktur" diyerek askıya almasını göstermektedir.

Tüm bu akılcı yaklaşımlar, Matürîdî ve Abdülcebbar'dan üç yüz küsur yıl sonra gelecek olan dev Mâlikî fakîhi Necmuddin et-Tûfî (ölm. 716/1316) tarafından bir fıkıh ekolüne dönüştürülerek, ünlü 'maslahat' (kamu yararı) felsefesinin şu söylemiyle doruk noktasına ulaştırılacaktır:

"Muamelâtta hükümler maslahata (kamu menfaatine) göre belirlenir. Bu alanda dinin verileri sadece birer örnektir, tüm zamanları bağlamaz."

Kur'an bize gösteriyor ki, **'Allah'ın indirdiği ile hükmetmek, Allah'ın hâkimiyeti'** veya **'Kur'an'ı hakem yapmak'** veya **'vahyi egemen kılmak'** tabir ve söylemlerinin Kur'anî anlamı, şu değerlerin oluşturduğu ilkelerle hükmetmektir. Başka bir deyişle, bu söylemlerin gerçek anlamı, Kur'an'ın altını ısrarla çizdiği şu temel adreslere gitmektir:

1. **Allah'ın, işletilmesini ısrarla emrettiği ve evrenin sırlarını çözücü kıldığı akıl,**
2. **Kur'an'ın bizzat kendisi,**
3. **Varlık, hayat ve insana egemen olan yaratılış kanunları (sünnetullah veya kader),**
4. **Bilim,**
5. **Mâruf yani ortak-evrensel insanlık değerleri.**

Eğer Allah adına, O'nun dini adına konuşmak gibi bir hak ve ödevden söz edeceksek bilmeliyiz ki, bu hak öncelikle aklın ve varlık kanunlarının hakkını verenlerindir. Akla ve o kanunlara tersliği dinleştirmiş benliklerin **"Allah, aklını işletmeyenler üzerine pislik atar"** (Yunus, 100) diyen bir kitabın dini adına avukatlık yapma cüretleri ve yüzleri olmamak gerekir.

RAİYYE ZİHNİYETİNİ YIKMAK

"DAVAR SÜRÜSÜNE DÖNÜŞMEYİN!"

Bakara Suresi 104. ayette "Bizi davar gibi güt!' demeyin" buyurulmaktadır. Bunun anlamı ve hikmeti nedir?

Kur'an, öncelikle bu ayetiyle, cumhuriyet ve demokrasinin metafizik temelini atmış, bîat (sosyal mukavele) ve şûra kavramlarını gündem yapan ayetleriyle de cumhuriyetin açılımını önümüze koymuştur. Unutulmasın ki, Kur'an bunu Batı dünyasından ve İslam dünyasında bu konuda ilk hamlenin sahibi olan Türkiye'den bin küsur yıl önce yapmıştır.

Bu ayet, Kur'an'ın üstü örtülen beyyinelerinin belki de birincisidir. Bu beyyinenin üstündeki örtü olduğu gibi korunuyor. Çünkü o örtü açıldığında Kur'an'ın cumhuriyet ve demokrasi talebi ses vermeye başlayacaktır. İslam adı altında despotizm ve zulüm yaşatan Ortadoğu zorbalıkları böyle bir şeye izin vermezler. Onları ustalıkla sömüren Batı emperyalizmi de böyle bir şey olmasın diye bütün saltanat dincilikleri ni destekliyor, besliyor. Batı emperyalizminin, özellikle İngiltere ve ABD'nin Mustafa Kemal'e düşmanlığının esas sebebi de bu ayetteki gerçeğin ortaya çıkmasında Mustafa Kemal'in getirdiği aydınlanma ve tarihe bıraktığı mirastır. Batının bu mirastan korkusu azrailden korkusundan daha büyüktür. O halde şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Bu beyyinenin üstünün örtülmesi veya mesajına işlerlik kazandırılmaması İslam ülkelerinin kaderini dikenlemiş, ufkunu karartmıştır.

MUHAMMED (İKBAL) VE MUSTAFA'NIN GETİRDİĞİ ORTAK AYDINLIK

Yirminci yüzyılda, bu ayetteki mesajın anlaşılmasında çözüm getiren iki Müslüman deha oldu: Muhammed İkbal,

Mustafa Kemal. Birincisi teoride ikincisi ise hem teoride hem pratikte çözüm getirdi. Birincisi ilim, düşünce ve siyaset adamı, ikincisi ise strateji, devlet ve siyaset adamı. İkisi de anti-emperyalist, Batı karşıtı, ikisi de dinde akılcı ve Kur'ancı. Ve ikisi de aynı yılda öldü; 1938.

İkbal'in, Mustafa Kemal'e hayranlığı ve gönül desteği, destanî bir şiirle bizzat **İkbal** tarafından ifade edilmiştir. İkbal'in Atatürk'le ilgili söylemleri bağımsızlık ve cumhuriyet aşkında kristalleşen söylemlerdir. İkbal, İslam dünyasında Mustafa Kemal'i bu değerlerin en ideal, en başarılı öncüsü olarak görüyordu.

İkbal'in, Mustafa Kemal'le ilgili eleştirileri de var. Ayrıntılarla ilgili bu eleştirilerin özeti, Atatürk'ün Batı'ya gereğinden fazla önem verdiği, onun değerlerinden gereğinden fazla aktarma yaptığı noktasında belirginleşir. İkbal, bu kanaatinde kesinlikle yanılmıştır. Bize göre, yanıltılmıştır. Hem Pakistan'da İkbal'i 'kâfir' ilan eden mollalarca hem Türkiye'de Atatürk'ü zındık ilan eden dincilerce hem de bu iki ekibi ustalıkla kullanan **İngiliz emperyalizmi** tarafından. Ne yazık ki İkbal, Mustafa Kemal'le tanışamadı, Türkiye'ye gelemedi, Cumhuriyet'in getirdiklerini, Atatürk'ün icraatını göremedi, bu icraatın gerekçelerini bizzat ondan dinleyemedi. Bunun olması mümkündü, bu olmalıydı; olamadı. Belki bir gün bunun olmamasının sebepleri açıklık kazanacaktır. Bizim kanaatimiz şudur: **İkbal-Atatürk görüşme ve buluşması ustalıklı oyunlarla önlendi.** Müslüman dünyanın kaderini derinden etkileyecek bu görüşme ne yazık ki gerçekleşemedi.

Şöyle veya böyle, **İkbal'in Atatürk'e bakışı temel meselelerde, olmazsa olmaz konularda hayranlık ve saygı içeren bir bakıştır.** Ayrıntılardaki birkaç eleştiri ise altı çizilecek kadar önemli değildir. Atatürk ve İkbal düşmanı emperyalistlerle onların yamaklığını yapan saltanat dincileri, o ayrıntıları büyüterek İkbal'i bir tür 'Mustafa Kemal' karşıtı' gibi göstermeye çalışıyorlar. Bu gayretler emperyalizm şeytanının

beklediği sonucu doğuramamıştır. Elbette ki bir miktar zarar vermiştir, ama belirleyici olamamıştır.

2007 yılı gibi çok yeni bir tarihte, Türkiye'nin 'Atatürk'e karşıtlıkta âdeta sembol olmuş dinci cemaatlerinden birinin güçlü yayın organlarından birinde Muhammed İkbal'in oğlu Cavit İkbal ile yapılmış çok anlamlı bir röportaj yayınlandı. İkbal'in ana eseri Cavidnâme'ye adını verdiği sevgili oğlu Cavid (ki bu satırların yazarı onunla uluslararası bir toplantı munasebetiyle üç gün boyunca ciddi sohbetler yapma imkânı bulmuştur), anılan röportajda İkbal-Atatürk düşüncesindeki paralellikler konusunda hayatî bilgiler vermektedir. Bazı paragrafları buraya aktaralım:

"İkbal, Mustafa Kemal'den çok etkileniyordu. Babama göre, Peygamber ve ilk dört halife döneminde İslam devleti bir cumhuriyetti. Babam, Mustafa Kemal'in yaptığı devrimi, içtihat gücünün halifeden alınıp Millet meclisi'ne devredilmesi olarak görüyordu. Bu sistemde Meclis artık halife (imam) hükmündedir. Ulema sözlerinin üstündeki içtihat gücünün, hilafet makamından alınarak Meclis'e verilmesi İkbal'e göre çok yeni bir olgudur. Babamın Mustafa Kemal'i çok sevmesinin sebebi de budur. Fakat büyük insanların birbirlerinin fikirlerinden etkilenmeleri ne kadar doğalsa bazı konularda ayrı düşünmeleri de o kadar normaldir. Babam, Mustafa Kemal'in geleneklerle bağlarını gereksiz yere koparddığı kanaatinde idi."

"Güney Afrika Müslümanları 1933'te babama gelip uzun ömürlü olması için dua ettiklerinde babam onlara şöyle demişti: 'Ben yapacaklarımı yaptım. Artık benim için değil, Mustafa Kemal ve Muhammed Ali Cinnah için dua edin."

"İkbal'in zihnindeki devlette demokrasi olmalıydı. İnsan hakları garanti altına alınmalıydı. İkbal, bunların İslam'da esasen varolduğu kanaatinde idi. Bu konudan söz edildiğinde 'Reform yapmıyorum, İslamiyet'i özüne çeviriyorum' derdi. Ona göre, laiklik de İslam'ın özünde vardı. Çünkü İslam

herkese eşit muameleyi şart koşuyordu. Bir hukukçu olarak diyebilirim ki *Medine Sözleşmesi* örneği çok önemli. Yazılı bir anayasa içinde bütün insan hakları korunmuş. Bir kitap çalışmamda Kur'an'da insan haklarıyla ilgili bütün ayetleri çıkarttım. Bana kalırsa İslam'da hukukun üstünlüğünün kanıtı Kur'an'dır ve Peygamber bile hukukun üstünlüğüne tabidir. Ben, Asrısaadet ve ilk halifeler zamanında İslamiyet'in bir cumhuriyet olduğuna, sonradan Emevîler eliyle sultanlığa geçtiğine inanıyorum... Babam, bütün örfî hukukun içtihatla değişime tabi olması gerektiğini düşünüyordu. Bunu biraz daha ileri götürdüğünde kadının durumuna vurgu yapıyordu." (Cavit İkbal'in açıklamaları için bk. Aksiyon Dergisi, sayı: 48; tarih: 28 Mayıs 2007)

Başlığımızın hemen altına koyduğumuz ayetteki "Râina" sözü "bize çobanlık et" demektir. Raiyye, davar sürüsü, râî de çoban anlamındadır. Ayet, Kur'an insanının davar sürüsüne benzer bir teslimiyetle kaderini birilerinin eline vermesine karşı çıkıyor. Ne yazık ki, İslam tarihinde bunun tam tersi egemen kılınmıştır. Türk-İslam tarihinden bir örnek verelim: Altı asrı aşkın bir zaman ömür sürmüş Osmanlı İmparatorluğu'nda kitlenin hukuksal adı raiyye (çoğ. reâya) konmuştur. Yönetilenler raiyye olunca yönetenler de râî yani çoban olmaktadır. Bu çobanlara sonraki zamanlarda bir de 'Allah'ın gölgesi' unvanı verilmiştir. Böylece kitle bu kutsal çobanlara teslim olmayı kader haline getirmiştir. Ve bu, 'İslam' adına yapılmıştır. Oysaki İslam Allah'a teslim olmaktır. Bunun tevhidin formül cümlesi olan "La ilahe illellah: İlah olarak sadece Allah var" kalıbına uygun sonucu Allah'tan başka bir kudrete veya kişiye teslim olmamaktır.

Hal böyle iken, raiyyeleşerek yönetenlere teslim olmakla İslam nasıl barışır? Hiçbir şekilde barışmaz! Ne var ki, İslam toplumları İslam'ın anlamının Allah dışında birilerine teslim olmamak olduğunu henüz öğrenmiş değiller. Öğrenselerdi 'İslam yönetimi' adı altında tepelerine binmiş bulunan çeşitli despotizmleri yaşatmazlardı.

Rahve olmamanın alt başlıkları da verilmiştir Kur'an'da:

1. Aklı işletmek:

Aklını işletmeyenler uzerine Allah pislik atar. (Yunus, 100) Ve aklını işletmeyenler sağır-dilsiz halde sürünürler. Varlığın en berbat yaratıkları onlardır. (Enfâl, 22) Aklını işletmeyenlerin kaderlerini kendi ellerine almaları söz konusu olamaz.

2. Yönetimi biat (sosyal mukavele) ve şûra (demokratik katılım) ilkeleriyle yürütmek:

Bunun anlamı, cumhuriyet ve demokrasiyi esas almaktır. Allah adına yönetme devri peygamberliğin bitirilmesiyle bitirilmiştir. Yönetim kitle adına olacaktır. O halde, yönetenleri kitle seçecek ve gerektiğinde verdiği vekaleti geri alarak onları yonetimden uzaklaştıracaktır. Bu Kur'an buyruğu asırlardır işletilmemiştir. Çünkü o buyruk, İslam'a en taze çağında musallat olan Emevî saltanatı tarafından çiğnenmiş ve buyruğun tam tersi dinleştirilmiştir.

Kelam, tefsir, hadis, fıkıh kitapları bu müşrik saltanat hırsının dinleştirdiği Kur'andışılıklarla doludur. Müslüman kitleler bugün bunları, 'ulemanın, selef-i salihînin, eimme-i kübranın içtihatları' adıyla kutsallaştırıp Kur'an beyyinelerinin ustune oturtmaktadır. Hem de uğursuz bir sfenks gibi. O sfenks parçalanmadıkça Müslüman kitlelerin güzel ve mutlu yarınları olamaz...

3. Din hayatından ikrahı (baskı ve zorlamayı) kaldırıp özgür iradeye işlerlik kazandırmak:

Ozgur beni yakalamadıkça hiçbir iyiliği ve güzelliği mayalandırmak mumkün olmaz. İslam dünyasının din hayatında ise özgür irade yok, taklit var yani eskinin tabuları ve şuursuz boyun bükuşler var.

Özgür irade veya işleyen demokrasinin sadece metafizik temelleri değil, sosyo-politik temelleri de atılmıştır Kur'an'da. Üstü örtülen beyyinelerden birine de bu noktada rastlıyoruz. Demokratik siyasetin vazgeçilmez zeminine ve demokrasi-

nin Kur'ansal tanımına alt yapı oluşturan beyyine Zümer Suresi'nin 17 ve 18. ayetleridir. Şöyle deniyor:

"Müjde ver o kullarıma ki, onlar, sözü dinler de onun en güzeline uyarlar. İşte bunlardır, Allah'ın kılavuzladıkları; işte bunlardır, akıl ve gönül sahipleri." (Zümer, 17-18)

Sözü dinleyip de en güzeline uymanın tek yolu vardır: Konuşanları, fikir beyan edenleri susturmamak, daha doğrusu onların önünü açmak. Yani tam özgür ve tam katılımcı bir ortam yaratmak ve yaşatmak. Ne kadar çok insan ne kadar özgürce konuşursa 'sözlerin en güzeline uymaları' beklenen kitle o kadar isabetli seçim yapar. Sonuçta toplumun ve insanlık kervanının yürüyüşü düzenli ve mutlu olur. Bu ayete 'bilimsel özgürlük' bağlamında yer veren Suriyeli fakîh-düşünür Dr. Mustafa Sibaî (ölm. 1964), bu satırların yazarı tarafından Türkçe'ye çevrilen eserinde şunları söylüyor:

"Bu ayetlerde, aklın tarihinde ama ondan önemlisi dinler tarihinde ilk kez rastlanan bir şey buluyoruz ki o da şudur: Görüş ve düşünceleri dinleyip de onların en güzeline uyma yetisine sahip olanlar aklı işletenlerden başkası olamamaktadır. Allah'ın hidayet nasip edip başarılarını övdüğü kişiler de bunlardır. İşte bu, hem felsefenin hem de dinler tarihinin tanık olduğu gelişmelerin en muhteşemidir." (Sibaî, İslam Sosyalizmi, 80)

KENDİ KADERİNE SAHİP OLMAK

Kendi kaderi hakkında söz sahibi olmak, insan onurunun temel göstergesidir. Kur'an, bağlılarının bu onuru tüm canlılığıyla korumalarını istiyor. "Dinde baskı ve zorlama yoktur. Işıkla karanlık net bir biçimde birbirinden ayrılmıştır." (Bakara, 256) ilkesinin korumak istediği temel değerlerden biri de andığımız onurdur.

Kur'an, bütün yaratıcılıkların çekirdeği ve motoru olan bireyin devlet otoritesinin baskısı altında eriyip gitmemesi için yönetim erkinin arkasına Allah'a vekâleti değil, topluma

vekâleti koymuştur. Böyle yapmıştır ki, zulüm ve kötülüğe sapan yönetimler, kitlenin başından uzaklaştırılabilsin. Asırlarca üstü örtülen ve gerçek anlamından asla söz edilmeyen buyruk şöyledir:

"Ey iman edenler! 'Râinâ' demeyin, 'unzurnâ', deyin 'Bizi bekle!' diye konuşmayın, 'Bize bak!' diye konuşun ve dinleyin! Kâfirler için korkunç bir azap vardır." (Bakara, 104)

Birilerini çoban görüp, 'râina' (bizi davar gibi güt) diyen bir kitle, 'raiyye' (davar sürüsü) olmayı kabul etmiş demektir. Kur'an bunu yasaklıyor.

Kimlere 'râina' denmeyeceğinin belirtilmemesi bunun hiç kimseye denmemesi gerektiğini göstermektedir. Buyruğun özeti şudur:

İnsan, birey ve toplum olarak davarlaşmaya karşı çıkmalıdır.

Bu buyruk, krallık sistemlerini fesat ve zulüm sistemi olarak gösteren ayetle (Neml, 34) birlikte düşünülmelidir.

Davarlaşmaya giden yollar tıkanmıştır. Yönetimin 'şûra' ve 'bîat'e bağlanması bunun tartışılmaz kanıtıdır. **Şûra, yönetenlerle yönetilenlerin birbirlerini denetlemeleri sistemidir.** Bîat ise, yönetenlerin yönettiklerinden sosyal mukavele ile yetki almalarını ifade eder. Bunları bugünkü dünyada karşılayabilecek en uygun kelimeler **cumhuriyet** ve **demokrasidir.** (Bu konularda geniş bilgi için bizim, ***Yeniden Yapılanmak*** adlı eserimizin, **İnsan Hakları ve Hukuk Devleti** bölümüne bakılabilir.)

Kitlenin raiyyeleşmesi yani davar sürüsüne dönüşmesi, yönetenlerin, halkı, 'Allah'ın vekili, gölgesi' sıfatıyla yönetmeleri halinde vücut bulan bir beladır.

KÖRLÜKTEN KURTULUN!

Furkan 73 şöyle diyor:

"Rahman'ın kulları öyle kişilerdir ki, Rablerinin ayetleri kendilerine hatırlatıldığında/ Rablerinin ayetleriyle kendilerine öğüt verildiğinde, o ayetler üzerine, kör ve sağır bir halde kapanmazlar."

Yani davarlık, aklı işletmemek, körlük ve Allah ile iskât (susturmak) edilmişlik Allah'ın ayetleri karşısında bile söz konusu edilemez.

Kur'an'ın bu yüzyılda en güzel tercümanlarından biri olan Pakistanlı bilgin-mealci rahmetli **Abdullah Yusuf Ali** (ölm. 1953), bu ayeti meallendirirken şu açıklamayı eklemiştir:

"It may mean: to fall down, to snore, to droop down as if the person were bored or inattentive, or did not wish to see or hear or pay attention."

Türkçesi şu:

"Bu ayette kullanılan tâbir, canı sıkılan veya dikkat sarf edemeyecek durumda olan kişinin yere kapaklanmak, derin uykudaymış gibi horlamak, kendini bırakırcasına eğilmek gibi pozisyonlarını yahut da görmek, duymak ve dikkat göstermek istemediğini ifade edebilir."

ABD-İ MEMLÛK OLMAYIN!

Abd-i mumlûk sahipli köle, eşyalaşmış insan demek.

Hayata faal ve üretken bir unsur olarak girmesi esas olan Kur'an insanıyla hayatın ve üretenlerin sırtında kambur haline gelen havaleci-hurafeci-tabucu köle tipin farklarını ve özelliklerini mucize bir tablo halinde önümüze koyan bu ayetlerde şöyle deniyor:

"Allah, şöyle bir örnekleme yaptı: Hiçbir şeye gücü yetmeyen, başkasının eşyası durumunda bir köle ile bizden bir gü-

zel rızıkla rızıklandırdığımız ve ondan, gizli-açık dağıtan kişi. Bunlar aynı olur mu? Tüm övgüler Allah'adır ama onların çokları bilmiyorlar. Allah, şöyle bir örnekleme de yaptı: İki adam; birisi dilsiz, hiçbir şeye gücü yetmez, efendisi üstüne sadece bir yük. Efendi onu nereye gönderse hiçbir hayır getiremez. Şimdi bu adam, dosdoğru bir yol üzerinde bulunup adaletle emreden kişi ile aynı olur mu?" (Nahl, 75-76)

İslam âlemi denen coğrafyaların halkları hüsranla karşılaşmamak için önce şunu bilmek ve daha önemlisi kabul etmek zorundadırlar: Asırlardır, Kur'an'ın insanı olmaktan çıkmış bulunuyorlar. O halde, Kur'an'ın kendi insanına layık görüp vaat ettiklerini bu sözde 'İslam dünyası' kendisi için bekleyemez, onlara sahiplik iddia edemez. Böyle bir iddia ve talepte bulunması için önce gerçekten **İslam dünyası** olmalıdır. Oysaki olamamıştır, olmamıştır.

İslam dünyası asırlarca raiyye olarak yaşadı, yaşatıldı. Kur'an ise raiyye olmayın diyordu. Yani Müslüman halklar, asırlarca Kur'an'ın dini diye Kur'an'ın dışında bir dini yaşadı. Şimdi bu halktan Kur'an'ın insanı gibi davranmayı bekleyemeyiz. Bu halklar Kur'an'ın insanına vaat edilenleri beklemek ve istemek hakkına sahip olmadığını bilmelidir.

KULA KULLUK BİTMEDİKÇE...

Emevî, bir yandan doğuşuna zemin hazırladığı sûfîliğin uyuşturucu söylemleriyle kitleleri iğdişleştirip raiyyeye dönüştürürken bir yandan da uydurttuğu hadis patentli sözlerle köleliği dinleştiriyordu. Hicrî ikinci yüzyıl literatüründe 'hadis' adı altında arzı endam eden şu uydurmaya bakın:

"Kuyruk ol, sakın baş olma!" (Bu uydurmanın şeceresi için bk. Elbanî, el-Ahâdîs ez-Zaîfa, 1/476, no: 305)

Kaç asırdan beridir, Müslüman kitlelerin büyük çoğunluğu, görünürde Allah'ın kulu, gerçekte ise efendilerinin kulu. Bu ikinci kulluk 'müritlik' adı altında yürütülüyor.

Mürit, iradesini efendisinin iradesine teslim eden kişi demek. Yani iradesi ve aklı felç edilmiş kişi, insan suretinde robot. Kur'an'ın deyimiyle **abd-i memlûk**, yani kendi iradesiyle köleleştirilmiş kişi.

Peki, "Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz." (Fâtiha, 5) diyerek önünde secde ettiğimiz Allah'a kulluk nerede? Efendisinin müridi-robotu haline gelen, yani Allah dışında bir şeye veya kişiye teslim olan nasıl oluyor da Müslüman oluyor? Hem de birinci sınıf Müslüman...

Müritten özgür bireye, yani maskeli şirkten tevhide geçmedikçe ölümsüz hiçbir şey üretemezsiniz. Demokrasiyi de kuramazsınız. Kula kulluğun; bir çuval kömüre, üç paket makarnaya oy verdiren zilleti, demokrasiyi bir tulûat oyununa çevirip yozlaştırır. **Müritten insana geçmedikçe demokrasiye ulaşamazsınız; çünkü özgürlüğe ve 'yaratıcı ben'e ulaşamazsınız; insan suretinde robotlara ulaşırsınız. Bu robotlar sizin işlerinizi çok güzel görebilirler ama insan denen varlığın yaratacağı değerlere asla imza atamazlar. Yani kısa vadede kârlı çıkarsınız, ama uzun vadede hüsrana uğrarsınız.**

YENİ KULLUK SİSTEMİ: ILIMLI İSLAM

İslam dünyasının, özgür birey açısından oldukça şanslı görünen coğrafyası Türkiye'de, **Cumhuriyet** devriminin getirdiği aydınlığının eseri olan hukuk devletini ve demokrasiyi, **Ilımlı İslam** denen sömürge dini modeliyle yok etmek için kulluk sistemini yeniden getirmek istiyorlar. Bu sefer getirmek istedikleri, **'emperyalist Batı'ya kulluk'** sistemi. **Ilımlı İslam** işte bu sistemin kutsal unvanı.

Ilımlı İslam'ın 'Batı emperyalizmi ile işbirliği kulları' yeni kulluk sisteminin getirilmesi için **'suyun başına oturtulmuş kadrolar.' Sürekli takıyye yapıyor yani sürekli yalan söylüyorlar. Karşısındakiler ise dünyayı, özellikle Ortadoğu'yu okumaktan çok uzak hizip kavgacıları. Türkiye, dünya ölçeğinde siyaset üretecek yaratıcı siyasetçiye hasret...**

Emperyalizmle işbirliği dincilerinin yaşatmak istedikleri sözde İslam'ın tanımı, Kur'an'ın verdiği tanımın tam tersidir ve aynen şudur:

'Allah dışında her şeye ve herkese teslim olmak.'

Yani, kula kulluk.

Ilımlı İslam'ın tanımı da bu. Küçük bir fark söz konusu edilebilir: **Ilımlı İslam, Hıristiyan emperyalistlere kulluktur.**

Sözün özü şu: İslam dünyası Allah'a değil, kula kul olmuş durumda. Bu kulluk, asırlardır içerideki 'Müslüman' isimli ve resimli despotlara, sarıklı ve takkeli şeytan evliyasına kulluk şeklinde yürüyüp gitti. Bugün ise İslam dışı despotlara, istavrozlu şeytanlara kulluk noktasına geldi. **Batılı emperyalist güçlere kulluk, bugünün aldatılmış Müslümanı için âdeta kader. Öyle bir kader ki bu, aksini savunanlara ilk düşman olan, Müslümanın bizzat kendisi.**

Yahudi-Hıristiyan Batı'nın bu ülkedeki en yaman temsilcilerinin yanında, nerede görsem, **'en güçlü ve dirayetli İslamcı cemaat'** öncülerinden biri var. Batılı kurmayların çanta taşıyıcıları hep onlar. Bunlar Allah'ın günahkâr kulları değil. Keşke öyle olsalar! **Bunlar, Ehli Salîb'in (Haçlıların) günahsız-sadık kulları.** İslam'ın değerleri açısından bakarsanız **bunlar Müslüman kitleleri Allah ile aldatanlar.**

Allah'ın günahkâr kullarını insafsızca dindışı ilan etmeyi dindarlık diye satıp aldatılmış Müslümanların sırtından akıl almaz servetler yaptılar. O dönemi bitirdiler. Bir de baktık, Ehli Salîb'in sadık kulları oluvermişler. Çünkü ikbal ve çıkar o tarafa döndü. Müslümandan alacaklarını aldılar. Şimdi, emperyalist güç odaklarından yemleniyorlar. Gün o gün... Haçlılara sadakati bozdukları anda iplerinin çekileceğini biliyorlar. Allah'a kul olamadıkları için, kula kulluğa karşı çıkışın ıstırap faturasını ödemeye hazır yürekleri yok. Sizin anlayacağınız, **Müslümanın en büyük düşmanı, en kahırlı belası, 'Müslüman' kimlikli emperyalizm yamakları.**

Kur'an, şöyle demektedir: **"Allah, aklını işletmeyenler üzerine pislik atar"** (Yunus, 100) Allah'ın bir kitle üzerine pislik atması başka nasıl olur? Gökten tezek veya kazurat yağacak değil ya!

KUR'AN VE PRANGA

Kur'an, aynı zamanda pranga kıran kitaptır. İnsanın kaderini Yaratıcı ile, kaderi yaşayacak olanın eline vermek için, başkalarının prangacılık yapmasına da savaş açan bir kitaptır Kur'an... Pranga kırmak, bazen, pranga vurmayı meslek edinenlerin ellerini kırmak şeklinde bir zorunluluk haline gelebilmektedir. Bu yüzden **Kur'an, insan onurunun gerekli kılması koşuluyla, savaşı bir insanlık borcu saymaktadır.** İnsan onurunu koruyan ve kurtaran savaş nasıl onursa, bunun aksi için savaş da o kadar onursuzluktur. Çünkü **meşruiyet koşulları tam oluşmamış bir savaş cinayettir...**

Kur'an, prangaları nasıl kırıyor? Her şeyden önce, insanın, kendisi dışındaki varlıklar karşısında prangasızlığı sağlanmıştır. Defalarca belirtilmiştir ki, insan, evrenin mahkûmu değil, hâkimi olmaya adaydır. Tüm varlıklar, insanın emrine boyun eğdirilmiştir. Böylece Kur'an; dini; 'insanın, zorlu tabiat kuvvetleri karşısındaki aczine bir çıkış yolu arama kaygısının kurumsallaşması' olarak tanıtan materyalist-pozitivist anlayışı dışlamaktadır. Kur'an'ın dini, tabiat karşısındaki zavallılığa çözüm aramanın değil, tabiatın sonsuz nimetlerinden bir **'seçkin varlık'** sıfatıyla yararlanmak üzere, tabiatla barışmanın (tabiatı barbarca tahrip etmenin değil) ve böylece insanı da tabiatı da var eden kudretle kucaklaşmanın yoludur.

Kur'an dininin, **'barış ve esenlik'** anlamındaki **'silm'** ve **'selam'** köklerinden türeyen **'İslam'** kelimesiyle adlandırılması, felsefî fantezi veya politik beceri değil, kozmik bir gerçeğin ifadeye konuluşudur. **Barış yoksa doğa ile de Tanrı ile de kucaklaşmak zorlaşır.** Bunun bir anlamı da şudur: İslam, sadece bir sonuç değildir; aynı zamanda birkaç sebebin de

tek sözcükle ifadesidir. **Barış, mutluluğun hem sebebi hem de sonucudur.**

İkinci olarak, insanın kaderini bağımlılık altına alan yedek ilahlar sistemine yani şirke savaş açılmıştır. İnsanın bir tek 'yüce'si vardır: Varlığın esası, yani Allah. **Allah'ın yerine veya yanına kurulmak isteyenlerle konulmak istenenlerin tümü şirk aracı yani puttur.**

Tüm putlar; ister dini, ister dinsizliği sembolize etsinler, insan kaderini prangalamanın araçları olduklarından, kırılmalıdır. Allah'ın yerini almaya kalkan Firavun'la, Allah'ın yanına konan **Lât** ve **Menât** kadar, Peygamber'in yerine geçmeye çalışan sahte nebi **Müseylime** ile Peygamber'in yerine konan **'mürşit'** maskeli sahtekârlar ve bunların türbeperest sömürü ideolojileri de puttur. Çünkü bunların tümü, insanın, yarınlarını kendi eliyle oluşturma imkânını ortadan kaldırmakta, kitleleri pranga mahkumuna çevirmektedir.

Üçüncü olarak, **sürüleşmeye karşı çıkılmış,** insan, sürüleşmeye isyana çağrılmıştır. Bakara Suresi 104. ayette verilen bu mesaj, Türk insanına ilk kez, bizim yaptığımız Kur'an çevirisinde tanıtılmıştır.

Bakara 204. ayette, Peygamber'e bile **"Râina"** denmesi yasaklanıyor. Çünkü Kur'an, toplumun sürü, bireyin davar haline gelmesini insan onuruna hakaret sayıyor. **İnsan onuruna hakareti dinleştiren bir lider peygamber olamaz. Gerçek anlamda lider de olamaz.** O halde, Kur'an'ın insanı, **raiyye** (davar sürüsü) olamaz, raiyyeleştirilemez. Toplumu raiyye (padişahın kulu) yapan yönetimler, sloganları ne kadar 'dinci' olursa olsun, Kur'an'ın gözünde din dışıdır.

Hz. Muhammed'in, peygamberlik görevleri Kur'an'da sayılmıştır. Bunlardan biri de şudur:

"O Peygamber, kendisini izleyenlerin... sırtlarındaki ağırlıklarını indirir, üzerlerindeki prangaları-zincirleri, bağları söküp atar." (A'raf, 157)

Demek oluyor ki, Hz. Muhammed, pranga kıran ve pranga kırmanın yollarını gösteren bir **'özgürlük peygamberi'dir.** Ona saygının ilk adımı, bu gerçeği kabul ve ilanla atılır, Arap fistanı giymekle değil. Özgürlük peygamberinden nasiplenmek, özgürlük ve dürüstlük eri olmaktır, Müslümanları kandırmak için bol bol **salavât** getirmek değil. **Özgürlük düşmanlarının veya o düşmanlarla işbirliği yapanların getirdikleri salavât Hz. Muhammed'e saygı değil, hakarettir.**

Sürüleştirilmenin (raiyye olmanın) onursuzluğundan kurtulmanın en esaslı güvencelerinden biri olarak, yönetimde **şûra ve bîat** sistemi getirilmiş ve bu ilkelere herkesten önce, **'özgürlük peygamberi'** uymuştur. Bunların ilki olan **şûra,** yönetenlerin yönetilenleri, yönetilenlerin de yönetenleri denetlemelerinin Kur'an dilindeki ifadesidir. Şûrayı, **'yönetenlerin danışman tutmaları'** olarak tanıtıp iğdişleştirenler, raiyyeciliğin avukatlığı adına Kur'an'a iftira edenlerdir. Bunlar bilmezler mi ki **Firavun'un, Neron'un, Hitler'in, Stalin'in** de danışmanları vardı.

Kur'an'ın istediği şûranın omurgasında danışmanlık değil, denetleme var.

Bîat ise, yönetenlerle yönetilenlerin bir **'sosyal mukavele'** ile yönetim hususunda anlaşmaya gitmelerini ifade ediyor.

DÖRT DEVRİMİ BİRDEN GERÇEKLEŞTİREN AYET
(Mümtahine 12 Mucizesi)

Raiyye (sürü) toplum yerine **bîat ve şûra** toplumu öngörülmüştur.

Bîat, yönetim erkinin tesliminde esas alınan sosyal mukavele demektir. Yönetim bu sosyal mukavele ile verilir. Mukavele ile verilen vekâlet kadın ve erkek herkesten alınacaktır. Devlet başkanlığı söz konusu olduğunda, Peygamber bile bu kuralın dışında tutulmamıştır. Bu bîat, yine Kur'an'ın ifadesiyle, **'kadınlardan da'** alınacaktır:

"Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup ortaya sürmemeleri, iyilik ve güzelliği belirlenmiş bir işte sana isyan etmemeleri hususunda seninle bey'atleşmek isterlerse, onlarla bey'atleş ve onlar için Allah'tan af dile!" (Mümtahine, 12)

Bu ayette, dört devrim aynı anda gerçekleştirilmiş ve bu devrimler, Peygamber'in şahsı esas alınarak yapılmak suretiyle deyim yerinde ise 'su baştan kesilmiştir.' Peygamber'in devlet başkanı olarak icraata geçmesi için bu şartlar gerekli ise artık hiçbir fani kişi veya ekibin bu şartlara uymadan yönetim erki kullanması telaffuz edilemeyecektir. Ne yazık ki, bırakın telaffuz etmeyi, ayette konan ilkelerin tam aksi, asırlardır 'din ve Islam' adına kutsallaştırılmıştır. Bu ayetle Müslümanların irtibatı ise onu cami köşelerinde, mezarlıklarda okuyup **'sevap aldığını sanmak'** olmuştur.

MUCİZE DEVRİMLER

Bu mucizeler mucizesi ayette ilk üçü doğrudan ifadelerle sonuncusu ise dolaylı bir ifade ile gerçekleştirilen devrimler şunlardır:

1. Devlet başkanının sosyal mukavele (bîat) ile seçilmesini ilkeleştirmek,

2. Seçme hakkının kadınlara da verilmesi,

3. Seçilene itaatin 'iyilik ve güzelliği belirlenmiş işler yapmak' kaydına bağlanması.

Seçilen, 'iyilik ve güzelliği belirlenmiş işler yapmak' yerine, kötü, adalet ve hukuk dışı, zalimce işler yaparsa ne olacaktır?

Bu sorunun cevabı, ayrı bir mucize sergilemektedir: Cevabın omurgası olan kelime, isyan kökünden bir fiildir ve şöyle bir cümlede kullanılmıştır: **'İyilik ve güzelliği belirlenmiş bir işte isyan etmemek üzere bîat.'** O halde, 'iyilik ve güzelliği belirlenmiş işler' yapmayan devlet başkanı veya yönetime isyan hakkının bu ayetten çıktığında en küçük bir tereddüt belirtmek Kur'an'a karşı çıkmak olur.

Tereddüt şu noktada olabilir: Bu isyan, şiddeti de içeren bir isyan mı olacaktır yoksa şiddetsiz karşı çıkışlar sergileyen bir 'isyan' mı? Bu sorunun cevabı elbette ki söz konusu olan kişi veya ekibin icraatı, zamanın ve zeminin şartları, yönetilen toplumun çıkarları dikkate alınarak verilecektir. Kur'an, olmazsa olmaz sınırı göstermiştir:

"Kötülük ve şer üzere yönetim dayatıldığında dayatmayı yapan, hâşâ, peygamber de olsa karşı çıkılacaktır."

Bu karşı çıkışın, kadınların bîatlerini düzenleyen ayette dile getirilmesi başlı başına bir ihtişamdır, kadına verilebilecek payelerin, değerlerin en büyüğüdür; bize göre, ayrı bir mucizedir.

4. Yönetimin işleyişinde esas olan şûranın, seçilenlerle se-

çenlerin birbirlerini karşılıklı olarak denetlemeleri anlamına geldiğinin ilanı.

Bîatla verilen yönetim yetkisi, şûra yöntemiyle işler. Kur'ansal anlamıyla şûra, yönetenlerle yönetilenlerin birbirlerini karşılıklı denetlemeleridir. Şûrayı bu denetleme anlamından soyutlayıp asırlardır yapıldığı gibi, 'devlet başkanının danışmanlar tutması' şekline getirdiğinizde, az önceki ayet hiçbir anlam ifade etmez.

Bu ayet, az önce saydığımız 'doğrudan ifade edilmiş üç devrim'e ilaveten, bir de 'dolaylı ifade edilmiş devrim' getirmektedir ki o da şûra kavramında 'seçilenle seçenin birbirlerini karşılıklı denetlemelerinin esas olduğunu ilan' etmektir. (Bu konuda ayrıntılar için bk. Öztürk; ***İslam Nasıl Yozlaştırıldı,*** 189, 250-254)

Bütün bunları değerlendirdiğimizde demokrasinin en titiz ve en erdemli şeklini Kur'an getirmiştir diye düşünmekteyiz.

İNSAN HAKLARININ VE ÖZGÜRLÜĞÜN İNANÇÜSTÜ-EZELÎ BİR TEMELE OTURTULMASI

HAK VE ÖZGÜRLÜĞÜN METAFİZİK DAYANAĞI

Kur'an, getirdiği dinin adını İslam koymakla, insan haklarına verdiği öneme daha ismiyle vurgu yapmıştır. İnsan haklarının kaçınılmazlığı, bizzat Kur'an'ın **'barış ve esenlik için Yaratıcı'ya teslim olmak'** anlamında tanıttığı İslam kelimesinin içinde vardır.

Şunu göz ardı edemeyiz: **"İnsan hakları söyleminin, dinsel metinlerde günümüz formatıyla aranması yerine içerik ve işlev yönüyle karşılıklarının araştırılması gerekmektedir... İslam düşünürleri, dinin amacının 'zarûrât-ı hamse' diye anılan canın, aklın, onurun, dinin, malın korunması şeklinde beş temel ilkeyi yerleştirmek olduğunu ifade etmişlerdir... Bugün insan hakları çerçevesinde düşünülen hemen bütün temel hak ve özgürlükleri kapsayan bu beş ilke bir yönüyle Allah'ın peygamber göndermedeki maksadını açıklarken bir yönden de Müslüman olup olmamasına bakılmaksızın bütün insanların temel hak ve yararlarını belirlemektedir."** (Recep Şentürk, İnsan Hakları, DİA maddesi)

Kur'an, insan haklarıyla insanın özgürlüğünü, 'insanın insana bir lütfu' olarak değil, insanın doğuştan getirdiği bir hakkı olarak görmektedir. Hak kavramının, Allah'ın isim-sıfatlarından biri olan Hak sözcüğüyle örtüştürülmesi de insan haklarının, insanın insana bir lütfu olmadığını gösterir. Kur'an'a göre, hak ve özgürlük insanın 'rabbi' yani yüksek bir amaca göre kendisini besleyip eğiten velisi ile insan arasında yapılan bir mukavele ile insan varlık âlemine gelme

den elde edilmiştir. Kur'an buna 'mîsak' yani ezelî mukavele demektedir. Tanrı-insan arası ezelî mukavelenin Kur'an'daki temel dayanağı olan ayet şudur:

"Hani, rabbin, âdemoğullarından, bellerinden zürriyetlerini alıp onları öz benliklerine şahit tutarak sormuştu: 'rabbiniz değil miyim?' Onlar, 'Rabbimizsin, buna tanıklık ederiz!' demişlerdi. Kıyamet günü, 'Biz bundan habersizdik!' demeyesiniz. Şöyle de demeyesiniz: 'Daha önce atalarımız şirke batmıştı. Biz de onların ardından gelen bir soyuz. Gerçeği çiğneyenler yüzünden bizi helâk mı edeceksin?" (A'raf, 172-173)

Bu ikili mukavelenin bir uzantısı olarak, İslam fıkhı, Allah'ın kulları üzerinde haklarından söz ettiği gibi, kulların da Allah üzerinde haklarının bulunduğundan söz etmektedir. Kur'an böylece insanın bütün iyiliklere ve güzelliklere yaratılıştan yetenekli ve hazır olduğunu, ahlaksal yükümlülüğün ve insan haklarının temelinde Allah huzurunda akdedilmiş bir ezelî mukavelenin bulunduğunu göstermektedir.

Anlaşılan o ki, insan hakları ve bu haklara ilişkin evrensel ilkeler insana, insanın bir bağışı değil, Yaratıcı'nın ezelden verdiği öz imkânlardır. Bu hak ve imkânlar, dünya planında anlam ifade eden ırksal, renksel, dinsel, bölgesel ayrımlarla belirlenemez, sınırlanamaz. Kur'an, bu işin, yaratılan ile Yaratan arasında, daha ilk anda karara ve antlaşmaya bağlandığını söylemektedir. Güzele ve iyiye yönelişin, ahlaksal davranışın temeline böyle kozmik ve zaman öncesi bir mukavelenin konmuş olması insanı onur burcunun ve yaratılıştan temiz ve yüce olduğuna ilişkin şuurun doruk noktasına çıkarır. (Bu konuda ayrıntı için *'Kur'an'ın Temel Kavramları'* adlı kitabımızın, Mîsak maddesiyle *'Kur'an'daki İslam'* adlı eserimizin ilgili ayeti açıklayan satırlarına bakılabilir).

Tanrı'yla yapılan bu mukavelenin gereği, iki tarafın hak ve sorumluluklarına vefalı olmaktır. Bu vefa borcunun getirdiği yükümlülüklerin insana düşenlerinin başında Tanrı'ya

iman ve ona ortak koşmamak gelmektedir. Mukaveleyi gündem yapan yukarıki ayet, Tanrı'ya ortak koşmamayı yani şirke bulaşmamayı, mukavelenin ilk şartı yapmıştır. İkinci şart olan iman ise **Hadîd Suresi, 7.** ayette, mukaveleye atıf yapılarak ifadeye konmuştur:

"İman sahipleri iseniz size ne oluyor da Allah'tan emin olmuyorsunuz? Oysaki Resul sizi rabbinize inanmaya çağırıyor. Üstelik, Resul/rabbiniz sizden taahhüdünüzü kuvvetli bir şekilde almıştı."

Görüldüğü gibi, ezelî mukavelenin iki tarafı vardır: İnsanın kendisi, yani hak ve özgürlüğü bizzat kullanacak olan ile Rab, yani hak ve özgürlüklerin kullanımında kendi payına düşeni isteyecek, öteki varlıkların payına düşenin de kontrolünü yapacak kudret.

İlginç noktalardan biri de şudur: Ezelî mukavelenin iki tarafı olan insan ile Tanrı'nın Kur'an'da geçen ortak sıfatlarından biri de **'veli'**dir. Tanrı insanın, insan da Tanrı'nın velisidir. Ve insanın Tanrı'dan başka, Tanrı'nın da insandan başka güvenilir velisi yoktur. Ne yazık ki insan bu veliliğine zaman zaman ihanet ettiği halde Tanrı bunu asla yapmaz. O, insanın aksine, vaatlerine ezelden ebede kadar sadıktır; onda vefasızlık, hıyanet ve ihanet olmamıştır, olmaz. İnsan da ise her zaman olmuştur ve olacaktır.

Ezelî mukaveledeki ilişki, elbette ki iki eşit varlığın ilişkisi değildir ama bazılarının sandığı gibi köle efendi ilişkisi de değildir; iki benliğin kendine özgü ilişkisidir. **Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken**, çok güzel bir yaklaşımla bu ilişkiyi, **'ilahî âlemle beşerî âlemin mukavelesi'** olarak niteliyor ve şöyle devam ediyor:

"Bu ezelî ve metafizik mukavele ile elde edilen tasarruf yetkisi insanı diğer yaratıkların üstüne yükseltir. İnsanın kendinden alınamayan birtakım hakların hem objesi hem de süjesi olmasına sebep teşkil eder... Bu metafizik esasların zo-

runlu bir uzantısı da şudur ki, insanın hukukunu insanlar sınırlayamaz... İnsana, bazı şeyleri emretmek veya yasaklamak hakkını Hıristiyanlık vermiştir. İslam Allah'tan başka hâkim tanımaz. Din adına emir ve yasak koyabilenler ruhbanlardır. Oysaki İslam'da ruhbanlık yoktur. Yeni Müslüman olmuş bir Hıristiyan, Hz. Muhammed'e 'Biz rahipleri kabul ediyoruz, ama onları rab edinmiyoruz, çünkü onlara ibadet etmiyoruz' demişti. Hz. Peygamber bu kişiye şöyle cevap verdi: 'Siz onların koydukları emir ve yasaklara uyuyorsunuz, bu da onlara ibadet ediyorsunuz demektir. Bunun anlamı ise onları rabler edinmektir." (Hilmi Ziya Ülken, İslam Düşüncesi, 73)

Bu ayet, Cenabı Hak için 'efendi' tabirini kullanmadığı gibi, insan için de 'abd' (kul-köle tabiri kullanmamıştır. Tanrı için 'rab', insan için ise 'nefs' (benlik) tabiri kullanılmıştır. 'Efendi' (seyyid. Çoğulu: Sâdet ve sâdât) tabiri Kur'an'da, lanetlenen şirk kodamanlarının sıfatlarından biri olarak kullanılmaktadır. (bk. Ahzâb, 67) Bu bakımdan, ayetteki mukavelenin taraflarını 'efendi-köle' diye tanımlayan Hilmi Ziya Ülken'in bu yorumunu tashih etmek gerekir. (Hilmi Ziya Ülken, age. 71)

A'raf Suresi 172. ayetin önümüze koyduğu ezelî mukavele, hakların ve özgürlüklerin temel dayanağıdır. Bu mukavelenin dünya hayatında bozulması, insanın sorumlu tutulmasına ve nihayet cezalandırılmasına sebep olacaktır. Cezanın tertiplenmesi, tarafların hür iradelerinin varlığını gerekli kılar. Hür iradesi olmayan bir varlığa ceza vermek zulümdür. Kur'an, Allah'ın zulümden arınmış olduğunu defalarca ifade etmiştir.

Bu mukavele ile karşılıklı taahhüt altına alınan değerler ve haklar nelerdir? Bunlar, genel kabule göre, dinin gelişinin temel amacı olan değerlerle bu değerlerin korunmasını ve hayata geçirilmesini sağlayacak haklar ve sorumluluklardır. İslam fıkhının burada kullandığı ana terim 'makaasıd' sözcüğüdür ki kelime anlamıyla 'amaçlar' demektir. Bu amaçları ifade i-

çin fıkıhta **'maslahat'** (çoğulu: mesalih) tabiri de kullanılır ki, **kamu yararı** demektir. Makaasıd yerine **'külliyat-ı hamse** (beş küllî değer), **'zarûriyyat-i hamse'** (beş zarurî değer) deyimleri de kullanılmaktadır. Bu terimlerle ifade edilmek istenen, dinin temel amaçlarıdır ki bunlar yerleşik kabule göre beştir: **Can (hayat), nesil (nesep ve ırz), akıl, mal, din (inanç).**

Filozof-fakîh **İbn Rüşd** (ölm. 595/1198) ile yine bir filozof fakîh olan **İzzüddin bin Abdüsselam** (ölm. 660 /1262) bu beş amaca **'adalet'**i de eklemişlerdir. Makaasıd konusundaki ***'Makaasıdü'ş-Şerîati'l-İslamiyye'*** adlı eseriyle gerçekten bir devrim yaratan Tunuslu fakîh **Muhammed Tahir bin Âşûr** (ölm. 1973), anılan amaçlara **eşitlik** ve **hürriyet** kavramlarını da ekliyor. İbn Âşûr, fıkıh tarihi boyunca usûil-i fıkıh bünyesinde bir bölüm olarak ele alınan **makaasıd** meselesinin bağımsız bir bilim dalı halinde incelenmesini öneren ilk bilgin olma özelliğini de taşımaktadır.

Ezelî mukavelenin bir tür uzantısı olan beş temel amaç, evrensel-tabiî hukukun da çerçevesini belirler. Hayranlık verici ve o derecede de ilginçtir ki, sahabe neslinin **Hz. Ömer** ve **Hz. Âişe** gibi hukuk dehasına sahip büyükleri **makaasıd** veya **maslahat** ilkesini temel ölçüt almış, bu ölçüye ters düşen hadis rivayetlerini kabul etmemişlerdir. Hz. Ömer, bu alanın İslam tarihinde önderi niteliğiyle daha da ileri gitmiş ve mesela, yaşanan zamandaki maslahatla çelişen ayetleri de askıya almıştır. Ömer'in bu davranışının fıkıh felsefesi açısından okunuşu şudur: Sonraki zamanlarda kamu yararı ile çelişen ayetler bile, tarihseldir, örnek türünden gönderilmiş naslardır. Muamelât alanında zaman ve şartlar gerektirdiğinde onlar askıya alınabilir.

Tâbiûn devrinde aynı anlayış **İmamı Âzam** ve kısmen de **İmam Mâlik** tarafından öne çıkarılmıştır. Bu iki imam, **mukarrerât-ı diniyyeye (dinin yerleşik-amaç buyruklarına)** uymayan hadisleri hükme esas almıyorlardı. İmamı Âzam'ın istihsan yöntemiyle, onun Malikî fıkhına aktarımı olan ıstıs-

lah yöntemi bu iki imamın şurada tanıtmaya çalıştığımız anlayışlarının terminonlojik ifadesidir. Temelleri **Hz. Ömer** ve **Hz. Âişe** tarafından atılıp İmamı Âzam tarafından **'istihsan'** başlığıyla geliştirilen **makaasıd** veya **maslahat** kavramı, fıkıh tarihinin en büyük devrimcilerinden biri olan Hanbelî fakîhi **Necmuddin et-Tûfî** (ölm. 716/1316) tarafından bağımsız bir doktrin haline getirilip sistemleştirilmiştir. **Tûfî** tezinin kısa ifadesi şudur: **Maslahat, nasslarla çeliştiğinde maslahat öne alınıp nass terk edilmelidir.** Dini gönderen kudretin esas amacı maslahata cevap vermektir. Bu cevap veriş eğer nassın zahirinin terk edilmesiyle mümkün oluyorsa bu yapılmalıdır. Çünkü şâriin (dini gönderen kudretin, kanun koyucunun) esas amacı bunun yapılmasıdır.

İNSAN HAKLARINDA İKİ YANILGI

İnsan haklarının ihlalinde iki yanılgı belirleyici olmakta ve insanlığı büyük bunalımlara sürüklemektedir. Bunların biri, **pozitivist-materyalist** yanılgıdır. Biz bunu **'inkârcı yanılgı'** diye anıyoruz. İkincisi, din adı altında insanın Allah'a giden yolunu tıkayan kutsal sömürücü zihniyetlerin vücut verdiği yanılgıdır. Biz bunu da, **'dinci yanılgı'** olarak adlandırıyoruz.

İnkârcı yanılgı, 'insan haklarının olmazsa olmazları'nı, insanın Yaratıcısından kaynaklandırmak ve böylece zaman öncesi ve zaman üstü kılmak yerine 'değerlerin izafiliği' teranesiyle hukuk pozitivizminin dalaşma alanına atarak insanı, ayakta duramayacağı kaypak bir zemine itmiş ve serseme çevirmiştir.

Dinci yanılgıya gelince, o noktada ilk belirleyeceğimiz gerçek şudur: Gerçek dinin yanılgısı olmaz. Çünkü dinin sahibi ve kurucusu Allah'tır. Allah yanılmaz. Yanılgı; dini yozlaştırarak hurafe ve baskı aracı yapan dincilerin, dini sömürü ve saltanat aracı yapan din baronlarınındır. Dinci yanılgı, insan haklarını, 'insanın hakları' olarak görmez, kendi sözlüğündeki 'iyi insanın hakları' olarak görür.

Dinci yanılgının temel savı şudur: Haklardan yararlanmak, kâmil insanın şansı ve nasibidir. Sapık, kâfir, bozuk düzen günahkârların haklardan yararlanmaları doğru olmaz. Çünkü onlar nimete layık cennetlikler değil, azaba müstahak cehennemliklerdir. Dinci yanılgı, 'iyi insan'ı belirlerken kendi din anlayışını ölçü almaktadır. Yani işe, bölücülük, egoizm ve zulümle başlamaktadır. Örneğin, dinci yanılgı, çoğu değerlendirmelerinde Müslüman kitleleri emperyalist zulümlerle ezen sömürgeci canilerle, tanrıtanımazları aynı kefeye koymaktadır. Oysaki birinciler insanlık suçu işlemekte, ikincilerse sadece 'farklı' düşünmektedir. Bir başka ifadeyle, dinci yanılgının insanlık adına işlediği büyük cürüm, **'farklı düşünmek'** ile insanlık suçu işlemeyi eşitlemesidir.

Bu eşitlemeyle yola çıkan dinci zihniyet sonuçta, iddia ettiği 'kâmil insan'a değil, ancak dinci sektörün klik defterine kayıtlı olanlara yani kendi 'müritler'ine gidebilmektedir.

Dinci zihniyet için, haklara layık insan olmak, 'dinci kadronun müritleri'nden olmakla gerçekleşir. Gerisi, **'canı cehenneme takımı'dır.** Bu böyle olduğu içindir ki, Kur'an, **'daha dindar'** olmayı (takva sahibi olmayı) insanlar arası ilişkilerde üstünlük ve öncelik ölçüsü olmaktan çıkarıp sadece Tanrı katında üstünlük ölçüsü yapmıştır. (Hucurât Suresi, 13) Aksini yapar, takvası yüksek olanları birinci sınıf insan ilan ederseniz, insan hakları açısından varacağınız yer, biraz önce tanıtmaya çalıştığımız yerdir. Bu yer, insan haklarının katliama uğratıldığı yer olacaktır. Çünkü böyle bir yerde, filan veya falan dinci anlayışın 'iyi insan' belgesi vermediği hiçbir kişinin insan haklarından yararlanması mümkün olmayacaktır. İşte bunun içindir ki biz, **Hucurât Suresi 13. ayeti dinler tarihinin en büyük devrimlerinden birini gerçekleştiren ayet olarak görmekteyiz.**

Yukarıdan beri söylediklerimizin daha iyi anlaşılması için şu soruyu sormalıyız: **Siyaset dincisi iktidarlar, neden insanlara aşlarını kazanacak iş sağlamak yerine, onlara sadece aş**

dağıtmayı esas alan sistemlere önem vermekteler? Çünkü aş dağıtarak takva gösterisi yapacaklar ve bunun rantını devşirecekler. Aşını, işiyle kazanan kişi, onurlu ve başı diktir; aş için kimsenin önünde eğilmez. O, emeğiyle yaşayan bir bireydir, merhamet tellallarının himmetiyle yaşayan bir kul değil.

Dinci zihniyetlerin sosyal demokrasi sözünden bile ürkmeleri boşuna değildir. "Sosyal demokrasinin esin kaynağı peygamberlerdir" dediğimiz için dinci ve inkârcı yobazlardan çektiklerimiz vicdanlı insanların malumudur. Dinci yanılgı şunu bilmemekte veya kabul etmemektedir: Kamil insanı hayat sahnesine çıkarmak için, hakları sadece ve sadece insana reva görmek lazımdır. Haklar; hiçbir patent, renk, ırk, dil, din, coğrafya, günah-sevap ayrımı yapmadan insana verilmelidir ki Allah'ın imtihan meydanı yaptığı bu âlemde yetkin insanın ortaya çıkması için gerekli olan faaliyet ve atılım mümkün olabilsin. Ve insan, sorumlu tutulabilsin.

İnsan haklarını dinci sömürünün mantığıyla algılamanın tarihsel ve kurumsal adı engizisyondur. Teknik bir tarih terimi olarak Batı'nın malı olan engizisyon, günümüzde daha çok, Müslüman coğrafyalarda boy atmaktadır.

Türkiye'ye gelince, Türkiye'de siyasal İslam iktidarlarının yerleştirmeye çalıştıkları bir 'örtülü engizisyon' yürümektedir. Bu engizisyon, sinyal verme dönemini gerilerde bırakarak yerleşme ve yaygınlaşma sürecine girmiştir. Bilgi, bilinç ve gayret zaafı devam ederse hegemonya süreci de yakında kapıyı çalacaktır.

İNSAN HAKLARINDA GÜVENCE SORUNU

Son yıllardaki uluslararası antlaşmaların en dikkate değer tespitlerinden biri, 'insan haklarının ülkelerin bir iç meselesi olmaktan çıkarılması ve milletlerarası toplumun ortak ilgi ve koruma alanı içine çekilmesi' olmuştur. Bunun anlamı, insan haklarının normativ-yasal güvencelerinin, uluslararası yaptırımlarla sağlamlaştırılmasıdır. Ama unutmamak gere-

kir ki ve görülmüştür ki, hakların ve hukuk devletinin normativ güvenceye bağlanması, yani kâğıt üzerinde sağlama alınması, eğer insan unsuru beklenen noktaya gelmişse işe yaramakta, aksi halde bir aldatmaca veya temenniden öteye gidememektedir.

Birleşmiş Milletler'in mevzuatı ve gelenekleri, Irak'ı işgal ederek mazlum halkların başına ateş yağdıran süper güçlerin vicdan ve merhametten nasipsiz yüreklerine etki edebildi mi?

Felsefî ifadeyle iyinin ve güzelin, dinsel deyişle hayrın ve rahmetin, hukuksal-sosyolojik anlamıyla **insan haklarının esas güvencesi bizzat insanın kendisi olmalıdır.** Burada söz konusu edilen insan; bilinçli, düzeyli, insana ve evrensel değerlere saygılı insandır. Bunu, şu şekilde de dile getirebiliriz:

İnsan haklarının en emin güvencesi yetkin (irfan ve erdem sahibi) insandır.

Biz; konuyu, özellikle son üç-dört yıldan beri, Türkiye bağlamında ele almayı ısrarlı bir biçimde sürdürdük. Çünkü bize göre, Türkiye'nin hemen tüm problemleri, insan unsurundaki bozulmadan kaynaklanmaktadır. Özellikle balığın başı olan siyasetteki bozulmadan... Türkiye'de insan unsurundaki bozulma, son zamanlarda, bozulma veya yozlaşma kelimesiyle ifade edilemeyecek bir düşüş sergilemeye başlamıştır.

ZULMÜN TEK DÜŞMAN İLAN EDİLMESİ

"İslam'ın çağrısı, özü itibariyle, düşünce alanında aklı, sosyal alanda adaleti yerleştirmeye yönelik bir davet idi. Bu iki değerin ilkinin karşıtı cehalet ikincisininki zulümdür."

Nasr Hâmid Ebu Zeyd

Başlığın altına koyduğumuz söz, günümüz Mısır'ının en güçlü düşünürlerinden biri olan Ebu Zeyd'in sözüdür. (Ebu Zeyd, ***Nakdü'l-Hıtâb ed-Dinî***, 101) Ebu Zeyd'in, İslam çağrısının iki aslî değeri olarak gösterdiği akıl ve adaletin karşıtı olan cehalet ve zulüm, Kur'an'da tek kelimeyle verilmiştir: Zulüm. Zulüm, despotizm ve cehaleti aynı anda ifade etmektedir. Çünkü zulmün kelime anlamında hem despotizm vardır hem de karanlık. Karanlık, Kur'an dilinde cehaletin öteki adıdır. Kısacası, Kur'an'ın kelam mucizesi, onun bütün düşmanlarını bir tek kelimeyle ifade etmesine imkân vermiştir. O kelime zulümdür. Zulüm hem akıl düşmanlığının hem de adalet düşmanlığının adıdır.

Kur'an, bir din kitabı olarak bilinmekle birlikte tek düşman olarak dinsizliği veya ateizmi değil, zulmü hedeflemiştir. Bu, tarihin, din alanındaki en muhteşem devrimlerinden biri, belki de en muhteşemidir. Ve bu satırların yazarına göre, bu, peygamberler tarihinin en büyük mucizesidir. Bir din kaynağının, düşmanlık kıstası olarak sadece zulmü esas alması, tarihin tanıdığı en sarsıcı tespittir. Kur'an, bir tek insan tipine düşmanlığa izin vermektedir: Zalim:

"Zulme sapanlardan başkasına düşmanlık edilmez." (Bakara, 193)

Düşmanın belirlenmesinde din ve iman kıstası yerine, bir hukuk kavram ve terimi olan zulüm kullanılmıştır. Zulme düşmanlık zulme karşı savaşmak hakkını verir. Zulme karşı savaş, zulme uğrayanların Müslümanlığı kaydına bağlanmamıştır. Kayıt, bizzat Kur'an tarafından 'insan' diye konmuştur. Hangi dinden, ırktan, bölgeden ve renkten olursa olsun, insan. Şûra Suresi 39-42. Ayetler bu konunun manifestosu gibidir:

"Kendilerine zulüm ve haksızlık gelip çattığında, yardımlaşırlar/kendilerini savunurlar."

"Bir kötülüğün cezası, tıpkısı bir kötülüktür. Fakat affedip barışmayı esas alanın ücretini bizzat Allah verir. O, zalimleri hiç sevmez. Zulme uğratılışı ardından kendini savunana gelince, böyleleri aleyhine yol aranamaz. Aleyhlerine yol aranacak olan şu kişilerdir ki, insanlara zulmederler ve yeryüzünde haksız yere saldırılarda bulunurlar. İşte böyleleri için acıklı bir azap vardır."

Kur'an'ın zulüm dışında bir düşmanı yoktur. Şirk, temel düşman olarak görülebilmektedir, ama unutmamak lazım ki Kur'an, şirki **'büyük bir zulüm'** olarak tanıtmaktadır. (Lukman, 13) O halde, şirk de zulüm başlığı altına girdiği için düşman hedeftir. Zulüm dışındaki diğer düşmanlar, ana başlık olan zulmün alt bölümleridir.

Çok ilginçtir, Kur'an, ateizmden söz etmez. Hayat ve ölümün Tanrı'nın değil, zamanın bir eylemi olduğunu söyleyen 'dehrîler', (bk. Câsiye, 24), tanrıtanımazlar değil, zamanı Tanrı'nın yerine koyanlar, daha doğrusu zamanı tanrılaştıranlardır. Kur'an'da ateizm kavramı yoktur. Çünkü insan, doğası gereği ateist olamaz; sadece gerçek Tanrı yerine sahte ilahlar koyar. Şirk ne ateizmdir ne de dinsizlik, şirk bir dindir, ama Allah'ın yanına-yöresine yedek ilahlar koyan bir dindir. Kur'an, bütün savaşını bu yedek ilahlı dine karşı vermektedir, ateizme karşı değil. Demir perde döneminde Müslüman dünya, öncelikle zulmün öncülüğünü yapan ABD'ye karşı çı-

kacağına, Allah ile aldatılarak ateizmi savunan SSCB'ye karşı çıkar hale getirilmiştir. Gerçek Kur'an mümini bunların ikisine de karşı çıkmalıdır. Ama SSCB ateist olduğu, ABD dinci olduğu için değil, ikisi de zulme öncülük ettiği için. Ne yazık ki, İslam dünyası, özellikle Türkiye, Kur'an'ın istediğinin ya tam tersini yahut da sadece bir kısmını yapmıştır.

Zulüm başlığı altına girmeyen günahlar, düşman hedef olmak için yeterli sebep değildir. Sadece bu bile, Kur'an'ın asırlar öncesinden **'hukuk devleti'** gerçeğini öne çıkardığının kanıtıdır.

ZALİMLERE EĞİLİM GÖSTERMEYİN!

Kur'an, açık zulme dikkat çektiği gibi örtülü, maskeli, pasif zulme de dikkat çekmektedir. Bu ikinci tür zulüm, zalime seyirci kalmak şeklinde sergilenen zulümdür ki zulmün en kahpe türüdür. Çünkü bu tür, zalime, yaptığı işin normal hatta iyi olduğu kanaatini verir.

Pasif zulüm, zalim üreten bir zulümdür. Zulme meşruiyet kazandıran bir namertliktir. Bunun içindir ki Kur'an, pasif zulme giden yolları da tıkamıştır:

"Zulmedenlere eğilim göstermeyin! Yoksa ateş sizi sarmalar. Allah'tan başka dostlarınız kalmaz, size yardım da edilmez." (Hûd, 113. Ayrıca bk. Bakara, 193, Nisa, 105)

Zalimlere eğilim veya zulme dolaylı destek daha çok aydınlar ve zenginler tarafından verilmektedir. Bu iki zümre, itibar görmek ve daha çok kazanmak için madde imkânlarını çekip çeviren zalim odaklara 'susarak, uyarmayarak' destek verirler. Onlar için her zaman "söz gümüşse sükût altındır." Aydınlar susunca, zulüm kökleşir! Onun içindir ki, bir coğrafyada vücut bulan tüm zulümlerde o coğrafyanın aydınlarının payı vardır. Aydının uyarı görevini yaptığı toplumlarda zulüm egemen olamaz.

Kur'an, bu noktada, **'birikim sahipleri'**nden söz etmekte-

dir. Aydınlar da birikim sahipleridir. Onlarda bilgi birikimi vardır, servet sahiplerinde ise mal ve imkân birikimi. Birikim sahiplerinin susması, zulmü kader haline getirir ve bu kader, ülkeleri de uygarlıkları da çökertir:

"Sizden önceki kuşakların söz ve eser/birikim sahibi olanları, yeryüzünde bozgunculuktan alıkoymalı değiller miydi? Ama içlerinden kurtarmış olduklarımızın az bir kısmı dışında hiçbiri bunu yapmadı. Zulme sapanlar ise içine itildikleri servet şımarıklığının ardına düşüp suçlular haline geldiler. Halkı iyilik ve barış için gayret gösterenler olsaydı, rabbin o kentleri/medeniyetleri zulümle helâk edecek değildi ya!" (Hûd, 116-117)

Zulüm her toplumda olmuştur, olacaktır; ama zulmün egemenliği başka bir kavramdır. Aydınlar susunca zulüm sadece 'olmaz', egemen olur.

'DARULHARP' İSLAMSIZLIK DEĞİL, HUKUKSUZLUK ÜLKESİDİR

Geleneksel fıkhı ve onun tutucu yorumlarını dokunulmaz kılan **siyaset dinciliği**, geleneksel fıkıhtaki **'savaş alanı'** (darulharb) kavramını Müslümanların egemen olmadıkları tüm topraklar için kullanmaktadır. Bu bir saptırmadır.

Darulharp ve karşıtı olan **darulislam (barış alanı)** tabirleri Kur'an'da geçmez. Eski fıkıhçıların ürettikleri deyimlerdir. Geleneksel fıkhın darulharble ilgili hâkim kanaati şudur: **'Topraklarında küfür yönetiminin egemen olduğu ülke'** veya **'kâfir liderin emir ve yönetiminin yürürlükte olduğu ülke."**

Klasik fıkıh, darulharp kavramını, zaman zaman günümüz hukuk sistemlerindeki **'yabancı ülke'** anlamında kullanmıştır. Çünkü dünya onlar için ikiye ayrılmıştır:

1. **Darulislam yani İslam'ın egemen olduğu toprak,**
2. **Darulharp yani küfrün egemen olduğu toprak.**

Fakat klasik kaynaklar dikkatle incelendiğinde görülür ki, **darulharbin tespitinde omurga nokta, din patenti değil, Müslümanların kahır ve zulüm altında inlemeleri ve dinlerine ait hükümlerin hiçbir yürürlük imkânı bulamamasıdır.** Son tahlilde, küfürden maksat budur; yönetenlerin Müslüman inancı taşımamaları değil. Klasik fıkıhçılar bu noktada ilginç bir yaklaşımla, darulharp sayılan toprakları 'daru'l-kahr' (Serahsî; *el-Mebsût*, 30/33) veya 'daru'l-kahr ve'l-galebe' (Cürcânî; *Şerh's-Sirâciye*, 82) olarak adlandırmışlardır ki zulüm ve despotizmin egemen olduğu ülke demektir. O halde, İslamî hükümlerin eksik uygulanması ve inanç farklılığı bir ülkeyi darulharp yapmaz.

Darulislam yerine 'daru'l-ahkâm' (kuralların egemen olduğu ülke, hukuk ülkesi) tabiri de kullanılmıştır. İslam ahkâmı denmeyip sadece 'ahkâm' denmesi dikkat çekicidir.

Daru'l-ahkâm; kuralların, normların işlediği ülke demektir. Karşıtı olan 'daru'l-kahr' ise keyfiliğin, adaletsizlik ve kuralsızlığın egemen olduğu despotik yönetim demek olur. Bu incelik unutulmaz ise darülislamın, günümüzde 'hukuk devleti' kavramının tam karşılığı olduğu anlaşılır. Böyle olunca da 'darulharp' deyiminin karşılığı da hukukun üstünlüğünün bulunmadığı yönetim olacaktır. Bu yönetimin dini önemli değildir. Resmî din 'İslam' olduğu halde yönetim darulharp yönetimi olabilir. Eğer Kur'an'ın ve aklın verilerine göre konuşacaksak, günümüz dünyasının birçok sözde 'Müslüman' yönetimi esasında birer darulharp yönetimidir. Buna karşın, adı Müslüman olmayan birçok Batı'lı yönetim, esası bakımından darulislam yönetimidir. Bunun aksini savunmak için minareleri veya camilerdeki cemaat sayısını göstermenin Allah ile aldatma dışında bir kanıt değeri yoktur. Saddam, Suut vs. yönetimlerinin birer darulislam, İsviçre, Almanya, İsveç vs. yönetimlerinin birer darülharp yönetimi olduğunu söylemek akla ve insan gerçeğine ters düşmekten başka bir anlam taşımayacaktır.

İslam'ın evrenselliği, zaman ve mekânüstülüğü, adının ve esasının barış olduğu da dikkate alınırsa şu sonuca varmakta tereddüt kalmaz kanısındayız: Bugün için **darulislam, hukuk devleti niteliği taşıyan her yönetimdir.** Dini-imanı ne olursa olsun. Darülharp ise hukuk devleti olmayan, hukukun üstünlüğüne yer vermeyen yönetimlerin yürürlükte olduğu coğrafyalardır. Aksi olsaydı, **Almanya** başta olmak üzere, Batı ülkelerinde çalışan on milyonu aşkın Müslüman cuma kılamaz, oruç tutamaz, nikâh kıyamaz, hatta kelime-i şehadet getiremezdi. Bu noktadan hareket eden **Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre,** bize göre de isabetli bir yaklaşımla, Hıristiyan Batı ülkelerinin darulharp sayılamayacağını savunmaktadır. (Özemre; ***İslamda Aklın Önemi ve Sınırı,*** 181-185)

Özemre'nin vardığı sonuç, onun gibi bir atom fiziği profesörü değil, **'yüzyılımızın hadis allamesi'** unvanını almış bir din bilgini olan **Nasîruddin el-Elbanî** tarafından da kabul edilmektedir. **Elbanî,** İslam verilerinden yola çıkarak şöyle düşünüyor:

Başkalarına dayatılmayan inkâr ve hükümlerin uygulanmaması, bir **'küfr-i inkârî'** yaratmayıp sadece **'küfr-i amelî'** yaratır. Bu durumda başkalarına dayatılmayan İslam dışı hükümler, sayısı ne olursa olsun, ülkenin darulharp ilan edilmesi için yeterli değildir. **Şâfiîlere göre, darulislam haline gelmiş bir ülke daha sonra istila edilse ve bu istila altında uzun yıllar da kalsa artık darulharp olarak anılamaz.**

Ne yazık ki, geleneksel fıkıh ve onu dokunulmaz kılan **siyaset dinciliği** burada da dinin gerçeğinden sapmakta ve politik çıkarlarını izlemektedir. **Siyaset dinciliği,** politik hasımlarını zor durumda bırakmak veya Müslüman kitleleri saflarına çekmek için darulharp kavramını **'İslam açısından günahları ve eksikleri olan yönetim'** şeklinde tanımlamakta, böylece, sevmediği tüm ülkeleri ve yönetimleri kâfir ilan etmektedir. Eğer bu ülkeler darulharp ise neden bu ülkelerde (örneğin Fransa'da) okullarda ve kamusal alanlarda başör-

tüsü yasağı konmak istendiğinde buna karşı çıkılmakta, bu yasağın kaldırılması istenmektedir? Darulharpte başörtüsü tartışılır mı? Kaldı ki, siyaset dinciliği sadece Fransa gibi Hıristiyan ülkeleri değil, Türkiye gibi, milletiyle Müslüman bir ülkeyi de darulharp ilan edebilmektedir.

Darulharp bir ülkede başörtüsü gibi bir İslamî örfün (veya emrin) yasaklanmasına hangi fıkıh ilkesine dayanılarak karşı çıkılmaktadır? Yoksa aynı ülke, nimetinden yararlanırken darulislam, eleştiri ve saldırı istendiğinde darulharp mi oluyor? Eğer oluyorsa nasıl oluyor?

Siyaset dinciliğinin tipik tutarsızlıklarından birine de burada tanık olmaktayız.

İslam'ın günlük hayattaki pratikleri açısından ihmallere gelince, bu ihmallerin olmadığı bir yönetim Hz. Peygamber'den sonra hiçbir İslam ülkesine nasip olmamıştır. İslam açısından eksikleri darulharp gerekçesi sayarsak birinci derecede darulharp topraklar bugünkü İslam coğrafyaları olur. Çünkü İslam'ın temel kaynağı Kur'an'ın en çok devre dışı edildiği ülkeler oralarıdır. Ne yazık ki, İslam'ı siyaset aracı yapan saltanat dincileri, darulharp sömürüsünde başarılı olmak için önce devleti, yönetimi, sonra da hesaplarına uymayan Müslümanları kâfir-zındık ilan etmekte, böylece yapay bir darulharp yaratarak sergileyecekleri kin ve şiddet siyasetine dayanak hazırlamaktadırlar.

Darulharbin saptanmasında yönetim ve egemenliğin kimlerin elinde bulunduğuna bakmak ilk adımdır. Böyle baktığınızda, yönetimin eksiklerinin, günahlarının olması, hüküm vermek için yetmez. Yönetimin küfür, hatta Hanefî fakîhlerine göre, şirk üzere olması gerekir. (Serahsî; *el-Mebsût*, 10/114).

Tam bu noktada, bütün zamanların en büyük fakîhi sayılan İmamı Âzam Ebu Hanîfe'nin, erişilmez dehası, hukuk devleti özlemi ve muhteşem hümanizmi dikkat çekmektedir.

Şemsül-Eimme Serahsî (ölm. 483/1090), Hanefîliğin amelî fıkıh konusunda en büyük kaynağı sayılan ***el-Mebsût*** adlı eserinde şunu söylüyor:

"İmamı Âzam'a göre, Müslüman yurdunun darulharbe dönüşmesi için şu üç şartın varlığı kaçınılmazdır:

1. Müslümanların yurtlarına bitişik bir Müslüman yurdu bulunmamak,

2. Kendi imanına uygun olarak iman eden bir tek Müslüman ve kendi imanına göre iman eden bir tek Ehlikitap kalmamak,

3. Ülkede şirk ahkâmı geçerli olmak." (Serahsî, anılan yer.)

Fakîhler arası ittifak noktalarından biri olarak şunu da görüyoruz: Bir ülkenin darulharplığı ile darulislamlığına hükmetmede tartışma çıksa, yani ülke, darulislam olmaya ilişkin özelliklerle darulharp sayılmaya ilişkin özellikleri aynı anda taşıyor olsa hüküm, darulislam kabul etme yönünde olacaktır. Bunun maslahata (kamu yararına) ve ihtiyata daha uygun olduğu düşünülmüştür.

Kavramın, siyasal istismara son derece müsait olduğunu da düşünürsek, **günümüz dünyasında herhangi bir Müslüman ülkeyi, fıkıhtaki içtihat farklarından yararlanarak darulharp göstermek hiç de zor değildir.** Ve İslam'ı siyaset ve şiddet aracı yapanların yolu-yöntemi de budur. Bu yöntemin uygulandığı ülkelerden biri de Türkiye'dir. Bu neden yapılmaktadır? Cevap, **darulharp olan bir toprakta İslam hükümlerinden rahatlıkla kaçma imkânının bulunduğunu bilmekte yatıyor. Bir ülkeyi darulharp ilan ederseniz ceza hukukundan ibadetlere kadar, tüm alanlarda dinsel yükümlülük kalkmaktadır.** Türkiye'ye bakalım: Yüz bin civarında caminin ibadete açık olduğu ve devletin din işleri için her yıl, devlet bütçesinden iki katrilyon liranın üstünde harcama yaptığı bir ülkeyi darulharp ilan ettiğinizde faiz yemekten zina yapmaya, cinayet iş-

lemeye kadar her fiil ve davranışınız yaptırım dışı kalacaktır. Bu olgu, din üzerinden siyaset yapanlara sınırsız bir imkân ve rahatlık getirmektedir. Onlar, darulharp teranesiyle bir yandan istediklerini dindışı ilan edip devlete ve ülkeye karşı mücadeleyi meşrulaştırırken öte yandan adına konuştukları dinin tüm hükümlerinden sıyrılmak gibi bir şansa sahip oluyorlar.

Anlaşılan o ki, Kur'an, inanç farklılığının değil, hukuk devleti yokluğunun üstüne yürümektedir. İslam fakîhlerinin 'dâru'l-islam-dâru'l-harb' (barış yurdu-savaş yurdu) ayrımlarındaki 'dâru'l-islam', son tahlilde inanç yurdu değil, barış yurdu demektir. 'Dâru'l-İslam', hukukun egemen olduğu devletin adıdır. Bunu bir 'inanç yurdu' olarak göstermeksezya konuyu gereğince incelemeden konuşmanın yahut da bir saptırmanın ürünüdür. Onun içindir ki, biz, 'dâru'l-islam' tabirindeki 'islam' sözcüğünü küçük harfle yazmaktayız. Çünkü o sözcük orada bir dini değil, barış kavramını ifade ediyor.

SAVAŞA İZİN VERİLMESİ VE TEK SAVAŞ GEREKÇESİ OLARAK ZULMÜN GÖSTERİLMESİ

SAVAŞA İZİN VERİLMESİ

Kur'an, dinler tarihinde savaşa izin veren belki de tek kutsal kitaptır. Kur'an'ın izin verdiği savaşın meşruiyeti için zulme uğramış olmak şarttır.

Kur'an saldırı savaşına izin vermez. Din yaymak için savaşa da izin verilmemiştir. Tek gerekçe zulümdür, zulme uğramaktır. **Zulüm varsa savaş, bir insanlık borcu haline gelir.** Bu insanlık borcundan kaçılmaz. Kaçanlar onursuz olur. Savaşla ilgili temel ilkeyi koyan ve iki devrimi birden yaratan ayetler şöyledir:

"Kendilerine savaş açılanlara savaşma izni verilmiştir. Çünkü onlar zulme uğratıldılar. Allah onlara yardıma elbette kadirdir. Onlar sırf, 'Rabbimiz Allah'tır!' dedikleri için yurtlarından haksız yere çıkarıldılar." (Hac, 39-40)

Bu ayetler, hem bütün zamanların savaş gerekçelerini bildiriyor hem de Hz. Muhammed'in Arap putperestleriyle savaşlarının gerekçelerini gösteriyor.

Ayet, zulme uğratılanlara savaşma izni verildiğini söylediğine göre, **Kur'an, meşru bir savaşın ancak savunma savaşı olacağını kabul etmektedir.** Ayet; zulme uğratılmanın, topraklara yani vatana tasallut ile imana tasallut yani özgürlüklere saldırı olduğunu göstermektedir. **Savunma savaşı, vatan ve özgürlük değerlerine saldırıya karşı, saldırı savaşı ise bu değerlere tasallut için yapılır. Saldırı savaşı cinayettir.** Savaşın bir cinayet olmaktan çıkması için savaşanın zulme uğra-

mış ve bu sebeple Yaratıcı'dan 'izin' almış olması gerekir. Bu izin çıktığında, hiçbir ikiyüzlülüğe kaçılmadan, insan onuru için savaşılacaktır.

Kur'an, meşruluğu belirlenmiş bir savaşla ilgili taktikler de vermektedir. Bu taktikleri veren ayetleri bağlamlarından koparark tek başlarına değerlendirenler, Kur'an'ı bir saldırı kitabı gibi gosterme yoluna gidebilmektedirler. Oysaki Kur'an, meşruluğu kesinleşmiş bir savaşla ilgili taktikler vermektedir. Bunun garipsenecek bir yanı olamaz. Bir kitap meşruiyeti doğmuş bir savaşa izin veriyorsa o savaşın başarılı olması için elbette taktikler de verecektir. Bundan daha makul, daha gerçekçi ve dürüst ne olabilir?!

Ayetler, zulme uğratılarak yurtlarından çıkarılıp sürülenlerin savaşmalarına izin verildiğini söylüyor. Zulme karşı savaşmak için zulmün Müslümana yapılması şartı aranmaz. Kur'an'ın insanı dünyanın herhangi bir yerinde zulme uğratılanları kurtarmak için de savaşabilir, hatta savaşmalıdır. Manifesto-ilke şöyle konmuştur:

"Size ne oluyor da Allah yolunda ve 'Ey Rabbimiz bizi, halkı zulme sapmış şu kentten çıkar; katından bize bir dost gönder, katından bize bir yardımcı gönder!' diye yakaran mazlum ve çaresiz erkekler, kadınlar, yavrular için savaşmıyorsunuz!" (Nisa, 75)

Hz. Peygamber'in savaşlarının tümü savunma savaşıdır. Çunku o, doğup büyüdüğü Mekke'den hicret ettiği günden itibaren surekli saldırı altında olmuş, bunun için de sürekli savaş halinde bulunmuştur. Peygamber'den sonraki savaşlara gelince onların çok az bir kısmı bu niteliktedir. Muaviye'nin despot bir Emevî kralı olarak idareyi ele aldığı günden itibaren ise savaşlar Islamî-Muhammedî niteliklerini yitirmiş, toprak gasbı ve tagallup savaşına dönüşmüştür. İslam'ın büyük vicdanları bilmişlerdir ki, Emevîlerin yönetimindeki Müslüman coğrafyalarda meşruiyeti doğmuş olan tek savaş, Emevî yönetimine karşı savaştır. Emevîlere bu gözle bakan Müslüman

düşünürlerin başını **İmamı Âzam Ebu Hanîfe** (ölm. 150/767) çekmektedir. O, bu anlayış ve imanla verdiği büyük mücadelenin faturasını hayatıyla ödemiştir, ama tarihe Kur'an imanı adına ölümsüz bir mesaj ve hatıra bırakmıştır. Biz onun bu ölümsüz hatırasını insanlığa tanıtmak için *'Arapçılığa Karşı Akılcılığın Öncüsü İmamı Âzam Ebu Hanîfe'* adlı eserimizi yazdık.

Şimdi, hem zulüm ve savaş konusunu daha yakından tanımak hem de İmamı Âzam'ın mücadelesinin karakter ve önemini görmek için anılan eserimizden birkaç paragraf aktaralım:

İmamı Âzam'ın İslam felsefesi bakımından mensup olduğu **Mürcie** mezhebinin büyük çoğunluğunun savunduğu fikirlerden biri de, zalim devlet başkanı ve yönetime silahla karşı çıkmanın gerekliliğidir. (Eş'arî, Makaalât, 451) İmamı Âzam'ın 'Mürcieliği'nin Arapçı iktidarları rahatsız etmesinin gerçek sebebi işte bu **'zulme karşı çıkış'** fikridir. İmamı Âzam'a saldırının arka planındaki temel gerçek de budur. Çünkü **İmamı Âzam**, zalim yönetime kılıçla karşı çıkmayı savunan ve bu tür karşı çıkışlara her türlü desteği veren bir önderdir. İmamı Âzam, zulme silahla karşı çıkış fikrini bir kelamcı-fakîh düşünür olarak savunmakla kalmamış, bu fikre bağlı olarak sergilenen isyan eylemlerinin hemen hemen tümüne maddeten de destek vermiştir. Çünkü ona göre, despotizme karşı çıkıp hakkı ayakta tutmak, imanın en belirgin niteliklerinden biri ve ibadetlerin en yücesidir. Bu karşı çıkış öylesine yücedir ki, bu yolda **'bir gaza, elli hacdan üstündür.'**

Demek oluyor ki, İmamı Âzam, **'zulme karşı mücadele'** söz konusu olduğunda, ameli imandan bir parça saymayan görüşünü kırmaktadır. Onun bu din ve iman anlayışı, **Türk Kurtuluş ve Aydınlanma Savaşı'nın** öncüleri **Müdafaai Hukuk** kadrolarının anlayışıyla tıpa tıp uyuşmaktadır. Onlar da tıpkı İmamı Âzam gibi, imanı amelle kayıtlı tutmamakla birlikte zulme karşı çıkışta bu anlayışlarını bir kenara koy-

maktadırlar. Onların fikir önderi ve başkumandanı olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bu anlayışının bir uzantısı olarak, Hz. Peygamber'in en büyük mucizesinin onun kumanda edip zaferle sonuçlandırdığı Bedir Savaşı olduğunu söylemekte, Hz. Peygamber'in temel özelliği olarak da 'esaret tanımama'yı öne çıkarmaktadır. İslam Peygamberi'yle ilgili tespitinde şöyle diyor Gazi Mustafa Kemal Atatürk:

"Onun hak peygamber olduğundan şüphe edenler, Bedir destanını okusunlar. Hz. Muhammed'in bir avuç imanlı Müslümanla kalabalık ve alabildiğine zengin Kureyş ordusuna karşı "Bedir meydan muharebesinde kazandığı zafer, fâni insanların kârı değildir. Hz. Muhammed'in peygamberliğinin en kuvvetli delili Bedir savaşıdır."

Mustafa Kemal'in bu din-iman ve Peygamber anlayışı tam bir İmamı Âzam idraki sergilemektedir. Çünkü zulme karşı çıkışın Bedir Savaşı ile irtibatlandırılması İmamı Âzam kaynaklıdır.

Hz. Ali evladından Zeyd bin Ali Zeynelâbidîn, Hicrî 121 yılında, Emevî halifesi Hişam bin Abdülmelik'e karşı ayaklandığında, İmamı Âzam onun bu zalim yönetime isyanını Hz. Muhammed'in Bedir Savaşı'na benzetmiş ve o idrakle desteklemiştir. (Ayrıntılar için bk. Öztürk, *İmamı Âzam*, 479-488)

ALLAH'A KULLUĞU ARACILARA BAĞLAYAN ZİHNİYETİN YIKILMASI

Kur'an, Allah'a kul olmak ve ona ibadet etmek için herhangi bir insanı aracı yapmayı, şefaatçı bilmeyi, birilerine haraç veya komisyon vermeyi en büyük düşmanlarından biri olan şirkin eylemleri arasında görmektedir.

Kur'an bize gösteriyor ki, Allah insana şahdamarından daha yakındır. Böyle olunca da bir insanı Allah'a yaklaştırmaktan söz etmek temelden Kur'an dışıdır. **'Allah'a yaklaştırıcı'** tabirinin bizatihi kendisi vahim bir şirk ifadesidir. Allah ile insan ayrı değildir ki yaklaştırmaktan söz edelim.

Allah katında şefaatçılardan söz etmek de şirktir. **'Yaklaştırıcılık, aracılık ve şefaatçılık'** tabirleri şirk zihniyetinin kodlarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Şu beyyinelere bakın:

"Yemin olsun ki, insanı biz yarattık. Nefsinin ona neler fısıldadığını da biz biliriz. Biz ona, şah damarından daha yakınız." (Kaf, 16)

"Arı-duru din yalnız ve yalnız Allah'ındır! O'nun yanında birilerini daha veliler edinerek, 'Biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları dışında bir şey için kulluk etmiyoruz.' diyenlere gelince, hiç kuşkusuz, Allah onlar arasında, tartışıp durdukları konuyla ilgili hükmü verecektir." (Zümer, 3)

"Allah'ın yanında bir de kendilerine zarar veremeyen, yarar sağlayamayan şeylere kulluk ediyorlar ve şöyle diyorlar: 'Bunlar bizim Allah katındaki şefaatçılarımızdır.' De onlara: 'Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği şeyleri mi haber veriyorsunuz?' Şanı yücedir O'nun, ortak koştuklarından arınmıştır O!" (Yunus, 18)

ANLAMINI BİLMEDİĞİ METİNLERİ OKUYARAK İBADET EDENLERİN LANETLENMESİ

ŞEYTANÎ ÜMNİYE: ANLAMADAN OKUMAK

Ne dediğini anlamadan okumanın, anlamını bilmeden okunan metinlerle ibadet etmenin/namaz kılmanın Kur'an ve fıkıh dışı bir Arapçılık dayatması olduğunu biz, fıkıh mirasının verilerini konuşturarak, **'Ana Dilde İbadet'** adlı eserimizde ayrıntılarıyla açıkladık. Burada, meselenin okumakta olduğunuz eser bağlamında kısa bir sunumunu yapacağız.

Arapçılık ve Arapçacılığı dinleştirmek için tüm kayıt ve kuralları saf dışı eden zihniyetler, bu tutumun kendilerini şeytanın hapishanesine tıkadığının farkında olamıyorlar. Öylesine şaşırmış ve zıvanadan çıkmışlar ki, ekranlara kurulup milyonlarca Müsmlümana şöyle hitap edebiliyorlar: **"Neden Kur'an'ın kendi dilinizdeki tercümesini okuyasınız? Arapça okuyun! Anlamanız, anlamını bilmeniz gerekmiyor, hatta anlamını bilmemeniz daha makbuldür."**

Kur'an penceresinden baktığımızda bu söylem ve zihniyet, tam bir şeytancılıktır, şeytana teslimiyet belgesidir. Kur'an bize bildiriyor ki, şeytan, insanları saptırmada temel araç olarak ümniyeyi kullanacaktır. **Ümniyenin anlamlarından biri de ne dediğini anlamadan okumaktır.** Şeytan, insanı nasıl saptıracağını ifadeye koyarken şöyle konuşuyor:

"Yemin olsun, onları mutlaka saptıracağım, kuruntulara/ hurafelere/anlamını bilmeden okumaya iteceğim..." (Nisa, 119)

Kur'an'ın, gaflet içinde namaz kılanlara **"Veyl olsun!"** dediğini unutmamalıyız!(bk. Mâûn Suresi) Gaflet içinde namaz

kılmanın Kur'an açısından ne anlama geldiğini yine Kur'an bize bildiriyor. Nisa Suresi 43. ayet şöyle diyor:

"Ey iman edenler! Sarhoşken, ne söylediğinizi bilinceye kadar, cünüpken de -yolculuk halinde olmanız müstesna- boy abdesti alıncaya kadar namaza/duaya yaklaşmayın!"

"Ne dediğini anlayıncaya kadar" ifadesinin, okuduğunun anlamını bilmeden namaz kılmayı da yasakladığını kim inkâr edebilir. Ayet, yasağın genel sebebini yani hükmün illetini bildiriyor ki o da ne dediğini anlamamaktır. Öte yandan, Kur'an, ümniyenin bir şeytan dayatması olduğunu, ümniyeye teslim olanların iflah etmeyeceğini bildiriyor. **Nedir ümniye?**

Çoğulu **emânî** olan bu kelime bir yerde tekil (Hac, 52) beş yerde çoğul olarak geçmektedir. Fiil halinde kullanımı ise bunun iki katından fazladır. **Ümniye**, takdir etmek (ölçü tutturmak) anlamındaki **meny** kökünden türemiştir. **Meny** sözcüğündeki takdir, daha çok sanı, hayal ve kuruntuya dayanarak yapılan tahminler için kullanılır. Bu yüzdendir ki **meny**, genellikle gerçeğe dayanmayan-hayalî tasavvurlar ve tasarımları ifade eder. Bu kökten gelen **temenna** fiili, **"yalan söyledi"** anlamındadır. İlk müfessirlerden biri olan **Mücahit bin Cebr** (ölm. 103/721), buradan hareketle, **emânî** kelimesini **'yalanlar'** diye anlamlandırmıştır. (Râgıb; ***Müfredât,*** meny mad.)

Kur'an bu ümniye kavramını, **kitap kavramına karşı** kullanmaktadır. Karşıtlık şöyle verilmektedir: **"Kitabı bilmezler, sadece emânî bilirler."** (Bakara, 78) Kitaplı ümmetlerin yani Yahudi ve Hıristiyanlarla Müslüman kitlelerin emânîsinden şikâyet edilmekte, sorunların bu emânîlerin hiçbirisiyle çözülemeyeceği belirtilmektedir. Çözüm, kitap, bilgi ve eylem ile olacaktır. (Nisa, 123)

Şunu da unutmamalıyız: Şeytanın tarih içindeki en büyük saltanat dönemi olan **engizisyon** devrinin temel özelliklerinden biri de İncil'in halkın bildiği dillere tercümesinin yasaklanmasıdır. Yani **engizisyon**, bir **'anlamadan okuma musibeti'** olarak da kayda geçirilmelidir.

Kur'an'ın kitaba, bu demektir ki bilgi-düşünce-aydınlık üçlüsüne karşıt gösterdiği emânî, bizim, 'hurafe, uydurma ve anlamadan okumak' dediğimiz illetlerin ta kendisidir. Emânî hakkında bilgiler veren ölümsüz dil ustası Isfahanlı Râgıb (olm.502/1108) şunu da söylüyor: "Şeytan, peygamberlerin ümniyelerine bir şeyler karıştırır mealindeki ayet (22/52) bünyesinde kullanılan ümniye, okuyuş demektir. Kendini iyice vermeden okumak bu tehlikeyi taşıdığındandır ki Hz. Peygamber'e Kur'an okuyuşunda aceleden kaçınması emredilmiştir." (Tâha, 114; Kıyame, 16)

Aceleden kaçınmak emredilmiştir de ne dediğini hiç anlamadan okumak yasaklanmamış mıdır? Şeytanın insanı saptırışının esası da ümniyeye itmektir. Şeytan, tüm vaatlerinde ümniye kullanır. Yani, insanı, anlamını bilmeden, sırf üfürük olsun diye okumaya ve aslı-esası olmayan şeylere inanıp bel bağlamaya iter. (Nisa, 120)

Zafer, mutluluk, ölümsüzlük bir emânî işi değildir, bir eylem ve üretim işidir. (Nisa, 123)

Cennete gidiş de din mensuplarının ürettikleri ve kendilerini öne çıkarmak için kullandıkları emânî sloganlarıyla değil, üretilen değerlerle olacaktır. (Bakara, 111)

İnsanoğlunun yolunu vuran, başına bin türlü sıkıntı açan da ümniyelerdir. İnsan bu ümniyelere aldanır, sapar ve iyi şeyler yapıyorum sana sana batıp gider. Bu batışın en kahırlısı, insanın Allah ile aldatılmasıdır. Kur'an bu aldanışın altını özellikle çiziyor. (Fâtır, 5; Hadîd, 14)

Kur'an, ne söylediğini anlamadan ibadet etmenin yolunu tıkayan devrimiyle bir yandan şeytana teslimiyeti, öte yandan şeytanın marabaları durumundaki din sınıfının hegemonyasını hayatın dışına itmeyi amaçlamıştır.

EVRENDE İNSANDAN ÜSTÜN VARLIK OLMADIĞI YOLUNDAKİ ANLAYIŞIN YIKILMASI

İnsan varlıkların en üstünü değildir; yaratılmışların bazılarından daha üstündür. İnsanın 'üstün varlık' oluşunu Kur'an'ın verdiği gibi okumak lazımdır, insan bencilliğinin arzu ettiği gibi değil. Bu konunun temel ayeti İsra Suresi'ndedir:

"Yemin olsun, biz, âdemoğullarını özgürlük/onur/üstünlükle donattık, onları karada ve denizde binitlerle taşıdık. Onları, güzel/leziz/temiz rızıklarla besledik. Ve onları, yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık." (İsra, 70)

Demek ki, **insan yaratılmışların birçoğundan üstündür, tümünden değil.**

Kur'an'ın onlarca ayeti evrende insan dışında pek çok şuurlu varlığın mevcut olduğunu bildirmektedir. **'Göklerde ve yerdeki varlıklar'** karşılığı kullanılan **'men'** kelimesi akıl ve şuur sahibi varlıkları ifade eden bir sözcüktür. Ve Kur'an bu bu sözcüğü defalarca kullanarak bize demek ister ki, **evrende sizin dışınızda ve bir kısmı sizden üstün başka şuurlu varlıklar da yaşamaktadır.**

Kur'an, evrendeki (göklerdeki ve yerdeki) varlıkları ifade ederken iki kelime kullanmaktadır: **'Ma'** ve **'men'**. Bunların birincisi olan **'ma'**, canlı cansız, şuurlu-şuursuz tüm varlıklar için kullanılır. Onlarca ayet, **'göklerdeki ve yerdeki varlıklar'** derken bu **'ma'** kelimesini kullanmaktadır. (örnek olarak bk. Bakara, 284; Âli İmran, 29, 109, 129, 191; Nisa, 131, 132, 170, 171; Yunus, 55; İbrahim, 2; Haşr, 1; Saff, 1; Cumua, 1; Teğâbün, 1)

Evrendeki şuurlu varlıklar ifade edilirken 'men' kullanılmaktadır. 'Men', kelimesi Arap dilinde, şuurlu varlıkları (zevi'l-ukûlü) ifade için kullanılır. Dikkat çeken noktalardan biri de şudur: Evrendeki varlıkların 'ma' ile ifade edilenleri 'men' ile ifade edilenlerinden birkaç kat fazladır.

"Hâlâ Allah'ın dininden gayrısını mı arıyorlar? Oysaki göklerdeki şuurlular da, yerdekiler de ister istemez O'na teslim olmuşlardır ve yalnız O'na döndürüleceklerdir." (Âli İmran, 83)

"Göklerde ve yerde kim varsa gölgeleriyle birlikte ister istemez ve sabah akşam Allah'a secde eder." (Ra'd, 15)

"Göklerde ve yerde bulunan herkes, Rahman'a kul olarak gelecektir." (Meryem, 93)

"Görmedin mi; göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanlardan birçoğu hep Allah'a secde ediyor. Birçoğunun da üzerine azap hak olmuştur. Allah'ın hakir kıldığına ikramda bulunan olmaz. Allah, dilediğini yapar." (Hac, 18)

"De ki, 'Göklerde ve yerde, Allah'tan başka hiç kimse gaybı bilmez. Ne zaman dirileceklerini de bilmezler." (Neml, 65)

"Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. Hepsi O'na boyun eğmektedir." (Rum, 26)

Dördüncü Bölüm

OLMAYANI GETİREREK YARATILAN DEVRİMLER

'ALLAH İLE ALDATMA' KAVRAMININ DİN DİLİNE SOKULMASI

"Tanrı, iradesini hâkim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır; yeryüzündeki kötü insanlar ise kendi iradelerini hâkim kılmak için Tanrı'yı kullanırlar."

Giordano Bruno

Tarihin ve yaşadığımız günlerin acı deneyimleri bize gösteriyor ki, dine dayandırılabilecek bütün olumsuzlukların aşılmasında başarıya götürecek tek reçete, **'Allah ile aldatılmayı bertaraf etmek'**tir.

Kur'an; dinin, bir sevgi, şefkat, merhamet, paylaşım kurumu olmaktan çıkıp bir kan ve kin kurumuna dönüşmesinin arka planında Allah ile aldatmayı görüyor. Demek istiyor ki Kur'an, **aldatış ve aldanışları etkisiz kılmanın temel dayanağı olan Tanrı, tam tersi bir işlevle hayata sokulur, tam tersi bir amacın aracı yapılırsa (yani aldatılmanın aracı yapılırsa) din de kendisinden beklenenin tam tersini üretmeye başlar.** Sevgi yerine kin, şefkat yerine öfke, merhamet yerine zulüm, paylaşım yerine sömürü, özgür irade yerine baskı ve hegemonya...

İnsanoğlunun en kahırlı bunalımları, Allah'ın araç yapıldığı aldatıştan kaynaklanan bunalımlardır. En zehirli zulümler de bu aldatıştan doğar. En kalıcı, en yıkıcı bozgunlar bu aldatışın vücut verdiği bozgunlardır. Tarih buna tanıktır. Bu gerçeği dikkate alarak şunu söyleyebiliriz:

Allah ile aldatma, hiçbir ödün ve uzlaşmayla aşılamaz. O,

deyim yerinde ise ölümsüz bir beladır. Çünkü ölümsüz olan bir aracı kullanmaktadır. Oysaki diğer aldatmaların zararı bir şekilde sona erer. Çünkü onların ne kendileri ne de araçları ölümsüzdür.

ŞEYTAN EVLİYASI VEYA KARADULLAR

Ankebût Suresi 41. ayet, 'Allah'ın berisinden evliya edinerek' Allah ile aldatılanlara yani şeytan evliyasına teslim olanların korkunç bir ihanetle yüz yüze kalacaklarını bildirmektedir:

"Allah'ın berisinden evliya edinenlerin durumu, bir ev edinen dişi örümceğin durumuna benzer. Ve evlerin en güvensizi/en zayıfı elbette ki dişi örümceğin evidir. Keşke bilselerdi!"

Şeytan evliyasını dost ve destekçi edinenler, karadul diye adlandırılan dişi örümceğe sığınanlara benzetiliyor. Bu karadulun tipik özelliklerinden biri şudur: Büyük bir istekle cilvelerle çiftleşmeye çağırdığı erkek örümceği, çiftleşmenin ardından zehirleyip öldürür.

Tarihin en büyük zulümlerine imza atmış olan engizisyon-ruhban saltanatı bir karadullar saltanatıdır. Karadul tehlikesine dikkat çeken tek tanrısal kitap Kur'an'dır. Karadul ihanetine dikkat çeken Ankebût 41. ayetin amacı, örümcek evinin zayıflığını göstermek olarak düşünülmüş ve orada kalınmıştır. Oysaki ayetin vermek istediği sadece bu değildir. Evin zayıflığından daha çok, ev sahibinin kahpeliğine dikkat çekilmektedir.

Karadul, tip bir zehirlidir. Çiftleştiği örümceği, çiftleşme biter bitmez zehirleyip katleder. Kendisine güvenip misafir olmuş, zevk dolu saatler geçirilmesinde rol oynamış birine ihanet edenin kahpeliği söz konusudur burada. Tanrısal beyyine (belge, metin), işte bu kahpeliğe karşı insanı uyarıyor. Karadula benzettiği ve 'evliya' diye andığı Allah ile aldatma karadullarından uzak durmamız için

Halk dilinde bu karadullara daha başka adlar da verilmektedir. Bilinmesi gereken, bunların Allah ile kul arasında bir komisyonculuk faaliyeti yürüttükleridir. Bu faaliyetin esasi şudur: Allah'a kul olmak için, özellikle iyi kul olmak için bu haraç tezgâhına az veya çok, şu veya bu şekilde bir şeyler vermek ve ondan onay almak zorunda bırakılıyorsunuz.

Kur'an'ın en kahırlı musibetlerden biri olarak yüzlerce ayette gündeme getirip insanı sakındırdığı bu illet, Allah'ın en dinmez öfkeyle cezalandıracağı şirk zulmünün temel görünümlerinden biridir. Bu illeti insanlık bünyesinden Kur'an temizledi, ama ne yazık ki Allah ile aldatma dinciliği onu Müslümanların hayatına bir 'kurtarıcı' yaftasıyla soktu.

Yedek ilah anlamındaki şer evliyasının yani karadulların tanımı verilmemiştir. Bu da bir Kur'an mucizesidir. Şirk kaosunun tanımını vermeye ne hacet! Karanlığı tanımlamakla bir yere gidilemez. Işığı tanımlamak gerekir. Çünkü ışık tektir. Teki tanımlamak dururken, belirsizliğin dehlizlerinde dolaşmak akıl işi midir? Gerçek evliyanın yani iman ve takva sahiplerinin tanımını göz önünde tutmak, şer evliyası olan karadulların tuzağına düşmemek için yeterlidir.

Karadullar, işini-aşını, emeğini-ekmeğini, sevgisini-itibarını sömürüp köleler gibi kullandıkları insanları tarih önünde rezil ettiler. Müslüman kitlelerin insanlık kervanında öncü rolünden çıkıp atık toplayıcı durumuna geçmesinin esas sebebi, Kur'an tevhidini kirleten bu karadulların şirk zihniyetleridir.

İDRİS SURETİNDE İBLİSLER

'İdris suretinde İblisler' sözü, Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled'indir. (Sultan Veled, *Maarif,* 334)

Allah ile aldatanların öne çıkardıkları ve mürşit dayatmasıyla halka kabul ettirdikleri kişilerin önemli bir kısmı Kur'ar verileri açısından birer müşriktir. Müşrik olmak için Allah'a açıkça ortak koşmak şart değildir; Kur'an'ın şirk alameti gördüğü şeyleri taşımak yeterlidir.

"Şirk iki türlüdür: Sözle şirk, hal ile şirk. Tanrı'nın oğul ve ortağı olduğunu iddia etmek sözle şirktir. İnsanın içinde Tanrı'dan başka şeyler için yer ve yol bulunması da hal ile şirktir." (Sultan Veled, *Maarif*, 53)

Şunu asla unutmamalıyız: Din adı altında dinsizliğin en zehirlisini sahneleyenler, dine karşı olanlar değil, dinin savunucusu olduğunu iddia eden Allah ile aldatma sahtekârlarıdır. Birçok insanı dine-Allah'a düşman hale getirenler de bunlardır.

Allah ile aldatmanın en zalim ve alçak tezgâhçıları olan İdris kisveli İblisler, halkların sadece kesesini ve kasasını boşaltmakla kalmıyor, iffetlerini de perişan ediyorlar. Kendinden 50-60 yaş küçük hanımlarla, "Peygamberimiz de böyle yapardı" diyerek nikâh kıyanlar, 13-14 yaşında kız çocuklarına, hatta oğlanlara musallat olanlar hep bunlar içinden çıkmaktadır. Servet babalarının bunların birine veya ötekine çuvallar dolusu para akıtmayanı, karı-kız pazarlamayanı yok denecek kadar azdır. Hem para akıtırlar, hem de kulluğa-köleliğe kabul edilmeleri için el-etek öperler. Halkın dini-imanı, ülkenin yarınları; servet babalarıyla onların beslediği bu İblis taifesinin yarattığı çürümenin tahribine maruz bulunuyor.

Mürşit kılıklı müşriklerin dünyasında sevginin yerini tehdit, aklın yerini dehşet almıştır. Mürşit kisveli müşrikler içinde resul olduğunu, hatta Allah olduğunu söyleyecek kadar çıldırmışlarına rastlamak bile mümkün. İşe, birinci sınıf-ikinci sınıf Müslüman ayrımı yapmakla başlarlar. Birinci sınıf Müslüman daima kendileridir. Tefrikaya dönüşmüş şirkin temel göstergesi bu ayrımdır. Bu namertler, kendilerini birinci sınıf, diğer tüm insanları ikinci sınıf Müslüman veya tamamen dinsiz olarak görürler. Her zaman açıkça söylemeseler de niyet ve tıynetleri budur.

Mürşit tabelalı müşrikler, etraflarına biraz daha adam toplamak için, kendileri dışındakilerin battığını, cehennemlik olduğunu, karanlıkta kaldığını, kurtuluşun yalnız kendi

gemilerine binmekle elde edileceğini iddia ederler. Bu yüzden, aynı temel başlığa sığınanları bile insaf ve anlayış ölçülerini çatlatırcasına birbirlerini karalar, dışlar, zararlı ve hatta hain ilan eder.

Halkı yüzlerce, binlerce parçaya bölmek, mürşit lakaplı müşriklerin öz sermayesidir. Bu bölmenin yarattığı 'grup parselleri' olmasa mürşit kılıklı müşriklerin hayatı söner. Bu yüzden, bir numaralı düşmanları birlik, kaynaşma, hoşgörü ve anlayıştır. Birlik ve beraberlik bu maskeli müşrikler için ölüm demektir. Birlik gelince sömürü biter; böyle olunca da İdris kisveli İblislerin saltanatları sona erer. Birlik ve kucaklaşmaya giden yol, bilgi ve bilinçten geçer. Bu yüzden, **mürşit kılıklı müşriklerin belirgin özelliklerinden biri de bilgi, bilinç ve düşünce düşmanlığıdır.**

Mürşit patentli müşrikler, yıllar ve yıllardır, işte bu tavırlarıyla, halkı parça parça etmişler, özellikle büyük kentlerde irtica ve tehdit gettoları oluşturmuşlardır. Birçok ülke bunlar yüzünden, bir düşman kamplar arenasına döndürülmüştür. Ve bu kampların her biri, Kur'an'ın eşsiz deyimiyle **"kendi ellerindekiyle ferahlayıp avunmaktadır."** (Rum, 28)

Mürşit kisveli müşriklerin şaşmaz, değişmez bir tek birlikteliği vardır: Siyaset ve saltanat çıkarları uğruna, siyaset dinciliğinin kodamanları çevresinde ve şemsiyesi altında toplanıp nimet ve imkânları paylaşmak. Onlar paylaşırken ülke ve kitle çürüyüş ve tükeniş sürecine girer. Bu belki de Allah'ın bir takdiridir. Allah, "Sizi benimle aldatmasınlar!" uyarısına rağmen bu maskeli müşriklerin peşine takılanlara gaflet, cürüm ve zulümlerinin ağır cezasını belki de böyle ödetiyor. Hem malları gidiyor hem ırzları. Hakkın kanunu bu **Ceza amel cinsindendir.** Ve zalimi zalime musallat etmek de Allah'ın kanunları arasındadır.

DİNLER TARİHİNİN VE DİN ADAMLARININ ELEŞTİRİYE AÇILMASI

BAKARA 213 MUCİZESİ

Allah ile aldatmanın tanınmasında insanlığın sahip bulunduğu bir numaralı kaynak olan Kur'an'ın bu tanıtmada en önde yer alan beyyinesi, Bakara Suresi 213. ayettir.

Kur'an, aynı zamanda bir 'dinler tarihi eleştiricisi' olarak algılanabilir. Kur'an'ı dikkatle okuyan herkesin ilk fark edeceği şeylerden biri de bu tanrısal kitabın insanlık tarihini dinler ve din temsilcileri açısından da bir eleştiriye tabi tutmuş olduğu gerçeğidir.

Kur'an'ın dinler tarihi ile ilgili eleştirisi çok açık ve çok ağırdır. Son zamanlarda Papa ve kardinallerinin, kilisenin işlediği suçlar yüzünden insanlıktan özür dilemelerindeki eleştiriden çok çok ağırdır. Kur'an'ın en büyük mucizelerinden biri işte bu eleştiride yatmaktadır. O eleştiriyi gereğince irdeleyip yeterince anlamadan Kur'an'ın insan hayatına sokmak istediklerini yakalamanız mümkün olmaz. Bu mucize eleştirinin omurga ayetlerinden biri, belki de birincisi Bakara Suresi 213. ayettir. Diğer beyyinelerin en önemlileri şunlardır: Bakara, 44, 79; Âli İmran, 19; Tevbe, 34; Hac, 8-9

Bakara 213'te, din adına insanlığa yön verme göreviyle sahneye çıkanlar insanlığın çekişme ve didişmesinin temel sorumlusu olarak gösterilmektedir. Dinler tarihinde böyle bir mesajın Kur'an dışında bir kutsal metinde verildiğine biz tanık olamadık. Bakara 213, Allah ile aldatmanın kimler tarafından nasıl başlatıldığını ve ne sebeple başlayıp hangi olumsuzluklar çerçevesinde yürüdüğünü o eşsiz üslubuyla ortaya koymaktadır. Bu ayet, insanlığın ilk kavga ve çekişmelerinin

sebebi olarak dini temsil edenlerin **bağyını** göstermektedir. Ayet şöyle diyor:

"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber, anlaşmazlığa düştükleri konularda, insanlar arasında hükmetsinler diye gerçeği taşıyan kitabı hak olarak indirdi. O kitapta anlaşmazlığa düşenler, o kitabın taşıyıcılarından başkaları değildi. Bunlar, kendilerine açık kanıtlar geldikten sonra sırf aralarındaki bağy yüzünden çekişmeye girdiler. Sonra Allah, kendi izniyle, inananları, üzerinde tartışmaya girdikleri gerçeğe tekrar ulaştırdı. Allah, dilediği kişiyi/dileyeni dosdoğru yola iletir."

Demek olur ki başlangıçta tek bir topluluk olan insanlığın daha iyiye ve kemale gitmesi için gönderilen din, onu temsil etme görevini üstlenenlerin tutulduğu '**bağy**' denen bir illet yüzünden insanlığın perişanlığına kaynaklık eden bir zulüm ve kavga kurumuna dönüştü.

Şimdi **bağyın** taşıdığı anlamları bir kez daha anımsayalım: Kibir, zulüm, fuhuş, azgınlık, denge noktasından sapma, hak tanımazlık... İşte dini temsil edenler kendilerinin bir tür göstergesi olan bu illetlerle insanlığı saptırmış, perişan etmiş, Allah'tan ve dinden tiksinir hale getirmişlerdir. Onlar içinde, her devirde iyilik, güzellik ve hayır sergileyenler elbette olmuştur. Ama iyilerin varlığı, suçluların bu zümre içinden çıkmasına engel değildir. Olsaydı, Bakara 213 vahyedilmezdi.

Kur'an, Bukara 213'te söylediğini, **Ehlikitap** din adamlarının yaptıklarını anlatırken yine **bağy** sözcüğünü kullanarak bir kez daha tekrarlıyor:

"Allah katında din İslam'dır/barış ve esenlik için Allah'a teslim olmaktır. Kitap verilmiş olanlara gelince onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki kıskançlık/doymazlık/azgınlık/yalancılık/zulüm/kibir/zinakârlık yüzünden ihtilafa düştü. Kim Allah'ın ayetlerine nankörlük ederse Allah

hesabı çabucak görecektir." (Âli İmran, 19)

Demek oluyor ki din maskeli ve gerekçeli bütün zulüm ve ahlaksızlıklar dini temsil iddiasındaki zümre tarafından sergilenmekte ve din, bunların kötülükleri yüzünden kavga ve perişanlık kurumuna dönüşmektedir.

Din temsilcilerinin bağyi, dinde gulüv (azma, aşırılık) denen illetle de irtibatlandırılmaktadır. Bu konunun ayrıntıları, eserimizin Üçüncü Bölüm'ünün ilk başlığı altında verilmiştir.

Din temsilcilerinin insanlığa yaptığı kötülüklerden söz etmek 'dindışı' sayılan bazı bilim ve düşünce adamlarının yorumu ve sataşması değildir. Bu yoldaki beyanların bir sataşma değil, bir gerçeğin ifadesi olduğu bugün artık herkesçe hatta din temsilcilerinin en önde gelenlerince kabul edilmektedir. Bunun en tipik örneği Katolik âleminin başı Papa'nın dünya önünde insanlıktan özür dileyen deklarasyonudur. Bir basın organında 'Papalığın Tarihsel Özrü' başlığıyla yayınlanan deklarasyonu benzerlerini diğer din temsilcilerinden beklediğimizi ifade ederek buraya alıyoruz:

"Papa 2. Paul, çoban değneğine dayanarak titriyor ve canlı başlıyor sözlerine. Tarih boyunca Hristiyanların işlediği 7 büyük günahtan ötürü (sadece 7 günah mı?) özür diliyor... Papa'dan sonra Vatikan'ın 7 kardinali söz alıyor. Her biri kilisenin bir günahını dile getirip insanlıktan özür diliyor."

"Bu günahları şöyle sıralıyorlar:

1. Dinler arası savaşlarla başka kök ve soydan gelen kitlelerin hakları çiğnenmiş, onların kültür ve inançlarına saygısızlık edilmiştir. Bu savaşların en büyüğü, kuşkusuz, Müslümanlara karşı sürdürülen Haçlı Seferleri'dir. Kudüs'e doğru yürürken her yanı yağmalamış, yakıp yıkmışlardır.(Bu haçlı yıkım, şimdilerde de bir başka biçimde devam etmiyor mu?)

2. Engizisyon mahkemelerinde işkence ve katliamlar yapılmıştır. O mahkemelerde, dinsel dogmalara karşı olanlara,

iman etmek yerine akıl oylunu seçenlere karşı bir kırım uygulanmıştır.

3. Engizisyonun, kilisenin bölünmesinde ve Protestanlığın ortaya çıkmasında tarihsel bir günahı vardır.

4. Yahudilere karşı sürekli düşmanca tavır sergilenerek de günah işlenmiştir.

5. Amerika'nın keşfinden sonra yerli halk arasında zorla Hıristiyanlaştırma yürütülmüştür.

6. Kadınlara ve öteki ırklara karşı eşit davranılmamıştır.

7. İnsan hakları çiğnenmiştir.

"Papa, ayrıca, Katolik kilisesinin ateistlere karşı tavrından dolayı da özür dilemiştir. Papa, ateizmin de insanlar için bir dinsel inanç gibi hak olduğunu kabul etmiştir."

"Tüm bu günahları kabul edip özür dilemesine karşın Avrupalı aydınlar bunu yeterli görmüyor. Örneğin faşizme (ve tabii Nazizme) karşı kilisenin sessiz kalışı dahil, her suçun sayılıp dökülmesi, hepsi için özür dilenmesi isteniyor..." (Cumhuriyet Gazetesi, 24 Mayıs 2000)

İslam dünyasının da bu anlamda dileyeceği epey özür vardır. Özellikle kendi dinindeki insanlara karşı işlenen zulümler yüzünden. Bu özürlerin dilenmesi bir aşamadır ama, bundan önemlisi yeni suçların işlenmesini engellemektir.

HADİSLERİ DİN YAPAN ZİHNİYETİN DEŞİFRE EDİLMESİ

"Yıkıp şerîatı bambaşka bir bina kurduk,
Nebîye atf ile binlerce herze uydurduk."

Mehmet Akif Ersoy

Kur'an tevhidinin olmazsa olmaz icaplarından biri de şudur: Kur'an'ın vahyedildiği kişi olan Peygamber'e bile 'din kurucusu' ve 'dinin sahibi' unvanı verilemez. O halde, Peygamberimizin mütevâtır hadisleri de dahil, hiçbir hadis dinde kuruculuk unvanı taşıyan metin olamaz. O yetki sadece Kur'an'ındır.

Kur'an'ın hadislerle ilgili temel yaklaşımı, işte budur. Uydurma, sağlam ayrımı yapmadan.

Ayrım daha alt başlıklarda söz konusu olacaktır.

UYDURMA HADİSLERE KARŞI ÇIKIŞ

Dinde ikinci kaynak sayılan 'sünnet', başlangıçta, Hz. Peygamber'in eylemlerini ifade ediyordu. Sünnetin omurgasında iki kavram vardı: Amel ve sîret. Yani eylem ve hareket tarzı. Sonraki zamanlarda hadisçiler bunu genişleterek sünnete 'söz'ü de eklediler. Böylece sünnetin omurgasında üç kelime yer almaya başladı: Amel, sîret ve söz yani hadis. Bu demektir ki, "sünnetin bir parçası anlamında hadis kelimesi, sonradan üretilmiş bir terimdir. Ne lügatte ne de sünnet konusunun literatüründe mevcuttur." (Mahmud Ebu Reyye, *Advâ' ale's-Sünneti'l-Muhammediyye,* 12)

Kaldı ki, 'sünnet' sözü de her zaman 'Peygamber'in eylem ve tavrını ifade etmemektedir. Hanefî fıkhının en büyük

fakîhlerinden biri olan Ebu Zeyd ed-Debûsî (ölm. 430/1038) bu konuda şöyle yazıyor:

"Sünnet, mutlak anlamda Peygamber'in tavrını ifade etmediği gibi her geçtiği yerde vücup da ifade etmez. Aynen bunun gibi, sahabenin 'Peygamber bize şöyle emretti, bizi şundan yasakladı' türünden sözleri de bu iddiaların tümünün Hz. Peygamber'e mal edilmesini gerektirmez. Sahabenin, Hulefai Râşidîn'in sözlerini dinlemeleri, onların buyruklarına boyun eğmeleri de onların sözlerinin Peygamber'den kaynaklanması yüzünden değildir; halifelerin ululemr olması yüzündendir. Allah "Sizin seçtiğiniz yöneticilere itaat edin" (Nisa, 59) buyurduğu için onların sözlerine uyulmuştur, yoksa onların her yaptığı, Peygamber'in fillerinin bir tekrarı değildir." (Ebu Zeyd Debûsî, *Takvîmu'l-Edille*, 83)

Hz. Peygamber'in, hadislerinin yazılmasını yasaklamasının bizi götürdüğü gerçek de budur. Hz. Peygamber'in daha sonraki zamanlarda sözlerinin yazılmasına izin verdiği yolundaki rivayet temelden yalandır. O izin, bir tek konuda, kamuya duyuru yanı olan bir tek konuşmanın yazılması için verilmiştir ki, hadis yazımına izinle uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Bu böyle olduğu içindir ki, Yahudi dönmeleriyle onlarla işbirliğine giden Emevîlerin oyunlarına âlet olan birkaç yalancı (Ebu Hureyre, Semüre bin Cündeb vb.) dışında tüm sahabe, hem Hz. Peygamber'in hayatında hem de ondan sonraki zamanda hadisleri yazmamak için âdeta çırpınmıştır. Hadislerin yazılması sözü bile onlar için uğursuzluk ifade ediyordu.

Emevîler, hesaplarına uygun sözleri uydurtup hadis adı altında yaygınlaştırınca bunların kayda geçmesi için gereken hamleyi de yaptılar ve güdüme aldıkları bazı kişileri kullanarak rivayetlerin tümünü yazıya geçirdiler. Bu iş için ilk görevlendirilen kişi, İbn Şihab ez-Zührî (ölm. 124/741), bir Emevî yandaşı olmasına rağmen, yazıya geçirme işi kendisine verildiğinde bundan nasıl rahatsız olduğunu, bu işten kurtu

mak için nasıl çırpındığını bizzat kendisi anlatmaktadır. Bu noktada Hz. Ömer'in davranışı, meselenin esasını insanlığın önüne koymakta, ondan sonraki oyunların deşifre edilmesinde en güvenilir belgeyi elimize vermektedir. Ömer'in bu kıstas davranışını, *İmamı Âzam* adlı eserimizin Altıncı Bölüm'ünde ayrıntılı bir biçimde anlatmış bulunuyoruz.

HADİSLER KONUSUNDA KUR'AN NE DİYOR?

Kur'an'da 'hadis' kavramı Kur'an'a karşı konan söz anlamında daima olumsuz kullanılmaktadır. Söz anlamındaki 'hadis' kelimesini Kur'an kendisi için de kullanır. Buna bakarak, Kur'an'ın 'hadis' kelimesini ve kavramını övdüğünü düşünmeye kalkanlar görülmektedir. Ancak Kur'an'ı dikkatle okuyanlar şu gerçeği hemen göreceklerdir:

Kur'an, kendisi dışında iman ve kutsallık konusu yapılacak hadis istemiyor. İşte bu istemeyişini ifade ettiği her yerde hadis kelimesini kullanmaktadır. Buna istisna oluşturacak ne bir ayet vardır ne de bir ima. Demek ki, ilahî kitap, ileriki zamanlarda 'hadis' patentli sözlerle kendisinin başına hangi sıkıntıların açılacağını mucize bir biçimde ihbar etmekte ve müminlerini uyarıp donatmaktadır. Tabii bu donanımdan yararlanmak, Kur'an mümini olma şartına bağlı bulunuyor. Dinini, Peygamber'e yalan isnat etmeyi meslek haline getirmiş 'hadis üreticiler'in tekeline vermiş olanlar bu Kur'ansal uyarıdan hiçbir hayır görmezler.

Kur'an, 'hadis' meselesinde şu mucize beyanları idrakimize ulaştırmıştır:

"Hadis/söz bakımından, Allah'tan daha sadık kim olabilir?" (Nisa, 87)

"Peki, bu Kur'an'dan sonra hangi hadise/söze iman ediyorlar?" (A'raf, 185; Mürselât, 50)

"Bu Kur'an, uydurulacak bir hadis/bir söz değildir; aksine o, önündekini tasdikleyici, her şeyi ayrıntılı kılıcıdır. İna-

nan bir topluluk için de bir kılavuz ve bir rahmettir." (Yûsuf, 111)

"İnsanlardan öylesi vardır ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak için hadis/laf eğlencesi satın alır ve onu alay konusu edinir. İşte böylelerine rezil edici bir azap vardır. Ayetlerimiz ona okunduğunda, böbürlenerek yüzünü çevirir. Sanki onları hiç işitmemiştir, sanki kulaklarında bir ağırlık vardır. İşte böylesini, korkunç bir azapla muştula." (Lokman, 6-7)

"İşte bunlar, Allah'ın ayetleridir ki, onları sana hak olarak okuyoruz. Hal böyle iken, Allah'tan ve onun ayetlerinden sonra hangi hadise/söze inanıyorlar?!" (Câsiye, 6)

"Eğer doğru sözlü iseler, onun benzeri bir hadis/söz getirsinler." (Tûr, 34)

Biraz önce söylediğimiz gibi, dinde ikinci kaynak nitelemesi, esasında **'amelî sünnet'**i ifade etmektedir. Nitekim, **İmamı Âzam**'ın ve onu takiben **İmamı Mâlik**'in sünnet anlayışı da budur. **İmamı Mâlik** sünnet konusunda sürekli ve ısrarlı izlenen amel ve sîreti esas alır, bunun dışındaki riayetleri, hadis de olsalar terk ederdi. Ve bu davranışını şöyle savunurdu:

"Benim için en sevimli hadis, Medine halkının üzerinde ittifak ettikleri fiilî gerçeklerdir." (Ebu Reyye, 14)

Bu noktayı değerlendiren ünlü usulcü **Şâtıbî** (ölm 790/1388), sünnetin son tahlilde Kur'an'a indirgenmesi gerektiğini söylemekte ve şu ayeti kanıt göstermektedir:

"Sana da bu zikiri/Kur'an'ı vahyettik ki, kendilerine indirileni insanlara açık seçik bildiresin de derin derin düşünebilsinler." (Nahl, 44)

Demek oluyor ki, Peygamber'in insanlara gerçeği ve dini açıklamak için başvuracağı **'açıklayıcı'** da Kur'an'dır. Bu halde, sünnetin esası da Kur'an'dadır. Bunun anlamı, başır her **"Peygamber dedi ki..."** getirilen sözün sünnet sayılma

olmayacaktır elbette. Bunun anlamı, sünnetin gerçekten sünnet olduğunun kıstas ve denetim kaynağının Kur'an olması gerektiğidir. Yani, sünnet ve hadis Kur'an'a vurulacaktır, Kur'an onlara değil. Ne yazık ki, İslam tarihi bunun tersini yaparak Kur'an'ı, sünnet diye ortaya konmuş malzemeye, özellikle hadis unvanlı sözlere uydurmaya çalışmış, böylece Peygamber'i Allah'ın hizmetinde kabul etmek yerine Allah'ı Peygamber'in hizmetinde göstermek gibi vahim bir şirk yoluna meyletmiştir.

İmamı Âzam, bu yıkıcı eğilime karşı çıkan en büyük muvahhitlerden biridir. O büyük muvahhit dahiyi, " Ümmet içinde fitne çıkarıyor, 'Peygamber'in sünnetini dışlıyor, sünnete aykırı davranıyor" diyerek şehit ettiler. Peki, Peygamber Ehlibeyti'ni ve İmamı Âzam'ı katleden o Emevînin yolundan yürümekte ısrar edenlerin derdi nedir? Bunu ne için yapıyorlar? Peygamber evladını katledip uydurma hadislerle dini Kur'an'ın elinden almaya kalkan Emevî despotlarının hatırı ve hatırası için.

İMAMI ÂZAM'IN MÜCADELESİ

Mezhepler fıkhının babası sayılan İmamı Âzam'ın hadisler konusunda manifesto sayılacak fikri bizzat kendisi tarafından şöyle ifade edilmiştir:

"Önüme getirilen söz gerçekten Peygamber'in sözü ise başım gözüm üstüne. Sahabîlere ait sözler arasında bir tercihte bulunuruz ama tamamını dışlamayız. Eğer söz, sahabeden sonrakilerin sözleri ise onunla bağlı kalmayız; kendi içtihadımızı kendimiz yaparız."

İmamı Âzam gündem yapıldığında akla gelen ilk mesele 'sünnet ve hadisler' meselesidir. Ebu Hanîfe ile ilgili en doyurucu eserlerden birini yazan Mısırlı bilgin Muhammed Ebu Zehre (olm. 1974), Büyük İmam'ın hadislerle ilgili fikir ve tavrının onun aleyhinde nasıl iftira konusu yapıldığını çok güzel anlatmıştır. Önce onu dinleyelim:

"Ebu Hanîfe, daha sağlığında sünnete muhalefetle itham olunmuştur. Ölümünden sonra onun değerini düşürmek isteyenlerin büyük bölümü de bu ithamı ileri sürenler olmuştur. Ebu Hanîfe bizzat kendisi bu töhmeti reddetmektedir." (Ebu Zehre, *Ebu Hanîfe*, 236-237)

Ebu Hanîfe, âhad haberleri (mütevâtır olmayan hadisleri), Kur'an'ın genel anlamlarını tahsiste (özelleştirmede) veya neshetmede (hükümden düşürmede) kullanmıyordu. Şöyle düşünüyordu:

"Bu rivayetler, nihayet zannî (sanıya dayalı) nakillerdir. Hz. Peygamber'in ağzından çıktıkları kesin değildir. Halbuki Kur'an ayetleri yakînî (kesin ve tartışmasız) beyanlardır. Kuvvetli delili zayıf delile tercih etmek mecburiyetindeyiz."

İmamı Âzam, işte bu gerekçeyle, mesela, "Fâtiha Suresi okunmadan namaz olmaz" anlamındaki hadis rivayetini Kur'an'ın, "Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun" ayetine aykırı bularak hüküm dışı tutmuştur. (Heytemî, *el-Hayrâtü'l-Hisân*, 147)

Bize göre, Kur'an'ın herhangi tür bir hadisle (velev ki mütevâtır olsun) neshedilebileceğini kabul etmek, Kur'an'ın tevhit ruhuna, uluhiyet ve peygamberlik anlayışına tamamen aykırıdır.

İmamı Âzam'ın, haberi vâhidin Kur'an'ı nesh ve tahsis edemeyeceğini, ancak mütevâtır ve meşhur hadislerin bunu yapabileceğini kabul ettiği söylenmektedir. Biz, İmam Âzam'ın böyle bir görüşü benimsemiş olmasını mümkün görmüyoruz; çünkü bu görüş, onun tarihe mal olmuş bütün mesjlarına, bütün icraatına aykırıdır.

Haberi vâhit, mütevâtır derecesine ulaşmayan hadisleri tümünün ortak adıdır. Mütevâtır hadis ise "Yalan söyleme üzere bir araya gelmeleri aklen ve tarihen mümkün olmayacak bir topluluk tarafından bildirilen sözdür."

İmamı Âzam'a göre, mütevatır hadisler sadece birkaç tanedir. Bunların da sadece bir tanesi hem lafzı hem de anlamı bakımından Hz. Peygamber'in ağzından çıktığı gibi nakledilmiştir. Diğer mütevâtır hadisler sadece anlam yönünden Peygamberimizin sözüdür. Mütevâtır hadislerin durumu bile bu iken, vâhit haber denen diğer hadislerin bağlayıcılığı nasıl kabul edilebilir?

İmamı Âzam vâhit haberleri fıkıh meselelerinde, özellikle ibadetler alanında elbette ki delil olarak kullanmıştır; ancak Kur'an'ı nesh ve tahsis etmede, bir de muamelât alanında bu tür hadislere itibar etmemiştir. Hemen ekleyelim ki, İmamı Âzam, ibadetlerin temizlik (taharet) ile ilgili kısımlarını da muamelât alanına ilişkin hükümlere bağlı tutmuştur. Yani orada da içtihat ve akıl yürütmeyi mümkün görmüştür.

İmamı Âzam, mütevâtır fiilî sünnete aykırı vâhit haberleri reddediyordu. Mesela, yağmur yağması için dua, fiilî sünnetin verileri arasındadır, ama yağmur yağması için namaz kılmak sadece vâhit haberle belirlenmiştir. İmamı Âzam, fiilî sunnetin bir verisi olan yağmur duasını sünnet olarak benimsiyor, ama vâhit habere dayanan 'yağmur yağsın diye namaz' (salâtü'l-istiska) rivayetine itibar etmiyor. Çünkü fiilî sünnette böyle bir namaz yoktur. Bir de, Kur'an ayetlerine dayalı bir kıyas yapma imkânının olduğu yerde vâhit haberi ikinci sıraya atmıştır. Yani Kur'an'la aklın birleştiği bir yerde, Peygamberimize nispeti mütevâtır olmayan rivayetleri devre dışı tutmuştur.

İmamı Âzam, sahabe sözlerininin kullanımını da kıyas ve re'yin işlemeyeceği taabbudî (ibadete ilişkin) alanlara özgülemiştir. Sahabenin tarihsel belgeye bağlı fiilerini ise ihtiyatla kullanmıştır. Yani o fiilerin tümünü 'dinsel hüküm'(nass) anlamında almamış, sadece bir kısmını teşvik veya sakındırma turunden kişisel tavırlar olarak değerlendirmiştir. Kendisinin de içinde bulunduğu tâbiûn kuşağının söz ve fiillerine ise hiçbir üstünlük tanımamış, "Onlar adamsa biz de adamız; ken-

dimiz içtihat ederiz" deyip noktayı koymuştur.

"Sahabe asrından başlayarak içtihat asırlarının sonuna kadar bütün fakîhler Kur'an'dan veya meşhur hadislerden aldıkları herhangi bir kurala ters düşen haberi vâhitleri bırakmışlar, onların Hz. Peygamber'e nispetini kabul etmemişlerdir."

"Hz. Âişe 'Ailesinin ağlaması yüzünden ölü azap görür' hadisini reddetmiştir. Çünkü Kur'an-ı Kerim 'Hiçkimse başkasının günahını yüklenmez' diye bir esas koymuştur. Keza 'Gözler Allah'ı kavrayamaz' ayetini esas alarak Hz. Peygamber'in rabbini gördüğü yolundaki rivayeti de reddetmiştir."

"Müçtehitler asrında Medine fakîhlerinin üstadı olan İmam Mâlik, temel esaslara aykırı düşen haberi vâhitleri reddederdi. 'Üzerinde oruç borcu olan bir kimse ölür ise mirasçısı ondan ötürü oruç tutar' hadisini reddetmiştir. Hadisle sabit olduğu halde genel esaslara dayanarak Şevval ayından 6 gün oruç tutmayı da yasaklamıştır. " (Ebu Zehre, *Ebu Hanîfe*, 249-250)

TEHLİKELİ BİR ŞİRK SÖYLEMİ: HADİSLERİN KUR'AN'I NESHİ

Kur'an'ın, hadisle hükümden düşürüleceğini kabul etmek, Allah'ın yetkisindeki bir şeyi beşerle paylaştırmaktır. Kur'an'ın defalarca belirttiği gibi, Hz. Peygamber, son tahlilde bir beşerdir. Cenabı Hakk'ın verdiği bir hükmü onun sözü nasıl devre dışı bırakabilir! Kur'an, bırakın hükümlerini devre dışı tutmayı, vahyedilene bir sözle müdahalenin bile peygamberin şahdamarının koparılmasıyla sonuçlanacak bir suç olduğunu bizzat Peygamber'e bildirmektedir.

"Eğer o peygamber bazı lafları bizim sözlerimiz diye ortaya sürseydi, yemin olsun, ondan sağ elini koparırdık. Sonra ondan can damarını mutlaka keserdik. Sizin hiçbiriniz on

siper de olamazdınız." (Hâkka, 44-47)

Gerçek şu ki, hadisçiler (ehlül-hadis) diye anılan ulema, Hz. Peygamber'e ve sünnete saygı adı altında, Hıristiyanların Hz. İsa'ya yaptıklarını yaparak dini Allah ile Peygamber arasında bölüştürmek anlamına gelecek işlere giriştiler. İslam'ın bütün ıstırabının kaynağı bu hatadır.

Bazı Hanefî âlimlerin de içlerinde olduğu gelenekçi fakîhlere göre, sünnetin, o arada hadislerin Kur'an'ı açıklaması (beyanı) üç şekilde olur:

1. Takrir Beyanı: Bundan maksat, sünnetin Kur'an ayetlerini pekiştirici bir beyan taşımasıdır. Bu beyan şekli, Kur'an'ın ruhuna ve taleplerine tamamen uygundur.

2. Tefsir Beyanı: Sünnetin, hadislerin Kur'an ayetlerini yorumlamasıdır. Bu da Kur'an'ın ruhuna ve taleplerine uygundur. Elbette ki kendisinin yorumlanmasını isteyen bir kitabı herkesten önce onu tebliğ eden Peygamber yorumlayacaktır. Yeter ki Peygamber'e nispet edilen söz gerçekten onun olsun.

3. Tebdil Beyanı: Sünnetin, hadislerin Kur'an ayetlerini değiştirmesi, hükümden düşürmesidir. Böyle bir anlayış ve iddia, Kur'an'ın onlarca ayetine, Kur'an'ın uluhiyet ve peygamberlik anlayışına tamamen aykırıdır; şirk şaibeli bir iddiadır.

'Beyan-ı tebdil' veya 'tebdil beyanı' ifadesi bile bir şirktir. Kur'an bir büyük mucize sergileyerek, bu 'tebdil' oyununun başına neler getireceğini (hem de tebdil kelimesini kullanarak) bakın nasıl ifşa ediyor:

"Allah'ın kelimelerinde değişme/değiştirme olmaz. İşte budur o büyük kurtuluş." (Yunus, 64)

"Allah'ın yaratışında/yarattığında değiştirme olamaz. Doğru ve eskimez din işte budur. Fakat insanların çokları bilmiyorlar." (Rum, 30)

Tebdil yapabilecek yetki ve güçte olana 'mübeddil' denir.

Kur'an, sadece tebdil sözcüğünü değil, bu **'mübeddil'** sözcüğünü de kullanarak, deminden beri bahsettiğimiz şirke sapma noktasına dikkat çekiyor. Kur'an, insanda şu vicdanı yaratmak istiyor: **Allah'ın kelamı ve tabiatın dengeleri söz konusu olduğunda, Allah dışında mübeddil aranamaz. Ararsanız felakete gidersiniz.** İşte açık seçik ayetler:

"Allah'ın kelimelerini tebdil edecek hiçbir kuvvet ve kişi yoktur." (En'am, 34)

Yine mübeddil kelimesinin kullanıldığı, ama meseleyi daha da pekiştirmek için **'tamamlama'** tabirinin de devreye sokulduğu bir ayette şöyle deniyor:

"Rabbinin sözü hem doğruluk hem de adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirecek hiçbir kuvvet ve kişi yoktur. En iyi işiten, en iyi bilendir O." (En'am, 115)

"Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku. O'nun kelimelerini değiştirecek hiçbir kuvvet ve kişi yoktur. O'nun dışında bir sığınak/bir dayanak asla bulamazsın." (Kehf, 27)

Bu ayette **'değiştirecek kişi ve kuvvet'** anlamında kullanılan kelime **'mübeddil'** kelimesidir. Eğer, Peygamber'in sözleri Allah'ın sözlerini, hâşâ, tebdil edebiliyorsa, Peygamber Allah'ın ortağı veya benzeri olacaktır. Böyle bir yetkinin peygamber tarafından kullanılabileceğine dair bir açıklama, hatta bir ima yoktur. Ama bunun tam tersini söyleyen yüzlerce ayet vardır.

Kur'an, kendine has mucize üslubuyla, Peygamber'in açıklama yetkisinin çerçevesini ve sınırını göstermiştir. Bu gösterime göre, Peygamber'in Kur'an'ı insanlara açıklaması yine Kur'an'la olacaktır. Şöyle diyor Kur'an:

"Sana bu zikiri/Kur'an'ı vahyettik ki, kendilerine indirileni insanlara açık seçik bildiresin de derin derin düşünebilsinler." (Nahl, 44)

Gözden kaçırılan veya halktan saklanan işte burasıdır. Yani Kur'an, Peygamber'e Kur'an hakkında istediği gibi yorum yapma yetkisi vermiyor. Yorum yapılacaktır ve bunu öncelikle Peygamber yapacaktır ama bunun nihaî sınırları yine Kur'an'la çizilecektir.

Kısacası, Kur'an, Peygamber'in açıklama yetkisini bile sınırlandırmıştır. Sınır, Kur'an'ın herhangi bir ayetini hükümden düşürme noktasıdır. Ahkâm (hukuk meseleleri) ayetlerinde yapılabilecek içtihat kavramını burada incelediğimiz mesele ile karıştırmayalım. O yetki ve onun kullanımı Kur'an tarafından verildiği yerlerde ve şartlarda kullanılır. Burada ele alınan mesele, bir otoritenin (bu Peygamber olabileceği gibi, bir konsil de olabilir), vahyin beyanlarını tebdil ve tağyire yetkili olup olmadığıdır. Mevcut Hıristiyanlıkta bu mümkündür; çünkü kilise teolojisinde vahiy bir kitapla değil, bir kişiyle temsil edilir. Bu kişi İsa'dır. Ama İslam'da vahiy bir kişiyle yani Peygamberle değil, bir kitapla yani Kur'an'la temsil edilir. Bu demektir ki, Hıristiyan teolojinin aksine, tebdil dönemi Kur'an vahyinin bitişiyle bitmiştir. Çünkü vahiy bitmiştir. Vahyin izni çerçevesinde yorum serbesttir ama tebdil serbest değildir.

Tevhidin omurga noktası, olmazsa olmaz noktası burasıdır. Bu varsa tevhit vardır, yoksa yoktur. Bu omurgayı zedeleyecek tavırları, 'Peygamber'e uyma, sünnete saygı' yaftaları altında saklayarak, örtülü bir kilise zihniyetini Kur'an tevhidinin üstüne çullamak onun bunun hatırı için görmezlikten gelinecek bir yıkım değildir. Bütün bunlardan sonra bazıları şu soruyu sorabilir: "Peygamber'i dışlayıp peygambersiz bir din mi icat edelim?" Cevap şudur:

"Hayır, hâşâ! Peygambersiz din, otomatik olarak Kur'an'sız bir din demektir. Ama Kur'anlı bir dinin Peygambersiz bir din olması söz konusu edilemez. Çünkü Peygamber Kur'an'ın içinde bütün boyutlarıyla vardır. Ama hadislerin içinde Kur'an bütün boyutlarıyla yoktur. Olamaz. Kur'an'ın

dışında Kur'an aranamaz. Siz dikkat edin de Peygambersiz bir din olmasın iddiası altında Kur'an'sız bir din icat etmeyin. Mesela, *Yeşil Kuşak İslamı, Ilımlı İslam* gibi."

Kur'anlı yani kitaplı bir din, Peygambersiz asla olmaz, ama tarih gösteriyor ki, peygamberli bir din her zaman kitaplı bir din değildir. Örnek, Hıristiyanlıktır. Gözümüzün önünde. İsa vardır ama ona vahyedilen İncil ortada yoktur. İncil, İsa'nın getirdikleri ile Pavlus'un mektupları arasında paylaştırılmıştır.

Pavlus teolojisinin kayma noktalarını nasıl tashih edeceksiniz? Bu tashihi ancak peygambere vahyedilen kitap yapar. Ama ortada, güvenilecek bir kitap yoktur. Çünkü 'Peygamberi yüceltmek' teranesiyle ortaya fırlayanlar, Kitap'ı tahrif edip işlevsel olmaktan çıkarmışlardır. Kitap'ı, kafalarına göre oluşturdukları 'Peygamber'i önde tutmak için tebdil ve tahrif etmişlerdir. Ne yazık ki, deminden beri eleştirdiğimiz anlayışlar, İslam'ın kaderini de Pavlus Hıristiyanlığı'nın kaderiyle aynı yola sokmaktalar.

Gerçek şudur ki, **'Hadisler Kur'an'ı neshedebilir' iddiası, kilise teolojisine Pavlus tarafından egemen kılınan anlayışın İslam'a aktarılmasından başka bir şey değildir.** Nitekim aynı teolojinin bir aktarımı da **'ulema icmaı'** adı altında gerçekleştirilmiştir. **"Ulemanın icmaı var"** dendiğinde akar sular duruyorsa, bunun anlamı, kilise teolojisindeki konsillere yüklenen yetki ve işlevin İslam içinde **'ulema'** adı verilen başka tip bir konsile yüklendiğidir.

HADİS VE HEZEYAN

İmamı Âzam, Peygamberimize isnadını aklen ve tarihen mümkün görmediği sözlere, rivayetçisi kim olursa olsun **'hezeyan'** derdi. Ne demektir bu? Önce şu temel gerçeği görelim:

Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer dönemlerinde toplanıp sonra tedvinlerinden vazgeçilen hadislerin sayısı beş yüz civarında iken, sonraları, hadislerin sayısı bir milyon civarına yüksel

miştir. Peygamber bu dünyadan ayrılmış olduğuna göre bu sözleri kim üretmiştir? Elbette ki iftiracılar, hikâyeciler, dönmeler, saltanat dincileri, 'müşrik inanmışlık içine girmeden iman edemeyenler'...

İmamı Âzam, 'hadis' yaftasıyla Hz. Peygamber'e isnat edilen yalanlara 'hezeyan' demiştir. Evet, bunların büyük kısmı, Peygamber'e iftira küstahlığına kalkanların hezeyanlarıdır. Islam Peygamberi'ne isnat edilen yalanlar hezeyan olmayacaksa hezeyan başka nedir? Gel gör ki, Büyük İmam'ın düşmanları onun bu sözünü, 'Peygamberimizin hadislerine hezeyan dedi' diyerek aleyhte propaganda malzemesi yapma düşüklüğüne gitmişlerdir. Düşmanları, İmamı Âzam'ı, önüne gelen her hadisi kaldırıp atmakla suçlamak için onun sözlerini kendi şeytanî tuzaklarına uygun hale getirmektedirler. İmam, bu hayâsız ithamlar karşısında tavrını hiç değiştirmeden sürekli şu cevabı vermiştir:

"Ben bu sakat rivayetleri getirenleri yalanlıyorum. Ama onları yalanlamam, Peygamberimizi yalanlamak değildir, onların yalancılığına karşı çıkmaktır. Benim bu tür sözlerim Hz. Peygamber'i, Kur'an'ı ve Hz. Peygamber'in Kur'an'a aykırı söz söylemeyeceğini tasdiktir. Eğer Hz. Peygamber Kur'an'a aykırı söz söylerse Allah ona şu ayetteki hükmünü uygular:

"Eğer bazı lafları bizim sözlerimiz diye ortaya sürseydi, yemin olsun, ondan sağ elini koparırdık. Sonra, ondan can damarını mutlaka keserdik. Sizin hiçbiriniz ona siper de olamazdınız." (Hâkka, 44-47)

"Allah'ın Elçisi Allah'ın kitabına aykırı söz söylemez; Allah'ın kitabına aykırı söz söyleyen Allah'ın Elçisi olmaz. Benim reddettiğim kişiler Kur'an'a aykırı sözleri hadis diye rivayet etmekteler. Tanrı Elçisi'nin duyduğumuz ve duymadığımız bütün sözleri başımız, gözümüz üstündedir. Ama biz, Allah Elçisi'nin Allah'ın emrettiği bir şeyi yasaklamadığına, yasakladığı bir şeyi de emretmeyeceğine inanmaktayız.

Tanrı Elçisi, bir şeyi Allah'ın nitelendirmesinin dışında bir nitelemeye de tâbi tutmaz. Onun, bütün işlerinde Allah'a uyma halinde olduğuna tanıklık ederiz. O, ne dinde kendinden bir şey icat eder ne de Allah'ın söylemediği bir sözü Allah'a isnat eder. İşte bu böyle olduğu içindir ki, Kur'an, 'Resul'e itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur' buyurmaktadır." (İmamı Âzam, *el-Âlim ve'l-Müteallim*, 32-33)

Resul'e itaat, ona isnat edilmiş yalanlara itaat değildir.

Emevî despotizminin uzantısı olan siyaset dinciliği, her devirde, kendisine özgü oyunlarla bu ikisini birbirine karıştırarak düşman olduğu insanları 'Peygamber'e itaatsizlik, Peygamber'i dışlamak' gibi ithamlarla suçlamaktadır. Siyaset dinciliğinin, eşsiz-benzersiz kötülüklerinin başında bu itham gelmektedir. **İnsanın düşebileceği en büyük günah işte bu iftiradır. Kur'an, iftiracıları 'ebedî lanet' ile lanetlemektedir.** (Nur, 23-25) Bizim başka bir şey söylememize gerek var mı?!

Dinci iftira ekipleri diyorlar ki, **"Ya bu yalanlara teslim olursunuz yahut da sizi Peygamber'i dışlamakla itham eder, başınızı derde sokarız."** İmanın belirleneceği yer dinciliğin bu imansız tuzağına teslim olmak veya olmamak noktasıdır; birkaç rekât namaz kılıp afra tafra satmak değil. Çünkü Kur'an'ın istediği **'imtihan edilmiş iman'** burada belirlenmektedir. O iman ya vardır yahut da yoktur.

Türk Bağımsızlık ve Aydınlanma Savaşı'nın İmamı Âzam' gibi gördüğümüz şair **Mehmet Akif Ersoy**, İmamı Âzam'ın uydurma hadisler için kullandığı **'hezeyan'** tabirini aynen kullanmıştır. Hem de daha ağırıyla. **Akif, hadis patentli uydurmaları 'herze' diye anmıştır.** Akif'in, hadis uydurmacılığın İslam'a ve insana vurduğu kahır darbesini anlatan ve bir ibadet şevkiyle okunması gereken mısraları şöyledir:

"O hali buldu ki cür'et "Yecûzu fitterğîb"
Karar-ı erzel-i fetva kesildi, ne garip,
Hadisi vaz'ediyorken sevap uman bile var,
Sevabı var imiş! Bir zaman gelir anlar!
Lisan-i pâk-i nebîden yalanlar uyduruyor,
Sıkılmadan da "Sevap işledim" deyip duruyor.
Düşünmedin mi girerken şeriatin kanına?
Cinayetin kalacak zanneder misin yanına?
Sevap ümit ediyor ha! Deyin ki namerde
"Sevabı sen göreceksin huzur-i mahşerde.
Tepende gezdirecek ra'd-i intikamını Hak,
Ki yıldırımları beyninde kaynayıp duracak.
Bugün fesadına kurban olan zavallıların,
Vebali boynuna yüklenmesin mi yoksa yarın?
Kolay mı ümmeti ıdlal edip sefil etmek,
Kolay mı dini hurafat içinde inletmek!
Niçin kitab-i ilahiyi payimal ettin?
Niçin şeriati murdar elinle kirlettin?
Herif! Şu millet-i masûmeden ne isterdin,
Ki doğru yol diye tuttun dalali gösterdin!" (Mehmet Akif, Safahat, Fatih Kürsüsünden bölümü, ikinci şiir)

İslam kültürünü ve Arapçayı bilen Akif, bu muhteşem şiirinde, uydurma hadislerle yapılan kötülüğün hem tahribini hem de nasıl gerçekleştirildiğini büyük bir isabetle önümüze koymuştur. Akif sadece kötü niyetli uydurmacıları değil, iyi niyete sığınarak uydurmacılık yapanları da ağır biçimde suçlamaktadır.

Hadis uydurmacılarının halkı kandırmak için kurala dönüştürdükleri namert söylem şudur: "Yecûzu fi't-Terğîb." Yani "Halkı iyiliğe, sevaba teşvik için hadis uydurmak caizdir." İyi niyetin en büyük kötülüğe âlet edilmesinin bundan daha yaman bir örneği olamaz. Akif, bu melunluğu işleyenlerin insanlık suçlarını nitelerken şu kelimeleri kullanıyor: Hayâsızlık, cinayet, namertlik, ümmeti dalâlete sevk etmek, dini hurafeler içinde inletmek, Allah'ın kitabının yerlerde

sürünmesine yol açmak, dinin kanına girmek, murdar elleriyle dini kirletmek, masum milleti aldatmak...Uydurmacılık cinayetine bir biçimde ortak olanların Akif'e göre, karşılaşacakları akıbet ise şudur: Yoldan çıkardıkları kitlelerin vebalini yüklenmek, Allah'ın alacağı intikamın kahrı altında ezilmek.

İyi niyetle hadis uydurulabilir fetvasını verenler, bu fetvayı geçerli kılmak için de hadisler uydurmuşlardır. İşte onlardan biri:

"Söylemediğim bir sözü bana nispet eden, benim gözlerimin önünde cehenneme girmeye hazırlansın. Sahabîler sordu: 'Ey Tanrı Elçisi! Biz hadisi tam duyduğumuz şekilde ezberleyemeyiz; bir harfi öne veya arkaya alırız, bir harf artırır, bir harf eksiltiriz.' Peygamber dedi ki, 'Benim söylemek istediğim o değil; benim söylemek istediğm şu: Kim beni veya İslam'ı kötülemek için bana söylemediğim bir sözü isnat ederse cehennemdeki koltuğuna hazırlansın." (Bu uydurmanın şeceresi için bk. Elbanî, *el-Ahâdîs ez-Zaîfa ve'l-Mevzûa*, 2/421-423, no: 994)

Elbanî bu sözün, insanları teşvik ve sakındırmak maksadıyla hadis uydurmayı caiz gören **Kerrâmiyye** fırkasının uydurduğu yalanlardan biri olarak gösteriyor.

Kerrâmiyye, Hicrî üçüncü yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bir itikadî mezheptir. Şunu da ekleyelim ki bu mezhebin kurucu kadroları, başlangıçta Hanefî mezhebine mensup insanlardı. İmamı Âzam'a nispet edilen Hanefîlik, bu kadrolar tarafından kim bilir hangi tahriflere uğratılıp önderi sayılan Büyük İmam'ın fikirlerinden uzaklaştırılmıştır! Ama ondan daha önemlisi şudur: Müslümanların inançlarıyla ilgili meseleleri kotaran bir ekolün hadis uydurmayı meşru, hatta makbul hale getirdiğini görüyoruz. Hz. Peygamber'e yalan isnat ettikleri için eleştirildiklerinde, Elbanî'nin de kaydettiğ gibi, şu cevabı verirlerdi:

"Biz Peygamber'in aleyhine yalan söylemiyoruz, lehin

söylüyoruz; önemli olan da bu!"

Kerrâmiyye gerçeğini dikkate alarak İslam adı altında Müslümanlara ezberletilen yalanların çerçevesini ve miktarını yeniden düşünmek gerekir. Bunu düşünürken, anılan mezhebin esas hareket alanının, Horasan ve Maveraunnehir gibi Türklerin yoğun yaşadıkları bölgeler olduğunu da akılda tutmalıyız. Nitekim, bu mezhebin Sâmânî ve Gaznevî hükümdarlarından destek gördüğünü, özellikle Gazneli Mahmut (ölm. 421/1030) ve babası Sebük Tegin tarafından himaye edildiğini bilmekteyiz.

Akif, bir hadis uzmanı olmamasına rağmen bütün bu sapıklıkları fark etmiş ve bir Kur'an mümini haysiyetiyle gerekli mücadelesini yapmıştır. Akif'e göre, hadis uyduranlar, sevap kazanmamış, tam aksine, Allah'ın intikamına çarpılmaya yol açacak bir zulüm işlemişlerdir. Yani niyetleri ne olursa olsun, 'Allah'ın düşmanı' olmuşlardır. Çünkü Allah, günah işleyenlere ceza eder ama intikam almak O'nun sadece düşmanlarına yönelttiği bir tavrıdır. Akif bunu elbette ki çok iyi biliyordu ve tam yerinde ifadeye koymuştur. Büyük şairin, o eşsiz dil ustalığı ile seçtiği kelimeler, uydurma hadis yıkımının açtığı felaketi anlatmada gerçekten 'tam isabet' tabirlerdir.

'EMEVÎ ŞEYTANI'NIN TAHRİBATI

'Emevî şeytanı' tabiri, Mısırlı düşünür Mahmut Ebu Reyye'nindir. Ebu Reyye, bu tabiri, büyük ihtimalle, Ebu Süfyan'ı niteleyen Âli İmran 175. ayetten almaktadır. O ayette, Ebu Süfyan, yardakçılarını kullanarak müminleri korkutmak isteyen bir 'şeytan' olarak tanıtılıyor:

"İşte size şeytan. O, kendi dostlarını korkutur/sizi dostlarıyla korkutur. Eğer inananlarsanız onlardan korkmayın, benden korkun!"

Bu yüzyılın en büyük muvahhit bilginlerinden biri olan Ebu Reyye bu tabiri, Emevîlerin hilafeti esas sahiplerinden gasp etmek için oynadıkları ve büyük kısmı uydurma hadislere dayalı

'dincilik' oyununu tanıtırken kullanmaktadır. Şöyle diyor:

"Araştırmacılar ve gerçekçi din uleması, rivayette hilecilik ve hadis uydurmanın üçüncü halife Osman yönetiminin son zamanlarında ve özellikle onun hayatını kaybetmesiyle sonlanan fitnenin ardından başladığında ittifak etmişlerdir. Hadis uydurma oyunları Ali'ye bîat edilmesinden sonra iyice şiddetlenip yayılmıştır. Müslümanlar Ali'ye bîatlarını tam bir şekilde tamamlayamadan Emevî şeytanı, halifeliği esas sahibinden gasp etmek ve onu bir Emevî kurumuna dönüştürmek için boynuzunu göstermiştir. Ne yazık ki bunda başarılı da olmuştur." (Ebu Reyye, *Adva'*, 91-92)

Konuyla ilgili bütün kaynaklar bize bildiriyor ki, din istismarı ve siyasal çıkar için hadis uydurma, din adına kıssalar icat etme musibetinin en hızlı temsilcisi, hatta kıssa uydurtma işinin öncüsü, **Emevî kralı Muaviye**'dir. Onun, özellikle İslam dışı krallığına başkent yaptığı ve en büyük fitnelerin merkezi haline getirdiği **Şam**'ı övmek maksadıyla uydurttuğu hadisler çok ünlüdür. **Muaviye**, Şam'ı öylesine yüceltici hadisler uydurtmuştur ki, bu fitne ocağı kent neredeyse Mekke ve Medine'den üstün gösterilmiştir. **Şam'la ilgili uydurmaların hemen hepsinin ravisi siyonist Ka'b ile onun çömezi ünlü yalancı Ebu Hureyre'dir.**

Muaviye, melanetlerini sergilediği Şam'ı takdis için hadi uydurtmakla kalmamış, baş düşmanı bildiği Hz. Ali'ye lane okutmayı meşru göstermek için de hadis uydurtma yolun gitmiştir. Ali'nin **Nehcü'l-Belağa**'sını şerh eden Mûtezile imamı **İbn Ebil-Hadîd** (ölm. 656/1258), bize bildiriyor ki, yin bir **Mûtezile** imamı olan **Ebu Cafer el-İskâfî** (ölm. 240/85 şöyle demiştir:

"Muaviye, Ali hakkında çirkin isnatlarda bulunmak üze sahabe ve tabiûndan iki ekip görevlendirdi. Bu ekiplere, he kesin karşı çıkamayacağı imkânlar ve bağışlar sağladı. Bu k şilerin sahabeden olanları arasında, **Ebu Hureyre, Amr bin Âs, Muğîre bin Şûbe** ve **Semüre bin Cündeb** (ölm. 60/680)

vardır." Tâbiûn ekibinde en önemli isim ise yine bir Emevîci olan Zührî'nin rivayet kaynağı sayılan Urve bin Zübeyr'dir. Urve'nin Âişe'ye dayandırdığı şu rivayetine bakmak bile nasıl bir 'Emevîci' olduğunu anlamaya yeter:

"Hz. Âişe demiştir ki, bir gün Hz. Peygamber'le oturuyorduk; o sırada Ali ve Abbas (Hz. Peygamber'in amcası) içeri girdiler. Hz. Peygamber onları görünce bana şöyle dedi: 'Ey Âişe! Şu ikisi var ya! Bu ikisi benim dinimin dışında bir din üzerine ölecekler. Cehennem ehlinden birilerine bakmak isteyenler işte bu ikisine baksın."

Çok hızlı bir Ali düşmanı olan Amr bin el-Âs ise hızlı bir Emevîci ve İmamı Âzam düşmanı olan Buharî tarafından da kayda geçirilen (bk. Buharî, kitabu'l-edeb) şu lanetli sözü hadis diye rivayet etmiştir: "Ebu Talib'in (Ali'nin babası ve Hz. Peygamber'in amcası) ailesi benim dostlarım değildir; benim dostum Allah ve müminlerin salihleridir." Ebu Hureyre ise Kûfe mescidine gidip kendisinin asla yalan söylemediğini, halkın onu yalancı diye damgalamasının doğru olmadığını anlatan bir nutuk çektikten sonra, şu melun sözü hadis diye rivayet etmiştir:

"Allah'ı tanık tutarak yemin ederim ki, Hz. Peygamber'in 'benden sonra çıkacak bid'at' dediği şeyi Ali çıkarmıştır."

Ali hakkındaki bu hayâsız yalan Muaviye'ye ulaştırıldığında Muaviye, Ebu Hureyre'yi para ile ödüllendirmiş, arkasından da onu Medine valiliğine getirmiştir.

İmamı Âzam bu Ebu Hureyre'ye çıkan hadisleri kabul etmiyordu. Yani tek rivayetçisi Ebu Hureyre olan hadisleri hükme esas almıyordu. (Ebu Reyye, el-Advâ', 180)

Semüre bin Cündeb'in yaptığı, bu yalancılıklara bile taş çıkartacak bir kötülüktür. Muaviye, bu kişiye, yüzbin dirhem gibi büyük bir para vaat ederek, Bakara Suresi 204-205. ayetlerin Ali hakkında indiğini söylemesini sağlamıştır. O iki ayet şunlardır:

"İnsanlardan öylesi vardır ki, onun dünya hayatına ilişkin sözü senin hoşuna gider ve o, kalbindekine Allah'ı tanık tutar. Oysaki o, düşmanların en yamanıdır. Yanından ayrıldığında/iş başına geçtiğinde yeryüzünde fesat çıkarmak, ekini ve nesli yok etmek için işe koyulur. Oysaki Allah, fesadı sevmez."

Semüre, bu iki ayetin Ali hakkında indiğini söylemek gibi dehşet verici yalanına bir alçak iddia daha eklemiştir. Demiştir ki, Bakara 207. ayet, Ali'yi şehit eden **İbn Mülcem** hakkında nazil oldu. O ayet şöyle:

"İnsanlardan öylesi de vardır ki, benliğini Allah'ın hoşnutluğunu elde etmek için satar."

Demek ki, **Semüre** zalimine göre, Allah, kitabında, Hz. Ali'yi katleden bir teröristi övmekte ve ödüllendirmektedir. Olayın bundan sonrası çok daha dehşet vericidir: **Semüre** istenen yalanı uydurup yayınca doğruca Muaviye'ye gitti Muaviye ona bin dirhem ödül verdi; Semüre kabul etmedi İki bin verdi, onu da kabul etmedi, üç bin verdi, onu da ka bul etmedi. Sonunda dört bin dirhem verince o da kabul edi sustu. (İbn Ebil Hadîd, ***Şerhu Nehcü'l-Belâğa***, 1/358-361 Seyyid Murteza el-Askerî, ***Ahâdîsu Ummi'l-Mü'minîn Âişe*** 1/374-375)

Tarihçi **Taberî**, Hicrî 50. yıl olaylarını anlattığı bölümd bu Semüre'nin, Emevîler lehine ne kadar insanı katlettiği bize söylemektedir. Emevîlerin has adamlarından **Ziyad b Ebîh**'in bir süre vekâleten valiliğe getirdiği Semüre, Basra Kûfe valilikleri sırasında Emevîlerin düşman bildiği sekiz b insanı öldürmüştür.

Ziyad, Semüre'nin vekil valiliği sırasında ölünce, Mua ye, asil vali olmayı bekleyen Semüre'yi vali yapmadığı gi vekâleten yürüttüğü Basra valiliğinden de azletti. Azil l beri üzerine Semüre'nin söylediği söz, tarihin bütün **'zal yardakçıları**'nın kişilik yapısını ve Müslümanların nasıl al

tıldığını, bugünkü Müslümanlar içinden Haçlılarla işbirliği yapanların tarihî atalarının kimler olduğunu anlatması bakımından muhteşem bir ibret tablosudur. Azil haberini alan Semüre şöyle diyor:

"Allah Muaviye'ye lanet etsin! Eğer ben, Muaviye'ye itaat ettiğim kadar Allah'a itaat etseydim bana ebediyyen azap etmezdi." (Taberî, *Tarih*, 53. yıl olaylar; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/195; Askerî, *Âişe*, 1/376)

Kaynaklar, bu Semüre hakkında Hz. Peygamber'in mucize bir ihbarını bize ulaştırmaktadır. Hz. Peygamber, Semüre'nin de içlerinde bulunduğu birkaç kişilik bir sahabe grubu için şöyle demiştir:

"Bunların en son öleni cehenneme gidecektir."

O grup içindekilerin en son öleninin Semüre olduğu kaynaklarda haber verilmektedir. (Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 13/185)

Emevîler lehine hadis uydurmanın öncülerinden bir diğeri olan **Muğîre bin Şu'be**'ye gelince, bu adam Kûfe'de yedi yıla aşkın bir süre valilik yaptı. Bu valiliğinin en öne çıkmış icraatı, Hz. Ali'ye mihrap ve minberlerden lanet okutması oldu. Bu **Muğîre**, bir gün, Ali'ye sevgisiyle bilinen Sa'sa'a bin Sûhan el-Abdî'yi yanına çağırıp şu dehşet verici nasihati yaptı:

"Seni uyarıyorum. Sakın bana Osman hakkında bir eleştiri yaptığın bildirilmesin, sakın bana Ali'yi açıkça övdüğün de bildirilmesin. Ali'nin üstünlükleriyle ilgili benim bildiklerim senin bildiklerinden çok fazladır. Fakat bugün onu istemeyen bir saltanatın hükmü altındayız. Ali'yi kötülemek üzere bu makamlara getirildik. Bildiğimiz birçok şeyi, bu saltanat rahatsız olmasın diye takıyye yaparak saklamak zorundayız. Eğer Ali'nin üstünlüklerini anlatmak istiyorsan bunu evinin içinde, dostların arasında yap. Ama sakın camide, halk arasında yapma. Çünkü bizi buraya atayan halife böyle bir şeyi asla tahammülle karşılamaz, bu konuda asla mazeret kabul

etmez." (Taberî, *Tarih*, 6/108: 43. yıl olayları; Askerî, *Âişe*, 1/376)

HADİS UYDURUCULARIN HZ. ALİ'YE DÜŞMANLIKLARI

Ziyad bin Ebîh, Muaviye'ye jurnalleyeceği insanları şöyle damgalıyordu: "Ali'nin dinindendir." Muaviye'nin bu durumda standart cevabı şuydu:

"Ali'nin dini üzere olanları katledin."

Bugünün emperyalizmle işbirlikçi dincileri de aynen Muaviye gibi, kendilerine ters yorumlar yapan din bilginlerini 'yeni bir din kurmak' ithamıyla karalamaktadırlar. Şu bir gerçek ki, Emevî damarının emperyalizmle işbirliğini 'siyaset' bilen çocukları, İslam mirası içinde yüzlerle ifade edilen görüşlerden sadece onların benimsediği görüşü övmeniz halinde size Müslüman demektedirler. Onların görüşlerine aykırı herhangi bir görüşü temsil etmeniz halinde, bu görüş isterse açık bir Kur'an ayetine dayansın, sizi 'reform yaparak yeni bir din kurmak'la itham etme vicdansızlığına anında tenezzül etmektedirler.

Muaviye, "Ali'nin dinindendir" damgasını vurduğu veya vurdurduğu kişileri bazen, diri diri gömdürerek öldürtüyordu. Mesela, Hz. Ali'ye dostluğuyla ünlü büyük sahabî **Huc bin Adî** (ölm. 51/671) ve **el-Has'amî, Muaviye tarafından bu şekilde öldürülmüştür.** Bu tür idamların ardından öldürülenlere **müsle** yapılıyordu. **Müsle,** Cahiliye Araplarının, düşmanlarını öldürdükten sonra onların gözlerini, burnunu, kulaklarını, dudaklarını vs. keserek hınçlarını dindirmelerine denir. Bu cahiliye âdetinde en büyük şöhret **Muaviye'nin annesi Hind'indir.** Hind, **Uhud** savaşında pusu kurdurup öldürttüğü Peygamber amcası **Hamza**'nın göğsünü yardırıp ciğerlerini çıkartmış, ağzına alıp çiğnemiştir. Hind, ayrıca Hamza'nın kulaklarını, gözlerini, burnunu kestirip bir tele dizerek gerdanlık yapıp Mekke putperestlerinin kodamanlarına hedi

tıldığını, bugünkü Müslümanlar içinden Haçlılarla işbirliği yapanların tarihî atalarının kimler olduğunu anlatması bakımından muhteşem bir ibret tablosudur. Azil haberini alan Semüre şöyle diyor:

"Allah Muaviye'ye lanet etsin! Eğer ben, Muaviye'ye itaat ettiğim kadar Allah'a itaat etseydim bana ebediyyen azap etmezdi." (Taberî, *Tarih*, 53. yıl olaylar; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/195; Askerî, *Âişe*, 1/376)

Kaynaklar, bu Semüre hakkında Hz. Peygamber'in mucize bir ihbarını bize ulaştırmaktadır. Hz. Peygamber, Semüre'nin de içlerinde bulunduğu birkaç kişilik bir sahabe grubu için şöyle demiştir:

"Bunların en son öleni cehenneme gidecektir."

O grup içindekilerin en son öleninin Semüre olduğu kaynaklarda haber verilmektedir. (Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 13/185)

Emevîler lehine hadis uydurmanın öncülerinden bir diğeri olan Muğîre bin Şu'be'ye gelince, bu adam Kûfe'de yedi yılı aşkın bir süre valilik yaptı. Bu valiliğinin en öne çıkmış icraatı, Hz. Ali'ye mihrap ve minberlerden lanet okutması oldu. Bu Muğîre, bir gün, Ali'ye sevgisiyle bilinen Sa'sa'a bin Sûhan el-Abdî'yi yanına çağırıp şu dehşet verici nasihati yaptı:

"Seni uyarıyorum. Sakın bana Osman hakkında bir eleştiri yaptığın bildirilmesin, sakın bana Ali'yi açıkça övdüğün de bildirilmesin. Ali'nin üstünlükleriyle ilgili benim bildiklerim senin bildiklerinden çok fazladır. Fakat bugün onu istemeyen bir saltanatın hükmü altındayız. Ali'yi kötülemek üzere bu makamlara getirildik. Bildiğimiz birçok şeyi, bu saltanat rahatsız olmasın diye takıyye yaparak saklamak zorundayız. Eğer Ali'nin üstünlüklerini anlatmak istiyorsan bunu evinin içinde, dostların arasında yap. Ama sakın camide, halk arasında yapma. Çünkü bizi buraya atayan halife böyle bir şeyi asla tahammülle karşılamaz, bu konuda asla mazeret kabul

etmez." (Taberî, *Tarih*, 6/108: 43. yıl olayları; Askerî, *Âişe*, 1/376)

HADİS UYDURUCULARIN HZ. ALİ'YE DÜŞMANLIKLARI

Ziyad bin Ebîh, Muaviye'ye jurnalleyeceği insanları şöyle damgalıyordu: "Ali'nin dinindendir." Muaviye'nin bu durumda standart cevabı şuydu:

"Ali'nin dini üzere olanları katledin."

Bugünün emperyalizmle işbirlikçi dincileri de aynen Muaviye gibi, kendilerine ters yorumlar yapan din bilginlerini 'yeni bir din kurmak' ithamıyla karalamaktadırlar. Şu bir gerçek ki, Emevî damarının emperyalizmle işbirliğini 'siyaset' bilen çocukları, İslam mirası içinde yüzlerle ifade edilen görüşlerden sadece onların benimsediği görüşü övmeniz halinde size Müslüman demektedirler. Onların görüşlerine aykırı herhangi bir görüşü temsil etmeniz halinde, bu görüş isterse açık bir Kur'an ayetine dayansın, sizi 'reform yaparak yeni bir din kurmak'la itham etme vicdansızlığına anında tenezzül etmektedirler.

Muaviye, "Ali'nin dinindendir" damgasını vurduğu veya vurdurduğu kişileri bazen, diri diri gömdürerek öldürtüyordu. Mesela, Hz. Ali'ye dostluğuyla ünlü büyük sahabî Hucı bin Adî (ölm. 51/671) ve el-Has'amî, Muaviye tarafından bı şekilde öldürülmüştür. Bu tür idamların ardından öldürülen lere müsle yapılıyordu. Müsle, Cahiliye Araplarının, düşman larını öldürdükten sonra onların gözlerini, burnunu, kulak larını, dudaklarını vs. keserek hınçlarını dindirmelerine de nir. Bu cahiliye âdetinde en büyük şöhret Muaviye'nin anne Hind'indir. Hind, Uhud savaşında pusu kurdurup öldürttüğ Peygamber amcası Hamza'nın göğsünü yardırıp ciğerleri çıkartmış, ağzına alıp çiğnemiştir. Hind, ayrıca Hamza'n kulaklarını, gözlerini, burnunu kestirip bir tele dizerek ge danlık yapıp Mekke putperestlerinin kodamanlarına hedi

olarak götürmüştür. Sahabe nesli, Muaviye'yi, annesi Hind'in bu müsleciliği yüzünden **'İbnü Âkilet'il Ekbâd'** (ciğer çiğneyen karının oğlu) diye anardı.

Şam'ın Muaviye'ce uydurtulan hadislerle yüceltildiği sırada, Ebu Hureyre tarafından **'cehennem kenti'** gösterilen yerlerden biri de **Kostantiniyye** yani İstanbul'du. Ne ilginçtir ki, aynı İstanbul, Muaviye'nin oğlu Yezid'in komutasında kuşatıldığında Emevîler adına hadis uydurma uzmanları hiç vakit kaybetmeden şu uydurmayı piyasaya sürmüşlerdir:

"Kostantıniyye elbette fetholunacaktır; ne güzel komutandır onu fethedecek komutan ve ne güzel ordudur onu fethedecek ordu!"

Muaviye, **'Şam Abdalları'** hadisini de uydurtmuş ve bu fitne kentini bir tür **'Evliya kenti'** ilan ettirmiştir. Aynı sıralarda, kendisinin **'Peygamber'in vahiy kâtipleri arasında yer aldığı'** yolundaki büyük iftirayı da yaymıştır. Halbu ki o, sözde Müslüman olduğu sırada vahiy zaten bitmişti. Neyin kâtipliğini yapacaktı?! Gerçek olan şu ki, **"Muaviye ne vahiy kâtipleri arasında yer almıştır ne de Kur'an'dan bir tek kelime yazmıştır."** (Geniş bilgi için bk. Ebu Reyye, 97-104)

İslam'ın ilk terörist mezhebi olan ve Hz. Ali'yi de öldüren **Haricî** mezhebinden ayrılıp tövbe etmiş bir zat şöyle konuşuyor:

"Bu hadisler din haline getirildi; o halde dininizi kimden aldığınıza dikkat edin. Biz bir zamanlar, işimize gelen bir söz bulduğumuzda onu hemen hadis yapıverirdik." (Ebu Reyye, 110)

Hadis tarihçisi **İbn Hacer el-Askalânî** (ölm. 852/1448), eseri ***Fethu'l-Bârî***'de (bk. 1/161) şu uyarıyı yapıyor:

"Cahil takımdan bazıları öyle bir aldanışa saplandılar ki, dinde özendirme veya sakındırma adı altında hadisler uydurdular ve savunmasını da şöyle yaptılar: 'Biz bunları yaparken

Peygamber'e yalan isnat etmiyoruz; onun şeriatini güçlendiriyoruz." (Benzeri uydurmacılık gerekçeleri için bk. Ebu Reyye, 11-112)

Hammâd bin Zeyd (ölm. 179/795), olup bitenleri şu cümle ile özetliyor:

"Sapıklar, Hz. Peygamber'e isnat ederek 12 bin hadis uydurdular." (Ebu Reyye, 117)

Hadis uydurmada kullanılan şeytanî yollar ikidir:

1. Doğrudan doğruya Peygamber'e yalan isnat etmek. Yahudi dönmeleri Ka'b ve arkadaşlarının yolu buydu.

2. Sahabîleri, özellikle eleştiri üstü tutulanlarını aracı yaparak rivayette bulunmak.

Bu ikinci yol, özellikle **Hz. Âişe** için kullanılmıştır. Âişe, sahabenin bilgin ve fakîh şahsiyetlerinden biridir. Onun rivayetiymiş gibi gösterilen uydurmalar, kolay kolay eleştirilemez, eleştirilememiştir. Uydurmacılar bu yolu iyi kullanmışlardır. Ve bakıyoruz, Hz. Âişe'yi, 'en çok hadis rivayet edenler' (**el-Müksirûn**) arasında gösteriyorlar. Oysaki ona rivayet ettirilen hadislerin büyük bir kısmı onun hadis konusundaki ölçülerine asla uymamaktadır. Nitekim, üzerinde olduğumuz konunun büyük otoritelerinden biri olan çağdaş Iraklı bilgin **Seyyid Murtaza el-Askerî**, bu noktaya temas etmekte ve ilk iki halife döneminde Âişe'ye isnat edilen hadis sayısının ancak onlarla ifade edilebileceğini söylemektedir. (Askerî, Âişe, 103) Rivayeti Hz. Âişe'ye nispet edilen hadislerin yüzlere varması sonraki zamanlarda oynanan oyunun bir eseridir.

'HADİS EĞLENCESİ' VE BİR KUR'AN MUCİZESİ

'Hadis eğlencesi' (lehve'l-hadîs) deyimi, Kur'an'ın Lokman Suresi 6. ayetinden alınmış ve deyimin özünü oluşturduğu için **'hadis'** kelimesi terim anlamıyla aynen korunmuştur.

Anılan surenin 6 ve 7. ayetleri, hadis eğlencesi satın alarak

insanları hiçbir ilme dayanmaksızın Allah'ın yolundan saptırıp dini alay konusu haline getirenleri korkunç bir sonun beklediğini duyurmaktadır:

"İnsanlardan öylesi vardır ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak için hadis/laf eğlencesi satın alır ve onu alay konusu edinir. İşte böylelerine rezil edici bir azap vardır. Ayetlerimiz ona okunduğunda, böbürlenerek yüzünü çevirir. Sanki onları hiç işitmemiştir, sanki kulaklarında bir ağırlık vardır. İşte böylesini, korkunç bir azapla muştula."

Bu ayetlerin sergilediği ürpertici haberi iyi kavramak için Yusuf Suresi'nin son ayetini de dikkate almak gerekiyor. Kur'an orada, kendisiyle ilgili mucize bir tespit yapmaktadır:

"Bu Kur'an, uydurulan bir hadis değildir. Tam aksine o, kendinden önceki vahyin bir tasdiki, her şeyin bir ayrıntılandırılması, iman sahiplerine bir kılavuz ve bir rahmettir." (Yusuf, 111; ayrıca bk. Yunus, 37)

Kur'an, yine hadis kelimesini kullanarak, iki yerde de şunu soruyor:

'Kur'an'dan sonra hangi hadise iman ediyorlar?" (A'raf, 185; Mürselât, 50)

Görülüyor ki Kur'an, kendisinin başına dert açacak, uydurma hadisler yıkımına dikkat çekerek bağlılarını mucize bir ihtarla uyarmıştır. Kur'an dininin başına en büyük sıkıntılar, ilk günden itibaren hep bu uydurulmuş hadisler yüzünden gelmiştir. Bu uydurulmuş sözlerdir ki, Allah'ın **'kuşkusuz, çelişmesiz, aydınlık, apaçık, ayrıntılı'** dinini, tutarsızlıkların, çelişmelerin, tartışmaların kümelendiği bir kaosa çevirmiş ve Kur'an'a giden yolu dikenlemiştir.

Hadis uydurma sürecinin başlamasıyla Kur'an dininin bir hurafe talanına maruz kalacağını ilk fark eden ve bu yolu şuurlu bir biçimde tıkayan ilk büyük muvahhit, **Halife Ömer** olmuştur. Son araştırmalar, onun öldürülmesinde bu tavrı-

nın da etkili olduğunu ciddî biçimde düşündüren belgeler ortaya çıkardı.

Hz. Ömer, tutumunun gerekçesini şöyle özetliyordu:

"Allah'ın kitabı yanında din kaynağına vücut veremeyiz; böyle bir şey, eski ümmetlerin başına geleni bizim de başımıza getirir ve Kur'an'dan koparız. Allah'ın kitabı dışındaki kitaplar, Peygamberimize isnat edilen sözlerden de oluşsa yok edilmelidir."

Ve Ömer, valilerine genelge göndererek, bu tip kitapların tümünü imha ettirmiştir. **İmamı Âzam** (ölm. 150/767) ise şu ilkeyi esas almıştır:

"Kur'an'a ters düşen hiçbir söz, Hz. Peygamber'in ağzından çıkmış olamaz."

Büyük İmam'ın bu tavrı, onun küfürle itham edilmesine bile sebep olmuş ve devrinin bazı fakîhleri tarafından 'İslam'ı tahrip etmekle suçlanmıştır. Ne ilginçtir ki, **İmamı Âzam'a** cephe alanlar listesinde önemli isimlerden biri de **Kütübi Sitte** (hadisleri toplayan kitapların en ünlü 6 tanesi) müelliflerinin en ünlüsü Buharî'dir. İmamı Âzam'dan 106 yıl sonra ölmüş bulunan **Buharî,** İmamı Âzam için 'güvenilmez adam' diyor ve dolaylı ifadelerle, büyük imamın kâfir olduğunu iddi ediyor. (Ayrıntılar ve kaynaklar için bizim ***İmamı Âzam*** eserimize bakılabilir).

"İmamı Âzam güvenilmez ise Buharî neden ve nasıl güvenilir oluyor?" diye sorulmamıştır.

Halife Ömer ve İmamı Âzam'ın tavrını izleyen birçok bilgin gelip geçti. Ne yazık ki, uydurmacılık karanlığı onların tuttukları ışığı etkisiz kıldığı için, kitleler Kur'an'la bir türlü kucaklaşamadılar. Ve Müslümanların başına ne geldiyse bu yüzden geldi.

Hz. Ömer'in hadisler meselesindeki tavrını tarihsel bir gerçek olarak bilmekteyiz. Yüce halifenin bu tavrınının uy-

durmacılar için yarattığı tedirginliği aşmak için yine hadis uydurma yoluna gidilmiştir. Hadis diye pazarlanan şu hezeyana bakın:

"Allahım! Benden sonra gelen halifelerime rahmet eyle! Onlar benim hadislerimi ve sünnetimi rivayet ederler ve onları halka belletip öğretirler." (Elbanî, ***el-Ahâdîs ez-Zaîfa ve'l-Mevzûa,*** 2/247, no: 854)

Tarihî hakikat bu uydurmada söylenenin tam tersidir. Halifelerin en dirayetlisi, en muvahhidi bu söylenenin tam aksini yapmış, Kur'an dışında herhangi bir söz kümesinin, hadisler bile olsa, din kaynağı yapılmasını Ehlikitap sapıklığına dönüş olarak nitelemiştir.

'Yüzyılımızın Hadis Allâmesi' unvanıyla anılan Nâsıruddin el-Elbânî (ölm. 1999) bu sözü tanıtırken bunun sadece uydurmalığını belirtmekle kalmamış, onu 'batıl' olarak nitelemiş ve bu nitelemenin tarihsel belgelerini de önümüze koymuştur. (bk. Elbanî, anılan eser, 2/247-249)

Uydurma hadislerin İslam'a musallat ettiği sıkıntının büyüklüğünü çağımızda en gür sesle haykıran ilk düşünür, Mısırlı müfessir **Muhammed Abdüh** (ölm.1905) ve mesai arkadaşları oldu. Dini, uydurma hadislerin vücut verdiği hurafe tufanından selamete çıkarmanın tek yolunu, kayıtsız-şartsız Kur'an'a dönüş olarak belirleyen **Abdüh**, ***'Fâtiha Suresi Tefsiri***'nde şöyle diyor:

"Müslümanların bu asırda Kur'an'dan başka imamları yoktur... Ezher'de okutulanlar ve benzeri kitaplar var olduğu sürece bu ümmet ayağa kalkamaz. Ümmeti ayağa kaldıracak ruh, ilk dönemde hâkim olan Kur'an ruhudur. Kur'an'ın dışında her şey, Kur'an'ı bilmek ve onu yaşamakla aramıza konmuş engeldir... Zihinlerimizdekileri işe karıştırmadan inancımızı Allah'ın Kitabı'na sunduğumuzda sapıtıp sapıtmadığımız ortaya çıkacaktır... İslamiyet, mensuplarının uydurduğu hurafeler ve aşırı gidenlerin bulaştırdıkları yalanlar ka-

dar büyük bir musıbete maruz kalmamıştır. Bunlar, Müslümanların akıllarını fesada uğratmış, yabancıların da İslam'ın temelleri üzerinde kötü düşünmelerine yol açmıştır."

Hadis meselesinde çıkış yolunun esası şudur: Hadis diye rivayet edilen söz, akla ve Kur'an'a uygun olacak. Değilse onu Peygamber'in sözü kabul etmek akla da Kur'an'a da karşı çıkmak demektir. Hadisçilerin önümüze yığdıkları kişiler zinciri (sened) hiçbir bağlayıcılık taşımaz. O senetler üzerinde nasıl oynandığı, nasıl düzenbazlıklar sergilendiği, hadis konusuyla uğraşanların malumudur. Bu oyunların labirentine girerek neyi ispatlmanın peşinde olacağız. Söz akla ve Kur'an'a aykırı ise o senetler ne anlam ifade edebilir? Onları anlamlı bulmakta ısrar ederek Hz. Peygamber'i akla ve Kur'an'a aykırılığa âlet mi edeceğiz? Uydurmacılar, bu sened tezgâhçılığının bir gün sırıtacağını, deşifre edileceğini bildikleri için daha baştan tedbir almışlardır. Uydurmaları arasına şu hezeyanı da koymuşlardır:

"Hadis yazdığınız zaman onu kişiler zinciri ele yazın. Eğer söz doğru ise sevabına siz de katılırsınız; doğru değilse günah, kişiler zincirinde yer alanların olur." (Uydurma için bk. Elbanî, el-Ahâdîs ez-Zaîfa ve'l-Mevzûa, 2/225, no: 822)

Yani siz hadis uydurmaya devam edin. Yalanınız tutarsa kazançlı olursunuz, tutmazsa, suçu, isnatta kullandığınız kişilere yükler işin içinden sıfır günahla çıkarsınız. Kendi sözlerinin yazılmasına ısrarla karşı çıkmış, yazılan sözlerinin tümünün imha edilmesini emretmiş bir Peygamber'e isnat edilen şu hezeyana bakın! Bu söz, bir peygamber sözü olmaktan çok, İstanbul Sirkeci'nin arka sokaklarında üç kâğıt açan kapkaççıların lakırdılarına benziyor. İmamı Âzam bu tür sözlere **'hezeyan'** diyordu ve Emevîlerin uşaklığını yapan sözde ulema da onu **"Peygamber'in hadislerine hezeyan diyor"** diye suçluyordu. Hiç utanıp arlanmadan...

ELBANÎ'NİN ORTAYA KOYDUĞU TABLO

Hadisler konusunda son birkaç yüzyılın en hacimli ve dirayetli çalışmasını yapan din âlimi, Arnavut asıllı bir Arap olan **Nâsıruddin el-Elbanî** (ölm. 1999) oldu. Yaklaşık yarım asırlık bir çalışmayla vücuda getirdiği eser, genel adıyla '**el-Ahâdîs**' olarak bilinir. Toplamda büyük boy, hacimli 28 ciltten oluşan bu anıt eser iki kısma ayrılmıştır:

1. es-Sahîha,

2. ez-Zaîfa ve'l-Mevzûa.

11 ciltten oluşan birinci kısımda sahih yani güvenilebilecek hadisler, bütün senetleri, şecereleri, hakkında söylenenler kayda geçirilerek ele alınmıştır. Bu kısımda tespiti yapılan hadislerin toplam sayısı 4035'tir.

17 ciltten oluşan **ez-Zaîfa** kısmında ise uydurma hadisler aynı yöntem ve titizlikle kayda geçirilmiştir. Bunlar ya açık uydurmadır, ya İslam'a açıkça aykırı olduğu için reddedilmesi gereken sözlerdir veya rivayetçileri bakımından güven vermeyecek rivayetlerdir. Bu kısımda ele alınan hadis sayısı, 7162'dir. Yani 'güvenilir' diye nitelenebilecek sözlerin iki katı.

Elbanî'nin bu tespiti, Müslümanlara bel'etilen yalanlar tablosunu göstermesi bakımından çok önemlidir ve tarihsel bir değere sahiptir. Ancak şunu da ilave etmeliyiz:

Elbanî'nin güven kıstası, rivayetlerin senetlerinin (rivayetçi kişiler zincirinin) durumudur. Elbanî, bir hadis eğer senedi bakımından 'güvenilir' notu alacak durumda ise onu akıl ve Kur'an'a aykırılık yüzünden 'güvenilmez' ilan etmemiştir.

İmamı Âzam'la başlayan ama sonraki zamanlarda durdurulan **'akıl ve Kur'an'a uygunluk kıstası'** işletilirse, Elbanî'nin 'güvenilir' damgalı rakamının en az yarısı gider. Geriye kalan iki bin civarındaki sözün de akla ve Kur'an'a aykırı olmadığı için tutulanlarının önemli bir kısmı da sırf bu aykırılığa çarpmaması yüzünden 'hadis' unvanı almış olacaktır; mütevâtır

olduğu için değil. Kısacası senet, Kur'an ve akıl kıstasları tam uygulandığında geriye kalacak rakam, ilk iki halife döneminde tedavül eden hadis sayısıdır ki o da beş yüz civarıdır.

Hz. Ömer'in, hilafeti zamanında bütün hadisleri toplatıp yaktığı gerçeği de dikkate alınırsa 'güvenilir' hadis sayısı beş yüz civarını aşamaz. Tarihin, aklın, Kur'an'ın ve hepsinden önemlisi, Hz. Muhammed'in bu konuyla ilgili tutumu bizi bu sonuçtan başka bir yere götürmez.

Geriye kalıyor iman veya inat... İsteyen ezberletilenleri kabulde inat ve ısrarını sürdürür, isteyen Kur'an ve aklın dediğini imanına esas alır...

OKUMANIN TEMEL İBADET OLARAK ÖNE ÇIKARILMASI

"Oku!" emri Kur'an'ın hem ilk ilk emridir hem de ilk ve temel ibadeti. Temel ibadetin namaz olduğu yolundaki iddia ve düzenleme Kur'an'a ve İslam'a iftiradır. İlk emir olarak "Oku" emri mutlaktır; hem Kur'an kitabını hem de evren ve insan kitaplarını okumayı gerektirir. Daha özel ve ibadet anlamında okumak ise ayrıca ve 'emir' kelimesi kullanılarak buyruklaştırılmıştır ki işte bu, İslam'ın temel ibadetinin 'Kur'an okumak' olduğunu tartışmasız biçimde ortaya koyar. Daha anlaşılır konuşalım:

TEMEL EMRİN VE TEMEL İBADETİN ÜSTÜ NASIL ÖRTÜLDÜ?

Neml Suresi 92. ayet, imandan sonraki temel şartın Kur'an okumak olduğunu bildiriyor. Yani **Kur'an okumak bırakın 'İslam'ın şartlarını, imanın şartalarının da ikincisidir.** Kur'an'ın indiği benlik olan Son Peygamber'e şunu söylemesi emrediliyor:

"Ben, müslümanlardan olmakla emrolundum. Ve Kur'an'ı okumakla emrolundum. Artık kim yola gelirse kendi nefsi için gelir. Sapmışa gelince, böylesine de ki, 'Ben uyarıcılardan biriyim. Hepsi bu!"

'Müslüman olmakla emrolunmak' ifadesinin imanın birinci şartına dikkat çektiğinde kimsenin kuşkusu olamaz. Bu temel iman şartına bir **'Atıf Vavı'** ile bağlanan ikinci şart ise Kur'an okumak olarak gösterilmiştir. Yani Hz. Peygamber'e verilen ana emirler ikidir: Müslüman olmak yani iman, Kur'an okumak yani temel ibadet. Ayet, bu buyruklaştırmayı o şekilde düzenlemiştir ki, Kur'an okumak hem iman şartı

olmuştur hem de İslam şartı. Ve ayet, bu şartları İslam'ın ve imanın şartları bilmeyenlerin sapıklığa düştüklerini de ifadeye koymuştur.

Kur'an okumanın temel ibadet olduğunu gösteren emir, Kasas 85. ayette bir başka şekilde tekrarlanmıştır:

"Bu Kur'an'ı sana farz kılan, elbette ki, seni vaat edilen yere/belirlenen sona götürecektir. De ki, 'Hidayeti getireni de açık bir sapıklık içinde olanı da en iyi Rabbim bilir."

Görülüyor ki, genelde okumanın, özel olarak da Kur'an okumanın Allah'ın temel emri olduğu, Kur'an'ın bir şeyi buyruklaştıran beyan şekillerinin tümüyle emredilmiştir. Ve bütün bunlara rağmen bu emir devre dışı tutulup sadece **"Okursan sevap alırsın"** türünden 'olsa da olur olmasa da' bir şekle getirilmiştir.

Bu iftiradan daha beteri ise 'İslam'ın beş şartı' diye bir manifesto oluşturulup bunun başına namazın konmasıdır. Kimse çıkıp sormamıştır: **"İlk emir ve ilk ibadet olan okumak bu manifestonun içinde neden yoktur?"**

Vahyin geliş sırası da ibadetlerin emrediliş sırası da Okumanın ilk ve en büyük emir olmasını gerekli kılmaktadır. O halde, **Kur'an'a ters düşmeyen bir İslam'dan söz edeceksek bunun 'şartları'nın başına okumayı koymak zorundayız.** Aksi halde Kur'an'a aykırı bir düzenlemeyi Kur'an dininin şartları olarak tanıtmak gibi bir bühtana imza atmış oluruz.

Bütün bu gerçekleri dikkate alarak, geleneksel söylemdeki "İslam beş esas üzerine oturtulmuştur." şeklinde başlayan manifestonun yeniden düzenlenmesi gerektiği kanısındayız. Aksi halde, "Kur'an ne derse desin, bizim dinimiz budur!" gibi vahim bir küfür iddiasını dinleştirmiş oluruz.

Burada, geleneksel müdahalenin okumayı dışlamak ve onun yerine namazı oturtmak için oynadığı oyunlardan birine daha dikkat çekelim: **İsra Suresi 79.** ayetle, Hz. Peygamber'e şu emir verilmektedir:

"Sana özgü bir davranış olarak, gecenin bir kısmında, o Kur'an'la meşgul olmak üzere uyanık ol/uykudan uyan. Böylece rabbinin seni övgüye layık bir konuma ulaştırması umulur."

Bu ayet, kendisine ve ümmetine Kur'an okumanın bir iman ve İslam şartı olarak emredilen Hz. Muhammed'e, geceleyin de Kur'an'la meşgul olmak özel olarak emredilmektedir. Gündüz saatlerinde Kur'an okumak (Kur'an'la Kur'an ilimleriyle bu demektir ki Kur'an-insan ve evren kitaplarıyla meşgul olmak) bütün insanlara emridilmiştir ama bu emir özel yetileri ve misyonları olan kişilere geceleri de kapsayacak biçimde yöneltilmiştir.

Geleneksel müdahale, önce namazı Kur'an okuma emrinin yerine oturtulmuş, ardın da geceleyin Kur'an'la meşgul olma emrini (teheccüdü) namaza dönüştürmüştür. İsra 79'un açık, tartışmasız ifadesine rağmen. Yani âdeta despotik bir müdahaleyle Kur'an buyruklarının mahiyeti değiştirilmiştir.

Teheccüd, uyku anlamındaki 'hücûd' kökünden türemiş bir sözcük olup 'uykuyu gidermek, uyuduktan sonra uyanmak' demektir. Kur'an, Hz. Peygamber'e "Kur'an'la teheccüd et yani Kur'an'la uykusuz kal!" emrini veriyor. Bunun anlamı, gecenin bir kısmını bir şekilde Kur'an okuyarak, Kur'an'ı inceleyerek geçir demektir. Müzzemmil 2-3. ayetler bu tanrısal isteği ifadeye koyarken şöyle diyor:

"Geceleyin kalk! Kısa bir süre hariç, gecenin yarısını ayakta ol yahut bundan biraz eksilt! Yahut buna biraz ekle! Ve Kur'an'ı ağır ağır, düşüne düşüne oku!"

Kur'an ile uykusuz kalmak veya Kur'an için uykuyu bölmek şu şekillerden biriyle olur: 1. Kur'an'ı okumak, 2. Kur'an'la ilgili araştırma, bilimsel çalışma yapmak, 3. Kur'an'la ilgili yazılmış eserleri okumak, 4. Kur'an'la ilgili sohbet etmek, 5. Kur'an okuyarak namaz kılmak.

Ne ilginçtir ki geleneksel anlayış, bu beş şıktan ilk

dördünü-ki esas olan onlardır- yok saymış, hiç anmamış, sadece namaz kılmayı korumuştur. Bu kadarla da yetinmemiş, teheccüdü, namaz kılmakla dondurup kurallaştırmıştır. Öyle ki meallerde teheccüd, sadece gece namazı kılmak diye tercüme edilebilmiştir.

Tam bir Kur'an dışılık, tam bir saptırmadır.

Bu saptırmayı fark eden İslam bilginleri elbette ki vardır ama ne hikmetse susmayı veya lafı dolandırmayı yeğlemişlerdir. Neyse ki, birkaç kişi olsun, genel anlamda bir eleştiri getirme insafını göstermiştir. **Celaleddin Ebu Bekr es-Süyûtî** (ölm. 911/1505) sonraki müdahalelerle dine sokulan uydurma ve saptırmaları sıraladığı eserinde şöyle diyor:

"Nevâfil (sevap kazanmak için) ibadetin, ilimle uğraşmanın önüne geçirilmesi, büyük afetlerin giriş sebebi olmuştur." (Süyûtî; el-İttiba', 84-87)

Süyûtî bunu söylüyor, ama oynanan oyunu tüm çıplaklığıyla ortaya koymuyor; bundan ötesini de siz anlayın demeye getiriyor.

Okumak emrinin, ilk vahyedilen 5 ayette iki kez tekrarlanmış olması, okumanın insan hayatı bakımından önemine ikinci bir dikkat çekiştir.

"Yaratan rabbinin adıyla oku/çağır! Oku! rabbin Ekrem'dir/en büyük cömertliğin sahibidir." (Alak,1,3)

"Oku!" emrinin tümleçsiz verilmesi, yani neyin okunacağının gösterilmemesi tüm varlık ve oluşun okunması gerektiğini gösterir.

Kur'an'a göre, tüm varlık ve oluşlar Allah'ın ayetleridir ve bütün ayetler okunmalıdır. Bilimler arasında hiyerarşi yoktur. **Kutsal bilim-kutsal olmayan bilim ayrımı yoktur.** Kur'an bir kitaptır; insan ve evren de birer kitaptır. **"Oku!"** emri bu üç kitabın okunmasını gerektirir. Kur'an'ın ilk emrini yerine

getirmeyenler onun sonraki emirlerini icra ederek bir yere varamazlar.

İlk ayetlerdeki temel emir olan "**İkra!**" (Oku) buyruğunun ikinci bir anlamı vardır ki o da "**çağır, davet et!**" buyruğudur. Oku anlamındaki "**İkra**" sözcüğünün **İbranice** aslı 'kre'dir ve anlamı da çağırmak, davet etmektir. Biz, kelimenin önce Arapça'daki anlamını, ikinci olarak da İbranice'deki anlamını verdik. Kur'an Arapça bir vahiy olduğu için Arapça anlam esas olmakla birlikte, kullanılan kelimelerin öteki dillerdeki anlamları da göz ardı edilemez.

ÜÇ İSİM VE BİR EMİR

Kur'an'ın bizzat kendisi, kendisinin birkaç ismini vermektedir. **Furkan, Tenzil, Kitap, Kur'an, Zikir, Nur...** bunlardan bazılarıdır. Kur'an'ın, en önemli ve en sık geçen adları Kur'an, Kitap ve Zikir'dir. **Zikir;** öğüt veren, hatırlatan, uyaran, düşündüren söz ve metin anlamında olduğu gibi şeref anlamına da gelmektedir. Kur'an, tüm bunları içeren bir kitaptır. O, kendisi hakkında şöyle konuşuyor:

"Andolsun, size bir kitap gönderdik ki öğüt ve uyarınız/ Allah'ı zikriniz/şerefiniz yalnız ondadır. Hâlâ aklınızı çalıştırmayacak mısınız?" (Enbiya, 10)

Kitap kelimesi, Kur'an'ın (daha genel çerçevede vahyin) adı olarak 250'ye yakın yerde geçmektedir. Biraz aşağıda inceleyeceğimiz gibi, Kur'an'a göre, evren ve insan da birer kitaptır ve bu kitaplar da, tıpkı Kur'an gibi, incelenmesi gereken ayetlerle doludur. En çok kullanılan adını **'Kitap'** olarak belirleyen Kur'an, kendisine mühür ad olarak **'Kur'an'** kelimesini seçmiştir. Kur'an, **'okunacak şeyleri bir araya getiren kitap, okunması gereken kitap'** demektir. Kur'an'ın bu mühür ismi 58 kez tekrarlanmıştır.

İslam dünyası bugün Kur'an'ı okumuyor, üfürüyor. **'Hatim'** ve **'sevap'** edebiyatının altını çizdiği gerçek, Kur'an'ın, okunmak yerine üfürülmesinin din yapıldığıdır. Okunacak

kitabı üfürmekle yetinenler, o kitabı hayata sokmamayı din yapmış olurlar. Kur'an'ı tebliğ eden Peygamber, en büyük mahkemede, mahşer meydanında, kendisine uyduğunu söyleyen 'ümmeti'nden şöyle şikâyetçi olacaktır:

"Resul diyecektir ki, 'Ey Rabbim, şu bir gerçek ki, benim toplumum bu Kur'an'ı, hayatın dışına itilmiş/dışlanmış halde tuttu." (Furkan, 30)

Okunacak kitabı üfürülecek kitap haline getirenlerin yaptıkları budur; sanığı olacakları şikâyet de budur. Bir sadet noktası daha vardır: Okunacak kitabı, üfürülecek kitap haline getirmekten tam anlamıyla kurtulmak, o kitabın bağlılarına kendi ana dillerinde (o kitabın çevrisiyle) ibadet etme hakkını vermekle gerçekleşir. Aksini dayatmak, engizisyon mantığıyla din yapmaya kalkmak ve kitleyi üfürükçülüğe talim ettirmektir. **'Kur'an öğretmek'** adı altında yıllarca Arap harflerinin gırtlak ve karından çıkış yerlerini gösteren ve bunun finansmanını halka yaptırmayı da **'cennet belgesi'** diye tanıtan sektörlerin, 'anadilde ibadet' denince sövüp saymalarının gerçek sebebini bir kez daha telaffuz edelim:

Büyük çoğunluk, kendisine, anadilinde yakarma imkânı vermeyen bir kitabı kendi dilindeki çevirisinden okumayı aklına getirmez, getirse de içine sindiremez. Sonuç, Kur'an'ın, Arapça bilmeyen büyük kitlelerin el süremeyeceği bir **'üfürük kitabı'** olarak kalmasıdır. Ve asırlardır böyle olmuştur.

OKUYORSANIZ VARSINIZ!

Fransız filozofu **Descartes** (ölm.1650) **"Düşünüyorum, o halde varım!"** (Je pense donc je suis) demiş ve bu söylem felsefe tarihinde bir devrim sayılmıştı. Descartes'ın söylediğinin kısa anlamı şuydu:

İnsanım diyorsan düşüneceksin, düşünmüyorsan insanım demeyeceksin!

Biz, Descartes'ın söylediğinden daha anlamlı, daha kuşa-

tıcı bir söyleme dikkat çekmek istiyoruz: Kur'an'ın ilk sözü ve ilk buyruğu olan "Oku!" emri. "Oku!" emri hem düşünmeyi hem de okumayı gerektirir. Yani okumak düşünmekten daha geniştir. Her okumak düşünmeyi mutlaka içerir ama her düşünmek okumayı içermeyebilir. Şöyle de diyebiliriz: Her okumak aynı zamanda düşünmektir ama her düşünmek aynı zamanda okumak değildir.

Kur'an, teoriyle pratiği birleştirmek, üst düzeylerle alt düzeyleri aynı anda düşünmeye itmek için esrarlı bir yöntem getirmiştir: Okumak... Neyin okunacağı söylenmemiştir. Kur'ansal hermenötik açısından bunun anlamı şudur:

Her şeyi okuyacaksın!.. Kur'an, kendi parçalarını birer okunacak ayet saydığı gibi, fosilleri, yıldızları, yosunları, dilleri, gözyaşını, geceyi, renkleri ve desenleri de okunacak ayetler olarak görür. Kur'an'a göre, Firavun'un mumyası bile okunması gereken bir ayettir. Kur'an, insan ve evreni de kendisi gibi kitap kabul ettiği için onun "Oku!" emri, tüm varlığın okunmasını isteyen bir buyruk olarak alınmalıdır.

Yapılan tespitlere göre, Müslüman kitleler en az okuyan topluluklar arasındadır.

İnsanın üstünlüğü, onuru evrensel ve kozmik olduğu için, onun cehalete yenik düşmesinin doğuracağı musibetler ve felaketler de evrensel ve kozmik olacaktır. Çünkü insan onurunun zeminini bilgi oluşturuyor. Büyük Sokrat'ın büyük sözlerinden biri de, onun: "Bilen insanın bilgisiz insana üstünlüğü neye benzer?" sorusuna verdiği şu muhteşem cevaptır:

"Bilgi sahibinin cahil insana üstünlüğü, diri insanın ölü insana üstünlüğü kadardır."

EVREN VE İNSANIN AYETLERLE DOLU KİTAP İLAN EDİLMESİ

"Yerde de gökte de zerre ağırlığınca bir şey, ondan daha küçüğü de daha büyüğü de rabbinden uzakta/gizli kalmaz; tümü apaçık bir kitaptadır."

Kur'an-ı Kerim

ÜÇ KİTAP GERÇEĞİ

Ana başlığımızın altına koyduğumuz Yunus 61. ayetin bir benzeri de Sebe' Suresi'ndedir. Orada da evren ve insan bir kitap olarak anılmıştır. Şöyle deniyor:

"Göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey bile Rabbimden gizli kalmaz. Zerreden daha küçük veya daha büyük hiçbiri istisna olmamak üzere, her şey apaçık bir kitapta belirlenmiştir." (Sebe', 3)

Kur'an'ın kendisini defalarca, **'kitap'** olarak andığını biraz yukarıda gördük. Kur'an, peygamberlere gelen vahyin genel adı olarak da kitap kelimesini kullanmaktadır. Yani, kitap Kur'anın adlarından biri olduğu gibi vahyin de genel adıdır. Yine Kur'an'a göre, **kitap, ayetlerle doludur.** Bütün kutsal kitapların belli söz kümeleri ayettir. Fakat işin esas hayranlık uyandıran kısmı bundan sonrasıdır: Tıpkı Kur'an gibi, insan ve evren de ayetlerle doludur. Dahası: Üç kitapta yer alan tüm ayetler kutsaldır. Çünkü onların tümü Allah'ın ayetleridir; Tümü O'nun varlığına kanıttır. Bir Müslüman şair, darbımesel haline gelmiş bir beytinde bu gerçeği şöyle dile getirmiştir:

"Her şeyde O'na çağıran, O'nun birliğine delalet edene bir ayet vardır."

Tam bu noktada ayet kavramını tanımalıyız. Kur'an terminolojisinin en önemli kavramlarından biri olan ayet, (çoğ. âyât ve ây) Arap dilinde, işaret, iz, belirti, delil anlamlarına gelmektedir. Kur'an, ayet deyimini, mucize karşılığı olarak da kullanmaktadır. Çünkü Kur'an'ın anlayışında bütün evren ve bütün oluşlar birer mucizedir. Kur'an ayrıca, ayet kelimesini genellikle beyyine (açıklık, aydınlık, delil) kelimesiyle nitelendirmektedir.

Kur'an terminolojisiyle konuşursak, ayetin, insanı Allah'a kılavuzlayan, ona Allah'a gidişinde iz ve işaret veren her şey olduğunu söylememiz gerekir. Bugünkü tertip şeklini esas alırsak Kur'an'da, 6300 küsur ayet vardır. Bunların bazıları bir cümle, hatta bir harf olduğu halde, bazıları bir sayfa tutabilmektedir.

Kur'an ayetlerin insanı kuşatan dünyada yer alanlarına âfâkî ayetler, insanın kuşattığı âlemde, yani insanın iç dünyasında yer alanlarına enfüsî ayetler demektedir. (Bakara, 190; Zâriyat, 20-21; Fussılet, 53)

Varlık ve oluşun tamamını ayet olarak gören Kur'an varlık ve oluşun tamamını mucize sayıyor demektir. Bu demektir ki, Kur'an'a göre, hayatın tümü bir büyük mucizedir. Bu mucizenin hayranlık verici görünümü arkasındaki evrensel şuuru ve yaratıcı sırrı fark edebilmek, hiçbir ayrım yapmadan bütün ayetleri tetkik etmeye bağlı bulunuyor. Ayetler arasında ayırım yapmak, gerçeğin yakalanmasını engeller veya insanın yanlış, eksik bilgilere teslim olmasına yol açar.

Kur'an'ın ifadelerini kullanırsak, tanrısal vahiyler, peygamberler, gökler, yeryüzü, gece, gündüz, diller, renkler, tarihsel kalıntılar, böcekler, fosiller, gözyaşı, keder, sevinç, rüzgâr, yağmur, doğum, ölüm, sevgi, nefret vs. vs. hep birer ayettir ve hepsinin incelenmesi insanın görevidir. (Ayetler konusunda daha geniş bilgi için bk. Öztürk; *Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf*, Allah'ın Ayetleri bölümü)

Demek oluyor ki, vahiy aracılığıyla indirilen (tenzilî) ayetler olduğu gibi, yaradılış yoluyla varlıklar dünyasına çıkarılan (tekvînî) ayetler de vardır. Ve bu ayetlerin tümü yaratıcı şuuru gösterme bakımından delil niteliğindedir. Sûfî-müfessir Bursalı İsmail Hakkı (ölm.1137/1725) bu gerçeği şu güzel cümlesiyle ifadeye koymuştur: "Âyât-ı tenzîlîye nice ise âyât-ı tekvîniye dahi burhan-ı ilahîdir. (Kenz, 136)

İnsanlık tarihinde şu gerçeği bize ilk bildiren metin de Kur'an'dır: Evren sonsuz değildir ama sınırlı da değildir. Evrenin bir sonu vardır amıa bu son gelinceye kadar genişleme devam etmektedir. Bu demektir ki, oluş yani ayetler resmigeçidi devam etmektedir. Kur'an bu inceliğe dikkat çekerken şöyle diyor:

"Biz bir ayeti silip yok ettiğimizde veya onu unutturduğumuzda yerine ondan daha iyisini yahut onun bir benzerini mutlaka getiririz." (Bakara, 106)

"Hamt, Fâtır olan Allah'adır; gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan O'dur! Yaratışta/yaratılmışlarda dilediğini artırır O. Hiç kuşkusuz, Allah her şeye gücü yetendir." (Fâtır, 1)

Kısacası, Kur'an, yaratılan kitap olan evreni tetkik yolunun yürünmesini bir materyalizm olarak görmez. Materyalizm, bir inceleme yöntemi halinde alınmak ve yaratıcı şuuru inkâra araç yapılmamak şartıyla, Kur'an'ın ayetleri tetkik emrinin bir ihyasıdır. Ne yazık ki, materyalizm, dine (kiliseye) rağmen vücut bulduğu için onun inkâr edilemez zaferi, dinlerin iflası gibi görülmüştür. Eğer böyleyse, bu iflas, Kur'an'ın dini dışındaki dinlerin iflası olarak tescil edilmelidir.

Ayetler nasıl incelenir?

Bir ayetler topluluğu olan varlık ve oluş, insan tarafından incelenmeli, ayetlerin taşıdığı sırlar ortaya çıkarılmalıdır. İnsanın görevi de budur, varoluş nedeni de... Kur'an'ın

insandan istediği temel faaliyet işte bu ayetlerin incelenmesi faaliyetidir. Çünkü hem insana hizmet hem Allah'a ibadet ve hem de yeryüzünün mamur ve mutlu hale getirilmesi ayetlerin gereğince incelenmesiyle gerçekleşecektir.

Ayetlerin incelenmesinde sadece bu işe özgü özel bir bilgiden, örneğin **Goerg Friedrich Meier** (ölm. 1777) tarafından öncülüğü yapılan **semiology** (işaretler ilmi) denen bilgi dalından değil, tüm bilgi imkânlarından yararlanmamız istenmektedir. (Ayetler, Meier ve semiology hakkında bk. Grondin; ***Introduction to the Philosophical Hermeneutics,*** 55-57)

KÂFİRLER VE ÇİFTE KAVRULMUŞ KÂFİRLER

Şunu da unutmayalım ki, Kur'an'ın itham edici kavramlarından biri olan '**küfür**', en çok kullanıldığı anlamlardan biriyle, '**gerçeği, ayetleri örtme**' anlamındadır. Ayetleri tetkik dışına itmek, onlara sırt dönmek açık bir küfürdür; bunu yapanlar da kâfirdir. Sırt dönülen ayetin Kur'an ayeti olmasıyla madde dünyasına ait olması (örneğin fosiller veya tarih kalıntıları olması) arasında hiçbir fark yoktur.

Küfür, Kur'an'a dayanarak, '**bilimin işlerliğine engel olmak**' anlamında da tanımlanabilir. Bunda şaşılacak hiçbir yan da yoktur. **Âli İmran Suresi'nin 7. ayeti** olan o omurga beyyineye göre, Kur'an'ın ayetleri **muhkem ve müteşâbih** olarak iki ana kısma ayrılır. Muhkemler Kur'an'ın az bir kısmıdır. Büyük çoğunluk (yüzde 90 civarında) **müteşâbih** ayetlerdir. Müteşâbihleri bir Allah bilir, bir de bilimde derinleşen bilginler.

Müteşâbih ayetleri yani Kur'an'ın yüzde doksanına yakınını işler hale getirip insan hayatına sokmak bilim faaliyeti gerektirmektedir. Kur'an ayetlerinin iman ve ibadet konusu olan iki yüz civarındaki **muhkemlerini** inkâr edenlere kâfir derken, yüzde doksanlık **müteşâbih** kısmın inkâr veya ihmaline ses çıkarmamak Kur'an'ın onaylayacağı bir tavır değildir. O halde, şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Allah'ı, âhireti,

namazı, orucu... inkâr ihsanı nasıl kâfir yaparsa bilimi, düşünceyi, gözlemi, deneyi, tetkik ve tahlili inkâr da aynen öyle kâfir yapar. İkisinin inkârı ise kişiyi deyim yerinde ise **'çifte kavrulmuş kâfir'** yapar.

O halde, Kur'an'dan baktığımızda, bizim kâfirler diyarı dediğimiz bilim ve teknolojide öne geçmiş ülkelerin insanları birinci anlamda, bilim ve teknolojide yani varlık ve evren ayetlerini tetkikte yan yatan İslam dünyası ise ikinci anlamda kâfir durumuna düşmüş bulunuyor. Bu iki dünyada, iki anlamıyla kâfir olan **'çifte kavrulmuşlar'** da vardır.

Kur'an, insanın ayetlere karşı tavrını eleştirmekte ve ona sitem etmektedir. Çünkü **insan birçok ayeti görmezlikten gelmektedir.** Kimi, içine kapanarak dış dünyadaki ayetleri ihmal etmekte, kimi, dış dünyaya açılıp içindeki ayetleri unutmaktadır. Şu yakınışa bakın:

"Göklerde ve yerde nice ayetler/mucizeler var ki yanlarından geçerler de dönüp bakmazlar bile." (Yusuf, 105)

Kur'an-ı Kerim ayetlerinin yardımıyla da iki âlemi, daha doğrusu diğer iki kitabı okuyoruz: **Evren kitabı ve benliğimizin kitabı.** İç âlemimizin kitabı, evren kitabından çok zor, çok büyük. Onu okumak ileri bir aşama. Bu yüzden insana büyük evren (âlem-i ekber), insanın kendi içinde verdiği savaşa da en büyük savaş (cihad-ı ekber) denmiştir. (Ayetler konusunun ayrıntıları için bizim ***Kur'an'daki İslam*** adlı eserimizin 176-177. sayfalarıyla ***Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf*** adlı eserimizin üçüncü bölümüne bakılabilir.)

Dış âlemi okurken elde ettiğimiz verilerle iç âlemimizi okumaya başlıyoruz. **Muhammed İkbal** (ölm. 1938) şöyle diyor:

"Aklın gözünü kesret âlemine (çokluk âlemi, dış âlem) iyice aç ki vahdeti gözleme imkânına eresin."

Çoklukla bilenip gelişen bakışlarımız birliği seyredebilecek hale geliyor. Sonra, çoklukta birliği, birlikte çokluğu gö-

rebilme kudretine ulaşıyoruz ki gaye, bu güce ulaşmış insan yetiştirmektir. Sûfî şair Niyazî Mısrî (ölm. 1694) bu gerçeği çok güzel ifade etmiştir:

"Kesreti vahdette görmek, vahdeti kesrette hem
Bir ilimdir ol ki, cümle ilmü irfan andadır."

Kur'an-ı Kerim, dış âlemdeki ayetlere **âfâkî** (objektif), iç âlemdekilere enfüsî (sübjektif) ayetler adını veriyor demiştik. Kemal noktasına varmak isteyen, bu iki ayet grubunun hiçbirini ihmal etmeyecektir:

"Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, akıllarını/gönüllerini işletenler için çok ibretler vardır." (Âli İmran, 190)

"Yeryüzünde ayetler vardır görürcesine bilenler için. Benliklerinizin içinde de. Hâlâ bakıp görmeyecek misiniz?" (Zâriyât, 20-21)

"Onlara ayetlerimizi ufuklarda ve öz benliklerinin içinde göstereceğiz. Ta ki, onun hak olduğu kendilerine ayan beyan belli olsun. Kendisinin her şey üzerinde bir tanık oluşu, senin rabbine yetmez mi?" (Fussılet, 53)

AYETLERİ DEĞERLENDİRMENİN GELİŞİMİ

Kur'an-ı Kerim'den anlaşılıyor ki, ayetleri gözlemleme, insanlığın tekâmülüne paralel bir gelişme göstermiştir. **Peygamberlerin mucizeleri** bunun en açık örneği ve delilidir. İlk peygamberlerin mucizeleri (ayetler) daha çok dış dünya ile ilgili, göze, kulağa... kısaca, beş duyuya hitap eden ve her seviyede insanın etkileneceği tipten ayetlerdir. Ayetler, zaman geçtikçe daha derin **düşünce** ve **gözleme** konu olacak bir nitelik kazanıyordu. İnsanlık her devirde ilkel, kaba idrakı doyurucu ayetlere hevesli tiplerle doludur. Bugünkü dünyanın, **'velîden kerametler'** isteyen insanları da buna bir delildir. Kur'an-ı Kerim'in şu beyanları, konumuz bakımından çok ilginçtir:

"Şunu da söylemişlerdir: 'Ne biçim resuldür bu; yemek yiyor, sokaklarda yürüyor. Üzerine bir melek indirilmeli, beraberinde özel bir uyarıcı olmalı değil miydi? Yahut ona bir hazine gönderilmeli yahut ürününden yediği bir bahçesi olmalı değil miydi?' O zalimler şunu da söylediler: 'Sizler büyülenmiş bir adamdan başkasının ardı sıra gitmiyorsunuz.' Bak da gör, nasıl benzetmeler yaptılar senin önünde! Sapıttılar, artık bir daha yol bulamazlar." (Furkan, 7-9)

Burada sergilenen anlayış, çok geri bir anlayıştır. Kur'an, muhakeme ve düşünceden uzak benliklere hitap edecek bu tür ayetler istenmesini, işte böyle kınıyor. Buna karşın bizi, başıboş sandığımız eşyayı, umursamayıp kenara attığımız olayları derinden incelemeye çağırıyor ve bize bu hususta anahtarlar veriyor. Sineğin kanadı, gecenin karanlığı, rüzgârın sesi, hatta cansız saydığımız maddelerin, fark edemediğimiz tespihi... Bütün bunlar yüzlerce ayet taşımaktadır. Kısacası, **Kur'an, varlık ve oluşun bizzat kendisini bir mucize halinde tanıtıyor.**

Kur'an vahyinden sonra ilkel ayetler istemek bir geriye dönüştür. İnsanlığı getirildiği zirveden alıp çukura indirmektir. Bu yüzdendir ki Kur'an, atalarının izinden gideceklerini söyleyen putperest inatçıları şiddetle kınamaktadır.

Son Peygamber Devrinde Ayetler:

Son Peygamber dönemi, ayetlerde kemal devridir. Bu dönemde ayetler **tefekkür, taakkul** (düşünme, aklı çalıştırma), ilim, sanat gözlem konusu olmuşlardır. **Enfüsî** ayetlerin incelenmesi de ilk defa Muhammed ümmetine öğretilmiştir. (Zâriyât, 20-21) Son Peygamber döneminde, **kelam** (söz) en büyük ayet olmuştur. Bir kelam olan Kur'an'ın bizzat kendisi en büyük ayettir. Bu yüzden, onun küçük bölümlerine, Cenabı Hak, **ayet** adını vermiştir. Kur'anda, Kelime, cümle ve surelerin tertibi de mucizedir. Mucizelik, Kur'an'daki matematiksel kod sistemleriyle de perçinlenmiştir. **19 Kod Sistemi** bunlardan biridir. Mesela, birkaç surenin başına gelmiş bulu-

nan Elif-Lâm-Mîm v.s. gibi harfler-ki bunlar, teknik anlamda birer ayettir-her surenin başında aynı anlama gelmez. Çünkü dikkatle bakıldığında görülür ki, **Kur'an'da tekrar yoktur.** O harfler bulundukları yerlerde birlikte bulundukları diğer harflere göre değişik anlamlar taşır. **Kur'an hayat gibidir.** Hayat, aynı şeylerin, aynı veya benzer olayların sergilenişi, tekrarı gibi görülür. Oysaki en basit sandığımız vücudumuz bile dakikada birkaç kere değişmektedir. Kur'an da böyledir. Kur'an hayat ve insana benzer. Mekanik sınıflamalardan, zihnimizin alıştığı silsileler takip etmekten uzaktır.

Kur'an, ne kronolojik ne de sistematiktir. O, statik bir düşünce sistemi değil, dinamik bir hayat seyri ortaya koyar; yaratıcıdır. Muhammed İkbal, Kur'an'ın ruhunu 'antiklasik' olarak nitelendirip onun Yunan düşüncesiyle barışmayacağını ifade ederken haklıdır. Kur'an, bakarsınız bir bahar sabahı sizi bahçelerde gezdirirken, birden ağır bir fırtına ile yüz yüze getirir. Bir hukuksal kavramı verirken aniden şiirin fezasına sıçrar. Bu özellik, Kur'an'daki tanrısal **hürriyetin** üslup ve tertibe sinmiş esrarlı bir görünüşüdür.

Ayetler ve Yetenekler:

İlkel insana hitap eden ayetlerle, son dönem ayetleri arasındaki farklardan biri de evvelkileri incelemenin **ilim, kültür** vs. gibi birtakım niteliklere ihtiyaç göstermemesidir. İkinci tür ayetler bazı yetenekler olmadan incelenemezler. Demek olur ki, ikinci dönem ayetleri daha gelişmiş insana hitap eder, birtakım niteliklerle donanmış insan ister. Bu vasıfların, genel olanları, yani her ayet için gerekli görülenleri yanında, sadece bazı ayetler veya ayet grupları için arananları da vardır. Örneğin, **ilim** her ayet için bir gözlem şartıdır. İlim olmadan Kur'an'ın sergilediği veya dikkatimizi çektiği ayetlerden bir şey anlayamayız. Bu inceliğe işaret için olmalı ki, ilk ayet **"Oku!"** diye başlamıştır. Buradaki ilmin, terminolojik anlamda ilimden çok, genel çerçevede kültür anlamında olduğunu söyleyebiliriz.

Basit bir dinleyici kültürüne sahip bireyle, uzman bir âlimin ayetleri değerlendirmeleri aynı derecede verimli olmayacaktır. Mesela, Kur'an, tarihsel tetkike çok önem vermektedir. Ve tarih felsefesi üzerinde ilk sistemcilik Müslümanların nasibi olmuştur. Sosyolojinin de bu yaklaşımın meyvelerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. İşte bu, bir filozof işidir. Fakat Kur'an bizi her zaman ve her şeye ibretle bakmaya çağırıyor. Bu ibretle bakış, vurdumduymazlıktan, ilkellikten, 'yürürken uyumak'tan kurtulmuş olmakla başlar, atomların tetkikini yapabilecek seviyeyi elde etmeye kadar gider. Bu noktada, çağdaş bir Müslüman düşünür olan Fazlurrahman'ın konumuzla ilgili görüşü önemle kaydedilmelidir:

"Kur'an, kâinata, 'Allah'ın ayetleri' demektedir. Kur'an esas itibariyle üç çeşit ilmi teşvik etmeye derin ilgi duymuştur. Birincisi tarih ilmidir. İlk tarih filozofunun bir Müslüman olan İbn Haldûn (ölm. 1405) olması bir tesadüf değildir. Şüphesiz bu, coğrafyanın tetkikini de içine almaktadır. Müslümanların coğrafyaya olan hizmetleri hususundaki hakları henüz tam teslim edilmemekle beraber, bu alana yaptıkları katkılar artık bir sır değildir. İkinci olarak da Kur'an, sık sık temas ettiği fizik âlemle çok yakından ilgilenmektedir. Üçüncü tetkik sahası bizzat insanın kendisi, yani davranışı ve psikolojisidir. Kur'an, dış âleme, âfâk derken, insanın iç tabiatına enfüs demektedir. Böylece her üç alan tarih (ve coğrafya), kâinat ve beşerî davranışa ait iç kanunlar, Kur'an'a göre, Allah'ın ayetleriyle doludur ve insanlık için hidayet ilkelerini vermektedir."

"Kur'an'a göre, ilim bir tevhittir ve o halde, parçalanamaz. Her ilim dalında ilerlemek için ihtisas zorunludur; ancak bilgilerin sonuçları, büyük insanlar tarafından hayatın ve kâinatın genel bir manzarasını verecek tarzda tamamlanmazsa insanlık sayısız zarar görür. Günümüzde fen ilimleri ve teknoloji alanındaki ihtisas, ilme ve teknolojiye yön verecek olan yüksek değerlerin yetiştirilmesi pahasına bu alanlardaki yoğunlaşma, insanlarda korkunç bir dar ve kısa görüşlülük

meydana getirdi ki, bu da zararlı sonuçları henüz görünmeye başlayan huzursuzluk ve kafa boşluğunu doğurdu." (Fazlurrahman, *Major Themes of the Koran*, 27-28)

Kur'an, ilmin insan hayatının gelişmesine hizmet eden bir kompozisyon olmasını ister. Bu da parça bilgilerin büyük zekâlar tarafından birleştirilmesini gerektirir. Kur'an buna, 'göklerin ve yerlerin melekûtunu tefekkür' adını veriyor ki bunu ancak filozoflar ve filozofik yanı olan bilim adamları yapabilir.

İlim:

Yukarıda sözünü ettiğimiz esaslar dahilinde ilim, ayetleri incelemek için kaçınılmazdır. Bütün ayetler ilim sayesinde incelenir. Şu dikkat çekişe bakın:

"Karanın ve denizin karanlıklarında, kendileriyle yol bulmanız için yıldızları hizmetinize veren O'dur! Bilgiden nasipli bir topluluk için ayetleri gerçekten ayrıntılı kılmışızdır." (En'am, 97; Ankebût, 49)

İman:

Ayetleri tetkik edebilmenin bir şartı da imana sahip olmaktır. Burada iman mutlak anlamda inanmaktır. Bunu, İslam dinindeki terminolojik imanla eşitlemek yanlıştır. O anlamda iman, her ayet için aranan özelliklerden değildir. Materyalist bir ilim adamı da imana muhtaçtır.

İlim adamlarının muhtaç oldukları sabır ve gayret bu anlamda imandan başka şey değildir. Yıllarca süren yoğun deneme-yanılmalar, kanun haline gelmiş teorilerin gerektirdiği yorucu çalışmalar inançlı insanların göğüsleyeceği zorluklardır. Bu iman da saygıya layıktır. Esasında, en basit bir okulu bitirmek bile bir iman işidir. İlim, felsefe ve sanat yolundaki sabır ise imanın ideal şeklini çerçeveler.

Taakkul, Tefekkür, Tezekkür, Tafakkuh, Tevessüm, Do-

laşmak (Aklı, kalbi, duyuları iyice işletmek, yeryüzünü, uzayı dolaşarak gözlemlemek):

Kur'an, ayetlerden anlamlı sonuçlar çıkarmak için aklı çalıştırmayı ısrarla önerir.(bk. Nahl, 12; Bakara, 164) Yer ve gökler senfonilerle doludur. Bu senfonileri, bilgin bir dille, sanatçı başka bir dille, filozof ve mistik daha başka bir dille ifade eder. Esasında ayetler sayılamayacak kadar çoktur. Bir tek ayet binlerce dilden, binlerce eğilim ve meslekten konuşur. Konuşturabildiğiniz, konuşabildiğiniz kadar konuşur.

Özetleyelim:

Kur'an, Yaratıcı kudretin indirdiği kitaptır. Kur'an bize bildiriyor ki, indirilmiş kitap yanında bir de yaratılmış kitap vardır. Bu ikincisi, evrendir. Yine Kur'an bildiriyor ki, Yaratıcı'nın bir de bu iki kitabı okuyacak şuurlu bir kitabı vardır: İnsan. Kur'an ve evren kitaplarının 'okunan kitap' (Kur'an'ın kelime anlamı da budur) olmalarına karşın insan, okuyan kitaptır. Gerçekten de insan, kitap okuyan kitaptır.

VARLIK VE OLUŞUN TÜMÜNÜN MUCİZE İLAN EDİLMESİ

Kur'an'ın belirli parçalarını ifade etmek için kullanılan 'ayet' tabirinin, aynı zamanda mucize anlamına geldiğini yukarıda söylemiştik. Öte yandan, Kur'an, kendisinin ayetlerle dolu olduğunu bildirdiği gibi, evrenin ve insanın da ayetlerle dolu birer alan, daha doğrusu birer kitap olduğunu bildirmektedir. O halde, ayetleden oluşan Kur'an kitabı nasıl mucizelerle dolu ise yine ayetlerden oluşan evren ve insan kitabı da mucizelerle doludur. Bunun açık ve formüler anlamı şu olacaktır:

Varlık ve oluşun tümü mucizedir.

Her şeyden önce yerküre incelemeye açılmış, insan bu incelemeyi yapmak üzere ısrarla teşvik edilmiştir. Yerin üstü de altı da incelenecektir. Çünkü yerkürenin tümü mucizelerle doludur. Boğulan Firavun'un geriye bırakılmış mumyası bile bir ayet-mucizedir. Son nefeslerini vermek üzere olan Firavun'a şöyle deniyor:

"Bugün senin bedenini kurtaracağız ki, arkandan gelenlere bir ayet olasın. Ama insanların çoğu bizim ayetlerimizden gerçekten habersiz bulunuyor." (Yunus, 92)

O halde, Firavun'un sonraki asırlara bırakılmış mumyası bile, tıpkı Kur'an ayetleri gibi incelenecektir. Çünkü Kur'an, ayetler arasında hiçbir ayrım, hiçbir hiyerarşi kabul etmez.

Kur'an, eski uygarlık kalıntılarının dikkatle incelenmesini ısrarla emretmektedir. Bu konudaki emirler sıralandığında, insanlığı arkeolojik araştırmalara ilk sevk eden kitabın Kur'an olduğu rahatlıkla söylenebilir. Şu buyruklara bakın:

"Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanların yararı için denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten suyu indirip onunla, ölümünden sonra toprağı dirilterek üzerine tüm canlılardan yaymasında, rüzgârların bir düzen içinde yönden yöne çevrilmesinde, gök ve yer arasında bir hizmete memur edilen bulutlarda, aklını işleten bir topluluk için sayısız ayetler vardır." (Bakara, 164)

"Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, akıllarını/gönüllerini işletenler için çok ibretler vardır. Onlar o kişilerdir ki, ayakta, otururken, yan yatarken hep Allah'ı zikrederler; göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler: 'Ey Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Şanın yücedir senin! Ateş azabından koru bizi!" (Âli İmran, 190-191)

"Şunu söyle: Dolaşın yeryüzünde de bakın nasıl olmuş gerçeği yalanlayanların sonu!" (En'am, 11)

"Yeryüzünde debelenen hiçbir canlı, iki kanadıyla uçan hiçbir kuş istisna olmamak üzere hepsi sizin gibi ümmetlerdir. Biz bu kitapta, herhangi bir şeyi gereğinden fazla yapmadık/gereğinden eksik bırakmadık. Onlar, sonunda, Rableri önünde haşredilirler." (En'am, 38)

"De ki, 'Göklerde ve yerde neler var/neler oluyor, bir bakın!' O ayetler ve uyarılar iman etmeyen bir toplumun hiçbir işine yaramaz." (Yunus, 101

"Göklerde ve yerde nice mucizeler var ki, yanlarından geçerler de dönüp bakmazlar bile." (Yusuf, 105)

"Yeryüzünde dolaşmadılar mı ki, onlardan öncekilerin akıbeti nice oldu görsünler." (Yusuf, 109)

"Yeryüzünde birbirine sırt vermiş komşu kıtalar, üzümlerden bahçeler, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalıklar vardır ki, bir tek suyla sulanırlar. Biz bunların, yemişlerde bir kısmını

diğer bir kısmına üstün kıldık. Bütün bunlarda aklını çalıştıran bir topluluk için elbette ki ayetler vardır." (Ra'd, 4)

"Görmüyorlar mı ki, biz o yerküreye geliyor, onu uçlarından eksiltiyoruz. Allah hükmeder; O'nun hükmünü denetleyecek de yoktur." (Ra'd, 41)

"Biz, gökleri de yeri de bunlar arasındakileri de eğlenip eğlendirelim diye yaratmadık. Eğer bir eğlence edinmek isteseydik onu kendi katımızdan edinirdik. Ama böyle yapanlar değildik/yapsaydık öyle yapardık." (Enbiya, 16-17)

"Allah gökleri de yeri de hak olarak yaratmıştır. Kuşkusuz, bunda, iman sahipleri için mutlak bir mucize vardır." (Ankebût, 29; Hicr, 85; Rûm, 30; Sâd, 27; Dühan, 38; Ahkaf, 3)

"Ölü toprak onlar için bir mucizedir. Onu dirilttik, ondan dâne çıkardık; bak işte ondan yiyorlar. Onda hurmalardan, üzümlerden bahçeler oluşturduk, ondan pınarlar fışkırttık." (Yasîn, 33-34)

"Sen, toprağı huşû içinde boynu bükük görüyorsun ya, işte o da Allah'ın ayetlerindendir. Onun üzerine suyu indirdiğimizde, o titrer ve kabarır. Hiç kuşkusuz, onu dirilten Muhyî ölüleri de mutlaka diriltecektir. O, her şey üzerinde güç sahibidir." (Fussılet, 39)

Bu mealde ayetlerin sayısı, iki yüze yakındır. Bu demektir ki, insanlık tarihinde ilk kez Kur'an, insanlığın bakışlarını ve düşüncesini yerkürenin mucizelerle dolu yapısına çevirmiş ve bu 'ayetler' mecmuasının inceden inceye tetkik edilmesini istemiştir. (Ayrıntılar için bizim ***'Küresel Âfetler'*** ile ***'Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf'*** adlı kitaplarımıza bakılabilir)

GELECEĞE UFUK AÇAN AYETLER

Bir yandan, üç kitabın mucizelerle dolu yapısı önümüze açılırken, bir yandan da bu yapıda, gelecek zamanlarda vücut bulacak yeni ayetlere (mucizelere), esrarlı işaret ve delaletlerle

dikkat çekilir. Bu tür ayetler, deyim yerinde ise mucize içinde mucize sergileyen beyyinelerdir. Bir örnek olarak Yasîn Suresi'nin 32-44. ayetlerini görelim. Bu ayetler, bir yandan, evren kitabının taşıdığı ayetlerin bir kısmınındaki mucizelere dikkat çekerken, bir yandan da gelecek zamanlarda fark veya keşfedilecek yeni bazı ayetlerin ufuk çizgilerine bakmamızı sağlamaktadır.

Anılan ayetlerde, önce yerkürenin taşıdığı mucizelere yer verilmiş, ardından yerküre ile uzay arasında ilişki kurulmuştur. Bir kelam mucizesi olan Kur'an burada, bakış ve düşüncemizi, uzay olaylarına, güneş sisteminin işleyişine, Ay'ın evrelerine, gece ile gündüzün seyrine çekiyor, ardından da bizi bu olaylarda eksen kelime olan **'felek'** (çoğulu: fülk) sözcüğünün yeryüzündeki gemileri ifade için kullanılan şekli olan **'fülk'** (gemi/gemiler anlamında, tekili ve çoğulu aynı) sözcüğüne yönlendiriyor. Bunu yaparken, insanlığın bin küsur yıl sonra imal ve inşa edeceği uzay gemilerine de ince bir işaretle ufuk yönlendirmesi yapıyor... Bütün bunlar, kelam mucizesi olan Kur'an'ın kullandığı **'fülk'** kelimesiyle gerçekleştirilmiştir. Yani tek kelimenin kullanımıyla. Önce o ayetleri görelim:

"Gece de onlar için bir mucizedir. Gündüzü ondan soyup alırız da onlar karanlığa gömülüverirler. Güneş, kendine özgü bir durak noktasına/bir durma zamanına doğru akıp gidiyor. Azîz, Alîm olanın takdiridir bu. Ay'a gelince, biz onun için de bir takım menziller/birtakım evreler belirledik. Nihayet o, eski hurma sapının eğrilmişi gibi geri döner. Güneş'in Ay'a ulaşıp çatması gerekmiyor. Gecenin de gündüzü geçmesi gerekmez. Her biri bir yörüngede (felekte) yüzmektedir. Zürriyetlerini o dolu gemide/sularda seyreden yük gemilerinde/uzayda seyreden uzay gemilerinde taşımamız da onlar için bir ayettir. Onlar için, tıpkı o gemi gibi/anılan gemiler misali biniyor oldukları başka şeyler de yarattık. Eğer dilersek onları boğarız. Bu durumda ne kendileri için feryat eden olur ne de kurtarılırlar." (Yasîn, 37-43)

Uzay varlıklarının seyrinin, bin küsür yıl öncesinde 'yüzme' (sibâha) kavramıyla ifade edilmesi de bir mucizedir. Uzay cisimleri ve uzay gemileriyle yerküredeki gemilerin hareketlerini ifade eden iki ortak kelime seçilmiştir: **Felek-fülk** ve **sibaha.**

Fa, Lam, Kef harflerinden oluşan felek (Fe, Lam, Kaf'tan oluşan felak değil) sözcüğü esrarlı bir sözcüktür. Kur'an'da 'felek' şeklinde tekil alındığında uzay olaylarını ifade için kullanılmaktadır. Fülk şeklinde çoğul kullanıldığında yerküredeki gemileri ifade için kullanılır. Yasîn, 39-41. ayetlerdeki kullanım da budur. Burada, yerküre gemileri ve onların seyriyle, uzay cisimleri ve onların seyri arasındaki paralellik, benzerlik ve terminoloji birliği yine bir mucize olarak (tabiî ki işaret yoluyla) kurulmuştur. Ve insanlık, evren kitabının ayetlerinde sergilenen bu mucize paralellik üzerinde durmaya çağırılmıştır. Müfessirlerin babası diye anılan **Fahreddin er-Râzî** (ölm. 606/1209), bu paralelliğe hayranlık verici bir şekilde dikkat çekmiş, bu ayetleri açıklarken şu tabiri kullanmıştır:

"Yüce Tanrı, bu ayetlerde gök cisimlerinin uzaydaki yüzüşüyle o yüzüşün bir benzeri olan sulardaki gemilerin yüzüşünü açıklamaktadır." (Râzî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 26/78)

Tabii ki, uzay gemilerinin keşfinden sekiz yüz küsur yıl önce yaşamış Râzî'den, 'uzay cisimleri' yerine **'uzay gemileri'** demesini bekleyemeyiz.

Burada, elbette ki bu kitabın izin verdiği ölçüde, 41. ayet üzerinde ayrıca durmak isteriz: Bu ayet, geleneksel meallerde, o arada **Elmalılı Hamdi** üstadın tefsirinde, anlam boyutlarından sadece birine hapsedilmiştir. Şöyle ki, **'dolu gemi/gemiler'** veya **'yük gemisi'** anlamındaki **'el-fülkü'l-meşhûn'** ifadesi sadece 'dolu gemi' diye tercüme edilip bundan maksadın da **Nuhu'n gemisi** olduğu söylenmiştir. **Elmalılı,** daha da garip bir şey yapıyor: Buradaki geminin Nuh'un gemisi olmadığını, bundan maksadın **ana rahmi** olduğunu söylüyor ve hiçbir gerekçe göstermiyor. Ondan hiç beklenmeyecek bir sürçmedir bu.

'el-Fülkü'l-meşhûn' tabiri hem **'bir gemi'** hem de **'gemiler'** anlamını aynı anda ifade eder. O halde, ayeti tercüme ederken bu iki anlamın ikisini de kaydetmek gerekir. Hem de parantez açarak, kendi yorumunu katıyor havası vererek değil, bir kesme işareti koyup kelimede iki ayrı anlamın bulunduğunu göstererek... Çünkü **fülk** sözcüğü tekili ve çoğulu aynı olan kelimelerdendir ki, Arap dili lügatleri buna mutlaka işaret ederler. O halde bu tabiri, **'dolu gemi'** diye çevirmekle yetinmek tamamen yanlıştır; bu yanlış, kelamın esas mesajını örselemektedir. Ayet, mucize bir ifadeyle, hem Nuh'un gemisini hem de bütün zamanlardaki gemileri ifade etmekle kalmıyor, **'fülk' kelimesindeki mucize yapıyla, geleceğin uzay gemilerine de işaret ediyor.**

42. ayette, gemi tabirine yollama yapılırken tekil zamir kullanılmış ve 'gemiler' diye anlamamızın önü kesilmiştir gibi düşünülebilir. Hiç de öyle değildir. Kur'an, çoğul gibi duran bazı olaylar veya eşyalar bütününe, anlatılanların özetini esas alarak bazen tekil zamirle atıf yapmaktadır. Yani 42. ayetteki zamirin tekil olması, 41. ayetteki **'fülk'** kelimesinin tekil alınmasını zorunlu kılmıyor. Kur'an'da bunun başka örnekleri de vardır. Nitekim, müfessir **Fahreddin er-Râzî**, bu sorunun zihinlere takılabileceğini düşünmüş olacak ki bizim şurada verdiğimiz açıklamanın bir benzerini eserinde kayda geçirmiş ve Kur'an'dan örnekler vermiştir. (Râzî, age. s. 81)

Kur'an, **Newton'un**, yıldızlı bir gecede semaya bakarak **"Tanrı'nın en büyük kitabı bu!"** dediği evreni işte böyle okuyor ve böyle okunmasını istiyor. Ne yazık ki Kur'an'ı mezarlığa hapsedenlerin, onun tanıttığı evren kitabını bırakın böyle okumayı, sevap için bile okumaları mümkün değildir. Kur'an'ı, kafalarında oluşturdukları bir **'sevap'**ı elde etmek için okuyanlar, evren ve insan kitabını sevap almak için bile okuyamazlar. Ta, Kur'an'ı ve evreni Kur'an'ın istediği gibi okumayı öğreninceye kadar...

İLMİN TEK ÜSTÜNLÜK ÖLÇÜSÜ YAPILMASI

Kur'an'da ilim kökünden kelimeler 850 civarında yerde geçmektedir. Bunların 400 küsuru fiil halde kullanımdır. Bu da gösterir ki ilim Kur'an tarafından bir faal değer olarak alınmaktadır. İsim kullanımların 200'ü aşkın kısmı Allah'ın isim-sıfatı olarak geçmektedir. Allah'ın isim-sıfatlarından biri olan **Alîm** kelimesi 162 kez kullanılmıştır. Bizatihi ilim sözcüğü 110 civarında yerde geçiyor.

Kur'an'da kullanıldığı şekliyle ilim, geçtiği yere göre, **bilimsel bilgi, aklî bilgi, deneyime dayalı bilgi, vahyî bilgi** anlamlarından birini ifade etmektedir. İlmin karşıtı cehalettir. Kur'an, kendisinden önceki dönemi, özellikle kendisine karşı çıkanların yaşadığı toplumun Kur'an öncesi dönemini **Cahiliye** diye anarak kendisinin esas amacının ve mesajındaki omurganın ilim olduğuna çok muhteşem bir vurgu yapmaktadır. Kur'an, kendisinin layıkıyla tanınmasını sağlayacak değerin de ilim olduğunu ifade etmektedir:

"Kendilerine ilim verilenler onun, senin rabbinden bir hak olduğunu bilsinler, ona inansınlar da kalpleri ona saygı duysun diye böyle yapılmıştır." (Hac, 54)

Dil açısından baktığımızda, Kur'an dili lügatlerinin ilim kelimesinin anlam çerçevesi konusunda şunları kayda geçirdiklerini görüyoruz:

"İlim, bir şeyin hakikatini bilmektir. İlim şuur ve kavrayış yetisini de içerir. Bunun içindir ki Allah'ın bilmesinden söz edilirken, 'ya'lemu' denir de 'ya'rifu' (irfan yoluyla bilir) denmez." (Fîrûzâbâdî, Kaamus)

"İlim bir şeyi hakikatiyle idraktir ki bu da iki şekilde olur:

1. Şeyin zatını (gerçek kimliğini) bilmek,

2. Şeyin varlığına veya yokluğuna hükmetmek. Bu hükmetmenin de iki şekli vardır: Birincisi, bir şey hakkında, kendisi için varolduğu şeyin vücuduyla hükmetmektir. İkincisi, olmayacağına delil olduğu şeyin yokluğuna dayanarak hüküm vermek." (Râgıb, el-*Müfredât*, ilm maddesi)

İlim, şuur anlamı da taşımaktadır ve Kur'an ilim sözcüğünü bu anlamda da kullanmıştır. Mesela, Nisa 43. ayette bu anlamdadır.

Demek ki, ilim, şeylerin varolup olmadıklarına karar vermenin belirleyicisi olduğu gibi, var olan şeylerin yapılarının ve kimliklerinin mahiyetini bilmenin de tek yoludur.

İLİM İLE İRFANIN MÜNASEBET VE MUKAYESESİ

Arap dilinin bu bilgiyi veren anıt lügatleri ilimle irfanın mukayesesini yapmayı da ihmal etmemişlerdir. İlmin aksine, "irfan, bir şeyi izinden, işaretinden hareketle tedebbür ve tefekkür ederek bilmektir. Allah'ı bilmeye ilim değil de marifet (irfan) denmesi, beşerin onu ancak eserleri üzerinde düşünerek bilebileceği gerçeğine işaret içindir. Beşer, Allah'ı zatıyla bilemez ki o bilmeye ilim densin. Ona irfan denir; çünküz irfan, noksan olan ilim(el-ilmü'l-kaasır) için kullanılır. Noksan bilgiye irfan dendiği içindir ki, Ehlikitap, bildikleri şeyleri tasdik edici olarak gelmesine rağmen Kur'an'ı ve Hz. Muhammed'i inkâr etmiştir. Bakara Suresi, 89 ve 146. ayetler onların bu noksan bilme halini ifade için ilim kökünden değil de irfan kökünden kelimeler kullanmıştır. Çünkü onların o ilimleri noksan bir ilimdi ve nitekim, bu noksan ilim onları inkârdan kurtaramamıştır." (Râgıb el-Isfahanî, *el-Müfredât*, irfan maddesi)

İlim ve irfan mukayesesi münasebetiyle, verilen bu bilgiler bir büyük gerçeği daha ortaya koyuyor, daha doğrusu bir büyük saptırmayı düzeltmemize yardımcı oluyor:

Tasavvuf-tarikat geleneği asırlardır hep şuna vurgu yapmıştır: İrfan ilimden üstündür, çünka Allah irfan sayesinde bilinir ama ilim sayesinde bilinmez. Buna bağlı olarak, aynı gelenek, Allah'ı bilmeye **'mârifetullah'** der, **'ilmullah'** demez. Kendi üstadlarına da **'ârif'** der, **'âlim'** demez. Ve bunu kendi lehinde bir üstünlük olarak kayda geçirir.

Gerçek bunun tam tersidir: Allah'ı bilme konusunda ilim kelimesinin değil de irfan kelimesinin kullanılması, sûfî geleneğin söylediği gibi, ilmin yetersizliğinden değil, irfanın yetersizliğindendir. **'Bir şeyin hakikatini bilmek'** olan ilim, gerçek kimliği asla bilenemeyecek olan Allah'ı bilmeyi ifade etmek için, işte bu yüzden kullanılmaz. Ve Allah'ı gerçek mahiyetiyle bilmek mümkün olmadığı içindir ki, O'nu bilmekten söz edildiğinde **'noksan ilim'** olan irfan tercih edilir. Yani burada **üstünlük irfan lehine değil, ilim lehine kayda geçirilmelidir.** O halde, tarikat büyüklerinin **'ârif'** sıfatları onları âlimlerin önüne geçirmez, arkasında sıraya dizer. Âlim sıfatı olmayan ve böyle bir sıfata sahip olmayı da istemeyen tarikat çevreleri, önderlerine verdikleri **'ârif'** unvanını, işte bunun için **'âlim'** unvanının üstüne çıkarmak üzere oyunlar oynadılar. Gerçek ise onların söylediklerinin tam tersidir. Kur'an, Allah'ı bilmeye **'ilim'** denmemeyeceği yolunda işaretler taşıyor. Öte yandan, Allah'tan hakkıyla korkabileceklerin de ilim sahipleri olduğunu söylüyor:

"Kulları içinde Allah'tan ancak bilginler ürperir." (Fâtır, 28)

Ârifin âlimden üstün olduğunu söyleyen anlayış, **'irfanî bilgi'** veya **'bâtınî bilgi'** olarak gördüğü ilhamı da ilimden üstün görmektedir. **'İlhamî bilgi'** veya **'bâtınî bilgi'** tabirleri Kur'an dışıdır. Kur'an böyle bir ilim türünden söz etmemektedir. Bir kere Kur'an, ilimden nasibi olmayanların kalplerinin mühürleneceğini açık seçik bildirmektedir:

"İlimden nasipsizlerin kalpleri üzerine Allah işte böyle mühür basıyor." (Rum, 59. Ayrıca bk. Tevbe, 93)

Hal böyle olunca, **'ilhamî bilgi'** veya **'kalp gözüyle elde edilen bilgi'** nasıl ve nereden elde edilecektir. Mühürlenmiş kalbin ilham ve irfan üretmesi mümkün müdür.

Kur'an, Allah'ın bilgi kudretini ifade etmede sadece ilim kökünden kelimeler kullanmış, irfan kökünden tek kelime kullanmamıştır. Bu da âlimin Allah'a yakınlık ve bilgi açısından âriften üstün olduğunu gösterir. Allah'ın isim-sıfatları içinde ilim kökünden türeyen dört isim-sıfat vardır: **Âlim, Alîm, Allâm, A'lem.** Bu sıfatların özellikle ilk ikisi, onlarca kez geçmektedir. **Alîm 162 kez, A'lem 49 kez, Âlim 20 kez, Allâm 4 kez.**

Hz. Yusuf, olayların tevilini bildiği halde kendisini ilim üstü bir yetiyle donanmış, ârif, ilham sahibi vs. diye göstermiyor, ilimden nasipli biri (alîm) olarak gösteriyor:

"Ben, hafızası çok güçlü/emanetleri iyi koruyan, alîm/bildiğini çok iyi bilen biriyim." (Yusuf, 55)

Kur'an dilinin anıt lügatçilerinden biri, belki de en büyüğü olan Ebu Mansûr Muhammed bin Ahmed el-Ezherî (ölm. 370/980), bu gerçeği fark etmiş ve şöyle ifadeye koymuştur:

"Yusuf'un olayları tevil yetisi onun bu 'âlim' yapısına dayanıyordu." (Ezherî, ***Tehzîbu'l-Lüga,*** ilim mad.)

Yusuf'a verildiği söylenen olayları tevil yetisi, öyle tarikatçı geleneğin söylediği gibi, keramet, falan değil, tamamen bilgi ürünü bir yeti olarak tanıtılıyor. 'Ona olayların/haberlerin yorumunu öğretmek'ten söz ediliyor. (Yusuf, 21) Bu eğitimin ifade edilişinde kullanılan kelime de ilim kökünden bir kelimedir. Yusuf'un olayların arka planını görme yetisinden söz eden tüm ayetlerde, ilim kökünden isim ve sıfatlar kullanılmaktadır. Hz. Musa'ya bazı özel bilgiler öğreten kişiden söz eden ayetlerde de hep ilim köklü kelimeler kullanılmıştır. (Kehf, 65-83) Yani Kur'an, ilimden nasibi olmayan, ilimle bağı kesik veya kopuk hiçbir keramet, sezgi veya ilhamı kabul etmemektedir. İlke son derece açık ve çok sert konmuştur:

"Allah, ilimden nasibi olmayanların kalpleri üstüne mühür basmıştır" (Rum, 59; Tevbe, 93))

Kur'an, insan onurunu ilimle irtibatlandırdığı gibi, imanı da ilimle bağlantılı kılmıştır. Bir kere, peygamberlere bu büyük vehbî yeti verilirken onlara bir şey daha verilmektedir: İlim. **Başka bir ifadeyle peygambere iki şey birden verilmektedir: Hüküm, ilim.** (Yusuf, 22; Enbiya, 74; Neml, 15; Kasas, 14) Bu özellik sadece birkaç peygamber için geçerli değildir. Böyle bir iddianın öne sürülmesini önlemek için, hem de Enbiya (peygamberler) Suresi'nde şöyle diyor Tanrısal kitap:

"Peygamberlerin her birine hükümdarlık ve ilim verdik. Dâvud'a dağları boyun eğdirdik. Kuşlarla beraber tespih ediyorlardı. Yapmak isteyince yapanlarız biz!" (Enbiya, 79)

Bunun içindir ki, nebilerin sonuncusuna bile şöyle dua etmesi emredilir:

"O'nun sana gönderilen vahyi tamamlanmadan önce, Kur'an hakkında aceleci olma. Şöyle de: 'Rabbim, ilmimi artır!" (Tâha, 114)

Kur'an'ın mucize devrimlerinden biri de şudur: Kur'an, ilim ve taibat üstü bir gerçek olan vahyi bile, özellikle yeryüzüne indiği andan itibaren 'ilim' diye nitelemekte ve böylece, vahyin yeryüzüne inişinden itibaren ondan yararlanmak isteyenlerin bunu ancak ilim sayesinde gerçekleştirebileceklerine dikkat çekmektedir. Kur'an o esrarlı üslubuyla bu gerçeği şöyle ifadeye koyuyor:

"İlimden sana ulaşan nasipten sonra bunların boş ve iğreti arzularına uyarsan, Allah katından ne bir dostun/destekçin olur ne de bir yardımcın." (Bakara, 120)

"Eğer sen, ilimden nasibin sana geldikten sonra onların boş ve iğreti arzularına uyarsan, işte o zaman, kesinlikle zalimlerden olursun." (Bakara, 145. Ayrıca bk. Âli İmran, 19, 61; Ra'd, 37)

Peygamberlik aynı zamanda 'ilimde genişlik ve üstünlük' anlamı taşır. (Bakara, 247)

Peygamberler vasıtasıyla gelen ayetleri anlamak da ilimde derinleşmiş olanların nasibidir. Kur'an'ın yüzde doksanı aşan kısmını oluşturan müteşâbih (çok anlamlı, çok boyutlu) ayetlerini anlamak, Allah ile ilimde derinleşmiş olanların hakkı ve yetkisi içindedir:

"Kitabı sana indiren O'dur. Onun ayetlerinden bir kısmı muhkemlerdir ki; onlar kitabın anasıdır. Diğer ayetlerse müteşâbihlerdir. Şu var ki, kalplerinde bir eğrilik/ bozukluk bulunanlar, fitne aramak, onun teviline öncelik tanımak için kitabın sadece müteşâbih kısmının ardına düşerler. Onun tevilini ise bir Allah bilir, bir de ilimde derinleşmiş olanlar. Bunlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır." derler. Gönül ve akıl sahiplerinden başkası gereğince düşünemez." (Âli İmran, 7)

Tanrı, kendisinin varlığına kanıt ve tanık olarak kendini, melekleri ve bir de ilim sahiplerini gösteriyor:

"Allah, kendisinden başka tanrı olmadığına tanıklık etmiştir. Meleklerle ilim sahipleri de adalet ölçüsüne sarılarak tanıklık etmişlerdir ki, o Azîz ve Hakîm olandan başka hiçbir ilah yoktur." (Âli İmran, 18)

İnsanlar arası ilişki ve çekişmelerde de iki tanık güvenilir kılınmıştır: Tanrı, ilim sahipleri:

"Küfre sapanlar, 'Sen gönderilmiş bir elçi değilsin!' diyorlar. De ki, 'Benimle sizin aranızda tanık olarak Allah, bir de yanında kitaba dayalı ilim bulunanlar yeter!" (Ra'd, 43)

İlim, maddede ve ruhta ışık ve mürşit olduğu içindir ki ilmine sahip bulunmadığımız hiçbir şeyin peşi sıra gitmemeliyiz. İzlemek için izlenen şeye iman gerekir, ama iman için de ilim gerekir diyor Kur'an. O halde, hakkında ilim sahibi olmadığımız şeye inanmamalıyız. Esrarlı formül şöyle verilmiştir:

"Hakkında ilim sahibi olmadığın şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönlün hepsi bundan sorumlu tutulacaktır." (İsra, 36)

İlmine sahip olmadığınız şeyin ardınca gitmek, her şeyden önce ehliyetsizliğe teslim olmaktır ki, ziraattan sanayie, felsefeden ekonomiye, sanattan dine kadar tüm alanlarda felaket getirir. Tanrı'nın, **"Emanetleri ehil olanlara verin!"** (Nisa, 58) emrinin elle tutulur bir gerçek olabilmesi için tüm yürüyüşlerin ilimden nasibi olanlarca gerçekleştirilmesi gerekir. Ahlak alanında da, gıybetten iftiraya kadar bütün kötülükler, ilmine sahip olmadığımız şeyleri dilimize dolamamızın eseridir.

İlmine sahip olmadığımız şeyin ardına düşmenin en büyük yıkımı din alanında vücut bulmaktadır. Bu **yıkımın göstergesi, dinde taklit tutkusudur.** Müşriklerin, gerçeğin ölçüsü olarak atalarına atıf yaptıklarını bildiren ayetler, Kur'an üslubu içinde dolaylı yoldan bir taklit tanımıdır. Araştırmak ve ilmine sahip olmak yerine **"Ulema böyle dedi, efendilerimiz böyle buyurdu, ecdadımız böyle uyguladı..."** lakırdılarıyla ilimsizlik ve taklide teslimiyet kutsallaştırılmakta ve perişanlık asırlardır sürüp gitmektedir.

Kur'an, varlık katmanlarının da birer bilim konusu olduğunu ifade etmek istemektedir. İlim kökünden türeyen ve varlık katmanlarını veya varlığın boyutlarını ifade için kullanılan **'âlem'** (çoğulu: âlemûn) sözcüğü 73 kez geçmektedir. Bu varlık katmanlarına, Kur'an'ın deyişiyle, **'göklerin ve yerin katmanlarına-tabakalarına nüfuz'** ancak **'sültan'** (hüccet) sayesinde mümkündür. Sültanın esas anlamı olan hüccet, **Isfahanlı Râgıb**'ın ifadesiyle bilinmek istenen şeye kanıt olan beyyinedir. O halde, sültan kavramının esasını beyyine yani ilimden elde edilen kanıt oluşturur:

"Allah çocuk edindi!' dediler. Hâşâ! Allah bundan arınmıştır! O Ganî'dir, hiçbir şeye muhtaç olmaz! Göklerdekiler de yerdekiler de O'nundur. Elinizde, söylediğinize ilişkin hiç-

bir kanıt yok. Allah hakkında ilmine sahip olmadığınız şeyi mi söylüyorsunuz?" (Yunus, 68)

Ayette kullanılan kelime **'sültan'** kelimesidir. Kur'an, göklerin ve yerin sırlarına, yapılarına nüfuzun bu sültan/hüccet sayesinde mümkün olacağını bildirmektedir:

"Ey cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin bucaklarından/köşelerinden geçip gitmeye/göklerin ve yerin katmanlarına nüfuz etmeye gücünüz yeterse, hadi, geçin gidin/nüfuz edin! İlme dayanan hüccet dışında bir şeyle nüfuz edemezsiniz!" (Rahman, 33)

Kur'an, kendisine ve peygamberlere karşı savaşanların hüccetsiz savaştıklarını defalarca ifadeye koymuştur. (bk. örnek olarak İbrahim, 10; Ğâfir, 23, 35) Hayatın ve ölümün **beyyine** (bilim ve akılla belirlenen kanıt) üzerine olmasını isteyen kitap, elbette ki, ilimsizliği körlük sayacaktır. Körlükse yolu sarpa sardırarak insanın önündeki tüm boyutları karartır. **"Bu dünyada kör olan, âhirette de kördür. Yolca da daha sapıktır."** (İsra, 72)

Kur'an'a göre, ilimle en büyük zıtlık şirk arasındadır. Yani akıl düşmanlığı ve geleneği ilahlaştırma arasında. Vahyin ve aklın temsilcileri, geleneğin ve akıldışılığın temsilcisi müşriklere son söz olarak şunu söylediler:

"Eğer doğru sözlü iseniz bana ilimle haber verin!" (En'am, 143; Ahkaf, 4)

Şirk çocukları ise vahyin ve aklın temsilcilerine şunu söyledi:

"Doğru sözlü iseniz atalarımızdan kanıt getirin!" (Duhan, 36; Câsiye, 35)

ÜÇ KİTAPTAN YARARLANMANIN TEK YOLU: İLİM

Tanrısal kitabın defalarca ve ısrarla altını çizdiği gerçeklerden biri de şudur: Kur'an'ın bahsettiği üç kitabın, yani

evren, Kur'an ve insan kitaplarının ayetleri, ilimden nasibi olanlar için ayrıntılanmıştır:

"Bilgiden nasipli bir topluluk için ayetleri gerçekten ayrıntılı kılmışızdır." (En'am, 97; A'raf, 32)

"Ayetleri bu şekilde, çeşitli başlıklarla veriyoruz ki, 'Sen ders aldın!' desinler, biz de ilimden nasiplenen bir toplum için onu iyice açıklayalım." (En'am, 105)

"Biz ayetlerimizi, bilen bir topluluk için böyle açık seçik ortaya koyarız." (Tevbe, 11)

"Güneş'i ısı ve ışık kaynağı; Ay'ı, hesabı ve yılların sayısını bilesiniz diye bir nur yapıp ona evreler takdir eden O'dur! Allah bütün bunları, şaşmaz ölçülere bağlı olarak yaratmıştır. Bilgiyle donananlardan oluşan bir topluluk için ayetleri ayrıntılı kılıyor." (Yunus, 5)

Evren, Kur'an ve İnsan kitaplarının okunmasıyla elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi de âlimlerin yapacağı bir iştir. Yani hikmet elde etme ve elde edilmiş hikmeti değerlendirme de bir ilim işidir. Orada bile ârif denmemiş, ilim sahibi denmiştir:

"Bunlar bizim, insanlar için yapmakta olduğumuz öyle benzetmelerdir ki, ilim sahiplerinden başkası onlara akıl erdiremez." (Ankebût, 43)

Ayette hem taakkul (aklı işletme) hem de ilim kullanılmıştır. Ve böylece, akletme işinin de âlimler tarafından yapılabileceğine vurgu yapılmıştır. Yani bir kitlenin aklını işleten kitle olabilmesi için eğitimli-bilgili kitle olması gerekmektedir.

Üç kitabın orta kitabı Kur'an'dır. O, en büyük kitap olan evren kitabıyla en küçük kitap olan insan kitabının tam ortasında durur, o ikisinin layıkıyla okunması için rehberlik eder. Kur'an, öteki kitapların okunmasında isabetli yürümek için devrede tutulması gereken bir 'pusula kitap'tır. O yüzden ad-

larından biri **'Müheymin'** yani tashih edici, biri **'Furkan'** yani eğriyle doğruyu ayıran, biri de **'Nur'**, yani ışık olmuştur. Orta kitap Kur'an, bütün bilgilerini, bütün sınıflamalarını ilim üzerine oturtmuştur:

"Yemin olsun ki, biz onlara, ilme uygun biçimde ayrıntılı kıldığımız bir kitap getirdik. İnanan bir topluluk için bir kılavuz, bir rahmettir o." (A'raf, 52)

Bizzat Tanrı tanıklık ediyor ki, Hz. Muhammed'e indirileni ilim üzere indirmiştir:

"Allah, sana indirdiğini, kendi ilmiyle indirdiğine tanıklık eder. Melekler de tanıklık ediyorlar. Zaten tanık olarak Allah yeter." (Nisa, 166)

Kur'an, kendisini anlamanın ilim sahipleri için bir nasip olduğunu bildiriyor: (Fussılet, 3)

"Bilgi ile donanmış bir toplum için ayetleri, Arapça bir Kur'an halinde ayrıntılı kılınmış bir kitaptır bu! Muştulayıcı ve uyarıcı olarak indirilmedir. Onların pek çoğu yüz çevirdi; kulak verip dinlemezler onlar." (Fussılet, 3-4)

MÜRŞİTLİK SADECE İLMİN VE ÂLİMİN HAKKIDIR

Kur'an, irşat (aydınlatma, iyiye ve doğruya kılavuzlama) işinin sadece ilimle mümkün olacağını defalarca ifadeye koymuştur.

Kur'an, hayatta bir tek mürşit tanır: İlim.

Peygamberlerin mürşitliği de ilim üzerine oturan bir yetidir. İlmi bir **'şeytanî yeti'** gibi gösteren bazı tarikat çevrelerinin dillerine doladıkları **'ârif'** tipin irşat ehli olduğuna işaret eden bir ima bile yoktur. Tam tersine, ilimden nasibi olmayanların yoluna asla ve asla uyulmaması buyurulmaktadır. Bu emir verilirken **yol** tabirinin kullanılması ayrıca mucize bir ihbardır:

"Dosdoğru ve dürüst biçimde yol alın ve bilgiden nasipsizlerin yolunu sakın izlemeyin." (Yunus, 89)

İlimsizliğin sevk ettiği yollar Allah'ın yolundan ayırır, parçalanma getirir. İhtar son derece sert ve net yapılmıştır:

"Bu benim dosdoğru yolumdur, onu izleyin; başka yolları izlemeyin! Yoksa bu hal sizi O'nun yolundan uzaklaştırıp parçalara böler. Sakınıp korunasınız diye O size bunu önermiştir." (En'am, 153)

İlimden nasipsizlerin çağıracağı şey, heva ve heves (boş ve bitmez arzular) olur:

"Daha sonra seni, iş ve yönetimde bir şeriat/bir yol-yöntem üzerine koyduk. Artık ona uy! İlimden nasipli olmayanların keyifleri ardınca gitme! Kuşkun olmasın ki, onlar, Allah karşısında sana hiçbir yarar sağlayamazlar/Allah'tan gelecek hiçbir şeyi senden uzaklaştıramazlar." (Câsiye, 18-19)

Heva ve heves, dürtüler, sübjektif bakış açıları demektir. Objektif değerlere ve gerçeğe ulaşmanın yolu ilimdir. İlim dışındaki değerlerin tümü, irfan ve iman dahil, sübjektiflikten kurtulamaz. Kur'an, yine mucize bir yaklaşımla, ilme hiçbir kötülük ve çirkinlik izafe etmemiştir ama imana etmiştir. Bakara Suresi, 93. ayet, Yahudilerin sapmalarını eleştirirken esrarlı üslubuyla insanlığa muhteşem bir ders vermekte ve imanın çirkinliklere âlet edilebileceğine vurgu yapmaktadır:

"Hani, sizden şu yolda kesin söz almıştık da Tûr'u üzerinize kaldırmıştık: "Size verdiğimizi kuvvetlice tutun ve dinleyin!" Şöyle demişlerdi: "Dinledik ve isyan ettik." İnkârları yüzünden gönüllerine buzağı içirildi. De ki, "Eğer müminlerseniz, ne kötü şeydir size imanınızın emretmekte olduğu!"

Ayette çirkinliğin izafe edildiği iki kelime var: İman, mümin. Şöyle bir sav ileri sürülemez: "Çirkinliğin izafe edildiği iman Yahudilerin imanıdır, mümin de Yahudi müminidir. Bu eleştiri onlarla kayıtlıdır, başkalarını ilgilendirmez." Böyle

bir sav, Kur'an'ın ruhuna ve üslubuna aykırıdır. Kur'an öncelikle bir kelam mucizesidir. Öyleyse kötülük izafe edilirken seçilen kelimlerin bizatihi kendilerinde mesaj vardır. İlim sahiplerinden de birçok bozuk insan çıkmıştır, çıkacaktır; ama Kur'an hiçbir zaman ilme çirkinlik ve kötülük izafe etmemiştir. **Kur'an, cevher olarak ilme kötülük izafe etmiyor ama cevher olarak imana çirkinlik ve kötülük izafe ediyor.** Çünkü ilim objektiftir; daha doğrusu ilimden söz etmemiz için objektiflik şarttır. İmanın objektifliği söz konusu edilemez. İmanda aslolan sübjektivitedir. Bu olgu, çok iyi anlamlara kaynaklık edebileceği gibi çok kötü anlamlara da kaynaklık edebilir. Sübjektivite demek nefsin alanı demektir. Nefsin karıştığı şeyde genellikle hayır aranmaz. Hayır aranmayacak şeyin de ardından gidilmez.

Allah korkusunun temeline ilim konduğu için (Fâtır, 28) hiç kimse ilimden nasipsiz birtakım adamların Allah adamı olduğunu iddia edemez. Bu iddiaların tümü, ilimden nasipli olma önşartına bağlıdır. O ön şart yoksa gerisi sadece aldatmaca ve sahtekârlık olur. Böyle olduğu içindir ki, **ilimsiz irşat** konusu Kur'an'ın yakındığı konulardan biridir.

"İnsanlardan öylesi var ki, Allah uğrunda ilimsiz, kılavuzsuz ve aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın mücadele eder." (Lokman, 20)

İlimsiz irşadın tehlikeli görünümlerinden biri de **'hadis eğlencesi satın alarak'** insanları ilimsiz bir şekilde saptırmaktır. Bu noktaya parmak basan ayet, İslam tarihinin asırlık sıkıntılarından birine mucize bir biçimde dikkat çekmektedir:

"İnsanlardan öylesi vardır ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak için hadis/laf eğlencesi satın alır ve onu alay konusu edinir. İşte böylelerine rezil edici bir azap vardır." (Lokman, 6)

'Hadis' patentli uydurmalarla yapılacak tahribatı deşifre eden devrimle ilgili olarak bu bölümün üçüncü faslında bilgi verilmişti.

ŞİRK VE KÜFÜR BİR İLİMSİZLİK İLLETİDİR

Kur'an'ın ana tezlerinden biri de şudur: Küfür ve şirkin Kur'an vahyinden anlamsız talepleri de Kur'an'a itirazları da ilimsizliğin bir sonucudur. Bu talep ve itirazları ileri sürenler ya hiç bilmiyorlar yahut da ilimleri tam anlamalarına yetmiyor:

"Yahudiler, 'Hıristiyanlar hiçbir şey üzerinde değil' dediler. Hıristiyanlar da, 'Yahudiler hiçbir şey üzerinde değil' dediler. Ve bunlar kitabı da okuyup dururlar. İlimden nasibi olmayanlar da aynen onların sözleri gibi söz etti. Tartışmaya girdikleri şey hakkında, aralarında hükmü, kıyamet günü Allah verecektir." (Bakara, 113 Ayrıca bk. aynı sure, 118; Enbiya, 24)

Kur'an vahyine karşı çıkanların hareket noktası ataların kabulleri, yani geleneğin kendilerine ezberlettikleridir. Kur'an'ın bu noktadaki tezi şudur: Ataların kabul ve inançlarını benimsemek için akıl ve ilimden onay almak gerekir. Aksi halde o kabuller reddedilir:

"Onlara, Allah'ın indirdiğine ve resule gelin dendiğinde şöyle derler: 'Atalarımızı üzerinde bulduğumuz şey bize yeter.' Peki, ataları hiçbir şey bilmiyor, doğru yolu bulamıyor idiyseler de mi?" (Mâide, 104)

Kur'an şunda ısrarlıdır: Kur'an'a karşı çıkanların ilimden herhangi bir dayanakları yoktur. Onların dayandığı tek şey, kendi zanlarıdır:

"Hayır, düşündükleri gibi değil! Onlar, ilmini kuşatamadıkları ve yorumu kendilerine hiç gelmemiş bir şeyi yalanladılar. Onlardan öncekiler de böyle yalanlamıştı." (Yunus, 39)

"Bir de dediler ki, 'Rahman dileseydi, onlara tapınmazdık.' Bu konuda hiçbir ilme sahip değiller. Sadece saçmalıyorlar." (Zühruf, 20)

"Dediler: "Şu dünya hayatımızdan başkası yok. Ölüyoruz,

diriliyoruz. Bizi zamandan başkası helâk etmiyor." Onların bu konuda herhangi bir ilmi yoktur. Sadece sanıda bulunuyorlar." (Câsiye, 24)

"Onların bu konuda herhangi bir ilmi yoktur. Yalnızca sanıya uyuyorlar. Sanı ise haktan hiçbir şey kazandırmaz." (Necm, 28)

"O gün, her ümmetin içinden ayetlerimizi yalanlayanlardan bir zümre derleriz de onlar, toplu halde ortaya sürülürler. Geldiklerinde Allah onlara, 'Ayetlerimi, onları ilmen kuşatamadığınız halde inkâr mı ettiniz; yoksa ne yapıyordunuz?' der." (Neml, 83-84)

Allah'a ortaklar, kızlar ve erkek çocuklar isnat eden şirkin bu yaptığı da ilimsizlik illetinin bir sonucudur. (En'am, 100)

Müşriklerin Allah'a sövüp saymaları da bir ilimsizlik tezahürüdür. (En'am, 108, 119)

Şirkin icraatı örneğin, kız çocuklarını diri diri gömmeleri de ilimsizlik ürünü sapmalardan başka bir şey değildir.

"Şu bir gerçek ki, ilimsizlik yüzünden öz evlatlarını beyinsizce katledenlerle Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları, Allah'a iftira ederek haramlaştıranlar gerçekten hüsrana uğramışlardır. İnan olsun, sapıtmışlardır onlar; hiçbir zaman doğruyu ve güzeli bulamazlar." (En'am, 140)

KUR'AN'DAN ÇIKARILABİLECEK İLİMLER TASNİFİ

İslamî literatürün ilimleri tasnif eden 'mevzûatü'l-ulûm' türü eserlerinde yer alan 'ilimler sınıflaması' Kur'an'ın verilerine tam anlamıyla uymaz. Geleneksel İslamî metinlerdeki, özellikle ilk iki asırdaki 'ilim' kavramı, Kur'an'ın sözünü ettiği 'bilimsel bilgi'den çok uzak bir kavramdır ve daha çok hadislere dayalı dinsel bilgilerden ibarettir. Montgomery Watt, bu noktayı isabetle teşhis etmiş ve açıklamıştır. (Watt, ***İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri, 76-77)***

Gerçek şu ki, eski dönemin ilim anlayışı, ruhu itibariyle antiklasik olan Kur'an'ın bilgi toplumuna hitap eden mesajını anlamakta yetersiz kalmıştır. Bunu elbette mazur görmek gerekir. Elverir ki geleneksel mirasın bu konudaki tespitlerinde ısrarlı olmayalım. Hicrî ilk yüzyılda ilim **'hadis ezberciliği'** anlamında kullanılmıştır. İkinci-üçüncü yüzyılların bu anlayışa getirdiği değişim, 'ilim' kavramı içine fıkhın da sokulması kadar oldu. **İmam Şâfiî** (ölm. 204/820) gibi bir büyük fakîh bile ilmi, **fıkıh ve usul-i fıkıh** anlamında kullanır. (Şâfiî, ***Cimâu'l-İlm,*** bab: 2, s. 35-38) Kelam ilmi ve fıkıhta önemli bir otorite sayılan **Farülislam Pezdevî** (ölm. 483/1090) ünlü 'Usûl'ünde iki tür ilim olduğunu söylemektedir: **Tevhit ilmi, şeriat ilmi.**

Bu sınıflamalar Kur'an'ın verilerinin çok az bir kısmını içermektedir. Göklerin ve yerin katmanlarını, tarih kalıntılarını, gece ile gündüzün seyrini, Firavun mumyasının incelenmesini tevhit veya şeriat ilimleriyle nasıl yapacaksınız? Kur'an bunların da incelenmesini istiyor.

Tasavvuf-tarikat geleneğinin, ilmi, **'hal ilmi, kaal ilmi'** diye ikiye ayırması ve ilmi, **'içsel aydınlanma'** olarak tanıtan yaklaşımı da Kur'an'ın söylediğinin çok küçük bir kısmıdır. Tasavvuf-tarikat geleneğinin bu ilimler tasnifi, ilmin değil, olsa olsa irfanın tasnifi olabilir.

Kur'an, 'kutsal olan ilimler-kutsal olmayan ilimler' diye bir ayrıma da izin vermez. İlimler ve âlimler konusunda Kur'an adına bir kutsallıktan ve bir saygınlıktan söz edeceksek şunu söyleyeceğiz: İstisnasız bütün ilimler kutsal, istisnasız bütün âlimler saygındır.

Elinizdeki eser, bu konuyu daha fazla irdelemeye müsait değildir. Biz burada, teknik bir sınıflama yapmadan, **Kur'an'ın ilimler tasnifi** sayılabilecek bir tabloda mutlaka yer alması gereken unsurların çok önemlilerine işaret etmekle yetineceğiz.

1. Vahyin mahiyetine ilişkin ilim: Bu bilim dalı veya dalları vahyin mahiyetini, onu anlama yollarını ortaya koyacak ilim şubeleridir. (bk. Yusuf, 86, 96; Kehf, 65)

İlham, sahibine bir bilgi sunarsa da bu, 'objektif-bağlayıcı' bir bilgi değildir. Sadece sahibi için anlam ifade eder. Nitekim, Kur'an, ilhamla aynı kökten bir tek kelime kullanmıştır, o da benliğe 'takvasının ve bozukluğunun ilhamıdır. (Şems, 7-8) Yani benliğin bizzat kendisini ilgilendiren bir uyarıdır. Burada söz konusu olan ilim olmadığı gibi sıradan bilgi bile değildir; bir vicdanî duygudur.

Gerçek şu ki, ilhamın ilim değeri yoktur. İslam din bilginleri bu gerçeği çok erken bir dönemde görmüş ve bunu İslam akidesinin manifestosu içine bir ilke olarak koymuşlardır. İslam toplumlarına asırlardır egemen olan tasavvuf-tarikat geleneğince işlemez hale getirilen bu ilke hemen bütün akait kitaplarında tekrarlanmıştır. **Ebu Hafs Ömer en-Nesefî'nin *'Akaaid'*** adlı eseriyle onun, **Sadeddin Teftezânî** (ölm. 791/1388) tarafından yapılan şerhindeki şekliyle şöyledir:

"İlham ve rüya ilim sebeplerinden değildir."

Yani ilham ve rüya yoluyla elde edilen sübjektif bilgiler, başkalarını bağlayan ilmî veriler türünden bilgiler değildir. Tecrübeye dayalı bilgi ilhamî bilgiden çok farklıdır. Çünkü bu tür bilgi, bir kişisel içe doğuş gibi görünmekle birlikte maddî olgulara dayandığı için, ilhamın aksine, kanıt değeri vardır.

2. Yaradılışa, özellikle ilk yaradılışa ilişkin ilimler: (bk. Vâkıa, 62)

3. Kıssaları değerlendirmeye ilişkin ilimler: (bk. A'raf, 7)

4. Tabiat olaylarının, sünnetullahın (tabiat kanunlarının) incelenmesine ilişkin ilimler.

5. Gök cisimlerinin seyrine, gök olaylarının izlenmesine, Ay ve Güneş'in menzillerini takdire, yılların gelip geçişiyle il-

gili hesapların yapımına yarayan ilimler: (Yunus, 5; İsra, 12)

6. Silah ve savunma âletlerine ilişkin ilimler: (Enbiya, 80)

7. Kutsal metinler tarihine ilişkin ilimler.

Kutsal metinlere ilişkin ilimden habersiz olanlara ümmî diyor Kur'an. (Bakara, 78) Ümmî, okuma yazma bilmemekle ilgili bir kavram değildir, Ehlikitap'ın elindeki kutsal metinlerle ilgili ilme sahip olmamakla ilgilidir. Kur'an bu anlamda bütün Arap Yarımadası **Cahiliye** toplumunu 'ümmî' diye nitelemektedir. (Bakara, 78; Âli İmran, 20, 75; Cumua, 2) Oysaki onlar içinde birçok okuma yazma bilen insan vardı. Bakara 78 ile Âli İmran 20, ümmî sözcüğünün âdeta tanımını vermektedir: Birinciye göre ümmî, kitabı bilmeyenlerdir. İkinci ayetse **'kendilerine kitap verilenleri'** (Ehlikitap ulemasını) ümmîlerin karşıt kavramı olarak kullanmakta, böylece ümmî sözcüğünün okuma yazma bilmeyen değil, Ehlikitap ulemasının elindeki kitapları bilmeyen anlamına geldiğini dolaylı yoldan ifade etmektedir.

Kutsal metinler bilgisi Ehlikitap ulemasında vardır, ancak onlar bu ilimlerine rağmen gerçeği saklıyorlar. Kitabı arkalarına atıp kendi dayatmalarını öne çıkarıyorlar. Benliklerini basit karşılıklarla satıyorlar. (Bakara, 101-103, 144, 146; Âli İmran, 75, 78) Onların kutsal metinleri tahriflerinin arkasında da bu dayatmacılık ve satılmışlık vardır; bilmemek veya anlamamak değil. Kur'an, bu noktanın altını ısrarla çiziyor: Onlar gerçeği bildikleri ve meseleyi anladıkları halde tahrifçilik yapıyorlar. (Bakara, 75)

7. Kutsal metinlerin incelenmesine ilişkin ilimler.

9. Tanrı'nın koyduğu normları anlamaya yönelik ilimler:

Kur'an bu noktada **'dinde tefakkuh'** tabirini kullanmaktadır. (Tevbe, 122) Ayetteki tefakkuh sözcüğü, bugün İslam din ilimlerinden en önemlisinin adı olan **'fıkıh'** kelimesinden türemiş bir sözcüktür ve **'fıkıhta derinleşmek'** anlamı da taşımaktadır. (Bakara, 230)

9. Eski medeniyetleri ve tarihsel kalıntıları inceleyen ilim. (Neml, 52)

GASP EDİLEMEYEN TEK DEĞER: İLİM

İlim, zorbalıkla elde edilemediği gibi, aldatmayla da elde edilemez. İlim dışında hiçbir değerin, hiçbir servetin, hiçbir kudretin böyle bir niteliği yoktur. Yüce Yaratıcı bu niteliği, bu özelliği, bu seçkinliği sadece ilme vermiştir. Ve onun içindir ki ilim O'nun ikinci sıfatı olmuştur. Yüce Yaratıcı'nın en büyük hikmetlerinden biridir ki, akla gelebilecek bütün değerlere ve servetlere sahip insanları bir biçimde aldatabilirsiniz ama ilmi olan insanı aldatamazsınız. Bütün aldatmaların çaresi, panzehiri ilimdir. Onun içindir ki **Kur'an, ilimden başka mürşit kabul etmez.** Çünkü ilimden başka şeyler ve âlimden başka kişiler mürşit olduğunda insan hayatı kaosa yenik düşmektedir. Tek çare, ilim dışında herhangi bir değere mürşitlik vasfı vermemektir.

Ehlisünnet teoloji geleneği, Allah'ın **zatî** (varlığına ilişkin) sıfatlarının birincisini **'hayat'** ikincisini ilim olarak belirlemiştir ki Kur'an'ın ilme yüklediği önemi ifade bakımından çok isabetli ve anlamlıdır. Bu tespiti ilk yapan düşünür, İslam fıkhının babası ve zulme karşı mücadelenin en büyük şehitlerinden biri olan **İmamı Âzam Ebu Hanîfe** (ölm. 150/767) oldu. ***el-Fıkhu'l-Ekber*** adlı eserinin daha ilk sayfasında bu konuya değinmekte ve Allah'ın sıfatlarını **'zatî ve fiilî sıfatlar'** olarak iki ana bölüme ayırdıktan sonra zatî sıfatları şöyle sıralamaktadır: **Hayat, ilim, irade, kudret, sem'** (işitme gücü), **basar** (görme gücü), **kelam.** (Ayrıntılar için bk. Beyazîzade Ahmet, ***el-Usûlü'l-Münîfe li'l-İmam Ebî Hanîfe***)

Büyük İmam'ın bu tespiti, onun **Ahmed bin Hanbel** (ölm. 241/855), **Ebul Hasan el-Eş'arî** (ölm. 324/935), **Ebu Mansûr Matürîdî** (ölm. 333/944) gibi meslektaşları tarafından aynen korundu ve sonraki zamanlarda ortak kabule dönüştü. Bu büyük teologlar anılan tespiti yaparken salt sayıyı yani bir isim-sıfatın Kur'an'daki tekerrürünü ölçüt olarak almamış-

lardır. Sayı çokluğu kriter alınsa, mesela **'Rab'** sıfatı 'ilim' sıfatından çok önde olmak gerekir. Çünkü Rab sıfatı Allah'a 960 küsur yerde doğrudan nispet edilmektedir ve bu haliyle **'Allah'** isim-sıfatından hemen sonraya konması gerekir. Ama böyle yapılmamış, sıralamada **'Hayat'** sıfatının hemen ardından **'İlim'** sıfatı devreye sokulmuştur. Dikkat çekilen varoluş gerçeği, özellikle **Ebu Hanîfe**'nin şahsiyet, iman ve dehasına yakışır kıvamındadır. Denmek istenen şudur:

Hayat, ilim üzerine oturur. Hayatsız ilim olamayacağı gibi, ilimsiz hayat da olmaz.

Müslüman teologların bu sıralamadaki isabetlerinin arka planını gösteren hayranlık verici noktalardan biri de şudur: Kur'an, rab kelimesinin, tanrılaştırılan Firavun başta olmak üzere **'dokunulmaz kılınmış'** bazı kişiler tarafından sıfat olarak kullanıldığını göstermektedir. Yani Rab sıfatı, **'Allah'ın şirk ve despotizm tarafından gasp edilmiş sıfatları'**ndan biridir. Halbuki hiçbir despotun, hiçbir putun, hiçbir tâğutun **'âlim'** sıfatıyla anıldığına tanık olamayız. Hayat buna izin vermemiştir. Anlaşılan o dur ki, Kur'an, ilim sıfatının gasp edilemeyeceğini, o sıfatın ancak hak edenler tarafından kullanılabileceğini öngörmekte ve düzenlemelerini buna göre yapmaktadır. Allah'ın hemen her sıfatı, ona ortaklık iddiasındaki kurum olan **şirk** tarafından gasp ve tecavüze uğramıştır. Tek istisna ilim sıfatıdır. Çünkü mal-servet ve kudretin aksine ilimde gasp yapılamıyor. İlmin kazandıracağı güç ve itibarı ya hak edersiniz ya da onlardan uzak kalırsınız. Bu gerçek, Allah'ın sıfatlarında da söz konusu olmaktadır. Mesela Allah'ın **'Veli'** sıfatı da, tıpkı rab sıfatı gibi, şirk tarafından gasp edilmiştir. Bizzat Kur'an bu **'müşrik gaspın yarattığı veliler'**den şikâyetlerle doludur. **'Şeytan evliyası'** tabirini kullanan, bizzat Kur'an'dır.

Kur'an, Allah'ın bazı isim-sıfatlarının gaspçılarıyla mücadele etmektedir. **Veli** sıfatının gaspçıları bunların başında gelir. **Rab** sıfatı bunu takip eden ikinci sıfattır. Hemen tüm

sıfatlar, derece derece gasp edilmiştir. Mesela, kamunun mal ve haklarını gasp ederek fiilen münkir durumuna düşen (bk. Mâûn Suresi) bazı riyakâr ve nitelikli kâfirler, o çaldıkları malların küçük bir kısmını ona buna dağıtarak, yarattıkları **'sadaka toplumu'** bünyesinde birer **'merhamet kahramanı'** gibi alkışlanabilmişlerdir. Bunların yaptığı, Allah'ın **Rahim** ve **Rahman** sıfatlarını gasptır.

Bir yandan haram yiyip öte yandan halkı Allah ile aldatan bütün sahte 'lütufçular' Allah'ın Rahman, Rahim, Latîf, Kerîm, Cevâd, Vahhâb gibi cömertlik ve bağış ifade eden sıfatlarını gasp etmiş alçaklardır. Ve bu yüzden bunların tümü bir biçimde müşriktir. Allah ile aldatan ruhban-haham-hocaşeyh taifesi tarafından aldatılan, despotizm ve zulüm üreten krallar-sultanlar-padişahlar, ağalar, efendiler, zorbalar tarafından ezilen kitleleri ve onları aldatanları bu gerçeklerin ışığı altında bir kez daha değerlendirmek gerekir.

Bu sayılan gaspçılardan herhangi birinin ilimden nasipli olduğunu göremezsiniz. İlimden nasiplendikleri anda bu kötülüklerden vazgeçerler. O zaman da şikâyete gerek kalmaz. Çünkü yönetimi ve servetleri ilimden nasipliler kontrol ettiklerinde ne zorbalık söz konusu olmaktadır ne Allah'a kafa tutmak ne de haklara tecavüz. Yani gasp ve zulüm ilimsizliğin ürünüdür. Biraz yukarıda da söylemiştik: Kur'an, ilme hiçbir kötülük izafe etmez ama imana eder. **İlim, kötülüğün ve kötünün kirletemeyeceği tek değerdir.** İlmi taşıyanların kirlenebilmesini bu gerçekle karıştırmayalım. Orada söz konusu olan insandır, ilim değil.

'BİLİMİN İSLAMÎLEŞTİRİLMESİ' SAÇMALIĞI

İlim, bizatihi güç ve üstünlüktür. Kur'an, o esrarlı üslubuyla bu ayrımı yapmış, mümin olmayan kişilerin ilminin bile bir üstünlük sebebi olduğuna dikkat çekmiştir. Müslüman olmayan âlimin değersiz olduğunu, onun ilminin bir anlam ifade etmediğini, çünkü ilmin nihayet şeytanda da bulunduğunu ifade eden söylem, tarikatlerin ilimden ürken çevrele-

rinde yaygınlaştırılmış Kur'an dışı bir bühtandır. 'Kutsal olan ilim-kutsal olmayan ilim' ayrımı yapılmadığı gibi, 'Müslüman âlim-Müslüman olmayan âlim' ayrımı da yapılamaz. Böyle ayrımlar ilmin Tanrı'dan kaynaklanan kudret ve itibarına gölge düşürür.

İlim, Allah'ın zatına izafe edilmiş bir değerdir. Hiçbir kayıt ve şarta bağlanmaksızın doğrudan doğruya Allah'a izafe edilen bir değer (daha doğrusu bir numaralı değer) nasıl olur da 'islamî-gayriislamî' diye ayrılabilir.

Seyyid Hüseyin Nasr, Nakîb el-Attas, İsmail Farûkî gibi yazarların 'İlmin İslamîleştirilmesi'nden söz eden gülünç söylemleri yetmiyormuş gibi bir de 'aklın islamîleştirilmesi'nden söz edenler var.

Kur'an'ın bilime ve bilgine verdiği değerin gözden kaçmasına yol açan saptırmaların en yenisi budur. Batılı bazı çevrelerin sinsi ve alaycı bir oyunla Müslümanlar arasına soktukları Kur'an ve akıl dışı bu iddiaya göre, çağdaş bilim/bilimler; vahye, ruha, İslam'a aykırı bir konumdadır; bunların islamîleştirilmesi gerekir. Müslümanların kafasına kimin soktuğunu çok net bilmediğimiz bu şeytanî saçmalık, temelden Kur'an dışıdır. Ve bir tür insanlık suçudur. İlmin İslamîleştirilmesinden söz eden Batı, Müslümanların mabedlerindeki minarelere bile tahammül edememektedir. Bu tahammülü gösteremeyenlerin 'ilmin bile İslamîleştirilmesini önermeleri, teşvik etmeleri iyi niyet alameti sayılabilir mi?

Eğer amaçlanan, bilimlerin kullanımındaki materyalist-egoist-emperyalist saptırmaya dikkat çekmekse bunu ifade etmek için 'bilimlerin kullanımının islamîleştirilmesi' demek gerekecektir. Bu bir ahlaksal meseledir. O takdirde Batı bunu Müslümanlara önermek yerine kendisi yerine getirmelidir. Çünkü bilimin kötü kullanımının öncüsü Batı'dır. Bilimin ahlak dışı kullanımı her devirde olmuştur, bugün de vardır, yarın da olacaktır. Bilimin islamîleştirilmesi deyimi ise bilimin üretilmesi, yapısı, varlığı ile ilgili bir deyimdir. Bu deyi-

min ifade ettiği kaygı ahlaksal bir kaygı olarak algılanamaz; tam tersine, bilim düşmanlığı görüntüsü verir. Ve zaten istenen de bu görüntünün doğmasıdır. Bu doğunca Müslümanlar hakkında en yıkıcı ithamlara kapı aralanmış olacaktır. Hem de bizzat Müslümanların eliyle.

Bilim bizatihi tanrısal bir ışıktır. Bu ışığın islamîsi, gayriislamîsi olmaz. Dünyanın birçok yerinde birçok sözüm ona bilim adamı, böylesine açık bir gerçeği göremeden İslam'a büyük zararlar verecek bir gaflet sergilemektedir. İlimlerin islamîleştirilmesi hezeyanıyla Müslümanlara musallat olan yıkımın son anlamını, Mısırlı düşünür **Nasr Hâmid Ebu Zeyd**'in şu tespiti çok güzel vermektedir:

"İlimlerin, edebiyat ve sanat dallarının islamîleştirilmesi çabaları, dışı ferahlık, içi ise azap olan bir çağrıdan ibarettir." (Ebu Zeyd, *Nakdü'l-Hitab ed-Dînî,* 176)

UZAY ARAŞTIRMALARINA VE UZAYDAN GELECEK TEHDİDE DİKKAT ÇEKİLMESİ

EVRENDEKİ SIRLARI DA ARAŞTIRIN!

Kur'an, yerkürenin incelenmesini istemekle yetinmemiş, bu kürenin de içinde bulunduğu tüm sistemin yani göklerin, uzayın incelenmesini de istemiştir. İnsanlık tarihinde bu talep ilk kez Kur'an tarafından öne çıkarılmıştır. Kutsal metinler içinde bu talebi taşıyan tek metin de Kur'an'dır. Dikkat edilirse, yerkürenin incelenmesini isteyen ayetlerin hemen tümünde 'semavât' (gökler) de anılmış, onun dikkatle incelenmesi de istenmiştir. Taklit ve uyuşukluk dönemi Müslümanlarının hatalarını ve aymazlıklarını Kur'an'a yüklemek gibi bir yanlışa kurban gitmeyen herkes şunu itiraf etmek zorundadır:

Uzay araştırmalarını başlatan da Kur'an'dır. Çünkü uzay araştırmalarına çağıran ve uzaydaki sırlara kayıtsız kalmayı bir tür imansızlık olarak gösteren ilk uyarı Kur'an'ındır:

"De ki, 'Göklerde ve yerde neler var/neler oluyor, bir bakın!' O ayetler ve uyarılar iman etmeyen bir toplumun hiçbir işine yaramaz." (Yunus, 101. Ayrıca bk. Rahman, 33; Zâriyât, 22)

Buradaki imanın, **bilimin gerektirdiği sabrı kazandıran iman** olduğunda kuşku yoktur. Aksi doğru olsaydı, bugünkü bilimsel başarıların altında gayrimüslim dünyanın değil de 'Kur'an'a göre iman ettiğini' söyleyen Müslüman coğrafyaların imzası olurdu. İtiraf edelim ki, bu Kur'ansal buyrukların gereğini yerine getirenler, **'Müslüman nüfus kağıdı taşıyanlar'** olmadı. Buyruk, deyim yerinde ise, **'nüfus kâğıtsız Müslümanlar'** tarafından yerine getirildi. Diğer birçok Kur'an buyruğunda olduğu gibi!

Uzayın sırlarını çözmek, Rahman 33'e göre, bilim, hikmet, kanıt ve kudretle (sültan) mümkün olacaktır. Ve öyle olmuştur. Uzayla, uzay araştırmalarıyla ilgili ibret dolu ve çok sarsıcı bir tespit de şudur:

Zâriyât 22'ye göre, birçok sırrı, o arada rızkımızın özünü de barındıran uzay, aleyhimizdeki en büyük tehditlerin de alanı olacaktır. Uzay kirlenmesi, ozonun delinmesi, uzaydan komuta edilen savaş silahları, yıldız savaşları, hava kirlenmesi ve nihayet uzaydaki dengelerin bozulması dünyanın kıyametini kopma noktasına getirmiştir. Süper devletlerin, o arada ABD'nin askerî-stratejik uzmanları, devlet başkanlarına verdikleri raporlarda, bugünkü insanlığın terör ve yoksulluktan çok küresel ısınma ve hava kirliliğinin tehdidi altında olduğunu bildiriyorlar. Ne yazık ki, insanlığı bu korkunç felakete karşı korumayı amaçlayan Kyoto Protokolü'nü henüz imzalamayanlar da bu süper güç devletleridir. Bunların başında ABD geliyor. Dünyanın bu hale gelmesinde birinci dereceden sorumlu olan ABD.

Kur'an uzayla ilgili uyarıda da ilk olma niteliğini taşıyor. Yaklaşık 15 asır önce şöyle diyordu Kur'an:

"Sizin, rızkınız da göktedir, tehdit edildiğiniz şey de."

Tehdit edildiğimiz şeyin de gökte olması, şunları akla getiriyor:

1. Uzay kirlenmesi,
2. Uzaydan kullanılan silahlarla yapılacak savaşlar,
3. Uzaylı varlıklar tarafından yöneltilecek saldırılar,
4. Gök cisimlerinin dünyaya zarar vermesi,
5. Uzaydaki dengelerin bozulması üzerine kıyametin kopması.

UZAY ARAŞTIRMALARINA VE UZAYDAN GELECEK TEHDİDE DİKKAT ÇEKİLMESİ

EVRENDEKİ SIRLARI DA ARAŞTIRIN!

Kur'an, yerkürenin incelenmesini istemekle yetinmemiş, bu kürenin de içinde bulunduğu tüm sistemin yani göklerin, uzayın incelenmesini de istemiştir. İnsanlık tarihinde bu talep ilk kez Kur'an tarafından öne çıkarılmıştır. Kutsal metinler içinde bu talebi taşıyan tek metin de Kur'an'dır. Dikkat edilirse, yerkürenin incelenmesini isteyen ayetlerin hemen tümünde **'semavât'** (gökler) de anılmış, onun dikkatle incelenmesi de istenmiştir. Taklit ve uyuşukluk dönemi Müslümanlarının hatalarını ve aymazlıklarını Kur'an'a yüklemek gibi bir yanlışa kurban gitmeyen herkes şunu itiraf etmek zorundadır:

Uzay araştırmalarını başlatan da Kur'an'dır. Çünkü uzay araştırmalarına çağıran ve uzaydaki sırlara kayıtsız kalmayı bir tür imansızlık olarak gösteren ilk uyarı Kur'an'ındır:

"De ki, 'Göklerde ve yerde neler var/neler oluyor, bir bakın!' O ayetler ve uyarılar iman etmeyen bir toplumun hiçbir işine yaramaz." (Yunus, 101. Ayrıca bk. Rahman, 33; Zâriyât, 22)

Buradaki imanın, **bilimin gerektirdiği sabrı kazandıran iman** olduğunda kuşku yoktur. Aksi doğru olsaydı, bugünkü bilimsel başarıların altında gayrimüslim dünyanın değil de 'Kur'an'a göre iman ettiğini' söyleyen Müslüman coğrafyaların imzası olurdu. İtiraf edelim ki, bu Kur'ansal buyrukların gereğini yerine getirenler, **'Müslüman nüfus kağıdı taşıyanlar'** olmadı. Buyruk, deyim yerinde ise, **'nüfus kâğıtsız Müslümanlar'** tarafından yerine getirildi. Diğer birçok Kur'an buyruğunda olduğu gibi!

Uzayın sırlarını çözmek, Rahman 33'e göre, bilim, hikmet, kanıt ve kudretle (sültan) mümkün olacaktır. Ve öyle olmuştur. Uzayla, **uzay araştırmalarıyla ilgili ibret dolu ve çok sarsıcı bir tespit de şudur:**

Zâriyât 22'ye göre, birçok sırrı, o arada rızkımızın özünü de barındıran uzay, aleyhimizdeki en büyük tehditlerin de alanı olacaktır. Uzay kirlenmesi, ozonun delinmesi, uzaydan komuta edilen savaş silahları, yıldız savaşları, hava kirlenmesi ve nihayet uzaydaki dengelerin bozulması dünyanın kıyametini kopma noktasına getirmiştir. Süper devletlerin, o arada ABD'nin askerî-stratejik uzmanları, devlet başkanlarına verdikleri raporlarda, bugünkü insanlığın terör ve yoksulluktan çok küresel ısınma ve hava kirliliğinin tehdidi altında olduğunu bildiriyorlar. Ne yazık ki, insanlığı bu korkunç felakete karşı korumayı amaçlayan Kyoto Protokolü'nü henüz imzalamayanlar da bu süper güç devletleridir. Bunların başında ABD geliyor. Dünyanın bu hale gelmesinde birinci dereceden sorumlu olan ABD.

Kur'an uzayla ilgili uyarıda da ilk olma niteliğini taşıyor. Yaklaşık 15 asır önce şöyle diyordu Kur'an:

"Sizin, rızkınız da göktedir, tehdit edildiğiniz şey de."

Tehdit edildiğimiz şeyin de gökte olması, şunları akla getiriyor:

1. **Uzay kirlenmesi,**
2. **Uzaydan kullanılan silahlarla yapılacak savaşlar,**
3. **Uzaylı varlıklar tarafından yöneltilecek saldırılar,**
4. **Gök cisimlerinin dünyaya zarar vermesi,**
5. **Uzaydaki dengelerin bozulması üzerine kıyametin kopması.**

DOĞANIN DENGELERİNİ BOZMANIN YARATACAĞI TEHDİDE İLK KEZ DİKKAT ÇEKİLMESİ

"Beyaz adam, anası olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzüne, alınıp satılacak, yağmalanacak bir şey gözüyle bakar. Onun bu ihtirası toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitirecektir. İşte o gün, insanoğlu için yaşamın sonu ve varlığını sürdürebilme savaşının başlangıcı gelip çatmış olacaktır."

Kızılderili Reisi Seattle

DOĞAL DENGELERİ BOZMANIN YARATTIĞI SUÇ VE TEHDİT

Bu suç ve tehdide ilk kez dikkat çeken Kur'an olmuştur. Kur'an, kutsal metinler içinde bu bakımdan da bir ayrıcalığa sahiptir. Varlık ve oluşta her boyutta ve her seviyede ölçü ve ahengi, dengeleri bozan tek varlık insandır. Everest dağının tepesine tırmanan dağcıların, o tepeyi bile çöp yığınına döndürmeleri dünya basınında hayretler yaratan bir haber olmuştu.

Kur'an, insanın bu ölümcül kötülüğüne dikkat çeken ilk kitaptır. Bugünün 'doğayı koruma' savaşçılarının sloganlarından birini andıran şu uyarıya bakın:

"İnsanların ellerinin kazanmış oldukları yüzünden denizde ve karada bozgun çıktı. Allah onlara, yaptıklarının bir kısmını tattırıyor ki, geri dönebilsinler." (Rum, 41)

Ayet, doğanın, karaların ve denizlerin bozulmasınında insanın rolünü anlatırken **'kesb'** (kazanç) kökünden bir fiil kullanmaktadır. Bu kök, ticaret ve menfaat omurgalı kazançlar için kullanılır. Yaşadığımız zamandan 1500 yıl önce, uzayın ve doğanın insan tarafından kirletileceğini ihbar eden ayette bu sözcüğün kullanılması bile başlı başına bir mucizedir. Bu kirletmenin bir **'fesat'** yani bozgun yaratacağının söylenmesi ise ikinci bir mucizedir.

Evet, insanların elleri, doğayı ve uzayı kirletmek pahasına bir şeyler kazandı ama dünyayı da neredeyse yaşanamaz hale getirdi.

İnsan, tartıda, ticarette, ölçüp biçmede, sözünde, takdirlerinde, iş ve hukuk hayatında, nimetlerin paylaşımında, harcamada **vezne** (ölçü ve dengeye) uymaya çağrıldığı gibi varlığın dengelerini bozmamaya, tabiatı, atmosferi kirletmemeye, doğal yasaları tahrip etmemeye de çağrılmaktadır.

Kanada hükûmeti, yıllardır sürdürdüğü **fok balığı** avlama yasağını 2007 yılında kaldırdığında birkaç ay içinde telef edilen fok balığı sayısı 275 bine ulaştı. Ne için öldürüldü bu hayvanlar? Derilerinden kürk yapılsın diye. Nasıl öldürüldüler? Çivili sopalarla. Ve kürklerin kalitesi bozulmasın diye, bu masum hayvanların derileri daha canları çıkmadan yüzüldü. İnsan, işte bu.

Kur'an 'ölçü ve dengeyi koruma' kavramını, alışverişte dürüstlük vs. gibi alışılmışın çok ötelerine taşımakta, uzayın ve yerkürenin dengelerini, güzelliklerini korumayı da içerecek bir çerçeveye ulaştırmaktadır. İşte, ilk olan, devrim olan ve mucize olan budur.

İnsanın bu ölçü-ahenk-denge bozma karakterinin ortaya çıkardığı iki olumsuzluk vardır ki, Kur'an'ın temel kavramlarından ikisi halinde önümüze konmuştur:

1. **Fesat,**
2. **Zulüm.**

Fesat ve zulüm sadece insan hayatını bozup insan mutluluğunu tahrip etmekle kalmaz, evrenin, doğanın, insan dışındaki canlıların da ahenk ve huzurunu bozar. İnsan bugün, Kur'an'ın sakındırdığı bu noktaya gelmiş bulunuyor.

AZGINLIĞIN GÖTÜRDÜĞÜ YER

Kur'an'ın hâkim kanaatlerinden birine göre, varlıklar dünyasındaki ölçü ve ahenk, sadece ve sadece insan tarafından ihlal edilmektedir. Buna sebep olan olumsuzluk ise insanın doymazlığı, sınır tanımazlığı, kudurganlığıdır. Kur'an burada, **'tuğyan'** kökünden sözcükler kullanmaktadır. Tuğyan, türevleriyle birlikte 40 civarında yerde geçer. **"Tuğyan, isyan ve günahta, sınır tanımayacak ölçüde ileri gitmektir"** (Râgıb, ***el-Müfredât***, tuğyan mad.).

Tabiat güçlerinin normal sınırları aşacak şekilde faal hale gelmeleri de tuğyan kökünden sözcüklerle ifade edilmektedir. Örneğin, **Nuh Tufanı** sırasında suların köpürüp azmasını tuğyan kökünden bir fiille (tağa) ifade edilmiştir. (Hakka, 11) Ne ilginçtir ki, suların tuğyanı ile boğulan Nuh devri zalimleri, **'Zulme sapıp azan, yani tuğyan eden'** bir kavim olarak anılmaktadır. (bk. Necm, 52) Demek ki, temel kozmik yasa şudur: **İnsanın tuğyanı tabiatın tuğyanı ile cezalandırılır.** Unutulmasın ki, hava kirliliğinden, buzulların erimesine, ozonun delinmesinden deli dana etine kadar tüm küresel felaketler birer tabiat tuğyanıdır.

Tuğyan, dengelerin yıkıcı bir felakete dönüşmek üzere bozulması halidir. Tüm uygarlıklarda çöküş bu bozulmanın sonucudur. Bozulma fiziksel olabileceği gibi, ruhsal da olabilir. Küresel felaketlerin en büyüklerinden biri sayabileceğimiz, **uyuşturucu bağımlılığı** ve **AIDS** belası da birer denge bozulması yani tuğyandır.

Kur'an'a göre, seller, depremler, aşırı ısınma, buzulların erimesi birer tabiat tuğyanıdır. Bunların bir kısmı insanın azgınlığına tabiatın verdiği cezadır. Daha önemli bir kısmı

ise insan elinin ürünüdür; çünük tuğyan yani azmak, insanın tabiatında vardır:

"İş öyle sanıldığı gibi değil; insan gerçekten azar." (Alak, 6)

Bu yaradılış gerçeğini veren ayetin ardından insanın tuğyanının temel sebebi gösteriliyor. Bu sebep, 'insanın kendisini hiç kimseye muhtaç olmayacak bir konuma gelmiş görmesi'dir. Tuğyan, insan egosunun, kendini ilahlaştırması, her şeyin, herkesin üstünde görmesi halinde tecelli ettiğinde doruk noktadadır. Kur'an'a göre, bu doruk noktanın tipik temsilcisi Firavun tipidir. (Tâha, 24, 43; Nâziât, 17) Firavunlar medeniyeti bir tuğyan medeniyeti idi; batışları da bu yüzden olmuştur:

"O sütunlar, saraylar sahibi firavunlar... Onlar ki, ülkeler boyunca tuğyan sergilediler ve oralarda bozgunları çoğalttılar. Sonunda rabbin onların üzerine azap kamçısını yağdırıverdi." (Fecr, 11-13)

Ne ilginçtir ki, tuğyan babaları olan Firavunların ezdiği İsrailoğulları, sonunda Firavun yolu olan tuğyana sapmaktan kurtulamadılar. Onların tanrısal gazaba uğramalarına da bu sapma sebep oldu. (Tâha, 80-87) Şunun altını bir kez daha çizmeliyiz:

Kur'an, temel fıtrat (yaratılış) ilkelerinden biri olarak, şunu ısrarla belirtir: **Bütün uygarlık ve saltanatların çöküşü, azmak yüzündendir.** Bu, daha çok, madde ve ondan kaynaklanan değerlere aldanarak azmaktır. Her çöküşün altında bu yatar. Nitekim, Nâziât 37-38. ayetler tuğyan ile iğreti arzuları, nimet ve rahat tutkusunu ilahlaştırma arasında bağ kurmaktadır.

AZGINLIĞIN ÖNCÜLERİ: TÂĞUTLAR

Doğayı tahrip azgınlığına çok anlamlı biçimde dikkat çeken ve muhteşem bir kehanet sergileyen bir atasözü vardır. Bu Kızılderili atasözü şöyledir:

"Son ağaç kesildiğinde, son nehir kirletildiğinde, son ba-

lık tutulduğunda beyaz adam, paranın yenmeyeceğini anlayacak."

Sadece beyaz adam azgınına değil, tüm zamanların tüm renk ve desenden azgınlarına Kızılderili kâhinden çok önce Kur'an dikkat çekmiştir. Azgınlıklarını tatmin uğruna kozmik-evrensel-doğal dengeleri bozan söz, güç, yetki sahiplerine Kur'an, yine tuğyan kökünden türemiş bir sıfat vermektedir: **Tâğut...**

Kur'ansal verileri dikkate alarak tâğutu şöyle tanımlayabiliriz: **Tâğut, her devirde, insanın ruhsal, bedensel, bireysel, sosyolojik ve doğal dengelerini bozan Firavun ruhlu kişilerle, onların yardakçıları olan güruhun genel adı, cins ismidir. Tâğut, tuğyanı yaşayan ve yaşatan kişi ve kudret** anlamında kullanılır. (Bakara, 256; Nisa, 51)

Tâğut, daima akıl ve ruh sahibi varlıktan yani insandan olur. Putların tâğut olarak adlandırılmaları, onların tuğyanları ifadede birer vasıta olmalarındandır. **Kur'an, tâğut tabiriyle, kendi terminolojisi içinde, gücünü sömürü ve şer uğrunda kullanan süper güçleri tanıtmaktadır.**

Tuğyana ve tâğutlara vurgu yapan ayetlerin tetkikinden şunu anlayabiliriz: Azgınlığın yaratacağı denge bozukluklarının sonunda insanlık yeniden ilk devirlerin hayvansal hayatına döndürülebilecek, tekâmül, hatta belki de evrimleşme yeniden başlayabilecektir. Nitekim, bugünkü insanlığın selefi ve ataları olan ilk canlılar da aynı şekilde geriye götürülmüşler ve bizim temsil ettiğimiz insan türü bu başlangıçtan hareketle oluşmuştur. (Kur'an, Bakara, 30-33)

Her devirde birden çok tâğut bulunur. Tâğutların kabile çapında, millet çapında olanları yanında bölgesel ve uluslararası olanları da bulunacaktır. Bunlar birbirlerinden habersiz olabilecekleri gibi, organize de olabilirler. Hatta, **İblisler parlamentosu** gibi birlikler, beraberlikler vücuda getirebilirler; aralarında hiyerarşik bir düzen kurabilir, paralellik veya entegrasyona gidebilirler. Böyle olunca da tâğutî

sistemler, parlamentolar, ilkeler, ülkeler oluşabilir. Kur'an, altını çizdiğimiz bu gerçeği ifade için şu tabirleri kullanmaktadır: **'Hizbu'ş-şeytan:** şeytanın hizbi' (Mücâdile, 19), **'evliyau'ş-şeytan:** şeytanın evliyası' (Âli İmran, 175; En'am, 121; Âraf, 30), **'ihvanu'ş-şeyâtîn:** şeytanın kardeşleri' (İsra 27), **'ruûsu'ş-şeyâtîn:** şeytanların başları, reisleri' (Saffât, 65), **'cunûdu İblis:** İblisin orduları' (Şuara, 95).

İslam düşüncesinin yirminci yüzyılda doruğu kabul edilen Muhammed İkbal (ölm. 1938) **emperyalist Batılıların oluşturdukları sömürü** düzeninin temsilcilerinin vücut verdikleri organizasyonu, **İblisler Parlamentosu** diye anmıştır. Aynen bunun gibi **Tâğutlar Parlamentosu** deyimini de kullanabiliriz. Kur'an bu noktada **'evliyau't-tâğut'** (tâğutun dostları, destekçileri) deyimini kullanıyor ki, yukarıda işaret ettik.

KIYAMET KAVRAMI VE YERKÜRENİN KIYAMETİ

Kur'an, kıyamet kavramını geleneksel din terminolojisinin ötesinde ve dışında anlamlarda kullanmaktadır. Yerkürenin veya evrenin kıyameti kavramlarına yer veren Kur'an, toplumların da kıyametleri olduğuna, dolaylı ifadelerle de olsa vurgu yapmaktadır. Kur'an'ın beyanlarından, bu son anlamdaki kıyametin toplumların ve medeniyetlerin çöküşü olduğunu anlıyoruz.

Kur'an ve hadisler iyi tetkik edilirse görülür ki, kutsal metinlerde geçen kıyamet kelimesi, şuraya kadar açıkladığımız kıyametlerden bazen birini, bazen öbürünü, bazen de hepsini birden ifade eder. Hadis veya ayet, bir sosyolojik değerlendirme yapıyorsa, kıyamet sözü **toplumun çöküşü** anlamını taşıyacaktır. Örneğin, bir hadiste şöyle denmektedir:

"Emanetler, görevler layık olmayanlara verildiğinde kıyameti bekle."

Buradaki kıyamet, toplumun çöküşüdür. Çünkü emanetlerin ehil olmayan ellere geçmesi toplumu yıkar. Yani, bura-

da bir sosyolojik kıyamet söz konusudur. İsra Suresi, 16'ncı ayet ise şöyle diyor:

"Biz bir ülkeyi/medeniyeti mahvetmek istediğimizde, onun servet ve nimetle şımarmış elebaşlarına emirler yöneltiriz/onları yöneticiler yaparız da onlar, bozuk gidişler sergilerler. Böylece o ülke/medeniyet aleyhine hüküm hak olur; biz de onun altını üstüne getiririz."

Burada da bir sosyolojik kıyamet tablosu çizilmektedir. Toplumu sömüren şımarmış, azmış odaklara Yaratıcı Kudret fırsatlar veriyor, fakat onlar buna kulak asmayarak zulüm ve tahriplerine devam ediyorlar. Nihayet, o toplum batıyor. Biz bu batışları, değişik isimler ve tablolar olarak seyrediyoruz. Sistemler, rejimler değişiyor, devrimler birbirini izliyor, imparatorluklar dağılıyor ve nihayet dünya haritası durmadan parçalanıyor. Bütün bunlar din terminolojisindeki kıyametin belirişleridir.

Kur'an'ın yerkürenin kıyametine ilişkin beyanları dikkatle incelendiğinde bu sembolik ifadelerin, küresel âfetlerle mahvolup yaşanamaz hale gelmiş bir yeryüzüne dikkat çekmek istediği anlaşılmaktadır. Tam bu noktada, küresel âfetlerin yeryüzünü yaşanılmaz bir mekâna çevirmesi meselesinde bilimin verileriyle Kur'an'ın verilerinin örtüştüğü temel kavram ve olaylara kısaca bakmakta yarar görmekteyiz.

ZEHİRLİ GAZLAR MESELESİ:

Zehirli gazların atmosferi kuşatması ve yaşamı zorlaştırması Kur'an açısından bir kıyamet alâmeti sayılacak niteliktedir. Dühan Suresi 10-12. ayetlerde şöyle deniyor:

"Artık sen, o göğün açıkça izlenen bir duman getireceği günü gözle! İnsanları kuşatıp sarar. İnletici bir azaptır bu! 'Ey rabbimiz! Kaldır bizden bu azabı. Biz gerçekten müminleriz."

Kur'an'ın bu beyanına, günümüz bilim çevrelerinin ekle-

dikleri şunlardır: Zehirli gazların atmosferi tahribi sonucu kirlenen hava yüzünden doğal kaynaklar tahrip olacak, yaşam alabildiğine zorlaşacak. Hepimiz bilmekteyiz ki, havanın zehirlenmesi ozonu delmiş ve bu delik, **Stephen Hawking**'in deyimiyle Amerika kıtasının üç katı bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu delik yüzünden dünya korkunç bir radyasyon ve ultraviyole yağmurunun tehdidi altındadır. Bizzat Hawking, bu olumsuz gelişmenin bir kıyamet alameti olduğunu söylemektedir.

YERYÜZÜNÜN ÇÖLLEŞMESİ

Bilim adamlarının dikkat çekmekte oldukları **'yeryüzünün çölleşmesi'** de, Kur'an'ın kıyamet alâmetlerinden biri olarak öne çıkardığı olumsuzluklardan biridir.

Buzullarda, küresel ısınma yüzünden vücut bulan erime ısının şiddetini daha da artırarak yeryüzünü bitki örtüsü bakımından gitgide zayıflatmaktadır. Bunun sonucu olarak en mümbit topraklar bile çölleşecektir. Kur'an, bu olgudan bir kıyamet alameti olarak açıkça söz etmektedir. Temel beyyineler **Kehf Suresi**'nde verilmiştir. Surenin 7 ve 8. ayetlerinde şöyle deniyor:

"Biz, yeryüzündeki şeyleri bir süs yaptık ki, insanları, içlerinden hangisi iş ve üretim yönünden daha güzeldir diye imtihan edelim. Ve şu da bir gerçek ki, biz, yeryüzündeki her şeyi, bitki bitirmeyen/kıtlık ve ölüme yol açan kupkuru bir toprak haline elbette getireceğiz."

Bu ayetler gösteriyor ki yeryüzü bir gün, üzerindeki mevcut bitkilerle birlikte kuruyacak ve kıtlıklara, ölümlere yol açan bir kavruk toprak parçasına dönüşecek. Yeryüzünün bu durumunu göstermek için **'sa'îd'** sözcüğü ile ona sıfat yapılan **'cürüz'** sözcüğü seçilmiştir. **Sa'îd**, yeryüzü demektir. **Cürüz** ise hiç ot bitirmeyen veya sonradan bu hale gelen toprak demektir. **Cürüzde** ayrıca kıtlık, hayvan ve insanların açlıktan ölümü gibi anlamlar da vardır. Bu kökten gelen **'cereze'**, insan

ve hayvan kümelerinin yok olması demektir. (Fîrûzâbâdî, *el-Kaamus*; Rağıb, *el-Müfredât*) Bu sonun dehşetini insanlığa en çarpıcı biçimde anlatan ünlü fizikçi **Stephen Hawking** şunu söyleyebilmiştir:

"Korkarım ki, dünyamızın atmosferi ısına ısına, kaynayan sülfürik asitli Venüs'e benzeyecek."

Stephen Hawking, bizim Kur'an'dan hareketle altını çizdiğimiz uyarıların hemen tümünü, bir fizikçi bilim adamı sıfatıyla tek tek dikkatlere sunarak insanlığın önümüzdeki bin yıl içinde yok olma tehlikesiyle yüz yüze bulunduğunu ilan etmiştir.

NÜKLEER SİLAHLARIN TEHDİDİ

Doğayı ve dengeleri tehdit eden en büyük zararlılardan biri genelde silahlar, özel olarak da **nükleer silahlardır.** Nükleer dehşetin boyutunu anlamak için şu tespiti görelim: **Nükleer silahların 1985 yılında ulaştığı güç, 58 milyar insanı öldürecek bir güçtü.** İkibinli yılların ulaştığı tehdit ve dehşeti düşünün. Bu dehşeti tahminde **1986 Çernobil olayı** bize yardımcı olabilir. **Birleşmiş Milletler** bu olayı, tarihin en büyük teknolojik felaketi olarak tescil etmiştir. 7 ton radyoaktif madde çevreye yayıldı. İlk tespitlere göre, 32 bin kişi hayatını kaybetti. Radyoaktif tahribin sebep olduğu kanser olayları can almaya devam ediyor. İkinci Dünya Harbinde **Nagazaki** ve **Hiroşima**'ya atılan iki atom bombasından tam ikiyüz kat daha fazla radyasyon yayan **Çernobil**'in serpintileri, uzmanların raporlarına göre, yüzlerce değil, binlerce değil, milyonlarca yıl faal olacaktır. Hiçbir harbin, darbin olmayacağını varsayalım; dünyanın işini bitirmek için **Çernobil** benzeri iki-üç 'kaza' yeterlidir.

Görüldüğü gibi, insanoğlunun azmışlığı, tabiatla, doğal yaşamla didişmesi, bilimin verilerini şeytanî ihtirasları uğruna kullanması bizi buralara taşımıştır.

TEKNOLOJİNİN DOĞAL YAŞAMI MAHVEDEN BİR MUTSUZLUK ARACI OLACAĞININ BİLDİRİLMESİ

CEHENNEM VEYA TAHRİP EDİLMİŞ DOĞA

Bitki örtüsünden tamamen yoksun kalarak kavruk bir toprağa dönüştürülen yeryüzü, kutsal metinlerdeki cehennemin ta kendisidir. Yani kutsal metinlerin tanıttığı cehennemin bir anlamı da, tahrip edilip yaşanamaz hale getirilmiş yerküre veya doğadır. Zaten **cennet** de yeşillikler, sularla dolu toprak parçası demektir. O cennete layık olmasını bilmeyen insanoğlu, bu son tasvirdeki cehenneme yuvarlanacaktır. Ne ilginçtir ki, kıyametten söz eden bir ayet, bu olayı **'yeryüzünün bir başka yeryüzüne dönüştürülmesi'** olarak tanıtmaktadır. (İbrahim, 48) Ardından gelen ayetlerde ise cehennemi hak edenlerin karşılaşacakları son anlatılmaktadır.

Dengeleri bozmanın cezasının cehennem olduğu, Kur'an'ın ısrarla öne çıkardığı söylemlerden biridir. Cehennem, tâğîlerin yani dengeleri bozan azmışların tıkılacakları mekân veya zemindir. Cehennem, kavruk topraklar, dondurucu veya yakıcı sıcaklar, yiyenlerin bağırsaklarını parçalayan iğrenç, yozlaşmış, zehirli gıdalar yurdudur.

Cehennem, cennet olarak yaratılmış bir zeminin, denge bozulmaları yüzünden dönüştüğü küresel felaketler dünyasının ta kendisidir. **Bozulan dengeler dünyayı cehenneme çeviriyor.**

O halde, Kur'an'dan baktığımızda, cehennem de, tıpkı cennet gibi iki temel anlam ifade eder:

1. **Sonsuzluk (ölüm sonrası, âhiret) cezası,**
2. **Doğal temizlik, güzellik ve bereketini yitirmiş, kaos ve**

mutsuzluk getiren yaşam alanı.

CEHENNEM UNSURU OLARAK TEKNOLOJİ

Kur'an'daki 'sınâat' kökünden kelimeler her türlü hüner ve sanat anlamında kullanıldığı gibi, endüstri-teknoloji anlamında da kullanılır. Sınâat sözcüğü bugünkü Arapça'da da aynı anlamda kullanılmaktadır. (Bu kullanımlar için bk. Hans Wehr, A Dictionary of Modern Written Arabic, sınâat mad.)

Sınâat, sanâat ve sun' köklerinden kelimeler Kur'an'da, fiil ve isim olarak 20 yerde geçer. Türkçedeki san'at, günümüz Arapçasındaki fabrika demek olan masna' (çoğulu: masaani') sözcükleri de bu köklerdendir.

Anlaşılan o ki, sun' ve sınâat, yeni bir şey vücuda getirmek, yaratıcılık ifade eden eylemler sergileyip eserler üretmektir. Ancak Kur'an bu sözcük ve türevlerini, eşya üzerindeki yaratıcı faaliyetleri ifade için kullanır ve genelde makbul olmayan, insanı azdıran, dengeyi bozan, toplumsal ve evrensel planlarda tahrip ve buhrana yol açan üretim ve hamleleri ifadeye koyarken bu kökten kelimelere yer verir.

Kur'an, sınâat yoluyla vücut verilen bilim ve üretimleri Yaratıcı Kudret'in titizlikle izlediğini ve bunların makbul olanlarını bizzat kendi gözetim ve denetimine bağladığını gösteriyor.

"Kuşkusuz, Allah, onların yapmakta olduklarından/sınaat olarak ürettiklerinden tam anlamıyla haberdardır." (Nur, 30)

"Hiç kuşkusuz, Allah onların sınaat olarak ürettiklerini/ortaya koydukları oyunları çok iyi bilmektedir." (Fâtır, 8)

Allah; bir sınâat ürünü olan gemisini yapmak üzere Hz. Nuh'a vahiy göndermiş ve O'na şu emri vermiştir:

"Vahyimize bağlı olarak gözlerimizin önünde gemiyi

yap!" (Hûd, 37; Müminûn, 27)

Hz. Davud'a öğretilen **koruyucu zırhlar yapma sanatı** da bir sınâat olarak tanıtılıyor. (Enbiya, 80)

Sınâatın hâkim özelliği, olumsuzluğudur. Dünyaya tapmanın, azmanın, şiddet, zorbalık ve işkencenin temsilcileri olan kişi, toplum ve medeniyetler sınâata dayanan bir şımarıklık illeti içinde gösterilmektedir. Sınâat, insan hayatının mutluluk paydasını düşürmekte, doğal hayatı bozarak insanın bunalım ve karmaşaya düşmesine yol açmaktadır. Bu psikozun baş temsilcisi, Firavunlar ve Firavunlar medeniyetidir. A'raf Suresi 137. ayet, İsrailoğulları'na akıl almaz zulümleri yapan Firavunların âkıbetinden şöyle söz ediyor:

"Firavun ve toplumunun sanayi olarak meydana getirdiklerini de dikip yükselttikleri sarayları da yere geçirdik."

Firavun zulmüne destek veren bir sanayi kolu da, onun medeniyeti tarafından geliştirilen aldatma-büyü hüneridir. Bu aynı zamanda şunu da ifade eder: **Her teknolojik üretimde bir biçimde büyü özelliği vardır. İnsanların gözünü boyar, aklını çeler.** Firavun, Hz. Musa'nın gösterdiği mucizeleri geri planda bırakmak için **büyü sanayii** kadrosunu seferber etmişti. Firavunlar medeniyetinin teknolojik hünerlerine karşı mücadele veren Hz. Musa'ya şöyle deniyordu:

"Sağ elindekini yere bırak! Onların, sanayi olarak ortaya çıkardıklarını yalayıp yutsun. Onların sanayi olarak ürettikleri sadece bir büyücünün hilesidir. Büyücü ise nereye gitse iflah olmaz." (Tâha, 69)

İğretiye, zulme, acımasızlığa öncelik tanıyıp Allah'a ters düşenlerin sığındıkları **sınâatin insanı yıkan yanı, aldanışa sürüklemesidir. Allah ve insanın üstünde bir kudret olarak düşünülen sınâat, sonunda sahiplerini hüsrana uğratmaktadır.** (Hûd, 14-16; Kehf, 103-105)

Kehf 103-105. ayetler, sınâatla güzellik yaratmaya ça-

lışmanın da bir aldanış ve boş uğraş olduğunu belirtiyor. Hûd Peygamber'in kavmi olan Âd topluluğu, geliştirdikleri sınâata aldanarak kendilerini ölümsüz-sonsuz saymaya başladılar ve çöktüler. Kur'an burada, fabrika ve atölye anlamına da gelen **masna'** kelimesinin çoğulu olan **masâni'** kelimesini kullanarak sınâatı insanlık ve ölümsüzlük değerlerinin üstünde görme bahtsızlığına şöyle değiniyor:

"Âd kavmi de peygamberleri yalanladı. Kardeşleri Hûd onlara, 'Siz hiç sakınmıyor musunuz?' demişti. Ben sizin için, güvenilir bir resulüm. Artık Allah'tan sakının da bana itaat edin. Ben sizden bu iş için bir ücret istemiyorum. Benim ödülüm âlemlerin rabbindendir. Her yüksek tepeye/yola şaşılacak bir bina kurarak/bir işaret dikerek mi eğleniyorsunuz? Sanayi üreten yerler edinerek sonsuzlaşmak ümidine mi düşüyorsunuz?" (Şuara, 123-135)

Muhammed ümmeti döneminde sınâatle azıp zulme ve kavgaya meydan verme, Ehlikitap zümresi tarafından, özellikle **Hıristiyanlar** tarafından sergilenecektir. Ehlikitap'ın saptırıcı sözleri, haksız ve zalim yollarla elde ettikleri nimetleri yemeleri ve sınâatle azıp şımarmaları büyük ölçüde, din temsilcilerinin görevlerini yapmamalarından, çıkarlarını, ceplerini düşünmelerinden kaynaklanmıştır. (Mâide, 59-64. Ayrıca bk. Tevbe, 34-35)

Üzerinde olduğumuz bu noktaya değinen ayetler, sınâatle gelen yıkımı sınaî üretimi temsil ettikleri için Hıristiyanlara mal ederken, yıkımı simgeleyen harpleri '**alevlendirme**' işini Yahudilerin eseri olarak gösteriyor. (Mâide, 69)

Sınaat konusunda geniş bilgi için bizim *'Küresel Âfetler'* adlı eserimize bakılabilir

EZİLİP HORLANANLARIN YARATICI-MOTOR GÜÇ İLAN EDİLMESİ

YARATICI ATILIMLARIN YARATICI ENERJİSİ: EZİLİP HORLANMA

Kur'an-ı Kerim'in en önemli kavramlarından biri olan istiz'af, za'f kökünden gelir ve 9 yerde geçer. Za'f, büyük dil bilgini **Râgıb**'ın da belirttiği gibi beden, ruh veya konumda güçsüzlük demektir.

İstiz'af, Kur'ansal bir terim olarak, zayıf ve küçük görerek ezmek, horlamak ve sömürmek demektir. Bunun karşıtı bir anlam taşıyan terim, yine Râgıb'ın söylediği gibi **istikbârdır.** Yani kendini büyük, erişilmez ve güçlü görerek başkaları üzerinde egemenlik kurmak.

Kur'an, hayat ve oluşun insanlık sahnesindeki görünümünü, özellikle peygamberlerin temsil ettiği iman ve ışıkla onların karşısına dikilen inkâr ve karanlığın mücadelesini bir **istiz'af-istikbâr çatışması** olarak göstermektedir. Bu çatışmada Yaratıcı Kudret'in, istiz'afı temsil edenler yanında yer aldığı da Kur'an'ın açık beyanları arasındadır. **A'raf** 137. ayete göre, Allah, yeryüzünün doğularına ve batılarına istiz'afa maruz kalanları hâkim kılmak ister. **Kasas Suresi** 5. ayet, Yaratıcı Kudret'in, müstaz'afları bir **motor** güç olarak devreye soktuğunu ve oyunu sürekli onlar lehine kullandığını gösteriyor:

"Biz istiyoruz ki, yeryüzünde ezilip horlananlara bağışta bulunalım, onları önderler yapalım, onları mirasçılar haline getirelim."

Anlaşılan o ki, **Kur'an, oluş diyalektiğinin temeline**

ezilen-ezen didişmesini yerleştiriyor. Ve bize gösteriyor ki, en büyük peygamberler de dahil bütün yaratıcı ruhlar istiz'afa maruz bırakılmışlardır. (Âraf, 75, 150) İstiz'afa uğratılanlara Kur'an **zaîf** (çoğulu: zuafa) ve **müstaz'af** (horlanan) demektedir. **Müstaz'afûn,** Kur'an kaynaklı bir tarih terimi olarak, İslam'ın ilk yıllarında putperest Mekkeliler tarafından zulüm ve işkence altında inletilen **yoksul ve kimsesiz Müslümanları ifade eder.** İslam tarihi kaynakları, inanmaktan başka suçu olmayan bu çaresiz müminlerin, acımasız işkenceler altında ezilmelerini ve nihayet hayatlarını yitirmelerini göz yaşartıcı tablolar halinde vermektedir. (Müstaz'aflar için bk. İbn İshak, paragraf 233-245; İbn Hişâm, 1/317-320; Öztürk; ***Asrısaadet Şehitleri***, ilgili bölüm)

Müstaz'af kavramı, Asrısaadet'teki görünümle sınırlı değildir. Zaten, genel kural olarak, hiçbir ayetin anlamı ve çerçevesi, iniş sebebiyle sınırlı değildir. Bu demektir ki, istiz'af, devir ve şartlara göre yeniden belirlenecektir. Bir devrin müstaz'afları kölelik altında inlerken öteki devrinkiler **kapitalizmin veya komünizmin zulmü** altında inleyebilir. Hatta saptırılan ve bir despotizm aracına dönüştürülen **demokrasi** aracılığıyla yaratılan tipik **'korku imparatorlukları'**, yine tipik bir **'müstaz'aflar zümresi'** yaratabilir. Tarihin en büyük dehşet iktidarının sahibi olarak bilinen **Naziler kadrosu** ve onların başı olan **Hitler** demokrasinin söylem ve imkânlarıyla iktidar olmuştu.

Müstaz'af meselesinde omurga kavram ezilip horlanmadır. Bu da iki değeri dikkatlere sunar: **Emek ve inanç.** Zamanı, mekânı, sistemi, rengi ve deseni ne olursa olsun, müstaz'af şu üç sebepten biri, ikisi veya üçü yüzünden ezilip horlanmaktadır:

1. **İnancı yüzünden,**
2. **Irkı, soyu yüzünden.**
3. **Emeği sömürülsün diye.**

Bunların bazen biri bazen de tümü belirleyici olur. Genelde ilk ikisi belirleyici olmaktadır.

Demek olur ki, **Marxizm'in, diyalektiğin omurgasına koyduğu 'emek' veya 'artı değer', ezen-ezilen çelişkisinin sadece bir boyutudur. Kur'an, buna iki boyut daha eklemektedir. Değişmeyen gerçek, diyalektiğin bir ezen-ezilen polaritesi halinde ezelden ebede yürüdüğü ve yürüyeceği gerçeğidir.**

DİN GEREKÇELİ İSTİZ'AF VEYA ENGİZİSYON

En büyük müstaz'af kitlelerden biri de, zulümlerini Allah'a ve dine fatura eden **Engizisyon papazlarının** perişan ettiği kitleydi.

Kur'an, ezen-ezilen diyalektiğine bir de **'din eksenli ezme gerekçesi'** eklenmesin diye, dindarlığı insanlar arası ilişkilerde bir değer olmaktan çıkarmıştır. Çıkarmasaydı, **'daha dindar'** daha az dindar olanı horlayıp ezecekti. Yani yeni bir istiz'af alanı yaratılmış olacaktı. Kur'an bu alanının doğmasını önleyecek tedbirleri almıştır ama İslam tarihi bu tedbirleri, geleneksel dinci anlayış yönünde ve onun lehine etkisiz kılarak **'dindar-dindar olmayan'** zıtlığını yerleştirmiş ve egemen kılmıştır. İki binli yılların başlarında hem de **Atatürk Cumhuriyeti**'nin yürürlükte olduğu bir ülkede **'dindar cumharbaşkanı'** taleplerinin **Büyük Millet Meclisi**'nde telaffuz edilmesi, böyle bir kutuplaşmayı meşrulaştırma talebinin dışavurumudur. Bu talep meşrulaşırsa, bunun Kur'an açısından sonucu şudur:

Din perdesi altında dinsizlik.

Kur'an, hiçbir din, ırk, renk ve bölge ayrımı yapmadan, müstaz'aflara yardımı insanın onur ve iman borcu olarak görür. Bu yardım için, gerektiğinde savaşa bile girilecektir. (Nisa, 75)

İslam'ı yozlaştıran ve Peygamber Ehlibeyti'ni katleden Emevîler'e karşı çıkan bütün önderler, **Mevâlî**'nin (Arap ol-

madığı için köle muamelesi gören Müslümanların) 'müstaz'af' niteliğine daima vurgu yapmışlardır. Hatta bunlar içinde bu vurguyu, Kur'an'ın kullandığı 'müstaz'af' tabirini aynen kullanarak yapanlar vardır. Emevîlere karşı mücadelesiyle ünlü Muhtar es-Sekafî (ölm. 67/687), kendisine katılanlardan bîatı şu şekilde alıyordu:

"Allah'ın kitabına, Peygamber'in sünnetine bağlılık, Hüseyin ve Ehlibeyt'in intikamını almak ve müstaz'afları savunmak üzere..." (Taberî, Tarih, 5/606, 6/67)

Aynı imanın bir başka öncüsü olan Zeyd bin Ali'nin taraftarlarından aldığı bîat de bunun benzeridir:

"Allah'ın kitabı, Peygamber'in sünneti, zalimlerle savaş, müstaz'afların ıstırabına son vermek, mahrum bırakılanlara haklarını iade, ganimetlerden hakkı çalınanların paylarını geri almak, zulümleri durdurmak, ateşlenen fitneleri söndürmek, Ehlibeyt'e karşı harp açanlara yardım etmemek üzere bîat..." (Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 3/434)

EMEĞİN VE ARTIK-DEĞERİN BELİRLEYİCİ UNSUR İLAN EDİLMESİ

Kur'an, insanoğlunun varoluş sebebini 'değer üretmek' (ubûdiyet) olarak gösterdiği gibi, var olma şartını da değer üretmek olarak göstermiştir.

Kur'an'da geçen ve 'kulluk' diye tercüme edilen 'ubûdiyet' kavramının esas anlamı kulluk değil, iş yapmak, eylemde bulunmak, kısaca, değer üretmektir. Çünkü bu kelime İbranice'deki 'aboda' kelimesinden türemiştir ve aboda, az önce verdiğimiz anlamlarda bir kelimedir. Değer, bizzat üretilecektir. Yani başkalarının ürettiği değer, hiç kimseyi yüceltici kabul edilmemiştir:

"Gerçek şu ki, insan için çalışıp didindiğinden başkası yoktur." (Necm, 39)

"O gün insan, uğrunda gayret sarf ettiği şeyi hatırlar." (Nâziât, 35)

"Kuşku duyma ki, o saat gelecektir. Onu neredeyse gizliyorum ki, her benlik, gayretinin karşılığını elde etsin." (Tâha, 15)

"Kim inanmış olarak barışa/hayra yönelik işlerden bir şey yaparsa, onun gayretine nankörlük edilmez. Biz, böylesi lehine kâtiplik ederiz." (Enbiya, 93)

"Yüzler vardır o gün, nimetlerle mutlu. Emek ve gayreti yüzünden hoşnuttur." (Ğâşiye, 8-9)

"Her benlik kendi kazandığının bir karşılığıdır." (Müddessir, 38)

Değer üretmenin bu konumda tutulmasına bakarak şunu söyleyebiliriz: Kur'an, kapitalin emeği boğmasına izin verilmemesini istemektedir. Yaratıcı-motor güç kapital değil, emektir. Kapital, aşırıcı-sömürücü güçtür. **Kapital bu anlamda güç bile değildir; kapital yaratıcı cevher değildir, bir manipülasyon aracıdır.** Tam bu noktada bir devrim gerçeğin daha altını çizmeliyiz: Kur'an, zenginin malında fakirin hakkı olduğunu açıkça ifade etmektedir. Zâriyât 19. ayet şöyle diyor:

"Onların mallarında, ihtiyaç sahibi için, yoksun ve yoksul için bir hak vardır."

Aynı hak, En'am 141. ayette 'Allah'ın hakkı' olarak anılmaktadır. Böylece Kur'an bir yandan zenginin malında yoksulun yani emek sahibinin hakkı olduğunu bildirirken öte yandan emek sahibinin hakkını 'Allah'ın hakkı' olarak tescil etmek suretiyle Allah'ın, emeğin yanında olduğuna vurgu yapmış, emeği bir yaratıcı güç olarak öne çıkarmıştır.

"Çardaklı ve çardaksız bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmayı, sebzeyi, birbirine benzer ve benzemez zeytini, narı oluşturan O'dur. Onun meyvesinden, olgunlaştığı zaman yiyin ve hasat gününde O'nun hakkını da verin. İsraf etmeyin; Allah israf edenleri sevmez."

Zenginin malındaki emekçi hakkını aynı zamanda Allah'ın hakkı olarak belirleyen ayet, bunu 'O'nun hakkı' diyerek bir zamirle yapmaktadır. Bu zamir, bütün tefsirlerde, çeşitli oyunlarla başka yerlere gönderilmekte ve 'Allah'ın hakkı' tabiri yok edilmektedir. Oysaki gerekli filolojik tahliller yapıldığında ve Kur'an'ın genel mesajı dikkate alındığında o zamirin gideceği tek yerin ayetin başındaki 'huve' zamiri ile sıla edatı olan 'ellezî' kelimesinin de işaret ettiği Allah olduğu rahatça anlaşılır. Burada, üstü örtülen Kur'an beyyinelerinden biri olan bir gerçeğin altını daha çizelim:

Artık-değer'i ilk telaffuz eden de Kur'an'dır.

Zenginin malında yoksulun yani emekçinin hakkının bulunduğunu ilan, artık-değerin, Marx'tan bin küsur yıl önce bulunması, belirlenmesi demektir.

Bilindiği gibi, Karl Marx (ölm. 1883) felsefesinin en önemli kavramlarından biri, belki de birincisi olan artık-değer (surplus value), ücreti ödenen emekçinin, çalıştıranın (anamalcının) malında-gelirinde kalan 'karşılığı ödenmemiş fazla değer'dir. Günde asgari geçimini 5 saat çalışmayla sağlayabilen bir işçinin 12 saat çalışması sonucunda 7 saatlik bir üretim ve buna bağlı gelir farkı patronun eline geçer. Bu ise bir çelişkidir.

Artık-değerin, işverenin lehine işlemesi sermayenin hızla büyümesine ve böylece üretimin aralıksız artmasına yol açar. Artık-değer yüzünden bu durum hep öyle devam ettiği için zaman geçtikçe patron daha çok servet sahibi olur, işçi ise daha çok yoksullaşır.

Kur'an, işte bu 'değişmez kader'in değişmesini sağlayacak devrimleri getirmiştir. Bu devrimlerin omurgasında, 'kapitalin emeği boğmasının durdurulması' yatar. Kur'an, bir ideoloji veya hukuk kitabı olmadığından ve bir devlet biçimi getirmediğinden 'olması gerekenler'in evrensel ilkelerini koyarak insandan gerekeni yapmasını istemektedir. Kur'an'dan bizim anladığımız odur ki, 'gereken', ne Marx'ın söylediği gibi özel mülkiyeti ilgadır ne de Kapitalist-liberalist zihniyetlerin söylediği gibi bireye sınırsız özgürlük vermektir; 'gereken', toplumcu-devletçi yanı ağır basan bir karma sistemdir.

En'am 141'deki 'hakk'ın, zekât olduğunu söyleyerek bu ayeti etkisiz kılmak isteyenler olmuştur ama bu yaklaşım belirleyici olamamıştır. Genel kanı, bu ayette söz konusu edilen hakkın, resmi vergi niteliğindeki zekâtın dışında bir hak olduğu merkezindedir.

Netice olarak, Kur'an, artık değerin varlığını, yerini, önemini Marx'tan asırlar önce insanlığa tanıtarak da bir devrim yapmıştır.

TOPRAKTA MÜLKİYET MESELESİ

Kur'an'ın, toprakta mülkiyet anlayışı da artık-değerin varlığını belirlemede bir gösterge olarak alınabilir.

Kur'an, toprakta özel mülkiyete kategorik olarak karşı çıkmamakla birlikte, insanın kullandığı mülkiyet hakkının 'mutlak maliklik' üzerine değil, zimmet, âriyet, emanet, istihlaf ve intifa üzerine oturduğunu kabul etmektedir. Yani Kur'an, toprakta mülkiyeti bir 'elinde tutma' olarak görmektedir ama bu Kur'an'a özgü yaklaşım, pozitif hukuktaki özel mülkiyet hakkının inkârına gerekçe yapılamaz. Toprağın gerçek maliki sadece ve sadece Allah'tır. İnsan sadece topraktaki mülkiyette değil, sahip olduğu bütün aynî haklarda mutlak malik değil, bir müstahlef-emanetçidir:

"Allah'a ve resulüne iman edin; sizi, üzerinde, daha öncekilerin yerine halefler yaptığı şeylerden, başkalarına pay çıkarın! İçinizden iman eden ve infakta bulunanlar için çok büyük bir ödül vardır. İman sahipleri iseniz size ne oluyor da Allah'tan emin olmuyorsunuz? Oysaki Resul sizi rabbinize inanmaya çağırıyor. Üstelik, Resul/rabbiniz sizden taahhüdünüzü kuvvetli bir şekilde almıştır." (Hadîd, 7-8)

Toprakta özel mülkiyet, tevdi edilmiş bir emanetten yararlanma (intifa) ve o emanet üzerinde geçici tasarrufta bulunma hakkı anlamında bir malikiyettir. Bu önemli noktada şu ifadelere yer veriliyor:

"Yeryüzü Allah'ındır, Allah ona, kullarından dilediğini mirasçı kılar." (A'raf, 128)

"Göklerin ve yerin mirası sadece Allah'ındır" (Âli İmran, 180; Hadîd, 10)

"Yeryüzüne benim iyilik ve barış seven kullarım vâris olacaktır." (Enbiya, 105)

O halde, mülkün hem aynî haklar hem de sınırlı aynî haklar anlamında sahibi Allah'tır. Çünkü mutlak Mâlikü'l-Mülk

O'dur. İnsanın hem saltanat hem de mal-mülk anlamında malikiyeti izafidir. Bu da mülkün esas sahibinin izniyle kazanılan bir **âidiyet** ifade eder ki Müslüman fakîhler buna **'ihtisas'** derler. (Bu konuda ayrıntılar için bk. Hilmi Ziya Ülken, *İslam Düşüncesi*, 73-75)

Bu temele dayalı bir mülkiyet anlayışında birey, mülkün ancak **'ondan intifa eden kişi'** anlamında sahibidir; mutlak egemen anlamında sahibi değildir. Mutlak sahip Cenabı Hak'tır. İslam fakîhleri içinde mülkiyetin bu anlamda bile insana izafe edilmesine karşı çıkanlar vardır. Bunlara göre, mülkteki intifa hakkı bile Allah'ındır. Bu hak da kula gerçek anlamıyla izafe edilemez. Kulun mülk üzerinde hiçbir hukukî tasarrufu söz konusu olamaz. Endülüslü ünlü fakîh **Şâtıbî** (ölm. 790/1388) bu anlamdaki görüşleri sıraladıktan sonra kendisinin de bu görüşlere esası bakımından katıldığını bildirmektedir. (bk. Şâtıbî, *el-Muvafakaat*, 3/166-170)

Fıkıh tarihinin anıt isimlerinden olan **Karafî**'ye göre, **mülkiyet, malın aynında veya intifaında tasarruf imkânı veren hukukî hükümdür.** (Karafî, *el-Fürûk*, 3/364)

Klasik dönemden beri fakîhler, gerek mülkiyet gerekse genel hak kavramı bahsinde malikiyet yerine bu **aidiyet** tabirini sıkça kullanmaktalar. Çünkü Kur'an'ın bireysel mülkiyet hakkı sui jeneris bir mülkiyet hakkıdır. **Kâsânî, Karafî, Zeynülabidin İbn Nüceym** gibi ünlü fakîhlere göre, bu mülkiyet hakkı, **'tasarrufta bulunabilmek için hukukun bahşettiği yetki, zimmet ve âidiyet'** anlamında bir hak olup mutlak malikiyet ifade etmez. **Karafî,** mülkiyet hakkını sahibine bir şeyin aynı veya menfaati üzerinde tasarruf yetkisi veren kanuna dayalı bir hüküm olarak görüyor. (el-Furûk, fark 180) Yine Karafî'ye göre, buradaki yararlanma da şahsa bağlı, devri kabil olmayan bir intifa hakkıdır. Ünlü hukukçu bu noktada Hz. Peygamber'in şu hadisini kayda geçiriyor:

"Kendisine ait bir arazisi bulunan onu ya ekip biçerek değerlendirsin yahut da onu değerlendirecek bir kardeşine

bağışlasın."(Karafî, *el-Furûk*, kaide 180-184)

Karafî'nin eserine bir şerh yazan Mekke müftüsü Muhammed Ali el-Mekkî, yaklaşımı daha anlaşılır hale getirmiştir:

"Mülkiyet hakkı, şeriatin (kanun koyucunun) özel bir izniyle vücut bulur. Aynî değerler, sadece sağladıkları yararlar itibariyle mülkiyet konusu olurlar. Yarar sağlamayan mallar (mesela haşhaş), sağladığı yarar haram türünden olan şeyler (mesela şarap), sağladığı yararı insanın bir hakkına tecavüz pahasına sağlayan şeyler (mesela hür bir insanın satılması) mülk konusu yapılamaz." (Mekkî, *Tehzîbu'l-Furûk*, 184. farkın şerhi)

Kolektif mülkiyet anlayışına klasik İslam kaynaklarında rastlanmaz ise de sonraki dönemin düşünürleri, özellikle sûfî kulvardaki bazı düşünürler, kolektif mülkiyeti savunmuş ve bu düşünceye fiilî örnek olacak uygulamalara öncülük etmişlerdir. (Bu konuda bilimsel bazı tespitler için bk. Ömer Lutfi Barkan, *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler;* Vakıflar Dergisi, s. 2, yıl. 1942) Bu noktada, Osmanlı İmparatorluğu'na kuruluş yıllarında büyük sıkıntılar yaşatan ve sadece sûfî değil, aynı zamanda büyük bir fıkıh bilgini de olan **Simavnalı Bedreddin** (ölm. 823/1420) adına nispet edilen hareket özellikle anılmalıdır.

Toprakta mükiyetin çok sıkı şartlara ve yükümlülüklere bağlı tutulduğu açıktır ama bu şartları önümüze koyan verilerin hiçbiri "İslam toprakta özel mülkiyete karşıdır" iddiasını kanıtlamaya yetmez. Herkesin emeğinin karşılığını alması Allah'ın isimlerinden biri olan Hakk'ın bir gereğidir. Kazanımın temeline 'emek' konduğuna göre, her insan kabiliyetine göre değer üretecek, ürettiği değere göre de hak sahibi olacaktır. O halde, kabiliyetlerde ve emekte farklılık esas olduğuna göre emeğin sonucu olan mal ve toprakta da farklılık olacaktır. Böyle olunca da toprakta özel mülkiyet yoktur demek varlık düzenine ve Yaratıcı iradeye aykırıdır. (Ayrıntılar için bk. Fahri Demir, **İslam Hukukunda Mülkiyet Hakkı**, 174-176)

Unutmayalım ki, Kur'an, ontolojik ve küllî anlamda, mesela, hâkimiyetin de Allah'a ait olduğunu beyan eder ama insanın kısmî bir hâkimiyet yetkisi kullanmasına asla karşı çıkmaz. Aynen bunun gibi, toprakta mülkiyetin kısmî (ve şartlı) kullanımına da karşı çıkılmamıştır. Ontolojik ve metafizik söylemleri pozitif hukuk alanına taşyarak 'var' veya 'yok' hükmü vermek isabetli değildir. Kur'an toprakta mülkiyetin sömürü ve zorbalık aracı yapılmasına karşıdır ama kategorik bir 'özel mülkiyet yasağı' ifade eden hiçbir vahyî beyan yoktur. **"Toprakta özel mülkiyet vardır" diyenlerden delil istenmesi hukuk mantığına uymaz; tam tersine, toprakta özel mülkiyete karşı çıkanların, asırlardır süren icraata ters olan iddialarını belgelemeleri gerekir."** (Bu konuda ayrıntılar için bk. Abdüsselam Davud el-Abbadî, ***el-Mülkiyyetü fi'ş-Şerîati'l-İslamiyye***, 1/321)

A'raf Suresi 128. ayetteki **"Yeryüzü Allah'ındır"** ifadesini özel mülkiyetin yokluğuna delil göstermek hukuk ve dinin esaslarına da yöntemlerine de aykırıdır. Böyle bir iddiayı bu ayete dayandıranlara cevabı bizzat bu ayetin ikinci kısmı vermektedir. Ayetin tümünü okuyalım:

"Yeryüzü Allah'ındır, Allah ona, kullarından dilediğini mirasçı kılar."

Ayet, toprakta özel mülkiyeti asla reddetmiyor, tam aksine, kabul ve ilan ediyor, ancak onu kayıt ve şarta bağlıyor. Yani mülkiyet hakkını ilga etmiyor, **sui jeneris bir mülkiyet** hakkından söz ediyor. Ayet, mutlak malikin yani ontolojik ve metafizik anlamda malikin sadece ve sadece Allah olduğunu, ama **şartlı ve emanet anlamında bir malikliğin** onun kullarına verildiğini bildiriyor. Esas malik tarafından verilen bu hak, **'mukayyet ve mevkût'** (şarta bağlı ve zamanla kayıtlı) bir haktır ki esasını, Karafî'nin de belirttiği gibi, 'yararlarda tasarruf' oluşturur. (Karafî, ***el-Furûk***, 3/218) Hanefî fıkhının dahi fakîhlerinden **Ebu Zeyd ed-Debûsî** (ölm. 430/1038) tam bu noktada, Kur'an açısından mülkiyet hakkının âdeta tanımını veren şu sözü söylüyor:

"Mülk, meşru sebeplere bağlanmış bir nimettir." (Debûsî-nin, Takvîmu'l-Edille'sinden naklen, Abbâdî, 1/494) Ama unutmamalıyız ki, bir hakkın şarta bağlanması, o şart ne denli ağır olursa olsun, o hakkın yokluğuna delil yapılamaz.

"Toprakta özel mülkiyet olabilir ama bunun kamu yararına çok sıkı bir kontrole bağlanması gerekir" ifadesiyle özetleyebileceğimize inandığımız Kur'ansal görüş açısından toprağa mirasçı kılınacaklar, yani toprağı kullanması istenenler kimlerdir? Elbette ki onu ihya edecek ve insanlığın hayrına işletecek olanlardır. Yani toprak üzerinde emekle iş görüp değer üretecek olanlar. Kur'an, bunların kimliklerini tespit etmemize yardımcı olacak ipuçlarını da vermiştir. Toprağa mirasçı olacaklar (bu Kur'an dilinde sahip olacaklar demektir) barışsever, değer üreten insanlar, Kur'an'ın deyimiyle salih kişilerdir. Çünkü toprağın gerçek sahibi Cenabı Hak şöyle demektedir:

"Biz istiyoruz ki, yeryüzünde ezilip horlananlara bağışta bulunalım, onları önderler yapalım, onları mirasçılar haline getirelim." (Kasas, 5)

Toprakta değişmez malik, bütün miras değişmelerine rağmen aynı kalan malik Allah'tır. Unutmayalım ki, Allah'ın isim sıfatları (Esmaül Hüsna) içinde Vâris ve Mâlik sıfatları da vardır. Allah, sadece Mâlik sıfatıyla değil, Vâris (mirasçı) sıfatıyla da mülkün mutlak sahibidir. Şu sarsıcı ifadeye bakın:

"Biziz Vâris olanlar/mirasçılar, biz!" (Kasas, 58)

İlginçtir, Allah'ın toprağa malikiyetini ifade eden ayetlerde daha çok Vâris sıfatı kullanılmıştır. Dahası, Allah, 'Varislerin en hayırlısı' olarak anılmaktadır. (Enbiya, 89) İzafî malikler sürekli değişmektedir. Bunlar, toprağa geçici sahipliğin hakkını yerine getirmemişlerse bunun ceza faturasını ödemek zorunda kalacaklardır:

"Tüm olup bitenler, eski sahiplerinden sonra yeryüzüne

mirasçı olanlara şunu göstermedi mi? Dilersek onları günahları yüzünden belaya çarptırırız, kalpleri üzerine mühür basarız da artık söz dinleyemez olurlar." (A'raf, 100)

Sonra onların yerlerine, onların hor ve hakir gördüğü birileri gelir. Mülkün mutlak sahibi olan Tanrı tarafından konan yasa budur:

"Ezilip itilmekte olan topluluğu da içine bereketler doldurduğumuz toprağın doğularına ve batılarına mirasçı kıldık." (A'raf, 137)

Demek ki, toprağın gerçek sahibi, toprağın izafî sahipleri olarak ezilip horlanan barışsever, üretken insanları istemektedir. Kur'an'ın verileri dikkate alındığında, bunların, toprağı işleyerek onun üzerinde değer üretecek olan emek sahipleri olduğunda en küçük bir kuşku söz konusu edilemez.

SERVET SAHİPLERİNİN YIKICI UNSUR İLAN EDİLMESİ

Kur'an'ın düşmanlarından biri olan şirkin besleyici unsurları arasında servetten nasiplenmek isteyen çıkarcılık da vardır. Kur'an bu noktada son derece açık konuşmaktadır. 'Şürekâ' ve 'endâd' diye anılan yedek ilahların dünyalık dağıtarak başarılı olduklarını, bizzat Cenabı Hakk'a yönelik bir sitem ifadesiyle şöyle söyletiyor Kur'an:

"Derler ki, 'Tespih ederiz seni; senin beri tarafından evliya edinmemiz bize yaraşmazdı. Ama sen onları ve atalarını öylesine nimetlendirdin ki, zikiri/Kur'an'ı unuttular ve helâke giden bir topluluk oldular." (Furkan, 18)

Nimetlendirilenler ister o evliya olsun ister onların ardı sıra gidenler, fark etmez. İki halde de, bu çevrelerde saptırıcı rolü oynayan temel değer dünyalık, temel olgu ise çıkarcılıktır.

Servet ve refahla azıp şımarmak anlamında kullanılan teref ve türevleri Kur'an'da 8 yerde geçer. Terefe bulaşanların itham edilişindeki ağırlık, kavramın fazla tekrarına gerek bırakmamıştır.

Mal ve servetin belli ellerde toplanmasını ve toplum aleyhine bir baskı ve sömürü unsuru halinde kullanılmasını yaradılış kanunlarını çiğnemek olarak gören Kur'an, bunun denge bozucu ve çöküşe götürücü bir illet olmasını şu gerekçeye bağlar: **Emekle kapitalin yer değiştirmesi.**

Kur'an; ekonominin, başarının ve zaferin temelinde emek ve gayreti görmektedir.

Teref, bu varoluş ilkesini tersine çevirmekte, oluş ve erişin motor gücü olan emeği mala/kapitale boğdurmaktadır. Bu yüzden Kur'an, servetlerde yoksulun hakkı olduğunu açıkça ifade eder. (bk.51/19; 6/141; 17/26; 30/38) Bu, servetin terefe gitmemek üzere frenlenmesi demektir. **İmam Şâfiî'ye göre, bir malda fakirin hakkı o malın sahibinin haklarından önde gelir. Çünkü Kur'an, malın, sahibi tarafından kullanılır hale gelmesini fakirin hakkının verilmesine bağlamıştır.** (Sibaî; ***İslam Sosyalizmi***, 227) Fıkıh tarihinin anıt isimlerinden biri olan **İbn Hazm**'a göre, Müslümanların hakkı olan kamu malını onların yararlanmasına engel olacak şekilde bloke eden veya ele geçiren (yani Mâûn Suresi ihlali yapan), o haktan yararlanması muhtemel kişilere kudurmuşçasına saldırmış sayılır. (İbn Hazm, ***el-Muhalla***, 6/156; Sibaî, 223)

Kur'an'ın bu yaklaşımına bakarak bazı Müslüman düşünürler **Marxizm**'le İslam arasında benzerliği de aşan bir yakınlık görmüşlerdir. Libya'nın ihtilalci lideri **Kaddafî** bunlardan biridir. Kaddafî'ye göre, **Marxizm; Müslümanlara Hıristiyanlık ve Yahudilikten daha yakındır.**" (bk. Claire, 347) **Muhammed İkbal**'in sözü çok daha ürperticidir:

"Kur'an nedir? Zenginlere ölüm haberi, malı olmayanlara koruyucu. Altın tutan elden hiçbir hayır bekleme." (Cavidnâme, beyt; 735)

Servet ve refahla şımarıp azmak neden bu kadar kötülenmiştir? Bir kere şımartıp azdıran servette haram vardır; alın terinin ve emeğin talanı vardır. İkincisi, bu servetin yarattığı şımarıklık ve azmışlığın tahrik ettiği **tatmin edilmeyen ihtiyaçlar** nefrete dönüşür ve bu nefretin önünde hiçbir şey ayakta duramaz. Günümüzün temel belası olarak görülen **terörün esas sebebi** de terefin yarattığı nefret ve intikam hırsıdır.

PAYLAŞMAYAN BİR DÜNYANIN MUTLU VE HUZURLU OLAMAYACAĞININ İLANI

MUTLULUĞUN ANAHTARI: İNFAK VEYA PAYLAŞIM

İnfak, Kur'an'da, tamamına yakını fiil kullanım olmak üzere 50 küsur yerde geçmektedir. Fiil halde kullanımın egemenliği, infakın, bir ide, bir söylem ve temenni olmaktan çok bir eylem konusu olarak alındığına, eyleme dönüşmeyen infaktan hiçbir yarar gelemeyeceğine vurgudur.

Kur'an'ın en hayatî kavramlarından biri olan infak, pazar kurmak, malı satıp tüketmek anlamlarındaki **'nefak'** kökünden bir kelime olup malı harcayıp tüketmek, harcaya harcaya yoksullaşmak demektir.

Aynı kökten gelen ve Türkçe'de de kullanılan **nafaka** da **'harcanan miktar'** demektir. Kur'ansal bir terim olarak infak, hemen hemen bu sözlük anlamında kullanılmıştır. Kur'an mesajındaki terimsel yapısıyla verirsek şunu söyleyeceğiz:

İnfak, sahip olduğumuz mal ve imkânları, onlara daha az sahip olanlarla, hepimiz aynı düzeye ininceye kadar paylaşmak demektir.

Kur'an'a göre, infak, insana emanet edilmiş imkânların onların gerçek sahibinin iradesi yönünde ilgili yerlere tevdi edilmesidir. Mal ve imkân sahibi, kendisinden önce başka birinin yönettiği bir emaneti kotaran bir haleftir. Onun bir selefi vardı. Bir süre sonra yeni bir halef gelecek, o selef olacaktır. Kur'an, esrarlı kelam sanatını burada da göstererek şöyle diyor:

"Allah'a ve peygamberine iman edin; sizi, üzerinde, daha öncekilerin yerine buyruk sahibi yaptığı şeylerden, başkala-

rına pay çıkarın! İçinizden iman eden ve infakta bulunanlar için çok büyük bir ödül vardır... Allah yolunda harcama yapmanıza engel ne var ki? Göklerin ve yerin mirası zaten Allah'ındır." (Hadîd, 7, 10)

Kur'an'ın bu erişilememiş paylaşım anlayışı, Türk lirizminin ve Kur'an hümanizminin ölümsüz şairi **Yunus Emre** (ölm. 1320) tarafından şu kısa dizelerde bir kez daha sonsuzlaştırılmıştır:

"Mal sahibi, mülk sahibi
Nerde bunun ilk sahibi?
Mal da yalan, mülk de yalan;
Var biraz da sen oyalan!"

İnfakın savsaklanması, insanı tehdit ve tehlikelerle yüz yüze getirir. Kur'an'ın bu noktadaki uyarısı çok açık ve radikaldir:

"Allah yolunda harcama yapın/nimetleri paylaşın; kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın!" (Bakara, 195)

Bu **'tehlike'** nedir? İnfakın yani nimet ve imkânları paylaşmanın savsaklanmasından doğacak tehlike bir **'acıklı azap'**tır. Buradaki **'azap'** sözüne bakarak infakı savsaklamanın âhirette cezalandırılacak bir olumsuz olarak düşünülmesi son derece yanlış olur. Kur'an, azapla sadece âhiretteki cezaları değil, dünyadaki ceza, bela ve tehditleri de kasteder. (Bu konuda bizim ***'Kur'an'ın Temel Kavramları'*** adlı eserimizin Azap maddesine bakılabilir) O halde, infakın savsaklanmasının yaratacağı azap ve cehennem, dünya hayatında başlayıp âhirette devam edecek bir süreçtir. Dünyada sefalet, hastalık, kavga, terör, cinayet, ihtilal vs. olarak başlar, âhirette oranın şartlarına özgü azaplarla devam eder. Kur'an şöyle diyor:

"Altını ve gümüşü depolayıp da onları Allah yolunda harcamayanlara korkunç bir azap muştula! Gün olur, cehennem ateşinde onların üzerine lav dökülür de bununla onların alınları, böğürleri, sırtları dağlanır: 'İşte egolarınız için yığdıkla-

rınız. Hadi, tadın biriktirmiş olduklarınızı!" (Tevbe, 34-35)

Kozmik ilke, insanın düşündüğünün tam tersinedir: Eğer paylaşmıyorsanız, arttıkça daha mutsuz olursunuz! Artışın mutluluk getirmesi, arttıkça paylaşmakla mümkündür. Türkmen sadeliği içinde mistik lirizmin zirvesine yükselen ölümsüz şiir devi Yunus Emre, gök kubbeye bu gerçeği de erişilmez bir güzellikte armağan etmiştir. Şöyle diyor:

"Gitmez gönülden darlık,
Elde oldukça varlık."

Kur'an, insandan şunu istemektedir:

İçindeki "Azalır!" korkusunu çıkarıp at, mülk ve imkânın sahibi Yaratıcı'nın, paylaştıkça artıracağını bil ve bunun gereğini yap. Kur'an, insanın derinlerindeki bu müthiş "Azalır!" korkusuna değinmekte ve insanı bu yıkıcı korkuyu aşmaya çağırmaktadır:

"De ki, 'Eğer Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olsaydınız, o zaman da harcanır-biter korkusuyla cimri davranırdınız.' İnsan çok cimridir." (İsra, 100)

Kur'an, mensuplarının temel niteliklerinden birinin de 'münfik' (infak eden, paylaşan) olması gerektiğini hatırlatmaktadır. (Âli İmran, 17)

Kur'an insanının münfik sıfatı her hal ve şartta faal olması gereken bir sıfattır. Bol zamanda, kıt zamanda, zorlukta, rahatlıkta, gece-gündüz, gizli-açık... Onlar büyük imkânlardan büyük paylar çıkarırlar ama imkânları sınırlı olduğunda paylaşımı durdurmazlar. Sınırlı, hatta çok sınırlı imkânlardan da başkalarına pay çıkaranlardır onlar. (Âli İmran, 134; Nahl, 75; 65/7)

Anlaşılan o ki, Kur'an'a göre, mal ve imkânları kendi tekelinde tutup egoları için istifleyenler, bir gün bu biriktirdiklerini yiyip harcayamayacak bir ortamla yüz yüze gelecekler

ve hayatlarını kendi elleriyle zehirlemiş olacaklardır. O gün geldiğinde, hayat onlar için çok korkunç bir cehenneme dönüşecektir. Kur'an, tam bu noktada, bu olumsuzluğun âdete sebebi gördüğü bir zümreye gönderme yapmakta ve bu yaptığıyla, insanlık tarihinde en büyük mucizelerden (isterseniz devrimlerden deyin) birini önümüze koymaktadır.

Paylaşımın yerine tekelci depolamanın geçişinde din sınıfının tarihsel rolüne ve günahına parmak basılmakta, insanlık şu yolda uyarılmaktadır:

Paylaşımı engelleyen olumsuzlukların altında bir biçimde, talan ve yalanı dinleştiren zümre yani din sınıfı vardır.

Yukarıda bir kısmını verdiğimiz mucize ayeti (Tevbe, 34) şimdi ilk kısmıyla birlikte okuyalım:

"Ey iman sahipleri! Şu bir gerçek ki, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu halkın mallarını uydurma yollarla tıka basa yerler ve Allah'ın yolundan geri çevirirler. Altını ve gümüşü depolayıp da onları Allah yolunda harcamayanlara korkunç bir azap muştula!"

İnfakı savsaklayan zihniyetlerin temel niteliklerini tanıtan Kur'an, bir savsaklama gerekçesi daha veriyor: **Paylaşmak istemeyenler, "Allah'ın vermediğine biz mi vereceğiz, niye verelim. Allah dileseydi onlara da verirdi!"** (Yasîn, 47) türünden bahaneler ileri süreceklerdir.

Kur'an üslubunun mahremi olanlar bu tanıtımın söylemek istediğinin şu olduğunu anlamakta zorluk çekmezler: **Toplumda ve nihayet küremizde, yoksulluğun sebebi Allah değildir.** Yoksullar, Allah'ın zulmüne veya öfkesine uğradıkları için değil, hakları gasp edildiği, paylaşım işletilmediği halde bu zulme karşı çıkmadıkları için o haldedirler. Yani ortada, **Allah'ın insana zulmü değil, insanın insana zulmü vardır.** Bu zulmü aşmak da insana düşmektedir. Bunun yolu ise zulme seyirci kalarak pasif zalim konumuna düşme yanlışından kurtulmak, zulme karşı savaşmaktır.

PAYLAŞIMLA İLGİLİ TEMEL İLKELER

Kur'an, infakı anlatan ayetlerinde insan hayatının, özellikle toplumsal hayatın en önemli mutluluk ve başarı ilkelerini, değişik bağlamlarda vermiştir. Temel ilkelerden biri de şudur:

İnfak; sevilen, değer verilen, infak eden için önemli olan şeylerden yapılacaktır. Kur'an bu noktanın altını ısrarla çizmektedir. Çünkü atılası şeyleri başkalarına vermek, maddesel anlamda bir yardım gibi görünse de ruhu-özü bakımından insan onurunu rencide eden bir olgudur. Kur'an buna karşı çıkıyor:

"Ey iman sahipleri! Kazandıklarınızın ve yerden sizin için çıkarmış olduklarımızın temiz/leziz/hoş/güzel olanlarından infak edin. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmadığınız pis/bayağı şeyleri vermeye kalkmayın." (Bakara, 267)

İnfak, 'sürekli getirisi olan ticaret' şeklinde ifade edilebilir. Kur'an şöyle diyor:

"Kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık infak edenler, asla batmayacak bir ticaret umabilirler." (Fâtır, 29)

"Bir şey infak ederseniz Rab, onun yerine başka bir şey lütfeder. Rızık verenlerin en hayırlısıdır O." (Sebe', 39)

"Allah yolunda harcadığınız her şey size tam olarak ödenir; hiçbir haksızlığa uğratılmazsınız." (Enfâl, 60)

Bu geri döndürme, hem bireysel planda hem de toplumsal planda işler. İnfakta riya (gösteriş, ikiyüzlülük) olmamalı. (Bakara, 264) İnfak, sadece sonsuzlaşmak niyet ve beklentesiyle yapılmalıdır. Kur'an buna, kendi terminolojisi içinde, 'Allah'ın yüzünü isteyip özlemek niyeti' diyor.

"Nimet ve imkândan başkalarına bağışladığınız, esasında sizin öz benlikleriniz lehinedir. Allah'ın yüzünü arzulama dışında bir şey için infak etmiyorsunuz. İnfak ettiğiniz her nimet size tam bir biçimde geri verilir." (Bakara, 272)

İnfakta riyanın olmaması gerektiğini bildiren ayetler, işin vicdan yanına değinmektedir. Kur'an, tüm konularda önce bu vicdan yanı öne çıkarır, insanı uyarır. Bunun anlamı bu vicdan vaazlarıyla yetinin değildir; bu sonucu bir biçimde elde edindir. O halde **infakta riyayı ortadan kaldırmanın yolu, servet kodamanlarının egolarını tatmine yarayan bir sadaka kültürü ve dilenme toplumu yaratmayı durduracak yaptırımlı düzenlemeler gerçekleştirmektir. Yani sosyal adaleti, sosyal demokrasiyi getirmektir.** Allah ile aldatanların din anlayışlarında işte bu ikinci kısma karşı çıkılmakta, sadece sadaka kültürü ile dilenme toplumunda yapılacak 'ianeler'e (yemek çadırları, cami avlularında makarna, sabun, kibrit dağıtmak vs.) izin verilmektedir. Dinin amaçları çiğnenerek, dini çağrıştıracak bazı riyakâr uygulamalar kurumsallaştırılmaktadır. Servet ve refahın şımarık kodamanlarınca oynanan bu oyunu biz, **Mâûn Suresi**'nin geniş bir tefsiri olan ***'Dine Kötülüğün Öteki Adı: DİNCİLİK'*** kitabımızda ayrıntılarıyla tanıttık.

MUTLU BİR DÜNYA İÇİN ÜÇ AYAKLI REÇETE

İhtiyaç da tıpkı israf gibi görece bir kavramdır. Mutlaka olması gerekeni yakalamak için **'sıkıntı ve şikâyet içinde olanlara bakmak'** gerekir. Harcamaların varlık kanunlarına uygun olup olmadığını anlamanın şaşmaz ölçütü, birlikte yaşanılan çevreye ve nihayet dünyaya bakmaktır. Sizin sahip olduğunuzun çok altında imkânlara sahip olanlar varsa siz 'ihtiyaçtan fazlasını' harcıyorsunuz demektir. Bu dengesizliği çözecek olan infak, bir sacayağı gibi üç ayak üstüne oturmaktadır:

1. Paylaşım olmadan zafer ve mutluluk elde edilemez,

2. İdeal paylaşım, ihtiyaçtan fazlasını muhtaçlara vermektir,

3.Vermenin son sınırı, çalışanla çalıştıranın rızıkta eşit hale geldiği noktadır.

Birinci aşama veya ayak, meselenin daha çok vicdan ve sevgi zeminini temellendiren ayaktır. O ayakla ilgili ilke şöyle verilmiştir:

"Sevdiğiniz şeylerden başkalarına pay çıkarmadıkça hayırda erginliğe/dürüstlüğe asla ulaşamazsınız. İnfak etmekte olduğunuz her şeyi, Allah çok iyi bilmektedir." (Âli İmran, 92)

İkinci aşama veya ayak 'ihtiyaçtan fazlasını vermek'tir. O ilke, alkollü içkiler ve kumarla ilgili sorulara da cevap getiren bir ayette şöyle ifade edilmiştir:

"Sana uyuşturucuyu/şarabı ve kumarı sorarlar. De ki, 'Bu ikisinde büyük bir günah vardır; insanlar için çıkarlar da vardır. Ama onların kötülüğü yararlarından çok daha büyüktür.' Ve sana neyi infak edeceklerini de soruyorlar. De ki, 'afvı yani helal kazancınızın size ve bakmakla yükümlü olduklarınıza yeterli olanından artanını verin.' Allah, ayetleri size işte böyle açıklar ki, derin derin düşünebilesiniz." (Bakara, 219)

DEVRİM SÖZCÜK: AFV

Bu ayette 'ihtiyaçtan fazlası' veya 'ihtiyaçtan artan' anlamında kullanılan 'afv' kelimesi, tefsir tarihinin en çok tartışılan sözcüklerinden biridir. Asırlar içinde oluşan mirasın ortak kanısı şudur: Paylaşımda verilmesi istenen afv, kişinin kendisinin, ailesinin ve bakmakla yükümlü olduklarının zorunlu ihtiyaçlarından artan şey veya şeyler anlamındadır. Afv ayrıca temiz, helal mal ve servet anlamına da gelmektedir. Biz, Türkçe Meal'imizde afv kelimesini bu iki anlamını birleştirerek tercüme ettik.

Bu ayetin, sadece sosyal adaleti değil, ileri derecede bir sosyalizmi terennüm ettiğinde kuşku yoktur. Bu gerçek, Kur'an'ın mesajından rahatsız olanlarla onların yardakçıları tarafından örtülmeye çalışılmış ve benzeri konularda alınan 'tedbirler' burada da devreye sokulmuştur. O tedbirlerin birincisi hadis uydurmak, ikincisi ayetteki anlamı kaydırmak, üçüncüsü ise mesajından korkulan ayet veya ayetleri 'mensuh' (hükümden düşmüş) göstermektir.

Bu ayetteki mesajla ilgili olarak hadis uydurulamamış-

tır, çünkü mesajı destekleyen bir düzineden fazla gerçek hadis vardır. Uydurma yoluna gitmek, uydurmacıların anında deşifre edilmelerine sebep olurdu. Anlam kaydırma yoluna da gidilememiştir, çünkü söz konusu olan, tek kelimedir ve anlamı da bütün lügatlerin açık beyanıyla sabittir. Geriye, "**mensuhtur**" (hükümden düşürülmüştür) oyunu kalıyor ki o oyun, bütün tutarsızlığına rağmen ne yazık ki oynanmıştır. Gelişmelere kısaca göz atalım:

Rivayet tefsirinin temel kaynağı sayılan **Taberî Tefsiri**, bahsimiz olan '**afv**' kelimesi üzerinde genişçe durmuştur. Ve bize göre, tefsir tarihinin bu konuya ilişkin en lüzumlu bilgilerini vermiş, en işe yarar yorumunu da getirmiştir. Özetleyelim:

"Tevil ustaları bu kelimenin anlamı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Sahabenin müfessirlerinden olan **İbn Abbas** (ölm. 68/687) şöyle demiştir: 'Afv, ailenin ihtiyacından artandır.' **Hasan el-Basrî** de afvın, 'ihtiyaçtan fazla olan mal' anlamında olduğunu söylemiştir. Afvın, savurganlık sınırına varmayan bağışları ifade ettiğini söyleyenler de vardır. **Hasan el-Basrî** (ölm. 110/728) afv için şunu da söylemiştir: 'Tüm malını tüketecek şekilde vermemeyi ifade eder. Bazılarına göre ise afv, farz kılınan pay yani zekâttır."

Taberî, rivayetleri kaydetmekle yetinmemekte, bazı yorumlar da yapmaktadır. İşte ilk yorumu:

"Bu görüşlerin doğruya en yakını şu kanaattir: Afv, kişinin kendisini, ailesini geçindirecek, onların zorunlu ihtiyaçlarını giderecek olan miktardan fazlasıdır. Hz. Peygamber'den gelen yorumların gösterdiği de budur. O, şöyle demiştir: 'Sizden biri bir şey infak edecekse önce kendi nefsine etsin, bundan bir şey artarsa bakmakla yükümlü olduklarına infak etsin; eğer bundan sonra bir şey artarsa işte o zaman başkalarına bağışta bulunsun.' Bir yerde de şöyle buyuruyor: 'İhtiyaçtan fazlasını bağışlarken de dikkatli ol. Bakmakla yükümlü olduklarını öne al. Kendine yetecek olanı elinde tutmanı kimse

kınayamaz.' Peygamberin bu konudaki benzeri sözleri çoktur. Ama bu kitap onların tümünü sıralamaya elverişli değildir."

Taberî'nin bu yaklaşımı, yüzyılımızın en önemli Türk müfessiri olan Elmalılı Hamdi Efendi (ölm. 1942) tarafından da paylaşılmıştır.

Taberî, ayetin mensuh olup olmadığı sorusuna da girmekte ve şöyle konuşmaktadır:

"Bu konuda da ihtilaf edilmiştir. Bazılarına göre bu ayet mensuhtur, bazılarına göre ise değildir. İşin doğrusu İbn Abbas'ın, müfessir-fakîh Atıyye (ölm. 111/729) tarafından bize ulaştırılan tespitidir. İbn Abbas'a göre, bu ayet, zekât farzını getiren ayetler tarafından hükümsüz kılınmamıştır ki neshedildiğinden söz edilsin. Yani zekât emri bunun yerine geçmemiştir. İkisinin yeri farklıdır ve ikisi de bakidir. Ayet, Cenabı Hakk'ın yüce rızası için bağışta bulunmak isteyenlere yol göstermektedir."

İbn Abbas'ın Kur'an'da nesh bulunduğu fikrini taşıdığı söylenir. Biz, Kur'an'ı yaz-boz tahtasına çeviren nesh iddiasının Kur'an'a yakıştırılamayacağını düşünenlerdeniz. Bu ayet, neshedildiği söylenen öteki ayetler gibi, yeri, zamanı, ilgilileri söz konusu olduğunda işlerlik kazanacak bir beyyinedir. Zekâtta miktar belirtmeyen Kur'an, geleneksel 'kırkta bir'in yeterli olmadığı zamanlarda nasıl davranılacağı yönünde kamu otoritesine yol göstermektedir. O yol şudur: Gerektiğinde, servet sahiplerinden, ailevî geçimlerine yetecek kadarının dışındakini alabilirsin. Elbette ki bu, çok istisnaî durumlarda işleyecek bir hükümdür. Ama şu gerçeği görmezlikten gelemeyiz:

Millî servetin, nüfusun yüzde beşini oluşturan baronlar kesiminin elinde zulüm aracına dönüştüğü bir kapitalist sistemde bu ayetin mensuhluğundan söz etmenin Kur'an'a isyan anlamı taşıyacağını bilmeliyiz.

Ve şunu da bilmeliyiz: **Nesh** denen şeytanî kapıyı açtığınızda, servetin zulüm aracına dönüşmesini dinleştiren Emevî menşeli dinciliği bertaraf etmeniz mümkün olmaktan çıkar. Öyle olunca da, şehit halife **Ömer bin Abdülaziz**'in, halife seçildiği gün, mensubu bulunduğu Emevî hanedanının kodamanlarına söylediği şu söz, yeni dünyanın yeni servet baronları için de geçerliliğini korur:

"Hesap ettim, Muhammed Ümmeti'nin tüm servetinin üçte ikisi sizin elinizdedir. Bu böyle yürümez."

Ne yazık ki, muhteşem **Ömer bin Abdülaziz** (ölm. 101/720), bu zulme bir çare bulamadan akrabası Emevî kodamanları tarafından zehirletilerek öldürüldü. (Bu konuda ayrıntılar için bizim, *'İmamı Âzam Ebu Hanîfe'* adlı eserimizin İkinci Bölüm'üne bakılabilir)

Üzerinde olduğumuz konuda gerçek, çağdaş Mısırlı müfessir **Muhammed Abdüh** (ölm. 1905) tarafından dile getirilen şu sözlerde belirgindir:

"Kur'an, paylaşım konusunda çok esnek bir ölçü getirerek her devirde her topluma, durumuna uygun bir tercih imkânı vermiştir. Kavram genel bir kavramdır; sadece Arap Yarımadası halkına, sadece Peygamber dönemi toplumuna hitap etmez. Amaçlanan, farz kılınmış asgari miktar olan zekâtın üstünde ve ötesindeki katkıdır. Hadislerdeki açıklamalar da bu gerçeği teyit edici mahiyettedir..."

"Şuna da işaret edilmelidir: Toplum lehine katkının miktarı ile içki ve kumara ilişkin soruların aynı ayette toplanması halkın iki kategorik tabakası arasında bir karşılaştırma yapmaya itmektedir ki o da şudur: Bir zümre, övünme ve kasılma amacıyla sırf günah uğruna hesapsız harcamalar yaparken, bir zümre de sıkıntı içindeki yurttaşlarına yardım için harcama yapmaktadır. Mısır halkı içki ve kumara harcadığının onda birini eğitime harcamış olsaydı, onur ve egemenliğini yitirmemiş olurdu." (Muhammed Abdüh, *Tefsiru'l-Menâr*, 2/337-338)

Çağdaş Türk müfessir Elmalılı Hamdi Yazır'ın yorumu da Abdüh'ün yorumuyla örtüşmektedir:

"Afvı infak ediniz demek zorunlu ihtiyaçlarınızdan fazlasını infak ediniz demektir. Piyangoyla, kumarla, gayrimeşru vasıtalarla değil meşru yollarla kazanın ve bu maldan, nefsinizin çoluk çoğunuzun zorunlu ihtiyaçları için yeterli olandan fazlasını hayır işlerine harcayın. Hayır yapacağız diye kendinizi ve bakmakla yükümlü olduğunuz insanları nafakasız bırakmak caiz olmaz." (Elmalılı, Tefsir, 2/767)

Mutlu bir dünya için ideal sacayağı saydığımız ilkenin üçüncü ayağı, mal ve servete sahip olanların, ihtiyaç içinde olanlarla eşit hale gelinceye kadar vermesidir. Veya onlardan o kadarının alınmasıdır. İslam fıkhı, devletin, gerektiğinde servetlerin tümüne el koyabileceğini kabul eder. Fakîh düşünür Dr. Mustafa Sibaî'nin biraz yukarıda anılan ve tarafımızdan 'A. Niyazoğlu' müstear adıyla Türkçeye çevrilen *İslam Sosyalizmi* adlı kitabı (Dergah Yayınları, İstanbul, 1974, 1976) bu konuda tüm ayrıntıları veren ender eserlerden biridir.

İdeal ilkelerden birini koyan Nahl 71. ayete göre, servet sahipleri mallarından, emrinde çalışanlara her iki taraf eşit oluncaya kadar vermelidir. Bunun yapılmaması Allah'ın nimetlerine kafa tutmaktır. Şöyle deniyor:

"Allah, rızıkta kiminizi kiminize üstün kılmıştır. Kendilerine fazla verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere aktarıp da hepsi onda eşit hale gelmiyor. Allah'ın nimetini mi inkâr ediyor bunlar?"

Bu sarsıcı ifade, rızıkta eşitlik istemekte, bu eşitliğin inkârını Allah'ın nimetini inkârla eşanlamlı tutmaktadır.

Rızıkta eşitlik çok anlamlı bir tabirdir. Kur'an, rızıkla, gıdalanmayı kasteder. O halde, Kur'an; rızıkta eşitlik ilkesiyle, temel insan haklarından biri olan gıdalanmada evrensel standartlarda (mâruf kavramına uygun olarak) eşit hale gelmeyi amaçlamaktadır. Bu eşitlik sağlandıktan sonra her

insan emeği ve gayretiyle orantılı olarak daha fazla imkâna sahip olabilir ve bundan yararlanabilir. **'İslam servete düşman değildir'**in anlamı budur. İslam'ın servete düşman olmaması, bir toplumda, yüzde beşlik-onluk bir kesimin saç boyalarına veya köpeklerinin şampuanına harcadığı paranın, aynı toplumdaki yüzde yetmiş-seksenlik kitlenin içme suyu, barınak ve giyeceğe harcama imkânı bulamamasını **"Allah zenginliği istediğine verir, takdir onun"** diyerek meşru göstermek değildir. Allah zenginliği istediğine veriyorsa o zaman aynı Allah, rızıkta yani insan onuruna yakışır bir geçim çizgisinde eşitliği de emretmektedir. **Allah ile aldatan servet baronları** işin bu kısmından asla söz etmezler. Allah'ı servet ve azmışlıklarının paravanı olarak kullanıp halkı kandırmak için de cami sayısıyla hac ve umre sayısını artırmakla yetinirler. Kur'an, bu azmışlar zihniyetinin egemen olduğu bir dünya düzenini Yaratıcı'nın iradesine aykırı bulmaktadır.

Nahl 71. ayet, insan haklarının, sosyal adaletin ve sosyal demokrasinin 21. yüzyılda ulaşmaya çalıştığı en son noktayı göstermektedir. İslam dünyasının hayata, insana, toplumsal düzene ve paylaşıma böyle bakan bir kitabın getirdiği dinin neresinde olduğunu tekrar tekrar sormak, ama biraz da sorgulamak gerekir.

Benim bu satırları yazdığım **4 Ağustos 2005** günü, gazetelerin sayfaları, İslam dünyasının şampiyon ülkelerinden birincisi sayılan Suudî Arabistan'ın kralı **Fahd**'ın ölümünü ve bıraktığı servetle yaşadığı hayatı değerlendiren haber ve yorumlarla doluydu. Şimdi bu ayetin açtığı pencereden, İslam'ın bu beşik ülkesinin 'Müslüman kral'ının dünyanın önüne koyduğu manzaraya bir bakalım:

Müteveffanın geride bıraktığı **servet listesi** şu: Riyad ve Cidde'de 5 milyar dolar değerinde iki saray, 32 milyar dolar nakit para, Fransız Rivierası'nda bir şato, Boeing 747 tipi bir uçak, Cadillac marka onlarca araba, İspanya'nın Marbella kasabasında 250 dönüm alanda yaptırdığı bir saray.

Verilen bilgiye göre, Peygamber Beldesi Kralı'nın Marbella'daki sarayında 800 kişilik bir hizmet ekibi çalışmakta, şoförlere 5 bin, diğer hizmetçilere 3 bin dolar aylık verilmektedir. Sarayın hizmeti için 4 uçak, 600 Mercedes otomobil, 50 limuzin, seçkin otellerde 300 oda ve ayrıca aylığı 180 bin Euro'luk villalar kiralanmış.

Kral, her yıl, 100 milyon dolar değerindeki el-Diriyah yatıyla Fransız kıyılarını dolaşırdı. 1987'de Monaco kumarhanelerinde 6 milyon dolar kaybederek medyanın gündemine oturmuştu. 3 karısı ve 8 oğlu var. Kızlarının sayısı her ne hikmetse verilmiyor.

Kral, 83 yaşında öldü. Son yıllarında bol bol cami yaptırdığı söyleniyor. Bu durum akla hemen şu soruyu getiriyor:

İslam dünyasında ve 'Müslüman' toplumların hayatında cami neyin maskelenmesinde kullanılıyor ve neyi ifade ediyor?

Kralın dünya ölçeğinde hamisi, garantörü, bilindiği gibi, ABD idi.

Nimet ve imkânlar, en iyi paylaşımın varlığı halinde bile kin ve hırsı tahrik eden çekim odakları yaratır. Nietzsche bu gerçeğe işaret ederken şöyle demiştir: "Nerede bir **vaha varsa orada bir put vardır.**" (Zerdüşt, 120) Vahadaki nimet, put veya putlar tarafından tekele alınıp aç mideler nefretle kaynadığında vahanın altı üstüne gelir. Tarihin her devrinde ve dünyanın her yerinde terör ve dehşetin altında bu nefret vardır.

Terör; mahrum bırakılmış, sözü dinlenmeyen benliklerin dilidir. Pis bir dildir ama nihayet bir dildir. Mevlâna Rûmî, asırlar önce bu gerçeğe işaret ederken Konyalı servet babalarına şöyle sesleniyordu: **"Kendi rızasıyla kuddûsîlere (yoksullara) vermeyenlerden, debbûsîler (eli topuzlular) gelip zorla alır."** Sözü kaydeden Eflâkî (ölm. 761/1360) şunu ekliyor: **"Aynen buyurduğu gibi oldu."** (Eflâkî, 1/431) Moğollar ge-

lip, tepelerine vura vura, ırzlarına geçe geçe ellerinde ne varsa alıp götürdü. (Servet şımarıklığının terör yaratıcı etkisine biz, **Kur'an ve Antiterörizm** adlı eserimizde açıklık getirdik)

Kur'an, ihtiyaçlardan kurtulmuş, yani **'unu kuru, tuzu kuru'** insanın hayata ve kendisine musibet getireceğini söylemektedir. **Hz. Ali, Selman Farisî**'ye yazdığı bir mektupta bu Kur'ansal inceliğe dikkat çekerken şöyle diyor:

"İnsanların kıyamet günü hesaba çekilmelerinde dünyadaki rızıklanmaları esas alınacaktır." (İbn Abdrabbih, *el-İkdü'l-Ferîd*, 4/206) Tasavvufun büyük isimlerinden biri olan **Ebu Saîd İbn Ebil Hayr** (ölm. 440/1048) çok daha ilginç konuşmaktadır:

"İnsan için, ihtiyaç kaçınılmazdır. İnsanın Allah'a gidişinde en kestirme yol ihtiyaçlı olmaktır. Eğer ihtiyaç sert ve çıplak bir kayanın üstüne atılsa oradan kaynak suları fışkırır." (Ebu Saîd, *Esrâru't-Tevhîd*, 283)

Çağdaş düşünür **İkbal**, insanın ihtiyaçtan kurtuluşunu ruhun ölümü gibi görmektedir: **"Bu köhne dünyada konfor ve refah nedir? Bunlar bedenden canın uçup gitmesi demektir."** (Cavidnâme, 210)

Kur'an'a göre, insan hayatını ıstıraba itip toplumu yozlaştıran en büyük zulümlerden biri de refahtan kaynaklanan azmadır. Bu yüzdendir ki, **Kur'an, toplumların ve medeniyetlerin yükseliş devirlerinde refahın değil, gayret ve emeğin egemen olduğunu, çöküş devirlerinde ise servet şımarıklığının egemen duruma geçtiğini söylemektedir.** Bu dönemlerde servet şımarıkları kendilerine düşen görevleri savsaklamanın yanında, toplumu yönetme mevkiine geçmekle de çöküşü hızlandırırlar. Ve böyle bir toplumun batması, Kur'an'a göre, bir evrensel zorunluluk haline gelir. İsra Suresi 16. ayet, âdeta kural koyarcasına şöyle diyor:

"Biz bir ülkeyi/medeniyeti mahvetmek istediğimizde, onun servet ve nimetle şımarmış elebaşlarına emirler yönelti-

riz/onları yöneticiler yaparız da onlar, orada bozuk gidişler sergilerler. Böylece o ülke/medeniyet aleyhine hüküm hak olur; biz de onun altını üstüne getiririz."

İsra 16. ayetin söylediği kısaca şudur: Bir ülkede serveti, itibarı, imkânları kontrol edenler, sahip bulundukları bu potansiyelin hakkını verip gerekenleri yapmazlarsa o memleketin altı üstüne gelir.

İSTİKBÂR (KİBİRLE AZMA) KODAMANLARI

Kendini büyük görmeye Kur'an dilinde istikbâr denmektedir. İsim ve fiil halinde 30 küsur yerde geçen istikbâr, kibir kökünden türemiş bir sözcüktür. İstikbâr, istiz'afın karşıtı olarak kullanılır. İstiz'afa uğratılanlar, istikbâr sergileyenlerin tasallut ve zulmüne maruz kalırlar.

Kendini büyük görmek ve bu görüşü azgınlık noktasına taşımak, Kur'an'ın nefret ettiği sapmalardan biridir. Bireysel olanı vardır, toplumsal olanı vardır. İstikbâr, teref yani servetle şımarma illetine tutulan kodamanlar zümresinin hastalıklarının en önde gelenidir. İstikbârın ilk mümessili olarak İblis gösterilmektedir. İblis "Âdem'e secde et!" emri karşısında isyan etmiş, "Ben Âdem'den üstünüm, ona secde etmem!" demişti. (Bakara, 34; Zümer, 59)

İstikbâr, büyüklük kuruntusudur, bir hastalıktır. Kur'an, kendine özgü üslubu içinde büyüklük kuruntusuyla gerçek büyüklüğü birbirinden ayırır. Sad Suresi 75. ayet İblis'e şu sorunun sorulduğunu bildiriyor: "İstikbâr mı gösteriyorsun, yoksa gerçekten yücelmiş olanlardan mısın?" Böylece İblis'in secde etmeyişinin bir büyüklük kuruntusu olduğu, gerçek bir büyüklükle ilgisi bulunmadığı anlatılmış oluyor.

Tanrısal ayetlere karşı çıkmanın besleyici illeti de istikbârdır. İnsanı Yaratıcı önünde eğilmekten ve ibadetten alıkoyan da istikbâr olmaktadır. İnsanlardan tiksinmenin, kötülük yapmak için başvurulan çeşitli hile ve kurnazlıkların arkasında da istikbâr vardır. (Fâtır, 43; Rum, 7) Yeryü-

zünü zulüm ve kahırla dolduran ve kitleleri ezen ordular da istikbâr ordularıdır. (Kasas, 39; Furkan, 21)

İstikbârın mahvettiği azgınlara örnek olarak adlarıyla anılanlar, **Firavun** ve **Hâman**'dır. Bunlar, Allah'la yarışırcasına bir büyüklük iddiasına girip yeryüzünde istikbâr estirdiler ve sonunda hepsi mahvoldu.

Tüm istikbâr kodamanlarının korkulu rüyaları iki tanedir:

1. Sosyal demokrasi ve bunun iktidarını vaat eden siyasetler,

2. Hurafe ve yalandan arındırılmış gerçek din.

Saltanat dinciliği ile sahte dini **'kese şişirme aracı'** olarak okşayıp besleyen haram servet babası mütrefler Allah ile aldatma zulmünün de baş destekçileridir. Bugünkü dünyanın maruz kaldığı dengesizliklerin, açlıkların, yoksullukların ve nihayet bunların beslediği terörün yaratıcıları da bu istikbâr baronlarıdır.

Dünyada gelir dağılımı tam bir zulüm manzarası arz ediyor. Türkiye'de bu zulüm iyice katmerleşmiştir. **Türkiye'de toplam ulusal gelirin yüzde doksanı, nüfusun yüzde onluk dinci ve dinsiz mütref kesimi tarafından paylaşılıyor.** Bu çarpıklık, ülkeyi ekonomik açıdan dışa bağımlı hale getirmiş ve bu bağımlılık Türkiye'yi mandacı dış politikaların itaatkâr piyonuna döndürmüştür.

Türkiye'deki ekonomik ve siyasal sistem büyük ölçüde zulüm üzerine kuruludur. Yozlaştırılmış **'sözde İslam'**ı da yanına almayı başaran bir zulümdür bu...

İSRAFIN İNSANLIK SUÇU İLAN EDİLMESİ

Kur'an, "Nasıl üretebilirim?" kaygısı duyan insanı yüceltmekte, "Nasıl tüketebilirim?" kaygısındaki insanı zararlı görmektedir.

Savurganlık anlamında kullanılan **israf, Arap dilindeki esas anlamıyla haddi aşmak, zulmetmek demektir.** Kur'an, savurganlığı bir zulüm olarak gördüğü için, lügat anlamıyla da zulüm demek olan bir sözcüğü seçerek birçok yerde sergilediği söz mucizelerinden birini daha sergilemiştir.

Kur'an, israf yasağıyla, hayat anlayışındaki **orta yol veya denge** ilkesinin bir görünümünü ortaya koymaktadır. Kur'an, bireye, **"Sonsuzluğunu da unutma, dünyadan nasibini de."** (Kasas, 77) diyerek onun dengesini korumaktadır. **İnsanın yapısında yer alan hiçbir şey kötü ve iğrenç değildir. Kur'an'ın iğrenç bulduğu, yapımızdaki unsurların kötü kullanımıdır.**

"Yiyin, için fakat israf etmeyin! Allah israf edenleri sevmez." (A'raf, 31; En'am, 141. Ayrıca bk. İsra, 26-27; Nisa, 6; Şuara, 151) emri Kur'an'ın temel buyruklarından biridir. Ne yazık ki, bu buyruk, adına İslam dünyası denen ülkelerde, özellikle petrol zengini Arap camiasında en çok çiğnenen emirlerden biri olarak dikkat çekmektedir.

İsraf, makul sınırı aşmanın zulüm noktasına ulaşmasıdır. Aşırılığın nerede ve neden sonra başlayacağı ise görecelidir. Dolayısıyla, israf kavramının her zaman tartışmalı bir yanı vardır. Bunun içindir ki israfın belirlenmesinde vicdan ölçütü çok önemlidir.

Güvenilir bir nokta yakalamak için insanlığın ve yaşadığımız toplumun durumunu, özellikle bizim aşağı seviyeleri-

mizde harcama yapanların durumunu göz önünde tutarak değerlendirme yapmalıyız. Böyle bakıldığında, dün israf sayılabilecek bir şey bugün sayılmayabilir; bunun aksi de olabilir. Hangi bakış açısını esas alırsak alalım, israf, insanlığın en büyük belalarından biri ve tartışmasız bir zulümdür. Küresel âfetlerin tümünü öncelikle israf tetiklemektedir. Bu bakımdan israf küresel bir insanlık suçudur.

İsraf, küresel âfetlerden sadece birisi değil, küresel âfetlerin en büyüğüdür. Çünkü israf, bütün âfetlerin motorudur. Tüm uygarlıkların en yıkıcı felaketi de israftır. Çünkü israf, emeğe ve insana ihanetin en yıkıcısıdır. Günümüz uygarlığının çöküşünde de en büyük rol, israfın olacaktır. **"Nasıl üretebilirim?"** diye sormak yerine, **"Nasıl harcayabilirim?"** diye sormakla meşgul olan hazır yiyiciler, medeniyetler için veba mikrobundan daha tehlikelidirler.

Baskı, şiddet, sömürü, hak ihlali, işgalcilik, cinayet gibi temel zulümleri besleyen ana olumsuzlukların başında israf gelmektedir. Nitekim bir zulüm ve kahır sistemi olan **kapitalizmin** belirgin özelliği de israftır. **Emperyalizmin** muharrik güçlerinden biri de israftır. İsraf, Kur'an ahlakının özündeki denge ilkesini bozmaktadır. Çünkü birimizin, gerektiğinden çok harcaması için, bir ötekimizin gerektiğinden az harcaması kaçınılmaz olmaktadır.

Bu yüzden, israf ekonomilerinin fikir kaynağı olan **kapitalizm,** Kur'an nazarında bir zulüm düzeni olduğu gibi nimetlerin gerektiği kadar kullanılmasına engel olan **komünizm** de bir zulüm düzenidir. Kur'an bu iki sistemin ortasında durur ve her ikisinin aşırılıklarını dışta bırakır. İsraf, nimetlerin belli ellerde toplanmasını gerektirdiğinden servetlerin de belli ellerde toplanmasına yol açacaktır. Kur'an, servetlerin belli ellerde toplanmasına karşıdır. Bu noktada temel ilkeyi şöyle koyar:

"Mal ve servet, sizin yalnız zenginleriniz arasında dolaşan bir kudret ve üstünlük aracı olmasın!" (Haşr, 7)

İSRAFIN YARATTIĞI DENGESİZLİK

İsraf, "Faturasını ben ödeyeceğim, kime ne?" gerekçesiyle saçıp savurmak, sınırsız ve fütursuz biçimde harcamaktır. İsraf bu haliyle de ağır bir insanlık suçudur. Kur'an'ın yolu ve isteği şudur: **Faturasını ödeyebilir olmak hiç kimseye insanlığın yaşamsal kaynaklarını gereksizce tüketme hakkı vermemelidir.** Böyle bir hakkın olamayacağını insanlık bir biçimde öğrenmeli, öğrenmek istemeyenlere bu gerçek bir biçimde öğretilmelidir.

İsraf, toplumları üç başlı bir yıkıma sürüklemektedir:

1. Üretilenden daha fazlasını tüketme tutkusu ve bunun sonucu olarak bireysel ve toplumsal düzeyde borçlanma,

2. Geçim zorluğu içindeki büyük kitlelerin ruhsal yapılarının bozulması sonucu toplum bünyesinde kin ve öfkenin derinleşmesi.

Bu iki olumsuzluk sonucunda **orta sınıf** yok olmakta, toplum, saçıp savuran bir azınlıkla, ihtiyaçlarını temin edemeyen büyük çoğunluktan oluşan dengesiz bir bünyeye dönüşmektedir.

3. Eğer toplum bir süper güç toplumu ise israfın yarattığı aşırı harcamaları karşılamak için başka ülkelerin sömürülmesini sistemleştirmek.

Sömürgecilik ve emperyalizmle israf arasında olmazsa olmaz bir ilişki vardır. O yüzdendir ki, emperyalizm ve sömürgecilikle mücadeleyi bir insanlık borcu bilenlerin israfla mücadeleyi de bir insanlık borcu bilmeleri gerekir.

İsraf, gereğinden çok harcayanlar yüzünden gerektiği kadar harcayamayanların sefaletine sebep olan bir zulümdür. Bu zulüm, servet ve refahla şımarmış bir **'zararlı tip'** üretmektedir. Bu tip; toplumların, medeniyetlerin, güzellik ve mutluluğun çürümesinde temel etkenlerden biridir. Bu zararlı tip; kendisinin en uç keyiflerini tatmin etmeyi, başkalarının en yaşamsal

ihtiyaçlarından daha önemli görür. İsraf tutkunları, kitlelerin hayat kaynağı olan birçok imkânı geçici ve bazen sefil keyifler uğruna tüketmekte, insanlığın geleceğini tehdit etmektedir.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı, Akdeniz havzasındaki **golf alanlarının**, halkın ihtiyacı olan içme sularını tükettiğini duyurmuştur. Anılan kurumun raporuna göre, Akdeniz'deki golf alanlarının her birinin tükettiği su, 12 bin nüfuslu bir yerleşimin tüm su tüketimine eşittir. Dünyanın her yerinde buna benzer tablolar yüzlercedir.

Dünyadaki harcamaların en büyük rakamını yaratan petrol harcamalarının yarıdan fazlası israf tutkusunu tatmin için yapılmaktadır. Otomobil yarışları, **ABD**'de hemen her evde ekstradan bir tane bulunan **'benzin içen Jeep'** tipi araçlar, ihtiyaç için harcanan petrolün iki, bazen üç katını heder etmektedir. Tabii ki bunların atmosfere yaydığı zehirli gaz miktarı da ihtiyaç için yakılanın yaydığının birkaç katıdır. İsraf burada da **'musibetlerin musibeti'** olarak iş görmektedir.

İsrafın durdurulmasında ilk koşul, birey-kamu ilişkilerinde, **'kamunun çıkarını tercih ilkesi'**ni işletmektir. Kur'an'ın temel anlayışlarından birinin ifadesi olan bu ilkenin işlemesini engelleyen **neoliberalizm yaftalı sömürü ve israf sistemi,** insanlığa yönelik en büyük tehlikelerden biri olarak dünyanın üstüne çullanmış bulunmaktadır. Bu tasalluttan kurtulmanın ilk adımı, öncelikle devletlerin bulaştığı israf illetinin önünün kesilmesi olacaktır. Çünkü bu konuda en inandırıcı ve etkili örnek devlettir.

BÜYÜK ŞER ÜÇGENİ: İSRAF-TEREF-TERÖR

Hiçbir şer üçgeni bu şer üçgeni kadar yıkıcı olamaz.

Kur'an'ı iyi inceleyenler, bu kutsal metnin israfla teref (servet ve refahla şımarmak) ve terefle terör arasında sıkı bir bağlantı kurduğunu rahatlıkla görürler.

Terör, dengelerin bozulması yüzünden doğan tedirginliğin kahrını çekenlerin kendilerini en anormal yollarla ifade

edişidir. Terörde eylemci olarak kullanılanlarla terör sanayini kotaranları birbirinden ayırmak lazım. Terörde bizatihi fail, başka bir deyimle 'amele' olarak görev yapanlar, israf ve teref zulmünün yarattığı dengesizliklere isyanı ihanet ve cinayete götürmeye hazır olanlardır. İsraf ve terefin büyük zalimleri bu ameleleri bir biçimde buluyor ve bir biçimde kullanarak terörü küreselleştirip doğan karmaşada bol bol silah satarak kasalarını dolduruyorlar.

Unutmayalım: Dünya barışını koruması beklenen BM Güvenlik Konseyi'nin 5 büyük üyesi dünya silah ticaretinin de en büyük ağalarıdır. Başka bir çelişki ve ikiyüzlülüğe işaret etmeye gerek var mı?

İsraf marazını tatmin için daha çok kazanmak lazımdır. Daha çok kazanmak için başkalarının hakları ve ihtiyaçları görmezlikten gelinmektedir. Öte yandan, daha çok kazanmanın en 'verimli' yollarından biri olarak tarihin her devrinde silah sanayi ve silah satışı devrededir.

Bugün de kazanç hırsının tatmin yollarından en verimlisi silah ticaretidir. Silahın satılması için kanın akmasına gerekçe hazırlamak, bunun için de düşmanlıkları körüklemek lazımdır.

Terör de düşmanlıkları körükleme yollarından biridir. Bugün dünyada terörü susturmak ve bastırmak adına kıyametler koparan süper güçler, özellikle ABD, terörü yaratan ve besleyen ülkelerin ta kendileridir.

İnkâr edilemez gerçek şudur: Birilerinin israf ve tasallutu büyük kitlelerin normal ihtiyaçlarını karşılanamaz hale getirmekte ve dengeler altüst olmaktadır. Konunun büyük otoriteleri şu hesabı önümüze koymaktadır:

"Aşırı harcamalara ilişkin rakamlar, dünyadaki yoksul kesimin ihtiyaçlarını karşılamanın çok masraflı olacağı iddiasını çürütmektedir. Yoksulların yeterli gıda, temiz su ve temel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için gereken para, insanla-

rın bir yıl içinde makyaj malzemelerine, dondurmaya ve evde beslenen hayvanların mamasına harcadığından daha azdır."

"Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da yaşayan % 12'lik kesim, dünya genelindeki kişisel tüketim harcamalarının % 60'ını yapmakta, Güney Asya, Orta ve Güney Afrika ülkelerinde yaşayan ve dünya nüfusunun üçte birini oluşturan insanların harcama oranı ancak % 3.2'ye ulaşabilmektedir." (World Watch Institute'ün 'Dünyanın Durumu' adıyla yayınlanan raporu, TEMA VAKFI Yayınları, İstanbul 2004, 5-6)

Anlaşılıyor ki, atmosferin kirlenmesine ve doğanın tahribine sebep olanlar aynı zamanda dünyadaki paylaşım dengesinin bozulmasına yol açanların ta kendileridir. Yani işin temelinde bu musallat zümrenin savurganlıkları ile o savurganlıkları tatmin için yaptıkları tahribat ve işledikleri cinayetler vardır.

İsrafçı musallat güçler yani mütrefler, dengeleri sarsmada, savurganlığın ötesinde kötülükler de işlemektedir. Örneğin, "tüketimden kaynaklanan küresel çevre bozulmasının büyük bölümünden, Avrupa ve Kuzey Amerika'da ilk sanayileşen ülkeler ile Japonya ve Avustralya sorumludur." (Bir önceki yayın, 7)

ŞEYTAN DİNİNİN ÖTEKİ ADI: İSRAF

Zulüm ve israf düzeni yani kapitalist sistem, bir yandan sömürü, öte yandan, akıl ve ihtiyaç dışı tüketimi körükleyerek dünyanın tüm kaynaklarını telef etmektedir. Hepimiz bilmekteyiz ki, harcamaların sınırsız, gıda ve diğer ürünlerin bol olduğu tüketim toplumlarında, içsel dürtüler sağlıksız ve gereksiz tüketim talepleri ve düzeyleri yaratır. Tüketim çılgınlığı, son yüzyılın âdeta en büyük dini oldu ve girdiğimiz yeni yüzyılın en büyük dini olmaya da aday görünüyor. Bu din, şeytanın dinidir, Tanrı'nın değil. Ne ilginçtir ki, Kur'an, israfı bir 'şeytanî illet' olarak tanıtmakta ve israfa saplananları şeytanın kardeşleri olarak göstermektedir. (Meselenin bu yanıyla ilgili ayrıntılar için bizim ***'Kur'an Açısından Şeytancılık'*** adlı

eserimize bakılabilir)

Konuyla ilgilenen uluslararası uzmanlardan biri, Michael Renner şöyle yazıyor:

"Gem vurulmamış bir tüketimin tetiklediği sınırsız ekonomik büyüme âdeta çağdaş bir din haline geldi. Bu, hem hissedarlarını memnun etmeyi esas alan şirket yöneticilerinin hedefi hem de bir sonraki seçimleri de kazanmak isteyen siyasal liderlerin amacı." (Edward Rothstein, A World of Buy, Buy, Buy, from A to Z, New York Times, 19 Temmuz 2003)

Tüketim çılgınlığının lanetli manifestosu, 20. yüzyılın özellikle ikinci yarısının başlarında insanlığın zihnine iyice yerleştirildi. Bu manifestonun kuramcılarından biri olan Victor Lebow, 1950'de şöyle haykırıyordu:

"İnanılmayacak derecede verimli ekonomimiz, tüketimi bir yaşam biçimi haline getirmemizi gerektiriyor. Mal ve eşyaları giderek artan bir hızla tüketmemiz, bitirmemiz, aşındırmamız, yerlerine yenilerini koymamız ve eskileri atmamız gerek." (World Watch Institute'ün 'Dünyanın Durumu' adıyla yayınlanan raporu, TEMA VAKFI Yayınları, İstanbul 2004, s.111)

Bu manifesto, belirleyici olmuştur. Bugün hâlâ birçok ürün tamir edilemeyecek, parçaları değiştirelemeyecek şekilde üretiliyor. Daha çok kazanmanın doymaz devleri şöyle buyuruyorlar:

"Daha çok satmamız için, 'Bir kez kullan, at!' ilkesini yerleştirin."

Tüketim çılgınlığını azdıran olumsuz gelişmeler arasına kredi kartıyla satış ile internet üzerinden satışı da koymalıyız.

İsraf geliştikçe konfora düşkünlük artmaktadır. Veya konfor imkânları geliştikçe israf artmaktadır. Şöyle veya böyle,

israf ile konfor düşkünlüğü arasında kopmaz bir bağ vardır. Esasında, bizim üzerinde olduğumuz teref illeti bir anlamda konfor tutkusu olarak alınabilir. Bu konfor düşkünlüğü, Muhammed İkbal'in deyişiyle, insan ruhunu katleden bir musibettir. Dünya kaynaklarının lüzumsuz yere telef edilmesinin birinci dereceden sebeplerinden biri de konfor düşkünlüğüdür.

ABD'deki otomobil tüketiminin 1960'tan 2000 yılına kadarki artışı % 100'dür. ABD ve AB ülkeleriyle onların hayat tarzını örnek edinmiş bazı Asyalı ailelerde, evlerdeki otomobil sayısı, evdeki insan sayısından fazladır. Sarp ormanlık arazilerde kullanılmak üzere imal edilen jeep türü araçlar, daha sonra, büyük kentlerin merkezlerinde birer eğlence unsuru olarak ve esas otomobillere ilaveten kullanılmaya başlandı. Bu tür araçlar, gerekli koşullarda kullanıldığında bile birer petrol içen dinazor gibi harcama yaptırmaktadır. Bunların, zevk unsuru olarak otoyollarda kullanılması ise birkaç başlı bir israfa yol açmaktadır. Bu petrol içen dinazorların, özellikle ABD'de satış rekorları kırmaya başladığını bilmekteyiz.

Bu ve benzeri zevk ve konfor düşkünlüklerinin sebep olduğu lüzumsuz harcamalar, özellikle enerji israfı, karşımıza tüyler ürpertici rakamlarla çıkıyor. Bu açıdan bakıldığında, israfın ilahlaştığı ülke olan ABD, insanoğlunun bütün ahlaksal değerlerine bir darbe olarak görülmelidir.

ABD toplumunun israfçılığı sürdükçe, ABD imparatorluğunun emperyalist ve sömürgeci emelleri de sürecektir. Çünkü o büyük israf bu büyük sömürü olmadan yaşatılamaz. Şu tespite bakın:

"Ortalama bir Amerikalı, ortalama bir dünya vatandaşından 5 kat, ortalama bir Çinli'den 10 kat, ortalama bir Hintliden ise yaklaşık 20 kat daha fazla enerji tüketiyor." (Bir önceki yayın, 27)

İsrafın ve onun yarattığı konfor belasının temel tahriple-

rinden biri de, insan sağlığında yarattığı dengesizlik yüzünden sebep olduğu astronomik sağlık harcamalarıdır. Bunun en büyük örneği ABD'deki obezite (şişmanlık) sorunudur. Bu sorun, bir yandan 'zayıflama' gerekçesiyle akıl almaz 'spor' harcamaları getirmekte, öte yandan, bozduğu sağlığın düzelmesini temin için yapılan masrafları körüklemektedir. Yani israf öyle bir beladır ki, sürekli yeni belalar doğurur. Bu belaların tümü insanlığın birinci dereceden aleyhine belalardır.

Burada şu gerçeğin altını da çizmek gerekiyor: ABD ve AB ülkelerindeki israf ve konfor düzenini yani doğa ve insanlık dışı yaşayış biçimini esas alırsak, dünyamızın kaynaklarının buna asla müsait olmadığını hatırlamak zorunda kalacağız. O takdirde, **insanlığın önünde iki seçenek belirmektedir:**

1. ABD ve AB toplumlarının dünyanın geri kalan kısımlarının sefaleti pahasına israf düzenini ve buna bağlı olarak da sömürülerini sürdürmelerine, diğer kitlelerin ise yarı ilkel bir sefalet hayatı yaşamalarına seyirci kalmak,

2. Bu israf ve konfor düzenini herkese yaymaya çalışarak doğanın tüm insanlığı cezalandırmasına razı olmak.

Yaratıcı irade, dünya sofrasını, âdil paylaşım ve israftan uzaklık ilkelerine göre düzenlemiştir. Yeryüzü sofrası, bu ilkelere uygunluk halinde bereketli ve besleyici bir sofradır. Ne yazık ki, insanlık temel mutluluk ilkelerini çiğneyerek hem doğaya hem de Yaratıcı iradeye isyan etmektedir. Bu isyan durdurulmakça mutlu bir insanlık görmek olanaklı değildir.

Dünyamızın ve insanlığın, doğal yasalar ile ahlak yasalarına uygun yeni bir tüketim düzenine ihtiyacı, hava ve su kadar âcil hale gelmiştir.

İsraf ve tüketim toplumunun ve bu topluma uyarlı ekonomi anlayışlarının yarattığı ve yerkürenin doğal dengelerini tahrip ettiği bilinen sanayi ekonomisi, bugün için terör ve harplerden çok daha büyük bir tehdittir. Ne var ki, kapitalist kazanma hırsı, insanlığın eko-ekonomiye yani doğayla uyum-

lu ekonomiye geçmesine asla izin vermemektedir. İnsanlık, gezegenimizin ekolojik sağlığında 1970'lerden beri % 35 bozulma olduğunu bildiği halde, bu yıkımın durdurulması için hiçbir şey yapamıyor. Çünkü başta ABD olmak üzere, küresel kapitalist dinazorlar, gelirlerinin azalacağı gerekçesiyle bu gidişin durdurulmasına yanaşmıyorlar.

Küresel kapitalizmin pompaladığı tüketim düzeni egemen olursa, bugünün 6 milyar dünya nüfusunu beslemede yetersiz kalmaya başlayan yeryüzü kaynakları, örneğin su, 2050'de 9 milyara ulaşması beklenen dünya nüfusunu besleyemeyecektir. Küresel kapitalizmin öncüleri bugün daha fazla satıp daha fazla kazanmak için tüketimi pompalarken yarınların hesabını asla yapmamaktalar. Çünkü onların gözü dönmüş, dizginsiz hırsları bu tür hesapları yapmaya izin vermemektedir.

İSRAFIN YARATTIĞI İKİNCİ BELA: ATIKLAR

Kapitalist güç odaklarının daha çok kazanma hırsına işlerlik kazandıran reklamlar, hem bizzat kendilerinin sebep olduğu harcamalar hem de tüketime getirdikleri hız açısından yeni israf kalemleri yaratmaktadır. Ayrı ve öncekilerden hiç de geri kalmayan bir harcama kalemi de israf toplumundaki hizmetlerin sunumunda kullanılan ve ardından çöpe atılan 'atıklar'dır. Bu atıklar sadece lüzumsuz harcama yaptırmakla kalmamakta, çevreyi ve doğayı kirleterek de insanlık aleyhine sürekli problem yaratmaktadır.

Günümüz insanlığının en büyük problemlerinden biri de 'zehirli atıklar' problemidir. Zehirli atıklar, sebep oldukları lüzumsuz harcamalara ilaveten, yeraltı zenginliklerini, özellikle suları zehirleyerek de büyük zararlara sebep olmaktadır. Bugün gelinen yer itibariyle, yeraltı tatlı su alanlarının yaklaşık yarısı, sanayiin ve zehirli atıkların tahribiyle kaybedilmiş bulunuyor.

Bahsi özetleyelim:

İsrafın yarattığı tahribat terefle büyüyüp terörle kan ve

dehşete dönüşmektedir. Terör yeni terörler yaratmaktadır. Çünkü silah yapım ve dağıtımını tetiklemektedir. Bütün bunlar, özellikle silah sanayii, bir yandan imalat aşamasında, öte yandan kullanıldıklarında yerkürenin ekosistemini bozmakta, atmosferi zehirlemekte yani yeni doğal âfetlere zemin hazırlamaktadır.

Kısacası, israf durdurulmadan ne zulmü durdurmak mümkün olacaktır ne de barış, huzur ve ahengi yani mutluluğu yakalamak...

NİTELİKSİZ NÜFUS ARTIŞININ ZARARLI İLAN EDİLMESİ

"Allah ne verdiyse doğurun" söylemi, dinsel bir söylemdir ama İslam dininin değil, şirk dininin söylemidir.

KÜRESEL ÂFETLERİN MOTORU: DÜZENSİZ NÜFUS ARTIŞI

İnsan, yaratıcı ve sorumlu bir varlıktır. Nüfusun sınırsız-başıboş artışı insanı insan yapan bu iki değeri (yaratıcılık ve sorumluluk) yozlaştırıyor yahut yok ediyor. Nüfus, özellikle niteliksiz nüfus arttıkça, ortaya çıkan problemler yüzünden insan haklarını sınırlandırma zorunluluğunun çerçevesi de mecburen genişletiliyor.

Karnı doyurulabilen kişileri Yaratıcı'nın idealindeki insan olarak görme zaafı, insanlığa büyük kayıplar verdirmiştir. İnsanlığın bugün en büyük meselelerinden biri, niteliksiz nüfusun frensiz artışıdır. Bu mesele, insanlığın geleceğine yönelik tehditlerin de en büyüklerinden biridir. Esasen, nüfusun nitelikli olması esas alındığında nüfusun bugün olduğu gibi artması mümkün olmaktan çıkar. Çünkü nitelikli nüfusun böylesine 'bol' olması, varlık kanunlarına aykırıdır.

Kur'an, nüfusun nitelikli olmasında işte bunun için ısrar etmektedir. Kur'an'ın yolu, yöntemi budur: Yasak koymaktan çok ikna ve öneride ısrarlı olur. Kur'an, nüfus meselesindeki devrimini şöyle gerçekleştirmiştir: Nüfusun nitelikli olmasında ısrar, niteliksiz nüfus artışını şirk dininin bir talebi olarak göstermek ve nüfus planlamasını serbest bırakmak.

Nüfus artışı insan sayısının artması demektir. İnsan sayı-

sının artması ise belli bir yoğunluktan sonra, sadece makul ihtiyaçların değil, doğayı tahrip eden hırs, israf gibi olumsuzlukların da artması olacaktır. Bu artışların sonucunun, doğanın tahribinde bir ilerleme olacağı ise tartışmasızdır. O halde, doğa tahribinin, motorunu frenlemek, düzensiz (yani niteliksiz) nüfus artışını durdurmakla âdeta eşanlamlı olacaktır. Unutmayalım ki, bugünkü 6 milyarlık nüfusu beslemekte yetersiz olmaya başlayan yerküre, 2020'de 9 milyarı aşacak olan dünya nüfusunu besleyemeyecektir. O halde, buna bugünden çare aramamak, insanlığın intiharı demektir.

Nüfus artışının insanlığı bir felakete doğru götürdüğünü açık ve kesin biçimde ilk kez söyleyen, İngiliz düşünürü protestan papaz Robert Malthus (Rabırt Maltüs) oldu. Malthus'ü eleştirenler konuyu hep ekmek, ev, giysi meselesi olarak gördüler. Bilindiği gibi Malthus (ölm.1834), insan nüfusundaki artışın geometrik, tarımsal maddelerdeki artışınsa aritmetik bir artış olduğunu ve bunun sonunun insanlığın aç kalması olacağını söylemiş ve nüfusun azaltılması için her türlü çareyi önermiştir. Bu çarelerin çoğu insanlık dışı, zalim çarelerdir. Malthus, nüfusun azaltılması için ölümleri, salgın hastalıkları, kanlı kavgaları âdeta teşvik etmiştir. Onun bu tezlerini işleyen *'Essay on the Principle of Population'* adlı eseri, önerilen bu 'çareler' açısından bir insanlık suçu belgesi gibidir. Bunun içindir ki Malthus, sadece dine bağlı çevrelerce değil, materyalist-sosyalist çevrelerce de ağır biçimde eleştirilmiştir.

Malthus'ü birçok bakımdan biz de eleştirmekteyiz. Ancak, onun, nüfus artışının arz ettiği tehlikeye ciddi biçimde ilk dikkat çeken düşünür olarak anılmak, hatta takdir edilmek gibi bir hakkının olduğunu da inkâr edemeyiz.

Malthus'ü, önerdiği çıkış yolları bakımından isabetsiz göstermemiz mümkündür ama bu, bazılarının "Nüfus sınırsızca artabilir" yolundaki tezinin isabeti anlamına gelmiyor. Çünkü nüfusun frensiz artışı, sadece aş ve iş problemi açısından sıkıntı çıkarmakla kalmıyor, insan denen varlığın genetiğini,

amaçlarını, özünü, doğanın dengelerini ve sonuç olarak da ideal bir dünyanın oluşumunu tehlikeye atıyor. Bu tehlike, gen şifrelerinin çözülmesiyle bile aşılamaz. Tam aksine, gen şifrelerinin çözümünden beklenebilecek yararları tehlikeye atacak bir numaralı sıkıntı da niteliği garanti edilmemiş nüfus artışıdır.

OLUMSUZLUK GÖSTERGESİ OLARAK NÜFUS ÇOKLUĞU

Kur'an, çokluk kavramını olumsuz anlamda kullandığında bununla **mal ve evlat çokluğunu** kasteder ve bu çokluktan medet ummayı bir aldanış ve yozlaşma olarak görür. Bu yozlaşmadan birinci derecede etkilenecek olansa çağımızın 'kurtuluş sistemi' gibi gördüğü **demokrasi** olacaktır. Niteliksiz bir nüfusun yaratıp yürüttüğü bir demokrasi, niteliksizliğin insan kaderine egemen olmasıyla eşanlamıdır.

Çokluk (kesret) kavramına değinen ayetler, bir gerçeği daha ifadeye koymaktadır: **İnsanlık tarihi boyunca çoğunluk daima iğretinin, kötünün ve değersizin yanında yer almıştır ve alacaktır.** Bu konuya açık ve net biçimde değinen ayetler 30'a yakındır. (Örnek olarak bk. Yunus, 92; Bakara, 243; Hûd, 17; Yusuf, 38, 40, 68, 103; Rum, 30; Ğâfir, 61, 82)

Mal ve evlat çokluğuna yani **niceliğe güvenip niteliği ihmal** etmek ve çokluğun verdiği sahte gururla şımarıp azmak, bir yıkım ve düşüş belirtisi olarak gösterilmiştir. Bu noktada örnekler, etkili ve canlı olsun diye, çoğunlukla Muhammed ümmetinin hayatından seçilmiştir. Ne ilginçtir ki, Kur'an sadece 3 tanesinin adını andığı Asrısaadet savaşlarının birini (Huneyn Savaşı'nı), Müslümanlara nüfus çokluğuna aldanmamaları konusunda ders vermek üzere gündeme getirir:

"Yemin olsun ki, Allah size birçok yerde yardım etti. Huneyn gününde de. Hani, çokluğunuz sizi böbürlendirmişti de bu, hiçbir işinize yaramamıştı. Tüm genişliğine rağmen yeryüzü size dar gelmişti. Sonra da sırtınızı dönüp kaçmıştınız." (Tevbe, 25)

Çoklukla övünmenin aldatıcılığını bir ibret tablosu halinde ve bir evrensel ilke olarak Kur'an'ın şu ayetinde müthiş bir güzellikte bulmaktayız:

"De ki, 'Pisin çokluğu seni hayrete düşürse de pisle temiz bir olmaz." (Mâide, 100)

Çoğunluk ve çokluk, niteliksizliğin bir ifadesi olduğu için, akıllarını işletmeyen, gerektiği gibi düşünmeyen, gerektiği gibi araştırmayan, gözlemlemeyen daima çoğunluktur. (Örnek olarak bk. En'am, 103)

Çokluğun en yıkıcı ve yozlaştırıcı belası, mal ve evlat çokluğu ile övünmek ve bu çoklukta öne geçmek üzere yarışmak (tekâsür) olarak gösterilmiştir. Esasen, nüfus çokluğu ile mal çokluğunu talep eden duygu ve tutku aynı zemine oturur. Bu zemin azma ve aldanma zeminidir.

"Bilin ki, iğreti-sefil hayat, bir oyun ve eğlenceden, bir süsten, aranızda bir övünmeden, mallarda ve evlatlarda çoğalma yarışından başka bir şey değildir..." (Hadîd, 20)

Aynı zamanda bir surenin de adı olan **tekâsür,** insanın niteliğe karşılık niceliği öne çıkarışını kınamak için kullanılmaktadır. Seviyesiz, onuru düşük bir hayatın temsilcileri mal ve evlat çokluğu ile böbürlenmeyi ve hayatı böyle bir çoklukta öne geçmenin bir yarış arenası haline getirmeyi esas alırlar:

"Aldatıp oyaladı o çokluk yarışı sizleri. Öyle ki, ziyaret edip saydınız kabirleri. Ama iş öyle değil, yakında bileceksiniz. Hayır, hayır! İş öyle değil. Yakında bileceksiniz. İş sizin sandığınız gibi değil! Ne olurdu, kesin bir bilgiyle bilseydiniz! Yemin olsun o cehennemi mutlaka göreceksiniz! Yine yemin olsun, onu gözünüzle apaçık göreceksiniz. Sonra o gün, nimetlerden kesinlikle sorguya çekileceksiniz!" (Tekâsür Suresi)

Mal ve nüfus çokluğu ile övünmeyi kınayan bu sure gösteriyor ki, böyle bir övünmenin sonu hüsrandır. Bu hüsran,

cehenneme yuvarlanmak, yani doğal dengelerin bozulmasıyla vücut bulacak olan felaketlerin kucağına düşmek şeklinde tecelli edecektir.

KUR'AN'IN İSTEDİĞİ NÜFUS VEYA KESRETE KARŞI KEVSER

Kur'an, mal ve nüfus çokluğuna karşı nitelik zenginliğini önermekte, mutlu ve başarılı bir hayatın garantisi olarak nitelikleri, değerleri öne çıkarmaktadır.

Tekâsür ve kevser sözcükleri Kur'ansal sözcüklerdir ve ikisi de çokluk anlamındaki **'kesret'** kökünden türemiştir. Bunların ilki **(tekâsür)**, kelle sayısı ve madde ile övünmeyi, ikincisi **(kevser)** ise ölümsüz değerlerin bolluğuyla yücelmeyi ifade etmektedir. **Tekâsürü putperest bir tutku sayan Kur'an, kevseri yüceltmektedir. Kevser**, ölümsüz değerlerin bol bol verileni veya verilmesidir.

Kur'an'ın insanı, **tekâsür** ile değil, kevser ile mutluluk ve onur arayacaktır. 108. sure (Kevser Suresi) bize göstermektedir ki, kelle sayısı bakımından öne çıkamayan insanlar, kevser değerleriyle yücelebilmektedirler. Kur'an işte bu ikinci yolu, kevser yolunu önermektedir. Bununla kastedilen, kevserin elde edilmesi için nüfus artışını tamamen durdurmak gerekir şeklinde bir iddia değildir. Maksat, kevser değerlerinde gerilemeye sebep olan bir nüfus artışının bir tekasür sergilemeye başladığının bilinmesidir. Kur'an bu noktada DA bir uyarı yapmaktadır.

Dünyayı felakete götüren denge bozukluğunun temelinde de nüfus çokluğu ve bunun yarattığı kaos ve korkunun saptırmaları vardır. Nitelikli nüfus, hiçbir zaman çok olmaz. O daima, azlığından yakınılan bir nüfustur. Nüfusun fazlalığından yakınma başladığı anda niteliksiz nüfus var demektir. Bunun diğer anlamı ise kaos ve felaketin başlamış olduğudur.

Kur'an, insanı en büyük emaneti taşıyan varlık olarak gördüğünden yetenekli, üretken, yapıp-eden insan aramakta-

dır. Sadece fotoğraf ve nüfus kâğıdıyla 'insan' olan yığınların Kur'an'ın idealindeki 'emanet taşıyıcı' sorumlu varlık olmaları söz konusu edilemez. Böyle yığınları üretmenin Allah'ın iradesine ve insanlığa hizmet olduğunu iddia etmek de Kur'an'a fatura edilerek savunulamaz. Niteliği öne çıkaran Kur'an, bu kadarla da yetinmemiştir. Nüfus çokluğu yerine nüfusun niteliğini hem de sayısal örnekler vererek öne çıkaran ayetler vardır. Bazılarını görelim:

"Sayıca az nice topluluk vardır ki, sayıca çok nice topluluğa Allah'ın izniyle galip gelmiştir." (Bakara, 249)

"Ey Peygamber! Müminleri çarpışmaya teşvik et! Sizden sabırlı yirmi kişi olsa, küfre sapanların iki yüz kişisine galip gelir; sizden yüz kişi olsa, onların binine galebe çalar. Çünkü onlar gereğince anlamayan bir topluluktur. Şimdi, Allah yükünüzü hafifletti. Bilmiştir ki, sizde bir zaaf var. İçinizden sabırlı yüz kişi olsa, iki yüz kişiye galip gelir; sizden bin kişi olsa, Allah'ın izniyle iki bin kişiye galebe çalar. Allah, sabredenlerle beraberdir!" (Enfâl, 65-66)

Bu ayetlerde, galibiyetin arkasında iki değer gösterilmiştir: İman, sabır. Bunların ikisi de nitelik değerleridir ve ikisi de niceliğe (kafa sayısı fazlalığı) karşı öne çıkarılmıştır.

"Onlar işlerini aralarında parçalayıp çeşitli zübürlere/kutsallaştırılmış hizip kitaplarına ayırdılar. Her hizip, yalnız kendi yanındakiyle sevinip övünmektedir. Artık sen onları bir süreye kadar kendi gafletleri içinde bırak. Sanıyorlar mı ki, kendilerine verdiğimiz mal ve oğullarla güçlendiriyoruz onları ve iyiliklerine koşuyoruz. Hayır, farkında olmuyorlar." (Müminûn, 53-56)

Bu ayetler, dindeki hizipçi-bölücü unsurların, yani dini Kur'an'ın dışına çeken mişnacı, Allah ile aldatma fırkalarının şeytanî dayatma ve avuntularından birine dikkat çekmektedir. Nitekim Türkiye'de bu takımın öncü kadroları halka hep şu Kur'an dışı hezeyanla dayatmalar yapmaktadırlar:

"Allah'ın verdiğine itiraz edilmez, Allah her doğan insanın rızkını elbette verir. Daha çok doğurun, en az üç tane doğurun. Aksini söyleyenler bizim kökümüzü kesmek istiyorlar."

Bu Allah ile aldatmaya yönelik demagojik söylemin coşkusuna kapılanlar şunu unutmaktalar: **Allah her doğanın rızkını verir, köpeklerin, böceklerin de rızkını verir ama rızkının verilmiş olması insan olmak için yeterli değildir. Kur'an, rızkı verilen veya rızkını temin eden insan değil, emanet taşıyabilecek nitelikli, yetkin insan istemektedir.** Allah ile aldatma hiziplerinin anlamak istemedikleri işte burasıdır. Allah ile aldatanlar, kendilerine taraftar yaratmak için Kur'an'ın ve insanlığın bütün değerlerini bir pula satmaktan asla çekinmemektedirler. Nüfus meselesinde de gerçek, onların iddialarının tam tersidir. Şimdi, söylediklerimizi, Kur'an'ı izleyerek daha yakından ve daha açık görelim.

Nisa Suresi 3. ayet, evlilikle ilgili bir düzenleme yaparken, aile bireylerinin çoğalmaması yönünde bir öneride de bulunmaktadır. Bu öneri de Kur'an'ın nitelikli nüfus meselesindeki tavrının mahiyet ve önemine bir kanıttır. Anlamı, geleneksel yaklaşımlar tarafından kaydırılan ve bizim de gerçek anlamını sonraki araştırmalarımızla fark ettiğimiz ayet şu mealdedir:

"Yetimler konusunda adaleti koruyamayacağınızdan korkarsanız, sizin için temiz kılınan kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Eğer bu durumda adaleti gözetemeyeceğinizden korkarsanız, bir tek kadınla yahut anlaşmalarınızın sahip olduklarıyla yetinin. İşte bu, aile nüfusunuzu çoğaltmamanız için en uygun yoldur/ağır aile yükü altına girmemeniz için en uygun yoldur/yoksullaşmamanız için en uygun yoldur/haksızlığa sapmamanız için en uygun yoldur."

Bu ayette geçen **'ellâ te'ûlû'** (kıraatlerden birine göre, **ellâ tuîlû**) ifadesindeki **'te'ûlû'** fiilinin kökü **'avl'** ve **'ayle'**dir. Bu köklerden gelen sözcüklerde egemen anlam, **'aile bireylerinin çoğalması ve bu yüzden yoksulluğa maruz kalmak'**tır. Türkçe'deki **aile** kelimesi de bu kökten bir kelimedir. 'Adalet-

ten uzak kalmak, haksızlık etmek', bu köklerden kelimelerin anlamlarından sadece birisi ve en az kullanılanıdır. Ne var ki, geleneksel müfessir ve mealciler, her neden ve nasılsa, bu istisnaî anlamı, tek anlam oymuş gibi, esas almış ve ayetin ifade ettiği diğer anlamları tamamen devre dışı bırakmışlardır. Biz de bu geleneksel tarzı uzun süre aynen korumuştuk.

Dünyadaki gelişmeler ve araştırmalarımızdaki derinleşmeler bize gösterdi ki, geleneksel müfessir ve mealcilerin, bir tür huy haline getirdikleri anlam kaydırmalarından biri de bu ayette vücut bulmuş ve Kur'an'ın bugünkü insanlığın temel sıkıntılarından birine çözüm üretmede değerlendirilmesi gereken bir beyyinesinin üstü örtülmüştür. Hatta, İmam Şâfiî (ölm. 204/820) gibi anıt bir isim bile, bizim verdiğimiz esas anlamları verdiği için eleştirilmiştir. (Bu konuda ayrıntılar için bk. Omran, anılan eser, 106-108)

Geldiğimiz noktada gerçek ortaya çıkmış ve anlaşılmıştır ki, Kur'an, bazı koşullar altında izin verdiği dört kadınla evliliğin tek eşlilikle yer değiştirmesini önermekte ve gerekçelerden biri olarak da çocuk sayısının az tutulmasını öne çıkarmaktadır. Çünkü çocuk sayısı arttıkça nitelikli çocuk yetiştirme imkânı azalır. Ve **Kur'an, nitelikli nüfusta ısrarlıdır.** Mal ve nüfus çokluğu ile övünmeyi putperestliğin bir belirişi (veya uzantısı) sayan **Kur'an, nüfusu bol toplum değil, nüfuzu kuvvetli toplum istemektedir.** Yani **Kur'an, insan meselesinde kemiyete (sayıya) değil, keyfiyete (niteliğe) önem vermektedir.**

İnsan meselesinde önemli ve güvenilir olan; değerli, üretken insana sahip olmaktır, kelle çokluğuna değil. Ne yazık ki Müslümanların çekirdek kuşakları bile nüfus ve mal çokluğuyla övünme ve insan sayısını artırma tutkusuna yenik düşmüşlerdir. Oysaki Kur'an çok açık konuşmaktadır:

"Cemaatiniz çok da olsa size zerre kadar yarar sağlayamaz. Allah inananlarla beraberdir." (Enfâl, 19)

Burada sayısal çoğunluğa karşı nitelik öne çıkarılmıştır.

İman bir nitelik-değerdir, sayısal değer değil.

Bir kez daha tekrarlayalım: Yakınılan felaket sadece açlık veya yetersiz beslenme problemi değildir. Kaldı ki, fazla nüfus bu problemin çözümünü de imkânsız hale getirmiştir. Ama biz, daha başka bir şey söylemekteyiz:

Açlık ve mesken problemini çözmüş olmak, Yaratıcı'nın idealindeki insan olmak için yeterli değildir. Başka bir deyişle, bizim hareket noktamız, et ve ekmeğin üstünde ve ötesindeki değerlere bağlıdır. Kaldı ki tekâsür illetine tutulmuş olanlar, et ve ekmek, iş ve aş meselesini de çözebilmiş değillerdir.

DÜZENSİZ NÜFUS ARTIŞI VE TÜRKİYE

Türkiye'nin en hayatî meselelerinden biri niteliksiz nüfus artışıdır. Dinci siyasetlerin Türkiye'ye yaptıkları kötülüklerin belki de birincisi, bu nüfus artışı konusunda sergilenmiştir. **"Allah ne verdiyse doğurun, Allah rızkını vermekten âciz mi ki!"** diyerek Müslüman halkı sürekli doğurmaya iten bu siyasetler kalkınmaya büyük darbe vurmuş, nüfusun nitelik kazanmasını engellemişlerdir. Yani bu dinci siyasetler dine yalan söyleterek siyasal çıkarlar uğruna halkı Allah ile aldatmıştır. Halk bunlara şunu soramamıştır:

"Allah'ın rızkı vermesi, insan konusunda beklenenin elde edilmesine yetiyor mu? Allah, tüm canlıların rızkını veriyor. İnsan olmak için bu yeterli mi?"

Nüfusun niteliğini dikkate almadan sayıyı artırma hatası, insanlığı çok zor durumda bırakmıştır. Biz, konuya **Malthusçü** (Malthusianist) bir yaklaşımla elbette ki bakmıyoruz. "Nüfus artarsa açlıktan helâk oluruz veya zevklerimizin tatmin oranı düşer" mantığına taraftar değiliz. Biz, başka bir amaca yönelik konuşuyoruz: Biz insanlığın yozlaşmasına, doğanın tahrip edilmesine, insanın insanlık değerleri üretemeyecek bir noktaya gelmesine seyirci kalınmamasını istiyoruz. Ve şunu görüyoruz: Dünyanın maruz bulunduğu en büyük tehlikelerden biri, belki de birincisi nüfusun hızlı artışıdır. Tabloya bakalım:

1900 yılında bir milyar dokuz yüz milyon olan dünya nüfusu, 1950'de 2.5 milyara, 1995 yılında 5.5 milyara yükseldi. 2020 yılı için tahmin 10 milyardır. Mevcut olumlu ve olumsuz veriler birlikte düşünüldüğünde bu sonucun insanlık için bir facia olacağını söylemek abartma sayılamaz.

Nüfus meselesinde Türkiye'nin üç yanlışına dikkat çekmek yerinde olur:

1. Doğum kontrolü konusunun, Allah ile aldatanların güdümüne terk edilmesi, başka bir deyişle, doğum kontrolünün akılcı gerekçelere değil, din üzerinden söylenen yalanlara teslim edilmesi,

2. Köyden kente göçün durdurulmaması,

3. Dışarıdan Türkiye'ye göçün durdurulmaması.

Türkiye'yi yönetenler, köyden kente göçü özendirerek çağ dışı yerleşim ve yapılanmalara yol açıp yeşili tahrip ettiler. Oy sandığına uyarlanmış şehirleşme planlarıyla kentleri çirkinleştirdiler, harabeye döndürdüler. Öte yandan, dış ülkelerdeki azınlık statüsünde dindaş veya ırkdaşlarımızın Türkiye'ye akmasını kolaylaştırarak ileride Türkiye'nin dış lobilerini, sadık dış temsilcilerini oluşturabilecek unsurları kendi elleriyle âdeta yok ettiler. Bu göçlere izin vermek, çok zorunlu koşullar altında olmalıydı. Oysaki bu izin, her istendiğinde verilmiş, Türkiye'nin en büyük dış desteklerinden biri olacak çok önemli bir kuvvet yok edilirken içeride Türkiye'nin sırtına kambur üstüne kambur bindirilmiştir. Ve bütün bunlar, bir idealin sonucu olarak değil, oy uğruna yapılmıştır.

DOĞUM KONTROLÜ İSLAM'IN TALEPLERİNDEN BİRİDİR

İslam doğum kontrolüne izin vermektedir. Dahası var: İslam doğum kontrolünü teşvik etmektedir.

Burada öncellikle bir noktanın daha altını çizmek gerekiyor. Bizim sözünü ettiğimiz doğum kontrolü döllenmeden

önce ele alınacak tedbirler anlamındadır. Döllenme vuku bulduktan sonra yapılacak müdahaleler, bizim inceleme ve değerlendirme alanımız dışındadır. O alan tıp otoritelerinin alanıdır. Çünkü ortada bir canlı vardır ve bunun hayatına müdahale söz konusudur. O halde, **doğum kontrolü ile, bazı hallerde örtülü cinayet manzarası arz edebilen kürtajı birbirinden ayırmak gerekir.** Biz, kürtajın, daha geniş bir ifadeyle döllenme sonrası bütün müdahalelerin -hayatî zorunluluklar hariç- insanlık suçu olduğu kanaatindeyiz.

Kur'an'da, doğrudan doğruya doğum kontrolü ile ilgili olumlu veya olumsuz hiçbir beyana rastlamıyoruz. Ancak yukarıda ele aldığımız **'nitelikli nüfus talebi'** dikkate alındığında şunu söyleyebiliriz:

Kur'an, doğum kontrolünü dolaylı bir biçimde istemekte ve özendirmektedir. "Rızık endişesi ile çocuklarınızı öldürmeyin. Biz, sizi de onları da rızıklandırırız. Onları öldürmeniz büyük bir günahtır." (İsra, 31) ayetinin doğum kontrolünü yasaklayıcı bir beyan olarak öne sürülmesi katı bir cehalet ve açık bir saptırmadır. Bu ve benzeri ayetlerin konumuzla hiçbir ilgisi yoktur. Bu ayet, Arapların çocuklarını öldürme, diri diri gömme vahşet ve zulümlerini dile getirmektedir. Yani burada doğmuş bir varlık söz konusudur. Dolayısıyla, bu ayeti doğum kontrolü ile irtibatlandırmak dine yalan söyletmek ve halkı Allah ile aldatmaktır.

Kur'an'da temas edilmeyen her konuda işleyen temel ilke, serbestliktir. Çünkü **"Eşyada esas olan ibahadır"** ilkesi İslam'ın temel kabullerinden birini çerçeveler. Yani, **bir konuda vahyin getirdiği bir yasak yoksa, o konu doğrudan doğruya serbestlik alanına girer.** O konuda serbestliğin olup olmadığını gösteren başka bir kanıt veya işaret aranmaz. Hiç kimse çıkıp **"Bunun serbest olduğuna ilişkin hüküm var mı?"** diye soramaz. Başka bir ifadeyle, **yasaklığına ilişkin hüküm bulunmayan bütün konuların serbestliğine dair hüküm var demektir.**

O halde, Kur'an zemininde doğum kontrolü ile ilgili tartışma açmak gereksizdir.

SÜNNET ZEMİNİNDE DOĞUM KONTROLÜ

Meseleye sünnet (Hz. Muhammed'in uygulamaları) zemininde baktığımızda görülenin kısa ifadesi şudur:

Peygamberimiz döneminde doğum kontrolü yapılmış ve Hz. Peygamber buna müdahale etmemiştir. Biraz daha ayrıntılı konuşursak şunları söyleyeceğiz:

Hz. Muhammed döneminde doğum kontrolü **'azil'** yöntemiyle yapılıyordu. **Azil, meninin rahme gidişini bir şekilde önlemek demektir. Bu, dışarı boşalma şeklinde de olabilir, meninin rahme gidip dölleme yapmasını önlemek için başka bir tedbir alma şeklinde de olabilir.** Fıkıhçılar bu noktada söz birliği etmişlerdir.

Hadis kaynakları, Hz. Muhammed döneminde azil ile ilgili olarak bize sekiz hadis vermektedir. Bunlar şu hadislerdir: **Buharî,** (tevhid bahsi 18, ıtk bahsi 13, nikâh bahsi 96); **Müslim,** (nikâh 125, 130-141); **Tirmizî,** (nikâh 39, 96); **İbn Mâce,** (nikâh 30, 61); **Ebu Davud,** (nikâh 46, 49), **İbn Hanbel,** Müsned (III, 33, 51, 53; VI, 361, 434); **İmam Mâlik,** Muvatta', (talâk 96)

Bu hadislerin toplamı sekiz olup içlerinden yalnız bir tanesi azli yasaklayıcı bir ifade taşımaktadır. Bu tabloyu hadis kritiği açısından değerlendirirsek, azil konusunda yediye bir oranla serbestliğin lehine hükmetmemiz gerekir. Mesele bu kadarla da kalmaz. Yasaklayıcı ifade taşıyan hadis (Müslim, nikâh 141), râvisi **Cüdâme'nin** kimliği tartışıldığı ve rivayet ettiği hadisi kendinden başka rivayet eden olmadığı için, sıhhati bakımından güvenilir değildir. **Cüdâme** güvenilir olsa bile onun sözü, diğer yedi sağlam hadis yanında hükme esas teşkil etmekten uzak kalacaktır. Nitekim büyük sahabîlerin meseleyi böyle anladıklarını ve azli uyguladıklarını açık bir şekilde görmekteyiz.

Azli uyguladığını bildiğimiz ünlü sahabîler içinde, **Hz. Ali, İbn Abbas** da vardır. Hatta İbn Abbas'a azlin hükmü sorulduğunda **"Ben şahsen uyguluyorum."** diyerek susturucu bir cevap vermiştir. (Mâlik; Muvatta, talâk 100) **Sa'd bin Ebî Vakkas, Ebû Eyyüb el-Ensarî, Zeyd bin Sâbit, Câbir, Hasan bin Ali, Habbâb bin Eret, Ebû Saîd el- Hudrî ve Abdullah bin Mes'ûd** gibi fıkıh konusunda seçkin sahabîleri de buraya eklememiz gerekiyor. (Bu konuda bk. İbnül-Kayyım el-Cevziyye, *Zâdü'l-Meâd,* 5/140-146)

Şu noktayı da önemle belirtmeliyiz ki, azli uygulamayan sınırlı sayıda sahabe gerekçe olarak bunun haramlığını değil, mekruhluğunu öne sürmüşlerdir. Başka bir ifadeyle, **sahabîler arasında, azlin haramlığına ilişkin hiçbir söz ve tavra rastlanmıyor.**

'Evlenip Çoğalın' Sözünün Anlamı Ne?

Doğum kontrolünden söz edildiğinde 'hadis' adı altında hemen gündeme getirilen: "Evleniniz, çoğalınız" sözüne de değinmeliyiz.

Bir kere, hadis olarak öne çıkarılan bu söz, eğer uydurma değilse, her şeyden önce, İslam'da ruhbaniyetin ve kendini iğdiş ettirmenin yasaklığını ortaya koymaktadır. İkincisi, Hz. Peygamber, az önce de gördüğümüz gibi, doğum kontrolünü serbest bırakmıştır. O halde, herhangi bir çelişmeden söz etmek her şeyden önce Peygambere saygısızlık olur.

Sürekli evlenmeme veya iğdişleştirme kurumu ile evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş insanların çeşitli zorunluluklarla bir aile planlamasına gitmelerini birbirine katamayız. Nüfusun niceliğini düzenleyen ilkeleri, nüfusun niteliğini düzenleyen ilkelerle birbirine katmamak gerekir.

Biliyoruz ki, dinin korumayı amaçladığı şeylerden biri nesil, biri de nefstir. **Nesli koruma, "Evleniniz, çoğalınız"** hadisiyle dile getiriliyor. Bu, nüfusun nicelik açısından korunmasıdır. Ama bu yeterli değildir. Dahası, bu, izafîdir. Nüfus sayısı

zamana ve zemine göre belirlenir. Yani, nüfusun sayısında değişkenlik esastır. Nüfusun nitelik açısından korunması yani nefsin muhafazası ise mutlak emir ve zaman-mekân üstü bir değerdir. İslam'ın genel ilkelerine göre, değişken ve mutlak emir olmayan 'nüfusta sayıyı artırma' uğruna, mutlak emir ve zaman-mekân üstü ilke olan 'niteliğin korunması'nı tehlikeye atamayız.

GELENEKSEL FIKIH AÇISINDAN DOĞUM KONTROLÜ

Konuyu daha sonraki İslam din bilginleri, özellikle dört mezhep imamı açısından değerlendirirsek neler söylenebilir? İslam dünyasında bugün sünnî mezheplerin tamamı azlin serbestliğine hükmederler. Ayrıldıkları nokta eşin rızasının gerekli olup olmadığıdır. Bazıları bu rızayı gerekli görür, bazıları bunun lüzumunda ısrar etmez.

Toparlarsak, İslam düşünürleri, döllenmenin önlenmesi anlamında bir kontrol ve tedbirin fertlere bir hak olarak tanınmasını İslam'ın serbest gördüğünde ittifak etmişlerdir. Tartışılan, bunun uygulama şeklidir.

İttifak noktalarından biri de meninin döl yatağına gitmesini önlemede her türlü tedbirin (bunlar ister kadın, ister erkek tarafından alınmış tıbbî ya da doğal tedbirler olsun) azil cümlesinden olduğudur.

Bir başka ittifak noktası da şudur: Doğum kontrolü yalnız sağlık sebepleriyle değil, ekonomik, pedagojik, hatta estetik gerekçelerle de yapılabilir. Gazâlî (ölm. 505/1111), ana eseri İhya'da kadınlarla ilişkinin İslam açısından değerlendirmesini yaparken azil konusuna da geniş yer vermiş ve çocuk yapmayı sınırlandırmada kadının güzelliğinin bozulması endişesinin de haklı bir gerekçe olduğunu savunmuştur. (Gazâlî; İhya, 2/51-52)

GÜNÜMÜZ BİLİM ÇEVRELERİNE GÖRE DOĞUM KONTROLÜ

Günümüz dinbilim çevreleri konuya sadece bilimsel açıdan baktıklarında, şuraya kadar tespit ettiğimiz sonuçlara aynen katılmaktadırlar. Bu konuda **1965 Kahire** ve **1971 Rabat** konferansları çok önemlidir. Bu konferanslarda konu tartışılmış ve ilahiyat otoriteleri, şuraya kadar çizdiğimiz çerçevede bir aile planlamasının İslam açısından hiçbir sakıncası olmadığını kabul ve ilan etmişlerdir. (Geniş bilgi için bk. Muhammed Necatullah Sıddîkî; **Economic Philosophy of İslam**, 3. bölüm; Abdurrahim Omran; ***Family Planning in the Legacy of Islam***, Part IV)

Ezher üstadlarından **Câdu'l-Hakk Alî**'nin, eski Mısır müftüsü **Abdülmecit Selim**'in ve daha bir dizi İslam ilahiyatçısının, **Türkiye Diyanet İşleri Yüksek Kurulu**'nun, **el-Mecmeu'l-Fıkhî el-İslamî**'nin fetvaları da serbestlik yönündedir.

Konuyu serbestlik alanı içinde gören en geniş bilimsel çalışma, **Abdurrahim Omran**'ın '***Family Planning in the Legacy of Islam***' adlı eseridir.

KOMŞULUĞUN DİNLERÜSTÜ BİR İNSANLIK DEĞERİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Komşuluk, insan hayatına mutluluk ve güzellik katan temel değerlerden biridir. Kur'an, komşuluğu, bütün unvanların ve çekişmelerin üstünde evrensel bir insanlık değeri olarak almaktadır. Bunun içindir ki, komşuluğun sıcak tutulmasını buyruklaştırdığı ayette, muhatap olarak müşrikleri, yani Kur'an imanının en büyük düşmanlarını göstermiştir.

"Eğer müşriklerden biri senden güvence dilerse/senin yanına gelmek, sana komşu olmak isterse, ona güvence verip yakınlaşma isteğini kabul et ki, Allah'ın kelamını dinleyebilsin. Sonra da onu, güvenli gördüğü yere kadar götür. Böyle yapmanın gerekçesi şudur: Bunlar bilmeyen bir topluluktur." (Tevbe, 6)

Müşriklerin bile komşuluk isteklerine olumlu cevap verileceğine göre, olumsuz cevap verilecek hiç kimse yok demektir.

Ayette kullanılan ve buyruğun esası olan kelimenin kökü; komşu, yakınlık ve güvence istemek (eman) anlamlarındadır. Bu kökten alınan ve buyrukta kullanılan **'istecâre'** kelimesi 'komşuluk talep etme, yakınlaşma ve harp sırasında eman dileme' demektir.

Tarih boyunca birçokları bu kelimenin üç anlamından ikisini hep görmezlikten gelmiş ve sadece **'harpte eman dilemek'** anlamını değerlendirmişlerdir. Oysaki buyruğun esas amacı öteki iki anlamda daha belirgindir. Buyruk, böylesine geniş tutulan bir komşuluk anlayışının, Kur'an vahyinin duyurulmasında ve anlaşılmasında rol oynayacağına da dikkat çekmiştir.

Son yıllarda, birtakım siyasal hesaplar uğruna, İslam'ın evrensel açılımını sağlayacak bu ilkenin tam tersi dinleştirildi ve kitlelere Müslümanların kaynaşma ve beraberlikten nefret eden barbarlar olduğu yolunda bir kanaat verildi. Bu günahı işleyenler hem kendilerini perişan ettiler hem de yaşadıkları toplumların huzur ve ahengini bozdular. Minare konusunda yapılan referanduma 'ret' oyu veren Batılı kitleler bunu sadece **'İslam düşmanlığı'**nın itişiyle yapmıyorlar. Hakka saygıyı esas alarak konuşursak onları tedirgin eden **'başka ve haklı sebepler'** de vardır. Ve bu **'başka sebepler'**i yaratanlar ne yazık ki Müslümanların bizzat kendileridir.

SELAMLAŞMAK DA BİR ORTAK İNSANLIK DEĞERİDİR

Kur'an, çok açık konuşmaktadır:

"Ey iman sahipleri! Allah yolunda gaza için dolaştığınızda, iyice anlayıp dinleyin de size selam verene/barış teklifi sunana 'Sen mümin değilsin!' demeyin!" (Nisa, 94)

Komşuluk ilişkilerinin bir boyutuna dikkat çeken bu ayet, insanlar arası ilişkilerde, barışçı, rahmet taşıyıcı bir tavır izlemenin temel yollarından birine dikkat çekmektedir: Herkesi mümin gören bir niyet ve ruhla sıcak ortamlar hazırlamak ve ürkütücü olmamak. Aksi düşünüldüğünde, herkes hoşuna gitmeyenleri 'kâfir' ilan etme hastalığına tutulur ve kendisi gibi düşünmeyenleri imansız ilan etmek politik bir yöntem haline gelir. Nitekim İslam dünyasında bugünkü manzara budur.

Selam; barış, esenlik ve iyilik dilemenin giriş kapısıdır. Bu kapıyı açmış bir insanın içeri girmesine yardımcı olmak, Kur'an müminininin temel tavrı olmalıdır. Bunun aksini yaparak barış kapısını açmış insanları, **"Bunu neden yaptın, ben kavga edecektim!"** dercesine daha ilk adımda itmek ne imana ne irfana ne siyasete ne de insanlık değerlerine yakışır. İmanı ve dini kendi ellerinde bir baskı silahı olarak tutmak isteyenler, tüm imkân ve ihtimalleri insanları dışlama aracı yapan çorak ruhlardır.

KOMŞULUĞUN DİNLERÜSTÜ BİR İNSANLIK DEĞERİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Komşuluk, insan hayatına mutluluk ve güzellik katan temel değerlerden biridir. Kur'an, komşuluğu, bütün unvanların ve çekişmelerin üstünde evrensel bir insanlık değeri olarak almaktadır. Bunun içindir ki, komşuluğun sıcak tutulmasını buyruklaştırdığı ayette, muhatap olarak müşrikleri, yani Kur'an imanının en büyük düşmanlarını göstermiştir.

"Eğer müşriklerden biri senden güvence dilerse/senin yanına gelmek, sana komşu olmak isterse, ona güvence verip yakınlaşma isteğini kabul et ki, Allah'ın kelamını dinleyebilsin. Sonra da onu, güvenli gördüğü yere kadar götür. Böyle yapmanın gerekçesi şudur: Bunlar bilmeyen bir topluluktur." (Tevbe, 6)

Müşriklerin bile komşuluk isteklerine olumlu cevap verileceğine göre, olumsuz cevap verilecek hiç kimse yok demektir.

Ayette kullanılan ve buyruğun esası olan kelimenin kökü; komşu, yakınlık ve güvence istemek (eman) anlamlarındadır. Bu kökten alınan ve buyrukta kullanılan **'istecâre'** kelimesi 'komşuluk talep etme, yakınlaşma ve harp sırasında eman dileme' demektir.

Tarih boyunca birçokları bu kelimenin üç anlamından ikisini hep görmezlikten gelmiş ve sadece **'harpte eman dilemek'** anlamını değerlendirmişlerdir. Oysaki buyruğun esas amacı öteki iki anlamda daha belirgindir. Buyruk, böylesine geniş tutulan bir komşuluk anlayışının, Kur'an vahyinin duyurulmasında ve anlaşılmasında rol oynayacağına da dikkat çekmiştir.

Son yıllarda, birtakım siyasal hesaplar uğruna, İslam'ın evrensel açılımını sağlayacak bu ilkenin tam tersi dinleştirildi ve kitlelere Müslümanların kaynaşma ve beraberlikten nefret eden barbarlar olduğu yolunda bir kanaat verildi. Bu günahı işleyenler hem kendilerini perişan ettiler hem de yaşadıkları toplumların huzur ve ahengini bozdular. Minare konusunda yapılan referanduma 'ret' oyu veren Batılı kitleler bunu sadece **'İslam düşmanlığı'**nın itişiyle yapmıyorlar. Hakka saygıyı esas alarak konuşursak onları tedirgin eden **'başka ve haklı sebepler'** de vardır. Ve bu **'başka sebepler'**i yaratanlar ne yazık ki Müslümanların bizzat kendileridir.

SELAMLAŞMAK DA BİR ORTAK İNSANLIK DEĞERİDİR

Kur'an, çok açık konuşmaktadır:

"Ey iman sahipleri! Allah yolunda gaza için dolaştığınızda, iyice anlayıp dinleyin de size selam verene/barış teklifi sunana 'Sen mümin değilsin!' demeyin!" (Nisa, 94)

Komşuluk ilişkilerinin bir boyutuna dikkat çeken bu ayet, insanlar arası ilişkilerde, barışçı, rahmet taşıyıcı bir tavır izlemenin temel yollarından birine dikkat çekmektedir: Herkesi mümin gören bir niyet ve ruhla sıcak ortamlar hazırlamak ve ürkütücü olmamak. Aksi düşünüldüğünde, herkes hoşuna gitmeyenleri 'kâfir' ilan etme hastalığına tutulur ve kendisi gibi düşünmeyenleri imansız ilan etmek politik bir yöntem haline gelir. Nitekim İslam dünyasında bugünkü manzara budur.

Selam; barış, esenlik ve iyilik dilemenin giriş kapısıdır. Bu kapıyı açmış bir insanın içeri girmesine yardımcı olmak, Kur'an müminininin temel tavrı olmalıdır. Bunun aksini yaparak barış kapısını açmış insanları, **"Bunu neden yaptın, ben kavga edecektim!"** dercesine daha ilk adımda itmek ne imana ne irfana ne siyasete ne de insanlık değerlerine yakışır. İmanı ve dini kendi ellerinde bir baskı silahı olarak tutmak isteyenler, tüm imkân ve ihtimalleri insanları dışlama aracı yapan çorak ruhlardır.

Kur'an'ı, ideolojik-siyasal saplantılarına yenik düşmeden okuyanlar şunu kolayca görürler:

Selamın dinisi, ladinisi olmaz.

Selam, barış ve esenlik demektir ve İslam kelimesinin köklerinden biridir. Selamlaşmak da insanların birbirlerine barış ve esenlik dilemelerini amaçlayan bir insanlık geleneğidir. Kur'an, bu insanlık geleneğinden söz eder ve bunu buyruklaştırırken 'tahiyye' sözcüğünü kullanır. Tahiyye, sağlık ve esenlik dilemek demektir. Kur'an şöyle diyor:

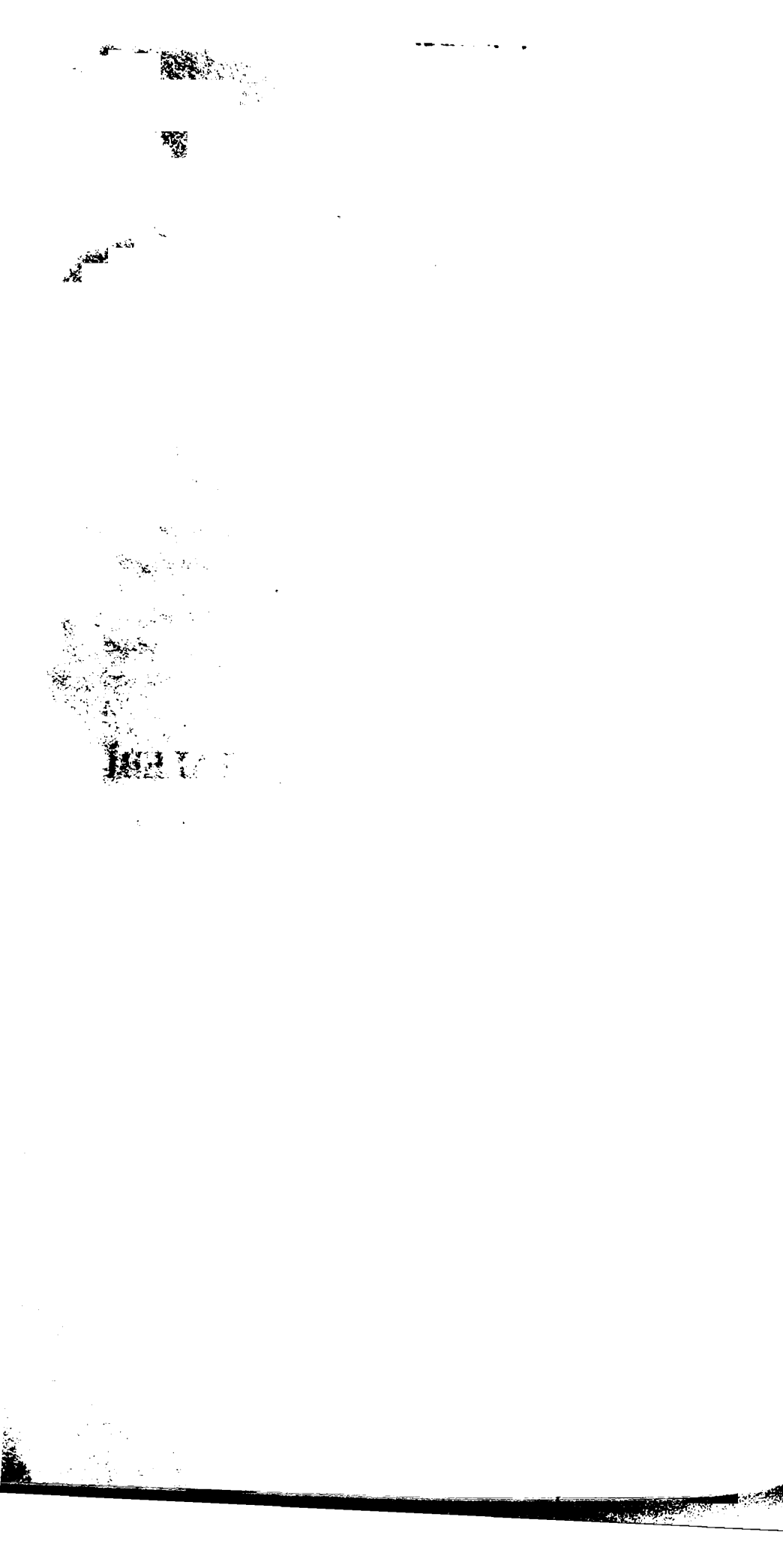
"Bir esenlik ve sağlık dileğiyle selamlandığınızda onun daha güzeliyle karşılık verin!" (Nisa, 86)

İşin esası budur. Kullanılan sözcükler ve takınılan tavır, yereldir, geleneğe bağlıdır; kişiye ve zamana göre değişir. Kur'an bunlarla uğraşmaz. Önemli olan, insanların birbirlerine sağlık ve esenlik dilemeleri, sıcak bir yaklaşımla ilgi göstermeleridir. Bunu her toplum kendi gelenekleri, kültürü çerçevesinde yapar. Bunun dini, dili, kalıbı, değişmez ifadeleri olmaz.

Kur'an dininin adı ve Allah'ın adlarından biri 'Selam' olduğu için, Müslümanlar selamlaşmalarında bu sözcüğü kullanmayı tercih ederler. Bu tercihte de önemli olan sadece 'selam' sözcüğüdür. Bunun Arapça bir cümle ile (selamün aleyküm şeklinde) ifade edilmesi şart değildir. Aynı anlamda başka ifadeler de kullanılabilir. Başka bir deyişle, selamlaşmada selam kelimesinin kullanılıp kullanılmaması tercih konusudur; zorunluluk değil. Ne yazık ki İslam'ı Araplaştıranlar selamlaşmanın da Arapça olmasını savunmaktadırlar. Böyle bir savunma temelden yanlıştır.

Beşinci Bölüm

KUR'AN'IN BİLGİ TOPLUMU TALEBİ

KUR'AN, BİLGİ TOPLUMUNUN ANLAYACAĞI KİTAP!

Kur'an'ın yarattığı devrimlerin her biri bu devrimlerin yapılışından yıllar, bazen asırlar sonra fark edilebilmiştir. Kur'ansal devrimlere 'mucize' karakterini veren de bu olgudur.

Kur'ansal devrimlerden bir tanesi var ki, insanlık onu yeni yeni anlamaya başlamıştır. Bu devrim, bilgi toplumunun önemine değişik başlıklar altında vurgu yapılmasıdır. İşte bu devrim, Kur'an'ın onu gerçekleştirdiği zamandan yaklaşık bin yıl sonra kavranabilmiştir. Hemen ekleyelim ki, bu kavrayış zamanı, aydınlanmayı gerçekleştiren Batı toplumları açısındandır. Müslüman Doğu bu devrimi henüz kavrayamadığı gibi, kavrama noktasına yaklaştığına ilişkin bir işaret de verememektedir.

Alışılagelmiş bir söylem vardır: **Kur'an, geldiği zamanın ve toplumun insanı olan bedevîlerin idrakine hitap etmiştir.** Bu söylem, genelde, Kur'an'ı **'bedevîlerin kitabı'** olarak göstermek isteyen Batılıların işine geldiği için, Müslümanlar arasında ise Emevî zihniyetini dinleştiren Arapçı Müslümanlara destek sağladığı için altı çizile çizile gündem yapılmıştır. Bu söylemin insanlığı götürdüğü yer şudur: Müslüman olmak için önce bedevî olacaksın; en azından bir miktar bedevî olacaksın.

Bir kitabın bedevilerin kitabı olması/sadece bedevilere hitap etmesi başka bir şeydir, bir kitabın ne dediğini anlamak için bedevinin diline vakıf olmak ayrı bir şeydir. Aynen bunun gibi, bedevinin diline vakıf olmak ayrı bir şeydir, bedevinin dilini kutsallaştırmak ayrı bir şeydir. Bu ikisi daima birbirine

karıştırılarak su bulandırılmıştır. Bulandırılan suda avlananlar ise İslam düşmanı Haçlılarla, Arapçılığı dinleştiren İslam içi dinciler olmuştur. Yani geleneksel söylem, insanlığın da Müslümanların da aleyhine sonuç vermiştir.

Gerçek, bu söylemin tam aksidir. Kur'an, büyük kısmıyla bedevinin idrakine hitap etmemektedir. Sadece bedevi idrakine hitap eden ayetler, Kur'an'da parmakla sayılacak kadar azdır ve tamamına yakını tarihseldir; yani bütün zamanları bağlamaz..

Bu söylemimizden maksat bedeviyi küçük görmek değil, Kur'an'ın, özellikle indiği dönemdeki bedevi idrakine sığmayacak kadar büyük olduğunu ifade etmektir. Bu ifadeden, eğer İslam imanı taşıyorsa hiçbir bedevi rahatsız olmaz. Çünkü anlatılmak istenen onun iman kitabının ihtişam ve büyüklüğüdür, bedevinin küçüklüğü değil.

Geleneksel mirasta bir başka söylem var: **'Kur'an'ın anlaşılmasının müşkil olduğu'** anlamındaki bu söylem, Kur'an'ın, anlaşılması zor bir kitap olduğu merkezinde bir fikri değil, Kur'an'ın indiği zamandan çok sonraki zamanların idrakine hitap eden ayetlerinin çoğunlukta olduğu merkezinde bir anlayışı ifade etmelidir. Aksini söylemek, Allah'a ve Kur'an'a noksanlık izafe etmek olur. Çünkü Allah, hitap ettiği topluma meramını anlatmakta güçlük çekmekten münezzehtir. Eğer muhatap, meramı anlamakta zorluk çekiyorsa, bunun anlamı, hâşâ, Allah'ın aczi değil, söyleneni anlaması beklenen muhatabın o andaki muhatap olmadığıdır.

Rüzgârların dölleyici olduklarını, bu gerçeğin keşfinden bin küsur yıl önce söyleyen bir kitabın bu beyanını o günkü insan nasıl anlayacaktı? Anlayamayınca bu, Kur'an'ın anlaşılmaz kitap olduğuna mı kanıt sayılacaktır; yoksa daha sonraki zamanlara hitap eden ayetler içerdiğine mi?

KUR'AN'IN BİLGİ TOPLUMU TALEBİ

Kur'an'ın yarattığı mucize devrimlerden birinin de okumanın temel ibadet olarak öne çıkarılması olduğunu bu eserin Dördüncü Bölüm'ünde görmüş bulunuyoruz.

Kur'an'ı iyi inceleyenler onun insanlığın yeni yeni tanıştığı bilgi toplumuna ilişkin talepler taşıdığını kolaylıkla fark ederler. Bu fark ediş, Kur'an'dan gereğince yararlanmanın tarım ve sanayi toplumlarının ölçütleriyle yapılan yorumlardan sıyrılmakla mümkün olduğunu anlamakta da gecikmezler. Kur'an'da elbette ki tarım ve sanayi toplumlarının beklentilerine cevap getiren veriler de vardır. Ancak bunlar sınırlıdır. Kur'an'ın talepleri, büyük kısmıyla bilgi toplumu insanının fark edeceği, yararlanacağı taleplerdir.

Bunun içindir ki, Kur'an, tarım toplumunun paradigmalarıyla anlaşılamaz. Sanayi toplumu ve daha önemlisi bilgi toplumu paradigmaları için, o paradigmaları ustalıkla kullanacak beyinler lazımdır. Ne yazık ki, İslam dünyası bu beyinlerin ne üretilmesine izin vermiştir ne de iş görmesine.

Geleneksel mirastaki çoğu kutsanan, dokunulmaz kılınan geleneksel yorumların en yenileri bile, nihayet tarım toplumunun ölçütleriyle ve bu toplumun taleplerine cevap vermek üzere geliştirilmiş yorumlardır. Geleneksel yorumların büyük kısmı ise ilkel toplumun beklentilerine cevap getirebilecek yorumlardır. Klasik yorumcuların tamamına yakınının yorumları bu türdendir. Ve onlar bunu yapmakta mazurdurlar. Mazur sayılmayanlar, eski yorumlarla bağımlı kalan ve bu yorumları tabulaştırarak bilgi toplumuna geçişe karşı çıkan zümrelerdir.

Üzülerek söyleyelim ki, elimizdeki tefsir ve hatta meal mi-

rasının henüz tarım toplumu açısından bile eksik yanları mevcuttur. Önce bunlar aşılmalı, ikinci aşamada sanayi toplumu açısından gereken yorumlar boyutuna çıkılmalı, ardından da bilgi toplumu penceresinden bakıldığında önümüze çıkan fark edişler ortaya konmalıdır.

İlkel toplum ve tarım toplumu dönemi yorumcuları, tamamen haklı olarak, sanayi ve bilgi toplumları döneminde fark edilebilecek incelikleri **"Allahu a'lem bi's-sevab"**(doğruyu ancak Allah bilir) diyerek **'müteşâbih'** (benzeşik anlam boyutları olan ayetler) alanına atmışlardır. Doğruyu elbette Allah bilir; ancak Allah Kur'an'ı insanlığa indirdiğine ve ilk emrini de **"Oku!"** olarak belirlediğine göre, Kur'an'la gönderdiği hikmetleri onu okuyanların anlayacağına hükmetmiş demektir. Aksi halde, Allah'ı abesle iştigal eden bir kuvvet olarak algılıyor oluruz.

Gelenek; Kur'an'ın, **"Müteşâbihlerin yorumunu Allah ve ilimde derinleşmiş olanlar bilir"** (Âli İmran, 7) ayetini ünlü kelime oyunlarından (hatta tahriflerden) biriyle **"Müteşâbihleri ancak Allah bilir"** şekline dönüştürüp (aksini söylemeyi dindışı ilan ederek) gelecek kuşakların ruh ve beyinlerini prangalamış, onlara, eski yorumları tekrar dışında bir iş bırakmamışlardır.

Eski yorumların olduğu gibi kalmasında sayısız çıkarı bulunan siyaset ve yönetim çevreleri ise, işlerine gelen bu anlayışı kutsallaştırmış, aksine söz söyleyenleri de bir biçimde **'fitneci'** dindışı veya **'zındık'** ilan etmiştir.

Sonuçta, İslam dünyasına, ilkel dönemin veya tarım döneminin din ve insanla ilgili kabul ve dayatmalarını din diye sırtında taşımak kalmıştır. Bu hale getirilmiş veya kendisini bu hale getirmiş İslam dünyasının, açıktır ki, tüm para, servet ve iddialarına rağmen ileri gitmesi mümkün değildi; olsa olsa bugünkü yere gelebilirdi. Ve ancak oraya gelmiştir. Bu yer, bilgi toplumuna ulaşmış insanlık kervanının en arkalarında atık toplama yeridir. Yani ezilmişlik, dışlanmışlık, tutsaklık,

hizmetçilik, teslim olmak, verilenle yetinmek ve zaman zaman da cezalandırılmak...

Bugünkü İslam dünyası da işte bunlara muhatap oluyor.

Anılan yanlışlarla bu yanlışları çıkarları yönünde kutsallaştıran zihniyetleri aşarak, Kur'an'daki bilgi toplumu taleplerini öne çıkarıp yeni yorumlar getirmek Müslüman aydınların hem kendi dindaşlarına hem de insanlık dünyasına verebilecekleri en onurlu, en ölümsüz hediye olacaktır.

Ne yazık ki ne İslam dünyasını cenderelerine sıkıştırmış despot yönetimlerle mevcut durumun sürmesini sömürgeci-emperyalist emelleri için en uygun yol olduğunu bilen Batılılar gereken diriliş ve değişimi engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Birlikte ve dayanışma içinde... Müslüman kitlelere kalan ise bir metre kumaşa takılı 'başörtüsü' kavgası ile her semte birkaç tane inşa edilmiş minarelerden makine cızırtılarıyla ruhundan uzaklaştırılmış ezanları dinleyip avunmak oluyor.

Biz şunu açık ve tevilsiz söylemek zorundayız: **Kur'an'ın bilgi toplumu zihniyetiyle yorumlanması kaçınılmazdır. Aksi halde Kur'an, kimsenin hiçbir işine yaramaz. Sadece mezarlıkta okunup üflenir.**

Bu noktada gerekeni yapmamak, sadece İslam dünyasına kötülük etmek değildir; bilgiye, Yaratan'a da karşı çıkmaktır. Çünkü Kur'an'da bilgi toplumunun taleplerine cevap getirecek pek çok veri mevcuttur. Bu verilerin insanlığın yararına açılmaması büyük bir insanlık suçu oluşturmaktadır. Bu suçun failleri, ne yazık ki Kur'an'a inandığını söyleyen kitlelerin bizzat kendileridir. Suça azmettirenler (en azından seyirci kalanlar) ise Hıristiyan Batı'nın sömürgeci, emperyalist politikacılarıdır.

Bilgi toplumu kıstaslarıyla baktığımızda dikkatimizi çeken neler var Kur'an'da? Şimdi bunları görelim.

KÜLTÜR YERİNE UYGARLIĞIN ÖNE ÇIKARILMASI

Bilindiği gibi, 18. yüzyılda gerçekleşen aydınlamaya kadar kültür ve uygarlık birbirinin yerine kullanılan kavramlardı. Aydınlanma felsefesi, tarihsel ilerleme ve akla dayalı olma gibi ölçütleri öne çıkararak, değişime, akıl ve ilerlemeye kapalı olan kültürün uygarlıktan ayrı olarak ele alınmasını sağladı.

Kültür bir iç olgudur, yereldir; oysaki uygarlık bir dış olgudur, geneldir; varlık ve evren üzerindeki fetihlerin toplamından vücut bulur. Kur'an, duygusalın yerine bilimseli, yerelin yerine akla dayalı olanı ve evrenseli geçirmekteki ısrarıyla, aydınlanmanın bilgi toplumuna açılışına katkı vermektedir. Kur'an'ın akla ve bilgiye yaptığı yollamaların bağlamlarını irdelediğinizde, bilgi toplumunun taleplerine cevap veren ayetlerin ihtişamı gözünüzü kamaştırmaktadır.

Kur'an, akıl ve bilim temelli bir dünya görüşünü açık ifadelerle ortaya koymaktadır. Bilim eksenli dünya görüşünü ortaya koyan ayetler, bunu yerel-kültürel-örfî değerlere karşı bir anlayış olarak öne çıkarmaktadır. Bilim eksenli dünya görüşü daima yerel-örfî değerlerle çekiştirilir. Burada yapılan, korumacı-tutucu değerlere karşı değişimci-yenilikçi değerlerin benimsenmesi ve önerilmesidir.

Bilim eksenli dünya görüşü, peygamberlerin taraf olduğu görüş olarak dikkat çekmektedir. Bunun karşısında konumlandırılan muhafazakâr-örfî görüş ise putperestliğin dünya görüşü olarak tanıtılır. Putperestlik eksenli tutucu-örfî dünya görüşünün temel tezi, yine putperestlerin dilinden şöyle verilmektedir:

"Ayetlerimiz karşılarında açık seçik kanıtlar halinde o-

kunduğunda, onların kanıtları sadece şöyle demek olmuştur: 'Doğru sözlüler iseniz atalarımızı kanıt gösterin" (Kur'an, 45/25; 44/36)

"Biz, ilk atalarımız arasında böyle bir şey duymadık." (23/24; 28/36)

Kur'an'ın cevabı şudur:

"Bu konuda ne onların ne de atalarının herhangi bir ilmi vardır." (18/5)

"Eğer doğru sözlülerseniz, bana ilimle haber verin." (6/143)

Geleneksel toplumdan bilim toplumuna sıçrama yaptırmayı esas alan Kur'an, akıl ve bilimi öne çıkarmakta, bilim dışındaki dayanakları sadece **zan ve boş oyalanma** olarak görmektedir. Bunun anlamı, insanlığın mitos ve mucizeden taakkul (aklı işletme) ve bilime yükseltilmesidir. Bunun içindir ki Kur'an, eski din metinlerinden farklı olarak, varlık ve oluştaki mucizeyi yakalamak için varlık ve evrenin inceden inceye araştırılmasını emreder. Bu araştırmalar, yine Kur'an'ın beyanıyla, üç kitaba yayılmış olarak yapılacaktır: **Evren kitabı, insan kitabı** ve Kur'an'ın bizzat kendisi.

Üç kitap alanı, **ilkel mucizeler** alanı değil, **modern mucizeler** yani değişmez yasalar ve nedensellik alanıdır. Kur'an'da **sünnetullah** (Yaratıcı'nın yasaları) veya **'kader'** (değişmez ölçüler) alanı olarak sık sık geçen alan işte bu alandır. Kur'an bu alanın değişmezliğine ısrarla vurgu yapmaktadır. (Bu konuda ayrıntılar için bk. Öztürk; ***İslam Nasıl Yozlaştırıldı***, Kader maddesi)

Aklı ve bilimi işleterek üç kitabı okumak yerine zan ve oyalanmalara takılanlar, sonunda yardımsız ve desteksiz kalmaya mahkûm olurlar; hüsrana, zulme, azgınlık ve aldanışa yenik düşerler. (Kur'an, 2/120, 145; 4/158; 6/119)

Geleneksel tarım toplumunun bir özelliği de yönetimlerin

mutlak krallıklarda oluşudur. Kur'an, bilgi toplumunun yolunu açan bir kitap olarak, kralları, kendilerini ilahlaştıran sapıklar, krallıkları da zulüm ve bozgun yönetimleri olarak suçlar. (Bakara 258; Neml, 34)

Batı'da Aydınlanma felsefesinin öncüsü olan Kant (ölm.1804) şöyle diyordu:

"Aklınızı kullanma cesaretini gösterin. Aklını kullanmayan, insan olamaz; başkalarının parçası olur."

Kur'an ise Kant'tan yaklaşık 1200 yıl önce çok daha çarpıcı ve sert bir uyarı yapıyordu:

"Allah, aklını işletmeyenler üstüne pislik atar." (Yunus, 100)

Kur'an'ın uyarısı Kant'ınkinden çok daha eski, çok daha etkilidir. Ne var ki, Kur'an'a inandığını söyleyenlerin tarihinde kitlelerin kaderini, Kur'an'ın dediği değil, despotlarla onların yardakçısı 'ulema' belirlemiştir. Kant'ın toplumu dinlediğinin gereğini yapmış, Kur'an'ın muhatapları yapmamıştır.

ÖZGÜR BİREYİN ÖNE ÇIKARILMASI

Kur'an'ın tarım toplumundan çıkış talebinin göstergelerinden biri de **özgür birey ve özgür topluma yaptığı vurgudur.** Kendine özgü üslubuyla, inisiyatif kullanamayan bağımlı ve güdümlü bireyi eleştiren, onu insanlığın sırtında bir yük, insan kılığında bir eşya (abd-i memlûk) gibi gören Kur'an, kendi kendine karar verebilen özgür, yaratıcı benlikler inşa etmek istemektedir.

Şu ayetleri birlikte okuyalım:

"Allah şöyle bir örnekleme yaptı: Hiçbir şeye gücü yetmeyen, başkasının eşyası durumunda bir kul/köle ile bizden bir güzel rızıkla rızıklandırdığımız ve ondan gizli-açık dağıtan bir kişi. Bunlar aynı olur mu?!"

"Allah şöyle bir örnekleme de yaptı: İki adam; birisi konuşmaz; hiçbir şeye gücü yetmez; efendisi/yöneticisi üstüne sadece bir yük. Efendi onu nereye gönderse hiçbir hayır getiremez. Şimdi bu adam, dosdoğru bir yol üzerinde bulunup adaleti özendiren kişi ile aynı olur mu?" (Nahl, 16/75-76)

Özgür birey inşa edildiğinde, özgür ve yaratıcı toplum kendiliğinden doğar. **Birey abd-i memlûk değilse toplum da raiyye toplum değildir. Kur'an; abd-i memlûk istemediği gibi raiyye toplum da istemiyor.** Bu talebini, kendine özgü üslubuyla şöyle dile getirmektedir:

"Ey iman edenler! 'Bizi davar gibi güt!' diye konuşmayın, 'Bize bak!' diye konuşun ve dinleyin." (Bakara, 104)

NİTELİKLİ İNSAN TALEBİ

Bilgi toplumunda fizikî güç yerine beyin ve düşün gücü egemendir. "Bilgi toplumunda artık maddenin maddeyle üretimi değil, bilginin bilgiyle üretimi esastır. Sanayi toplumu ürünü olan otomobilin hâlâ % 60'ı madde, % 40'ı bilgidir. Bilgi toplumunun ürünü olan bilgisayar yongasının ise % 2'si madde % 98'i bilgidir." (Hüsnü-Canan Erkan; *Kültür Politikamızda Yeni Boyutlar*, 40)

Bilginin bu çapta öne çıkması, bilgi toplumunun temel değerini nitelikli insan, temel özelliğini de nitelikli insana sahip olmak diye belirlemeyi zorunlu kılmıştır. Bilgi toplumunun temel sermayesi, madde ve kütle değil, nitelikli insanın birikimi olan entelektüel sermayedir.

Kur'an'ın en ısrarlı taleplerinden biri de nitelikli insandır. Ne ilginçtir ki, Kur'an, nüfus artışına karşı büyük bir mücadele veren Malthus'ten asırlar önce, nüfusun sayı itibariyle artışına karşı çıkmış, nüfusu bol toplum yerine nüfuzu kuvvetli insan ilkesini getirmiştir. Kur'an'ın bilgi toplumuna geçiş talebinin en güçlü göstergelerinden biri de onun nüfus meselesindeki tavrıdır. Bu önemli noktayı iyice irdelemek gerekiyor.

Biz, bu önemli noktayı, elinizdeki eserin bir önceki bölümü olan Dördüncü Bölüm'de genişçe incelemiş bulunuyoruz.

YARATICI SİNERJİNİN ÖNE ÇIKARILMASI

Bilgi toplumunda **ben** yerine **biz** vardır. Çünkü bilgi toplumunun değeri olan bilginin temel özelliği paylaşılabilirliktir. **Paylaşılabilirlik,** birlikte üretmeyi, o da yaratıcı sinerjiyi gerekli kılar. Kur'an, kendine özgü esrarlı üslubu içinde bu yaratıcı sinerjiye defalarca dikkat çekmiştir:

Yaratıcı kudret; tekliğini, aşılmazlık ve erişilmezliğini ısrarla vurguladığı halde, yapıp etmelerinden söz ederken sürekli **'Biz'** tabirini kullanmaktadır. Bunun sebebi, Cenabı Hakk'ın, yaratıcı sinerjiye verdiği önemin öne çıkarılmasıdır. Kur'an, Yaratıcı sinerjiye verdiği önemi, bilginin izafîliğine vurgu yaparak da gösterir.

"Her bilgi sahibinin üstünde bir başka bilen vardır." (Yusuf, 76)

Kur'an, ömür boyu öğrenmeyi insanın en yüce niteliklerinden biri olarak öne çıkarmaktadır. Kur'an'ın yaratıcı sinerjiyi tetikleyen kabullerinden biri de ondaki derinliğine ve genişliğine işleyen paylaşımdır. Kur'an'ın öngördüğü **yaratıcı sinerji,** onun önerdiği yaratıcı paylaşımla (Kur'an buna **infak** diyor) doruk noktaya ulaşır.

İnfak, bizzat Kur'an'ın tanımıyla, **'sevilen şeylerden vermek, sevilen şeyleri paylaşmak'**tır. Bu paylaşım ruhunu yakalayamayan birey ve toplumlar başarı ve mutluluğu da yakalayamazlar:

"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe hayırda erginliğe/dürüstlüğe asla ulaşamazsınız." (Âli İmran, 92)

Kur'an'ın önerdiği yaratıcı sinerji, paylaşımcı sinerjidir. Ne

Japon kültüründeki gibi grup merkezlidir ne de Batı'daki gibi birey merkezli.

Paylaşımcılığın bir anlamı da grupla birey arasında bir denge noktasının yakalanmasıdır. Bu noktada, Türk şiirinin büyük ustalarından Nazım Hikmet'in bir benzetmesini kullanmakta isabet görüyorum:

"Bir orman gibi beraber, bir ağaç gibi tek ve özgür..."

ESTETİK VE GÜZELLİĞİN ÖNE ÇIKARILMASI

Kur'an, ilkel topluma, tarım ve sanayi toplumlarına özgü madde ve ihtiyaçları tatmini en büyük başarı olarak görmemekte, ruhsal tatmini esas almakta, tüm nimetlerin üstünde bir nimet olarak 'güzellik'i öne çıkarmaktadır. Burada temel ilke şudur:

"Dünyada da güzellik, âhirette de güzellik..." (Bakara, 201)

"Kim güzelliği doğrularsa, biz ona, en kolay olanı kolaylayacağız... Ve kim güzelliği yalanlarsa, biz onu, en zor olana sevk edeceğiz." (Leyl, 6-7, 9-10)

Güzellliğin temel değerlerden biri olarak öne çıkarılması, iç dünyanın önemsenmesi, insandaki kozmik bağlantıların işlerlik kazanmasıdır. Bunun içindir ki Kur'an'ın da özlemini çektiği bilgi toplumunda ne tarım döneminin hurafe dini ne de sanayi döneminin maddeyi ilahlaştıran kof materyalist bilgi anlayışı revaç bulabilir. Bunların yerine, temel sermayesi entelektüel birikim olan nitelikli insanın doyumuna yarayan estetik zenginlik belirleyicidir.

Estetik ve entelektüel zenginliği öncü değer kabul eden insanda gelişen iç dünya enginliği, bireydeki **'iç göz'**ü veya **'kalp gözü'**nü işler kılacaktır. Kur'an bu iç göze **'basiret'** diyor ve insanı **'öz benliğine yönelmiş keskin bir bakış'** olarak tanıtıyor. (Kıyamet, 14)

Tarım ve sanayi toplumunun insanı, nihayet üreticidir. Üreticilik madde ve kütle ifade eden bir kavramdır. Oysaki **bilgi toplumunun insanı yaratıcı insandır.** Yaratıcılık; ölümsüzlük, estetik, sezgi, sevgi, sinerji gibi üstün değerleri ifade etmektedir.

Altıncı Bölüm

KUR'AN'IN SORDUĞU DEVRİM: SORULAR

YARADILIŞLA İLGİLİ SORULAR

Bir din metninde soru sormak başlı başına bir devrimdir. Bu devrimin nasıl bir devrim olduğunu anlamak ise soruların mahiyetini tanıdıktan sonra daha kolay olur.

Adı bile teslimiyet olan bir dinin kitabı böylesine yoğun ve sarsıcı soruları sormuşsa bu gerçekten bir devrimdir. Kur'an, böylece, kendi bünyesi içinde devrim yapan bir kitap olduğunu göstermiştir ki bu da ayrı bir devrimdir.

ALLAH'TAN BAŞKA YARATICI MI VAR?

"Ey insanlar! Allah'ın, üzerinizdeki nimetini anın! Allah'tan başka yaratıcı mı var? Sizi yerden ve gökten rızıklandırır. O'ndan başka ilah yoktur. Hal böyle iken nasıl oluyor da yüz geri çevriliyorsunuz?" (Fâtır, 3)

YERKÜRENİN GÖKLERDEN AYRILDIĞINI GÖRMEDİLER Mİ?

Kur'an, evrenin ve hayatın oluşumunda iki gerçeğe atıf yapmaktadır:

1. **Patlama-yarılma,**
2. **Su.**

Konunun temel ayetleri, Enbiya Suresi 30-33. ayetlerdir. Bugünkü bilimin verileriyle âdeta aynı lügatı kullanan bu ayetler, evrenin ve hayatın oluşumuyla ilgili şu tespitleri yapmaktadır:

"Gerçeği örten o nankörler görmediler mi ki, gökler ve yer bitişik idi, biz onları ayırdık. Her canlı şeyi sudan oluşturduk. Hâlâ iman etmeyecekler mi? Yerküreye, onları çalkalamasın diye birtakım dağlar diktik. Ve orada geniş geniş yol-

lar açtık ki, doğru gidebilsinler. Göğü, korunmuş bir tavan yaptık. Ama onlar göğün ayetlerinden hâlâ yüz çeviriyorlar. O odur ki, geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yarattı. Her biri bir yörüngede yüzmektedir."

'Yüzmek' tabiri, özellikle 'bir yörüngede yüzmek' tabiri evrendeki seyri en güzel biçimde ifade etmekle kalmaz, bizim 'boşluk' dediğimiz şeyin de esasında bir varlık-ortam olduğunu ifade eder. Çünkü varlıkların yüzmesi için yüzülecek bir varlık-ortama ihtiyaç vardır. O ortam-varlık nedir, nasıl bir şeydir? Bunu şu anda bilemiyoruz.

Bu ayetler, evrenin oluşumuyla ilgili gerçekleri görmeye insanı âdeta itmektedir."Görmediler mi?" şeklinde geçmiş zaman kullanılması, insanoğlunun bu konuda geciktiğini göstermektedir. Yaradılış gerçeğinin irdelenmesindeki gecikme de eleştirilmiş, bunun bir 'gerçeği örtme nankörlüğü' (küfür) olabileceği ima edilmiştir.

Şunu da hemen kayda geçirelim:

Enbiya Suresi 30'dan anlıyoruz ki, yaradılışın nasıllığını öğrenmek için gösterilecek faaliyetler, bir 'tağyir' (yaradılışı değiştirme) eylemi değildir. Örneğin, İsviçre'deki CERN (Centre d'Europe des Recherches Nucleaire) adlı araştırma merkezinde gerçekleştirilen Big Bang denemesi hayvan klonlama türünden bir tağyir sayılamaz. Tağyir kötülenmiş, nasıllığı öğrenme adına gösterilecek faaliyetler ise özendirilmiştir.

KUR'AN'IN YARADILIŞ ANLAYIŞININ ESASI: YARIP PATLATARAK YARATMAK

Kur'an'ın yaradılış anlayışının omurgasında yarma-patlama kavramı vardır. Evrenin ilk oluşumu bir yarılma-patlama olayı olduğu gibi, sonraki bütün yaratma eylemleri de birer patlama-yarılma olayıdır.

Evrenin, yeniden yapılandırılmak üzere bir dağılmaya uğraması olan 'büyük kıyamet' de bir patlama-yarılma olarak

gösterilmektedir. Yani patlama-yarılma, Kur'an'a göre, evrende birbirini izleyen bütün oluşların ve ölüşlerin esasıdır. **Kur'an'ın tanıttığı 'Yaratıcı Kudret', yaratış ve yaratılışın esasını patlama-yarılma olarak belirlemiştir.**

Patlama-yarılmayı evrenin oluşumunun esası olarak gösteren Enbiya Suresi 30-33'ü yukarıda gördük. Ancak Kur'an'ın yarılma ve patlama gerçeğine verdiği yer bu kadar değildir. Kur'an, sürekli patlama-yarılma eylemleri halinde gerçekleşen yaradılışı tanıtırken, üç kelimeyi/kavramı öne çıkarmaktadır:

1. **Fatk,**
2. **Falk,**
3. **Fatr.**

Bu kavramlarının üçü de aynı anlamdadır ve üçünün de zıddı **'ratk'** (yaradılıştan veya sonradan bitişik olma, yarılmamış olma) kelimesidir ki, Enbiya 30. ayette kullanılmıştır. Özgün sözcükleri kullanarak söyleyelim:

"Gerçeği örten o nankörler görmediler mi ki, gökler ve yer ratk idi, biz onları fatk ettik."

O halde, yaradılış bir **'fatk-falk-fatr olayı'dır.** Ama bu olay, olup bitmiş bir olay değil, olmakta olan bir süreçtir. Çünkü hemen aşağıda göreceğimiz gibi, **evren sürekli büyümekte, genişlemektedir.**

Evreni ve hayatı bir yarılma-patlama süreci olarak gören Kur'an, Yaratıcı'nın isim-sıfatlarından ikisini de **'yarıp patlatan'** anlamında iki kelime olarak belirlemiştir. Gerçekten de, Cenabı Hakk'ın **Esmaül Hüsna**'sı içinde **'Fâtır'** ve **'Fâlik'** isimleri de vardır. Kur'an'ın 35. suresinin adı da **Fâtır**'dır.

Fâlik ismiyle amaçlanan anlam, **falk** kökünden yapılan başka bir isimle de ifadeye konmuştur: **Rabbul-Felak.** Kur'an'ın 113. suresinin adı da **Felak**'tır ve **Rabbul-Felak** tabiri o surede geçmektedir. Bu isim-sıfatların tümünün anlamı

'yarıp patlatarak içinden bir şey veya bir hayat çıkaran' demektir. (Râgıb, *Müfredât;* Fîrûzâbâdî, *Kaamus*)

Yaradılış eylemini ifade için kullanılan üç tabirden biri olan fatk kökünden bir tanrısal isim yoktur. Enbiya 30'da bu kelimenin fiil hali kullanılmış ve 'ben' yerine 'biz' diye çoğul şekil tercih edilmiştir. Yaradılışın bir yarma-patlatma eylemi olduğunu ifade eden ayetlerde Allah'ın daha çok Fâtır ismi kullanılmaktadır. Özellikle 'göklerin ve yerin Fâtır'ı' ifadesi öne çıkmaktadır. (Örneğin, Yusuf, 101, İbrahim, 10; Fâtır, 1; Zümer, 46; Şûra, 11)

Göklerin yaradılışı bir 'fatr' olayı olduğu gibi, insanın yaradılışı da bir 'fatr' olayıdır. (En'am, 14; Hûd, 51; İsra, 51; Tâha, 72; Enbiya, 56; Yasîn, 22; Zühruf, 27)

İkinci sırayı Fâlik ismi almaktadır. Kur'an'da bu ismin iki kullanımı var: Fâlik iki yerde, Rabbu'l-Felak bir yerde:

"Hiç kuşkusuz, Allah'tır Fâlık olan/dâneyi yaran, çekirdeği patlatan. Ölüden diri çıkarır O; diriden ölüyü çıkaran da O'dur! İşte budur Allah! Peki nasıl ters bir yöne çevriliyorsunuz? Şafağı yarıp sabahı ortaya çıkaran/Fâlik O'dur! Geceyi dinlenme zamanı yaptı; Güneş'i ve Ay'ı hesap aracı. İşte budur ölçülendirmesi o Azîz'in, o Alîm'in!" (En'am, 95-96)

"Yarılan karanlıktan çıkan sabahın rabbine/yarılışlardan fışkıran oluşun rabbine sığınırım!" (Felak, 1)

Demek oluyor ki, yarma-patlatma şeklinde sürüp giden yaratış ve yaratılış süreci, 'ölüden diri, diriden ölü çıkarma' süreci olarak devam etmektedir. Örneğin, her gün şafağın yarılıp içinden sabahın çıkarılması bu sürecin bir parçasıdır. (bk. En'am, 96)

NEDEN YARATILDINIZ?

"Sizi basit bir sudan yaratmadık mı? Onu, dayanıklı karargâhta tuttuk. Bilinen bir ölçüye/süreye kadar." (Mürselât, 20-22)

Bu ayette su, meni yerine istiare edilmiştir. Biraz yukarıda da gördüğümüz gibi, Kur'an, suyu hayatın esası olarak gösterdiği için, insanın vücut bulmasına sebep olan meni de sonuçta sudur. Ancak Kur'an bünyesinde su bu çerçeve ile sınırlı değildir. Kur'an, suyu, mutluluğun da kaynağı olarak görmektedir. Su aynı zamanda güzelliğin, doğallığın, kurtuluşun, zevk ve refahın da kaynağı ve göstergesidir. (Suyun bu çok boyutlu yapısıyla ilgili ayrıntılar için bizim ***'Kur'an Açısından Küresel Âfetler'*** adlı kitabımıza bakılabilir.)

GÖLGENİN UZAMASINA DİKKAT ETTİN Mİ?

"Görmedin mi Rabb'in nasıl uzatmıştır gölgeyi? Eğer dileseydi onu elbette hareketsiz kılardı. Sonra nasıl da Güneş'i ona delil yapmışız! Sonra nasıl tutup onu ağır ağır kendimize çekmişiz!" (Furkan, 45-46)

AKILLA İLGİLİ SORULAR

EN ÇOK SORULAN SORU: "AKLINIZI İŞLETMİYOR MUSUNUZ?"

"Aklınızı işletmiyor musunuz?" (A'raf, 169; Bakara, 44,76; Âli İmran, 65; En'am, 32; Yunus, 16; Hûd, 51; Yusuf, 109; Enbiya, 10,67; Müminûn, 80; Kasas, 60; Saffât, 138)

"Akıllarını işletmediler mi?" (Yasîn, 62)

"Akıllarını işletmiyorlar mı?" (Yasîn, 68)

"Yemin olsun tan yerinin ağarma vaktine, on geceye, çifte ve teke, yola koyulduğu zaman geceye. Nasıl; bunlarda, akıl sahibi için bir yemin var, değil mi?" (Fecr, 1-5)

Kur'an'ın en çok sorduğu soru aklın işletilmesiyle ilgili sorudur.

Bu soru, yirmiye yakın yerde aklı işletmek anlamındaki fiil kullanılarak doğrudan, yüzü aşkın yerde de düşünmeyi, gözlemlemeyi ifade eden kelimeler kullanılarak dolaylı yoldan sorulmuştur. Bunda garipsenecek bir yan yoktur. Kur'an'ın insanı gönderdiği temel adres akıl, insana önerdiği temel değer yine akıldır. **Kur'an'ın, kullanımına sınır koymadığı tek değer akıl ve onun temel üretimi olan ilimdir.**

Kur'an, dinde gulüv (azma, sapma) olacağını açıkça ve defalarca ifade ettiği halde akıl ve ilimle ilgili böyle bir imada bile bulunmaz. Kur'an, kötülük ve çirkinliği imana izafe ettiği halde (Bakara, 93) akıl ve ilme asla izafe etmemiştir.

TARİH KALINTILARINA BAKMADILAR MI?

"Yeryüzünde dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmediler mi? Onlar, kuvvet bakımından

bunlardan daha zorluydular. Göklerde de yerde de Allah'ı aciz bırakacak hiçbir şey yoktur. Her şeyi bilir O, her şeye gücü yeter." (Fâtır, 44)

GÖKLERE BAKMIYORLAR MI?

"Bakmadılar mı üstlerindeki göğe ki nasıl kurduk onu, nasıl süsleyip nakışladık? Yırtığı, çatlağı da yoktur onun.." (Kaf, 6)

"Göklerin ve yerin melekûtuna, Allah'ın yarattığı herhangi bir şeye bakmadılar mı? Ecellerinin gerçekten yaklaşmış olabileceğini düşünmediler mi?" (A'raf, 185)

KUR'AN'LA İLGİLİ SORULAR

NEREYE GİDİYORSUNUZ?

"İş, onların sandığı gibi değil! Yemin olsun o sinip gizlenenlere, akıp akıp giderek yuvasına girenlere, beriye geldiği ve geriye döndüğü zaman geceye, soluyarak açıldığı zaman sabaha ki o Kur'an, çok değerli bir elçinin sözüdür. Çok güçlüdür o elçi; arşı sahibinin katında saygındır. İtaat edilir orada kendisine, emindir. Ve arkadaşınız, bir cin çarpmış değildir. Yemin olsun ki, o, onu apaçık ufukta gördü. O, gayb konusunda cimri değildir. Ve o, kovulmuş şeytanın sözü değildir. Hal böyle iken nereye gidiyorsunuz? O, âlemlere bir öğütten başka bir şey değildir. İçinizden dosdoğru yürümek isteyen için..." (Tekvîr, 15-28)

HER DEVRİN MAZLUMU

Her devrin mazlumu, binlerce mazlumun ilham kaynağı, desteği-dayanağı olan bir mazlumdur. Her devrin mazlumu, Kur'an'dır. Kur'an; kendisiyle savaşanlarla, kendisini benimsemiş gibi görünüp de hayatın dışına itenleri, 'zalim' olarak nitelendirmektedir.

O halde, Kur'an'a zulüm iki kanaldan gelir: Ona karşı çıkan **imansızlık kanalı**, ona inanmış olduğunu söyleyip de onu hayatın ve dinin kısmen veya tamamen dışına iten **riyakârlık kanalı**. Bu kanalların birincisi **dinsiz kanal**, ikincisi dinci (dindar değil) kanal olarak adlandırılabilir. Bu iki kanalın çocukları, indiği günden beri Kur'an'a zulmetmektedirler.

Kur'an'a zulüm, onu insanlığa tebliğ eden peygamberin ölümünden sonra, dini saltanat ve egemenlik aracı yapan **Emevî** zorbalarıyla başladı. Kur'an'ı tebliğ eden Peygamber'in torunlarını zehir ve kılıçla katleden bu 'hıyanet kavmi'nin

kahır ve nefreti, aslında Kur'an'a karşı idi.

Bugünkü İslam dünyasının perişanlığının biricik sebebi de Kur'an'a zulümdür. "Müslüman bir kitlenin Kur'an'a zulmü nasıl söz konusu edilebilir?" diye elbette ki sorulacaktır. Cevabı Kur'an vermiştir: **Kur'an'a yapılacak zulümlerin en büyüğü, onun kâğıt ve kılıflarını kutsayıp hükümlerini hayatın dışına itmektir.** İslam dünyası bunu yapıyor. Biri şöyle yapıyor, öteki böyle yapıyor. **Kur'an'ı tebliğ eden Elçi'nin, mahşer meydanında kurulacak en büyük mahkemede, kendisine inandığını söyleyenlerden tek şikâyeti işte bu olacaktır:**

"Resul şöyle der: 'Ey Rabbim, benim toplumum, bu Kur'an'ı terk edilmiş/dışlanmış halde tuttular." (Furkan, 30)

Bugün, bütün dünyada, hemen her şey **'Kur'an'a rağmen'**dir. Hepsinden ilginci, din, Kur'an'a rağmendir. İslam dünyasında durum daha da vahimdir. İslam dünyasında hiç değilse şeklî ibadetlerin Kur'an'a uygunluğu tam olur diye düşünebiliriz. Hayır, o konuda bile durum sanıldığı gibi değildir. Kur'an'ın emrettiği abdest, namaz, oruç, hac gibi ibadetler bile Kur'an'a ters bir biçimde uygulanmaktadır. "Kur'an" dediğiniz anda, en ileri dincilerin bile kan tepesine fırlamaktadır. Bir örnek olarak Türkiye'ye bakalım: Türkiye'de inkârcı zulüm, **"Kim demiş Kur'an mucizedir! Kur'an çöl kitabıdır, bize ne, Araplar okusun"** diye haykırırken, dinci zulüm, **"Arapça bilmeyenler Kur'an'a el sürmesin"** fetvasıyla inkârcı zulme taşeronluk yapmaktadır.

'Kur'an'a rağmen din'in dükalıkları, beylikleri, kethüdalıkları, hatta şiddet çeteleri oluşmuştur. Onları kullanan Haçlı emperyalizm bu gidişin devamını 'lüzumlu' görüyor. Kur'an'ın gerçek dinini tanıyanlara ise sadece şunu söylemek kalıyor:

Kur'an'a inanmayanlar sürünmekten kurtulabilirler; çünkü kötü niyetleri ve zulümleri yoktur; ama, Kur'an'a zulmedenler asla kurtulamaz.

ARSLAN VE EŞEKLER

Başlığı, Kur'an'ın Müddessir Suresi 49-52. ayetlerindeki bir benzetmeden aldık.

Kur'an, eşek istiaresini, kendisi ile kendisi dışında hidayet kaynağı yapılan kitapları ve kişileri karşılaştırırken kullanmaktadır. Eşek istiaresi (iğretileme) daha sonra sûfî düşüncede, özellikle **Mevlâna Celaleddin** (ölm. 672/1273) sisteminde çok kullanılmıştır.

Mevlâna sisteminde eşek, şehvetperestliğin, ahmaklığın, kabalığın, basiretsizliğin sembolüdür. Cehalete yenik düşmüş kalabalıkları nitelerken de eşek sembolünü kullanıyor Mevlâna ve kendisini, **'eşek sürüsünün kulağına gerçeği ulaştırmayı başaran bir Hak eri'** olarak tanıtıyor. Mevlâna, eşek istiaresini kullanarak şu ilginç mesajı da veriyor: Yolun doğrusunu açık ve net biçimde bilmeyenler eşeğin gittiği yöne bakıp onun tam tersine gitsinler; yolun doğrusu odur.

Kur'an, kozmik-evrensel planda yerini ve mesajını anlatırken kendini bir **'Tezkire'** (öğüt veren, uyaran, düşündüren) kitap olarak tanıtıyor (Abese, 11) ve şöyle diyor:

"Ne oluyor onlara da öğüt verip düşündüren kitaptan yüz çeviriyorlar? Sağa-sola kaçışan yaban eşekleri gibidirler. Arslandan ürkmüşlerdir. İçlerinden her kişi de istiyor ki, kendisine açılıp saçılmış sayfalar verilsin." (Müddessir, 49-52)

MİŞNACILIK VE KUR'AN

Mişna (Arapçası, **mesnât**); dinin tanrısal kaynağının yerine geçirilmek üzere, tartışma üstü ilan edilen kitaplara denir. İbranice olan bu kelime, ilkin, Yahudi din adamlarının dinleştirdikleri yorumları içeren metinler için kullanılmış, daha sonra Hıristiyan ve İslam literatürüne de girmiştir. Arapça'da mişnayı karşılamak üzere, **'mesnât'** sözcüğü kullanılır.

İslam açısından baktığımızda, içeriği ne olursa olsun, Kur'an dışındaki 'tartışma üstü' ilan edilen tüm kitaplar mişna cümlesindendir. Temel tevhit ölçüsü şudur: **Allah'ın elçisi dışında tartışma üstü kişi, Allah'ın kitabı dışında tartışma üstü kitap kabul eden, İslam dininden çıkar.** Çünkü böyle bir kabul, katıksız şirktir. Kitap başka, 'tartışma üstü kitap' başka. İslam dininde ikincisi sadece Kur'an'dır.

Mişna kelimesini, ***'Kur'andaki İslam'*** kitabımda, Hz. Ömer'in mişnacılıkla ilgili bir sözünü, İbn Sa'd (ölm. 230/844) ***Tabakaat***'ının Leiden baskısından aktarmıştım. Hz. Ömer, Peygamberimize isnat edilen sözlerin toplanıp imha edilmesini, aksi halde ileriki zamanlarda bu rivayetlerin Kur'an'ın yerini alan mişnalara dönüştürüleceğini ve sonuçta Kur'an-İslam irtibatının kesilme noktasına geleceğini söylerken, **"İsrailoğulları gibi, mişnalara sığınmak durumunda kalmamızdan kaygılanıyorum"** şeklinde konuşmuştu. Sonraki çalışmalarım sırasında mutluluk ve hayretle gördüm ki, mişna (mesnât) kelimesini ilk kullanan ve mucize bir biçimde tanımını da veren, bizzat İslam Peygamberi'dir. **'Yüzyılımızın Hadis Allâmesi'** diye anılan tartışmasız otorite **Nâsıruddin el-Elbanî** (ölm. 1999) şaheseri ***'Silsiletü'l-Ahâdis***'in, 'es-Sahîha' kısmının 6. cildinde (s. 774-776), konumuzla ilgili şu ilginç satırlara yer veriyor:

"Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: 'Kıyametin yaklaştığını gösteren belirtilerden bazıları şunlardır: Şerir ve şirretlerin itibarlı-saygın tutulması, erdemli insanların zelil duruma getirilmesi, sözün çoğalıp çalışmanın azalması, toplumda mişnalar okunup durmasına rağmen kimsenin bunlara karşı çıkmaması.' Sahabîler sordular: 'Mişna (mesnât) nedir ey Allah'ın Elçisi?' Resul cevap verdi: 'Allah'ın kitabı dışındaki tüm yazılanlar."

Elbanî bu hadise şu açıklamayı getiriyor:

"Bu hadis, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin mucize göstergelerinden biridir. Onun, sonraki zamanlara ilişkin

söylediklerinin tümü, özellikle mişnalarla ilgili olanları tamamen gerçekleşmiştir. Mişna, Allah'ın kitabı dışındaki tüm yazılanlardır. Cenabı Resul bu sözüyle, sonraki devirlerin, uyulması farz hale getirilmiş mezhep kitaplarına dikkat çekmiş gibidir. Çünkü bu kitaplar, zaman içinde kitleyi Kur'an ve gerçek sünnetten uzaklaştırmıştır. Ne yazık ki bugün de durum aynıdır. Bu kitapları farzlaştıranlar içinde şeriat fakültelerinden çıkanlar, doktora yapmış kişiler bile vardır. Bunlar, tarih boyunca bu mezhep kitaplarını dinleştirdi, halkın bunları izlemesini din emri haline getirdiler. Onların ulema takımının en büyüklerinden biri olan Ebul Hasan el-Kerhî el-Hanefi (ölm. 340/951) ünlü sözünde bakın ne diyor: 'Mezhep imamlarımızın görüşlerine zıtlık belirten tüm Kur'an ayetleri ya tevil edilir yahut da nesh edilmiş (hükümden düşürülmüş) sayılır. Hadislerde de durum aynıdır."

"Bu zihniyete sahip olanlar, mezhebi asıl, Kur'an'ı ona uyan ikincil kaynak durumuna getirdiler. İşte bu, kuşkusuz ve tartışmasız bir mişnacılıktır."

"Mişnaların Beniisrail rivayetlerinden ibaret olduğunu söylemek hadisin beyanına tamamen aykırıdır. Mişnacılık, kıyamet alametlerinden biridir. Böyle bir alametin, Hz. Peygamber'den önce Yahudilerin yaptığıyla ilgisi olamaz..."

Anlaşılan o ki, hesabına göre kutsallaştırdığı birçok kitabı tartışma üstü ilan eden mişnacı zihniyetin maskesini ilk düşüren, Kur'an'ın tebliğcisi Hz. Muhammed'dir.

HADİSLERLE İLGİLİ SORULAR

KUR'AN'DAN SONRA HADİSLERE İMAN MI?

"Artık bundan sonra hangi hadise/söze iman edecekler?" (Mürselât, 50)

"Bu Kur'an'dan sonra hangi hadise/söze iman ediyorlar?" (A'raf, 185)

"İşte bunlar, Allah'ın ayetleridir ki, onları sana hak olarak okuyoruz. Hal böyle iken, Allah'tan ve onun ayetlerinden sonra hangi hadise/söze inanıyorlar?! Lanet olsun günaha batmış her yalancı iftiracıya ki, Allah'ın ayetlerinin kendisine okunuşunu dinler, sonra böbürlenmiş olarak inadına devam eder. Sanki hiç duymamıştır onları. Artık acıklı bir azapla muştula böylesini." (Câsiye, 6-8)

Hadis diye uydurulan sözlerin Kur'an dininde yapacağı tahribatı haber veren ayetler birer mucizedir ama Câsiye Suresi'nin bu üç ayeti mucize içinde mucize sergilemektedir. 6. ayette Allah'ın ayetlerinden sonra 'hadis' diye bir değere iman edenler kınandıktan sonra 7. ayette **'günaha batmış yalancı iftiracıya lanet'** ediliyor. İşte büyük mucize buradadır. Tefsir ilminin kuralları çerçevesinde düşünürsek Kur'an burada kendine özgü tanrısal üslup ihtişamıyla şunu söylüyor:

"Hadis adı altında Peygamber'e yalan isnat edenler lanetlenmeye müstahak iftiracılardır. Bunlar ve bunların ardı sıra gidenler, Allah'ın ayetlerini yani Kur'an'ı dinlerler ama alıştıklarında ısrar ve inada yine de devam ederler. Sanki o ayetleri hiç duymamışlar gibi..."

Buradaki tasvir tam bir mucizedir. Ve tarih boyunca hadis uydurmacılarıyla onların peşine takılan geleneksel inatçıları

bundan daha isabetle teşhis ve tasvir eden bir söze rastlanamaz.

Mahiyeti bu olan hadisleri din yapanların yerden yere çalınıp ağır azap tehditleriyle tokatlanması bu kadar da değildir. Şu üç ayet de sarsıcıdır:

"İnsanlardan öylesi vardır ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak için hadis/laf eğlencesi satın alır ve onu alay konusu edinir. İşte böylelerine rezil edici bir azap vardır. Ayetlerimiz ona okunduğunda, böbürlenerek yüzünü çevirir. Sanki onları hiç işitmemiştir, sanki kulaklarında bir ağırlık vardır. İşte böylesini, korkunç bir azapla muştula" (Lukman, 6-7)

"Bu Kur'an, uydurulacak bir hadis/bir söz değildir; aksine o, önündekini tasdikleyici, her şeyi ayrıntılı kılıcıdır. İnanan bir topluluk için de bir kılavuz ve bir rahmettir." (Yusuf, 111)

"Eğer doğru sözlü iseler, onun benzeri bir hadis/söz getirsinler." (Tûr, 34)

Hadislerle ilgili ayrıntılar, elinizdeki eserin Dördüncü Bölüm'ünün üçüncü başlığı altında verilmiştir.

İNSANLA İLGİLİ SORULAR

İNSAN KENDİNİ NE SANIYOR?

"O sanıyor mu ki, hiç kimse ona asla güç yetiremeyecektir? 'Yığınlarla mal telef ettim' diyor. Hiç kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor? Biz ona vermedik mi iki göz? Bir dil, iki dudak? Kılavuzladık onu iki tepeye." (Beled, 5-10)

İĞRETİ ARZULARINA TAPANI GÖRDÜN MÜ?

"İğreti arzusunu ilah edinen kişiyi gördün mü? Şimdi ona sen mi vekil olacaksın?" (Furkan, 43)

İNSAN SURETİNDE HAYVAN YOK MU?

"Yoksa sen bunların çoğunun işittiğini, akledip düşündüğünü mü sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidirler, hatta yolca, hayvanlardan da şaşkındırlar." (Furkan, 44)

AKABEYİ AŞABİLDİNİZ Mİ?

"İnsan, sarp yokuşa/akabeye atılamadı. Akabenin ne olduğunu sana bildiren nedir? Özgürlüğü zincirlenenin bağını çözmektir o. Yahut da açlık ve perişanlık gününde doyurmaktır o. Yakındaki bir yetimi yahut ezilmiş, boynu bükük bir yoksulu. Sonra da, iman eden ve birbirlerine sabrı öneren, merhameti öneren kişilerden olmaktır o. İşte böyleleridir uğur ve bereket dostları." (Beled, 11-17)

Bu ayetler, temel insan haklarının hiçbir kayıt ve şart aranmadan korunması gerektiğini Kur'an üslup ve terminolojisiyle gündem yapmaktadır. Sosyal demokrasi ve sosyal devlet kavramlarının Kur'an'daki dayanakları bu ayetlerde açık

bir biçimde dikkat çekmektedir.

İlk müfessirlerin tümü, bu ayetteki 'akabe' kelimesini 'cehennemde bir yokuş' veya 'cehennemde bir engebe' olarak tefsir etmişlerdir. Böyle bir yorumun Kur'ansal hiçbir dayanağı yoktur. Akabe aşılmış olsaydı zaten cehenneme gidilmezdi. Cehennemde akabeyi aşacaksınız da ne olacak? Önemli olan, akabeyi zamanında aşıp cehennemi boylamaya müstahak hale gelmemektir ki Kur'an'ın söylediği ve istediği de budur.

Temel insan haklarının dayanakları ve işletilmesi ile ilgili Kur'ansal devrimi, bu eserin Üçüncü Bölüm'ünün 12. başlığı altında ayrıntılamıştık.

DUA VE DAVETİNİZ YOKSA NEYE YARARSINIZ?

"De ki, 'Duanız/davetiniz yoksa Rabb'im sizi ne yapsın? Yalanladınız; bu yüzden azap kaçınılmaz olacaktır." (Furkan, 77)

ŞÜKRETMİYORLAR MI?

"Hâlâ şükretmiyorlar mı?" (Yasîn, 35, 73)

DİNLE İLGİLİ SORULAR

DİNİ YALAN SAYAN KİM?

"Gördün mü o, dini yalan sayanı? İşte odur yetimi itip kakan. Yoksulu doyurmayı özendirmez o. Lanet olsun o namaz kılanlara/dua edenlere ki, namazlarından/ dualarından gaflet içindedir onlar! Riyaya sapandır onlar/gösteriş yaparlar. Ve onlar, kamu hakkının yerine ulaşmasına/ zekâta/ yardıma/iyiliğe engel olurlar." (Mâûn Suresi)

Bu sorunun açılımını, daha doğrusu bu mucizeler mucizesi surenin tüm boyutlarının ayrıntılarını veren bağımsız bir çalışmamız olduğu için burada o çalışmaya gönderme yapmakla yetineceğiz: ***'Dine Kötülüğün Öteki Adı: Dincilik'***

DOKUNULMAZLIĞINIZ MI VAR?

"Sizin kâfirleriniz ötekilerden hayırlı mı? Yoksa zübürde/ hizip kitaplarında sizin için bir beraat/dokunulmazlık mı var? Yoksa 'Biz yardımlaşan, yenilmez bir topluluğuz' mu diyorlar? O topluluk bozguna uğratılacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar." (Kamer, 43-45)

Dini, kendisi için bir dokunulmlazlık aracı yapmak dinciliğin belirgin niteliklerinden biridir. Kur'an, bu ayetlerde işte o uğursuz dokunulmazlığı deşifre edip kırmaktadır.

Peygamberimizin yaşadığı günler, bütün Kur'an ayetlerinin pratik hayatla irtibatlarını önümüze koyan yüzlerce anekdotla doludur. Elverir ki o anekdotların Kur'an'la irtibatı dikkat ve dirayetle kurulabilsin.

Dokunulmazlık kullanmaya kalkan zihniyeti iyi tanımak istediğimizde Asrısaadette çok canlı bir örnek bulmaktayız.

Bu örnek, Nisa Suresi'nin on ayetiyle (105-115) hayata mal edilmiştir.

Bu olay, ayrıntılarını *'Dine Kötülüğün Öteki Adı: Dincilik'* adlı eserimizde verdiğimiz Tu'me bin Übeyrık olayıdır.

ALLAH'TAN BAŞKA HAKEM Mİ ARIYORSUNUZ?

"Allah size kitabı ayrıntılı kılınmış bir halde indirmişken, Allah'ın dışında bir hakem mi arayayım? Kendilerine kitap verdiklerimiz, onun, rabbinden hak olarak indirildiğini biliyorlar. Sakın kuşkuya düşenlerden olma." (En'am, 114)

Cevap, Şûra 10'da verilmiştir:

"Herhangi bir şeyde ihtilafa düştüğünüzde onun hükmü Allah'a bırakılır. İşte budur Rabbim olan Allah! Yalnız O'na güvenip dayandım; yalnız O'na yönelirim ben."

İhtilafı Allah'ın çözmesi ne demektir? Bundan maksat Kur'an'ın gösterdiği anahtar adreslere gitmektir ve bunlar 5 tanedir: 1. Akıl, 2. Bilim, 3. Tabiat kanunları (sünnetullah veya kader), 4. Ortak-evrensel insanlık değerleri (mâruf), 5. Kur'an'ın bizzat kendisi.

'Hükmü Allah'ın vermesi' gündem yapıldığında, geleneksel dincilik, Kur'an'ı ve onun gönderdiği adresleri değil de mişna türünden din kitaplarındaki yorumları ortaya sürmektedir.

HARAMLARI KİM KOYDU?

"De ki, 'Allah'ın, kulları için çıkardığı süsü, güzel temiz ve tatlı rızıkları kim haram etmiş?' De ki, 'Dünya hayatında inananlar için de var. Kıyamet gününde ise yalnız inananlar içindir onlar. Bilgiden nasipli bir topluluk için biz, ayetleri böyle ayrıntılı kılıyoruz." (A'raf, 32)

CAHİLİYE YARGISINI MI İSTİYORLAR?

"Yoksa Cahiliye devrinin hükmünü mü arıyorlar? Gerçeği görebilen bir toplum için, Allah'tan daha güzel hüküm veren

kim vardır?" (Mâide, 50)

Cahiliye'nin tipik özellikleri:

1. Şirk panteonu,

2. Kabilecilik,

3. Kadına zulüm,

Bugünkü İslam dünyasında kadına zulüm aynen devam etmektedir. Şirk panteonu ile kabilecilik ise, tarikatçılık taassubuyla maskelenmiş olarak sürüp gidiyor. Tarikatlar, Cahiliye devrinin kabilelerinin yerini almış durumdalar. Şirk panteonuna gelince, Cahiliye döneminde Mekke şirk ilahlarına yüklenen işlevleri (Allah ile kul arasında aracılık, şefaatçılık) bugün, tarikatların yarı ilah şefleri yüklenmiş bulunuyor.

"ALLAH'A DİN Mİ ÖĞRETİYORSUNUZ?"

"Onlara şöyle de: Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz? O Allah ki göklerde ne var, yerde ne varsa bilir. Allah her şeyi en iyi bilendir." (Hucurât, 16)

"Allah'a örnekler vermeye kalkmayın; Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Nahl, 74)

"Yoksa Allah'a yeryüzünde bilmediği şeyleri mi haber veriyorsunuz?" (Ra'd, 33)

"Siz mi daha iyi bilirsiniz, Allah mı?" (Bakara, 140)

"Yoksa onların şürekâsı mı var? Ki onlara, dinden, Allah'ın izin vermediği şeyi şeriatleştiriyorlar?" (Şûra, 21)

İlahlaştırılmış kişiler hegemonyasının en kahırlı zararı, kutsallaştırılan din büyüklerinin dinde buyruk kaynağı olma noktasını da aşıp Allah'a bile din öğretme cüretine ulaşmaları ihtimalidir. Kur'an, bunun olabileceğini ve olduğunu bildirmektedir.

Kur'an, **"Allah'a din mi öğretiyorsunuz?"** şeklinde acı bir

serzeniş ifade eden hayatî soruyu işte bunun için sormaktadır.

Sorunun vurgu yapmak istediği gerçek şudur: İnsanoğlu, Allah karşısındaki cüret ve pervasızlığını o kerteye taşır ki, bir yer gelir, Allah'a din öğretmeye kalkar. Dehşet verici bir yerdir burası.

İnsanoğlu bu serzenişin muhatabı olacak kadar düşebilmiş, küstahlaşabilmiştir.

İnsan; kendisine iyiyi ve güzeli öğreten peygamberlere din dersi, takva dersi vermeye kalkmakla kalmamış, dinin sahibi olan kudrete de din öğretmeye yeltenmiştir. İnsanın tüm erdirici kanallarını kirleten bu büyük küstahlık, Kur'an'ın birçok ayetinde gündeme getirilmiştir. Bazı örnekleri az yukarıda gördük.

Dinin faturası hep Allah'a çıkarılmış, ama kotarıcısı hep Allah adına hegemonya kuranlar olmuştur! Kur'an bu hegemonyacılara **şürekâ** (Allah'a ortak koşulanlar, Allah yerine iş görmeye kalkanlar) diyor.

Dinden ilham almak Allah için iş görmeye bağlı iken insan tutmuş Allah yerine iş görme çığırını açmıştır. Bir yandan 'Allah' diye kıyametler koparırken öbür yandan Allah'ın asla istemediği bir dünyanın çocukları haline gelmiş olmamız başka nasıl izah edilebilir?..

Dinin sahibi, koyucusu ve koruyucusu olan kudret, dinde şürekâ üretimine gerekçe yapılacak bahaneleri de en iyi bilendir. Nitekim kitabında bu bahanelere sık sık değinmiş ve şürekâ odaklarına verilecek cevapları insanlığın önüne koymuştur.

Şürekâcılığın Allah'a din öğretmeye kalkmasında kullanılan bahanelerin, iki ana başlık altında toplanacağını tanrısal kitabın verilerine dayanarak söyleyebiliriz.

Birinci bahane şudur: **"Kur'an'da her şey yok, sıkıntılar,**

problemler çıkıyor. Biz de bir şeyler söylemeliyiz." Bununla kastedilen nedir? Söylenmek istenen, insanın gayret ve faaliyetiyle yakalayıp ortaya koyacağı değerlerse bunların dinle ilgisi yoktur. Bunların din başlığı altına çekilmesine, bu alana din adına müdahale edilmesine Kur'an zaten karşıdır. Amaç, sahibi ve hüküm mercii Allah olan dinse, dinin insanlığa vereceği her şey en ince ayrıntılarına kadar Kur'an'da verilmiştir. Kur'an bunu açık ve net ifadelerle bize bildiriyor:

"Biz, kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmamışızdır." (En'am, 38)

Eksik bırakan kudret Allah olmaz.

Eksik bırakılmadığı içindir ki Kur'an, insanın din adına kural üretmesine, vahyin tespitleri dışında helal-haram icat etmesine şiddetle karşı çıkmıştır:

"Bakın şu halinize, Allah'ın size rızık olarak indirdiği şeylerin bir kısmını haram, bir kısmını helal ilan ettiniz. De ki: Size böyle bir şey için Allah mı izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?" (Yunus, 59)

"Dillerinizin yalan nitelendirmelerine dayanarak 'Şu helaldir, şu haramdır' demeyin; sonra yalan sözlerle Allah'a iftira etmiş olursunuz. Yalanlar düzerek Allah'a iftira edenlerin kurtuluşu yoktur. Böyleleri için, birazcık nimetin ardından korkunç bir azap gelecektir." (Nahl, 116-117)

Allah'a din öğretmeye gerekçe yapılan bahanelerden ikincisi de şudur: "Kur'an muğlaktır, özettir, anlaşılması zordur, yan kaynaklarla onu biz anlaşılır hale getireceğiz."

Bununla amaçlanan, ilim ve düşünce faaliyeti göstererek Kur'an'ın mesajını insanlığa anlatmaksa Kur'an bunu zaten emretmektedir. Ama bu, yazılan kitapların put, getirilen yorumların tabu yapılmasını gerektirmez.

Kur'an'ın yakındığı, kendisine getirilen yorum değildir;

onun tiksindiği kötülük, yorumu Allah'ın buyruğu haline getirip dinin tartışmasız kaynağı yapmaktır. Neden bu ikisini birbirine katarak suyu bulandırıyoruz? Kaldı ki, **"Kur'an muğlaktır, zordur"** bahanesinin bir yalan olduğunu bizzat Kur'an bize gösteriyor. Kur'an'da onun muğlak, mücmel, anlaşılması zor olduğuna ilişkin ima bile yoktur. Bunun tam tersine, Kur'an kendisini **'mufassal kitap'** yani ayrıntılı açık seçik bilgi veren kitap diye tanıtmaktadır. Ve Hz. Peygamber'den şöyle söylemesi istenmektedir:

"Allah'ın dışında hüküm mercileri, hakem mi arayayım? O Allah ki, kitabını size mufassal olarak indirmiştir." (En'am, 114)

Benzeri ayetler 20'den fazladır. **Kur'an'ın anlaşılmadığı veya zor anlaşıldığı yolundaki iddia ise açık bir iftiradır. Kim okumuş da anlamamış? Okudular da mı anlamadılar!**

Kur'an yüzyıllardır tozlu raflarda, mezarlıklarda hapsedilmiş haldedir. Ellerine aldılar mı? Okumak isteyenlerin okumasına izin verdiler mi? İnkârcılar onu **'çöl kitabı'** diye karaladı, şürekâcılar ise, okunuşunu aşılmaz merasimlere bağladı. Allah'ın kitabına ikili tuzak kurdular.

"Kur'an muğlaktır, onu aracısız okuyamazsınız" diye dayatan Müslüman yaftalı engizisyon yamaklarının yalanları, Kur'an tarafından aynı surede tam dört kez, hem de yeminle, kendi suratlarına vurulmuştur:

"Yemin olsun ki biz bu Kur'an'ı düşünülüp öğüt alınması için gerçekten kolaylaştırmışızdır. Yok mu okuyup öğüt alacak?" (Kamer, 17, 22, 32, 40)

Mümin Suresi 52-55. ayetlere göre din **zübüre** (alt kutsal kitaplar, mişnalar) teslim edilince Allah'ın tek olan dini parçalanır ve ortaya çıkan hiziplerden her biri kendi elindeki din kitabını bayraklaştırıp onunla övünmeye başlar. Siz Kur'an dedikçe o mişnasını öne sürer; siz **"Allah böyle buyuruyor"** dedikçe o **"Efendimiz diyor ki"** diye karşı çıkar. Kur'an buna

"Allah'ın indirdiği ile hükmetmemek" diyor ve sonucu şöyle veriyor:

"Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler zalimlerin ta kendileridir." (Mâide, 45)

Hükmü Allah'ın elinden aldığınızda şirk çukuruna yuvarlanmanız kaçınılmazdır. Bunu ister Firavun adına yapın, ister modernizm adına, ister falan hazret veya filan üstat adına yapın, hiç fark etmez.

Allah tek, din tek olduğu gibi dinin ana kaynağı da tektir. **Alt kaynaklar elbette ki çoktur. Önemli olan, son sözü söyleyecek ana kaynaktır.** Tevhit, bu ana kaynağı, bu 'tek'i hiç zedelemeden kabul etmektir. Ya bu şekilde kabul eder muvahhit olursunuz yahut da etmez müşrik olursunuz. Ortası yok. Muvazaa, idareimaslahat yok!

'İNDİRİLEN DİN' VE 'UYDURULAN DİN'

Başlık, İslam düşünür ve aksiyoneri **İbn Teymiye**'nin **'münzel din ve müevvel-mübeddel din'** deyimlerinin bugünkü dile aktarılmış şeklidir. Kelimelere bağlı kalırsak, deyimin tam karşılığı şu olur: **'Allah tarafından vahyedilen din, insanların tevil ve değiştirmeleriyle oluşmuş din.'** Kısacası, gerçek din ve sahte din...

İbn Teymiye (ölm. 728/1328), tenkide açık pek çok yaklaşımı olmakla birlikte, İslam tarihinin en cesur ve samimi tevhit erlerinden biridir. Onun bütün çekilmezliği, keskin bir kılıç gibi kullandığı üslubu ve acımasız eleştiri tarzıdır. Ve bu eleştiriden en fazla rahatsız olan da İslam tasavvufudur.

İbn Teymiye'nin savaşı, Allah'ın tekelinde olan yaradılış dininin, hurafelerini Allah'a ve peygamberlere fatura eden birtakım sapık veya hesapçı zümreler tarafından yozlaştırılması ve bir tür örtülü putperestlik haline getirilmesine karşı olmuştur. Kutsalın sömürülmesine en uygun zemin olan tasavvufa çok ağır ithamlar yöneltmesi de bundandır. Ancak şunu unutamayız:

İbn Teymiye, bir tasavvuf düşmanı değildir, tasavvufun bir türüne düşmandır.

Daha doğru bir ifadeyle, tasavvuf adı altında türbeperestlik, şeyhperestlik yapanlara karşıdır. Tasavvuf tarihinin 'önder' diye andığı Bağdatlı Cüneyd (ölm. 298/910) ve ekolünce temsil edilen ruhsal hayat anlayışını takdir etmiştir. Ona göre, **tasavvuf, Kur'an'a dayandığında Allah dostu, Kur'an'dan koparıldığında şeytan dostu yetiştiren nazik bir kurumdur.** Bu nazik kurumu, indirilen dinin kaynağı Kur'an'daki boyutlarıyla korumak, Kur'an dininin selameti bakımından çok hayatî bir önem taşır.

Kur'an, kendisinin tanıttığı dinin bir yaradılış dini olduğunu, bu yüzden onun Yaratıcı Kudret tarafından kurulup korunduğunu ısrarla belirtir. Dinin kurucusu ve koyucusu Allah'tır. Peygamberler kurucu değil, tebliğ edici, tanıtıcıdırlar. Din gönderme, din adına emir ve yasaklar belirleme, kısaca, dinde hüküm Allah'ındır. Kur'an burada tam bir tekelden bahseder. Bu tekele şöyle veya böyle, şu veya bu gerekçeyle burnunu sokan, Allah'a ortak koşmuş yani şirke batmış olur. Bu noktada şu ilkenin altı doğrudan ve dolaylı, defalarca çizilir:

"Saf, temiz ve erdirici din Allah'ın tekelindedir." (Zümer, 3)

Buna bağlı olarak, haram kılma, günah ilan etme yetkisi de Allah'ın faaliyetlerinden biri olarak ilan edilir. Peygamberlerin bile bir şeyi haram ilan etme yetkileri yoktur. (Tahrîm, 1; En'am, 119, 140; A'raf, 32; Mâide, 87) **Haram ilan etme** yetkisini kullanmaya kalkmak da Yaratıcı-din koyucu kuvveti ikileştirir, din adı altında şirke götürür. Varlık ve oluşta esas olan mubahlık yani serbestliktir. Bu yaradılış kuralına istisna getirmek, yani bazı şeyleri haram ilan etmek, sadece Allah'ın elindedir ve bunu benimseyip yaşatmak tevhidin gereğidir.

Kur'an, vahyîlik (vahye dayanma) ilkesini dinin omurga

noktalarından biri olarak yerleştirmek ister. Dinin içeriği ve çerçevesi vahiy tarafından belirlenecektir. İslam'da bu belirlemeyi, ilahî kelam adını taşıyan Kur'an yapar. Kur'an, Yaratıcı Kudret tarafından din adına insanlığa ulaştırılan mesajların toplamıdır. Bu mesajlar, zaman tarafından aşındırılamıyacak bir içerik ve tertiptedir. Onlarda zamana yenik düşecek, değişmeye cevap veremeyecek düzenlemeler yoktur. Kaçınılmaz değişmenin ortaya çıkardığı yeni şartlara cevap vermek ilahî kelamın karakteristiklerinden biridir. Buna Kur'an'ın mucizesi denir. Bu mucize, vahyin mesajını, reform ihtiyacının üstünde tutar.

Tanrısal kelam, zamanüstülüğü sağlamada, bizzat kendi eliyle bir **'insana açık alan'** oluşturmuştur. Zamanüstülüğün insana dayalı faaliyetinin adına, Kur'an düşüncesinde **içtihat** denir. İçtihat, Kur'an'ın hayat damarlarından biridir. Kur'an, içtihadı, bir hayatî faaliyet alanı olarak belirlemekle, mesajının yeni yeni zamanlara uyumunu sağlamanın tıkanmaz yolunu ortaya koymuştur.

İslam gibi evrensel bir dinin, ilişkiye girdiği pek çok kültür tarafından yorumlanması ve bu kültürlerin sahibi kitlelerine mal edilmesi kaçınılmazdı. Ancak bu mal etme sırasında bir yığın hurafe, putperest kalıntı, yozlaştırma İslam bünyesine girmiştir. Böylece yorumlanan (müevvel) din, zamanla değiştirilen (mübeddel) din haline gelmiştir. Dini değil de bu yorumları zamanüstü ilan eden bir anlayış, ne yazık ki kutsallaştırılmış bir örfler yığınını Allah'a fatura etmektedir. İndirilen dine bağlı iman adamının her devirde bir numaralı işi, indirilen dinin kaynağı olan Kur'an denetiminde, uydurulan din kalıntılarını temizlemek olmuştur. Bu yapılmazsa uydurulmuş din, indirilmiş dini örter ve kitle, Allah'ın dini adı altında geçmiş asırların eskimiş kabullerine teslim olmak gibi bir talihsizliğe itilir. Bu tam bir kaostur. Günümüz İslam dünyası, işte böyle bir kaosu yaşamaktadır.

Ne acı kaderdir ki uydurma dini sömürmede din yobazıyla

dinsizlik yobazı, esrarlı bir paralellik içindedir. İkisinin de saltanatı, uydurulmuş dinin canlı tutulmasına bağlıdır. İndirilen din, ikisine de yaramaz. Çünkü ikisinin de referansları uydurulmuş dine çıkar. Biri "Din budur" diye saldırırken uydurma dine sığınacak, ötekisi hesaplarına, hasetlerine, kinlerine çarpanları cehennemlik ilan etmek için uydurma dine sarılacaktır. Kısacası, sermaye aynı, sermayenin kullanımı farklıdır.

TANRI VESAYET ALTINDA MI?

Tanrı vesayet altına elbette alınamaz; ama O'nu vesayet altına almaya yönelik davranışlar insan tarafından her zaman sergilenebilir ve sergilenmiştir. Bugünkü dünyanın sıkıntı sebeplerinin başında da insanın bu namert girişimi bulunmaktadır.

Tanrı'yı vesayet altına alma tutkusu, Tanrı'nın gönderdiği dini kendi hesaplarına uyduran din temsilcilerinin dünyasında barınabilmektedir. Tanrı'yı vesayet altına alma girişimi, Tanrı'nın yeryüzündeki iradesini saptırmakla başlıyor. Şirk (Allah'ın yanına yedek ilahlar ekleme) illeti bu irade saptırmanın en tipik belirişidir.

Tanrı, iradesini bize üç yolla açıklamaktadır. Birincisi, Kur'an'da **'sünnetullah'** (Allah'ın tavrı) ve **'kader'** kelimeleriyle ifade edilen yaratılış ve tabiat kanunları; ikincisi, içsel peygamber diye anılan akıl, üçüncüsü ise peygamberler aracılığıyla bildirilen vahiydir. Tanrı, kendi iradesindeki iyilik ve mutluluktan gereğince yararlanmayı aklın işletilmesine bağlamıştır.

Ve Tanrı, aklı tabiata da dine de komutan yapmıştır. Akıl işletilmez ise ne dinden hayır gelir ne de tabiattan. Aklı işletmeyenlerin üstüne yağacak olan, sadece pisliktir. (Yunus Suresi, 100)

Din, hem somut-pratik kurallar verir hem de sünnetullah ve kaderin insan tekâmülüne hizmet edecek biçimde değer-

lendirilmesinin yollarını gösterir. Bu anlamda dinin sahibi ve koyucusu Allah'tır ve bu böyle olduğu içindir ki Allah'ın gönderdiği dinin genel adı İslam'dır. Yani barış ve esenlik için Allah'a teslimiyet.

Allah'a teslimiyet iki anlam içermektedir: Yaratılış ve tabiat kanunlarına ters düşmemek, dinin getirdiği mutluluk öğretisine uygun yaşamak. Bu ikisinin yerine insanın inadı veya keyfi geçtiğinde ise Allah'ın iradesi saptırılmış olmaktadır. İrade saptırmanın din alanındaki işleyişi, dinler tarihinde daima dini temsil edenlerin iradesiyle Tanrı'nın iradesinin yer değiştirmesi şeklinde olmuştur. Bunun içindir ki, **dinin en büyük belası ve problemi, din temsilcileridir.** Ve bunun içindir ki son dinin ana kaynağı Kur'an; din temsilcisine, din sınıfına, din kisvesine, resmî mabede yer vermemiştir. Çünkü bunlara yer vermek, Tanrı adına insanı din temsilcisi denen **'tanrısal irade gaspçıları'**nın keyfine teslim etmek olur. Böyle olunca da Allah'a teslimiyetin yerine Allah'ı vesayet altına alma girişimi geçer. Sonuç, insanın iyilik ve mutluluğunu sağlayacak olan dinin, insanın mutluluk ve aydınlık yolunu tıkamasıdır.

Tanrı'nın yeryüzüne **İslam** adı altında gönderdiği mesajın son ve mükemmel şekli olan Kur'an'la kucaklaşmak, birtakım aracı kurum ve kişilerin onayına bağlı bulunuyorsa Allah vesayet altına alınıyor demektir. Şunu da belirtelim:

Başlangıçta Kur'an'ı daha rahat anlamaya yardımcı olan bazı kavram ve kurumlar zaman içinde birer vesayet aracı haline getirilebilmektedir. İslam dünyasında bugün bağımsız birer din gibi algılanan mezheplerin ve tarikatların hemen tümü birer vesayet kurumu gibi işletilmektedir.

İslam dünyası, Kur'an'da tecelli eden tanrısal iradeyi hayatına yön verir hale getiremiyor. Çünkü **İslam dünyasına yaşatılan din, tanrısal iradenin ürünü olan din değildir.** Müslümanlara yaşatılan din, o iradenin adı kullanılarak Tanrı'yı vesayet altına alan din temsilcilerinin oluşturdukları buyruk-

dinsizlik yobazı, esrarlı bir paralellik içindedir. İkisinin de saltanatı, uydurulmuş dinin canlı tutulmasına bağlıdır. İndirilen din, ikisine de yaramaz. Çünkü ikisinin de referansları uydurulmuş dine çıkar. Biri "Din budur" diye saldırırken uydurma dine sığınacak, ötekisi hesaplarına, hasetlerine, kinlerine çarpanları cehennemlik ilan etmek için uydurma dine sarılacaktır. Kısacası, sermaye aynı, sermayenin kullanımı farklıdır.

TANRI VESAYET ALTINDA MI?

Tanrı vesayet altına elbette alınamaz; ama O'nu vesayet altına almaya yönelik davranışlar insan tarafından her zaman sergilenebilir ve sergilenmiştir. Bugünkü dünyanın sıkıntı sebeplerinin başında da insanın bu namert girişimi bulunmaktadır.

Tanrı'yı vesayet altına alma tutkusu, Tanrı'nın gönderdiği dini kendi hesaplarına uyduran din temsilcilerinin dünyasında barınabilmektedir. Tanrı'yı vesayet altına alma girişimi, Tanrı'nın yeryüzündeki iradesini saptırmakla başlıyor. Şirk (Allah'ın yanına yedek ilahlar ekleme) illeti bu irade saptırmanın en tipik belirişidir.

Tanrı, iradesini bize üç yolla açıklamaktadır. Birincisi, Kur'an'da **'sünnetullah'** (Allah'ın tavrı) ve **'kader'** kelimeleriyle ifade edilen yaratılış ve tabiat kanunları; ikincisi, içsel peygamber diye anılan akıl, üçüncüsü ise peygamberler aracılığıyla bildirilen vahiydir. Tanrı, kendi iradesindeki iyilik ve mutluluktan gereğince yararlanmayı aklın işletilmesine bağlamıştır.

Ve Tanrı, aklı tabiata da dine de komutan yapmıştır. Akıl işletilmez ise ne dinden hayır gelir ne de tabiattan. Aklı işletmeyenlerin üstüne yağacak olan, sadece pisliktir. (Yunus Suresi, 100)

Din, hem somut-pratik kurallar verir hem de sünnetullah ve kaderin insan tekâmülüne hizmet edecek biçimde değer-

lendirilmesinin yollarını gösterir. Bu anlamda dinin sahibi ve koyucusu Allah'tır ve bu böyle olduğu içindir ki Allah'ın gönderdiği dinin genel adı İslam'dır. Yani barış ve esenlik için Allah'a teslimiyet.

Allah'a teslimiyet iki anlam içermektedir: Yaratılış ve tabiat kanunlarına ters düşmemek, dinin getirdiği mutluluk öğretisine uygun yaşamak. Bu ikisinin yerine insanın inadı veya keyfi geçtiğinde ise Allah'ın iradesi saptırılmış olmaktadır. İrade saptırmanın din alanındaki işleyişi, dinler tarihinde daima dini temsil edenlerin iradesiyle Tanrı'nın iradesinin yer değiştirmesi şeklinde olmuştur. Bunun içindir ki, **dinin en büyük belası ve problemi, din temsilcileridir.** Ve bunun içindir ki son dinin ana kaynağı Kur'an; din temsilcisine, din sınıfına, din kisvesine, resmî mabede yer vermemiştir. Çünkü bunlara yer vermek, Tanrı adına insanı din temsilcisi denen **'tanrısal irade gaspçıları'**nın keyfine teslim etmek olur. Böyle olunca da Allah'a teslimiyetin yerine Allah'ı vesayet altına alma girişimi geçer. Sonuç, insanın iyilik ve mutluluğunu sağlayacak olan dinin, insanın mutluluk ve aydınlık yolunu tıkamasıdır.

Tanrı'nın yeryüzüne **İslam** adı altında gönderdiği mesajın son ve mükemmel şekli olan Kur'an'la kucaklaşmak, birtakım aracı kurum ve kişilerin onayına bağlı bulunuyorsa Allah vesayet altına alınıyor demektir. Şunu da belirtelim:

Başlangıçta Kur'an'ı daha rahat anlamaya yardımcı olan bazı kavram ve kurumlar zaman içinde birer vesayet aracı haline getirilebilmektedir. İslam dünyasında bugün bağımsız birer din gibi algılanan mezheplerin ve tarikatların hemen tümü birer vesayet kurumu gibi işletilmektedir.

İslam dünyası, Kur'an'da tecelli eden tanrısal iradeyi hayatına yön verir hale getiremiyor. Çünkü **İslam dünyasına yaşatılan din, tanrısal iradenin ürünü olan din değildir.** Müslümanlara yaşatılan din, o iradenin adı kullanılarak Tanrı'yı vesayet altına alan din temsilcilerinin oluşturdukları buyruk-

lar yığınıdır. Kur'an, Allah'ı vesayet altına almak isteyen zihniyetlerin temsilcilerine **'şeytan evliyası'** demektedir.

Allah'a imanı ve dindarlığı kendilerine bir biçimde komisyon verilmesine bağlayan **'şeytan evliyası'** için bir şeyin Kur'an'da olması veya olmaması önemli sayılmamaktadır. Önemli olan, Tanrı'yı vesayet altına alan aracı kurum ve kişilerin o konuda ne söyledikleridir. Bu şeytan evliyasına göre, Allah'ın buyruklarından yararlanmanız için, Allah üzerinde vesayet hakkı kullanan kişi ve kurumların imzası gerekmektedir. Şeytan evliyasına göre, **"Bu konuda Kur'an ne diyor?"** sorusu, sakıncalı ve tehlikeli bir sorudur. **"Bu konuda ecdadımız, ulemamız, efendilerimiz, mollalarımız, falan kitap, filan rivayet, ne diyor?"** diye soracaksınız.

RAHMET ZAHMETE NASIL ÇEVRİLDİ?

Esasen Arapça olan **rahmet** ve **zahmet** kelimeleri arasında esrarlı bir ilişki var: Rahmetin ilk harfi olan **Ra**'ya bir nokta koyduğunuzda, **Za**'ya dönüşüyor ve karşınıza zahmet kelimesi çıkıyor. İşlem basit ama anlam farkı çok büyük!..

Zahmet, rahmete tam zıt nitelikler ifade eden bir sözcük. Rahmet-zahmet ilişkisinin bir benzeri, Osmanlıca'daki **göz** ve **kör** kelimelerinde var. **Göz** kelimesinden bir nokta sildiğinizde **kör** kelimesiyle karşılaşıyorsunuz. Ve şiirin büyük devi **Fuzulî** (ölm. 1556), bir nokta silmekle gözü **'kör'** eden kâtiplere beddua ediyor. Tanrısal rahmeti insana zahmete çevirenlere ise tüm insanlık, hatta tüm varlıklar beddua ediyor.

Bir Kur'an terimi olarak **rahmet**, Türkçe'deki **merhamet, sevgi ve şefkat** kavramlarının tümünü aynı anda içerir. İlk ve temel anlam sevgidir. Zahmete gelince o, rahmetin tam karşıtı bir anlam taşıyor. Dinde rahmeti zahmete çevirmek, elbette ki bir nokta ilavesiyle olmamaktadır. Bunun için çok zorlu bir **'tasallut mekanizması'** işletilmiştir. Bu mekanizmanın belirgin niteliği, Allah ve peygamberlerin rahmetine ambargo koymaktır. Bu nasıl oluyor? Dini yozlaştırarak insana rah-

met kurumu olmaktan çıkarıp siyasal rakiplere zahmet kurumuna dönüştürmekle oluyor. İslam'ı en taze döneminde yozlaştıran **Arap-Emevî** kodamanlarının yaptıkları işte budur. Dindeki tanrısal iradenin yerine insanın tutku ve iştahlarını koydular. O iştahlar, İslam'ın en muhteşem düşünürlerini, en büyük dahilerini yok etti. Hayatını ve eserini bağımsız bir kitapla (***Arapçılığa Karşı Akılcılığın Öncüsü İmamı Âzam***) incelediğimiz **İmamı Âzam** (ölm. 150/767) bunlardan sadece biridir.

Bugün, siyasal İslam denen kahır ve fesat ideolojisinin derin psikolojisinde de bu saltanat iştahı vardır. **İslam, siyasal İslam elinde rahmet dini olmaktan çıkıp zahmet ideolojisine dönüştü. Siyasal İslam, İslam'a musallat olan en zehirli virüstür. Bu virüs, İslam'ı çürüttü; şimdi de Cumhuriyet Türkiyesini çürütüyor. Kanserojen bir illet gibi alttan ve sinsice sürekli metastaz yaparak...**

Kur'an, bir rahmet kitabıdır. Rahmetten nasipli olmayanlar; söylem, slogan ve iddiaları ne olursa olsun, rahmetin kitabından hayır göremezler. Ruhlarını sarmış olan riya illeti görmelerini engelliyor. Söverek, bağırarak veya Allah ile aldatarak saltanat taşıyıcı olabiliyorlar ama irfan, feraset ve basiret taşıyıcı olamıyorlar. Mutluluk taşıyıcı hiç olamıyorlar.

Aynı zamanda bir hikmet öncüsü olan **halife Memûn**'un güzel deyişiyle, **kudret olabilirsiniz ama bu, hüccet (akla ve bilime dayalı kanıt) olduğunuz anlamına gelmez. Hüccet olabilmek rahmet üzere iş yapıp değer üretmekle mümkündür.** Dincilik sektörünün gladyatörleri daha bunun bile farkında değiller. Onlar sadece sövüyor, iftira ediyor, hile ve şeytanlık sergilemeyi zafer sanıyorlar...

Kur'an'ın Rabbi, Kur'an'ı, insana zorluk ve problem çıkarmak, şiddet ve terör sergilemek için indirmemiştir. (Tâha, 1-2)

Rahmeti zahmete çeviren gaflet ve tasallut, Allah için iş

gördüğünü söyler ama yaptığının esası, Allah yerine iş görmeye kalkan engizisyon zebaniliğidir. **Zebani dinciliği,** dünyayı İslam karşısında şiddet ve dehşete boğarak ayaklandırmıştır. Son tablolardan birine bakın: Almanya'nın ünlü araştırma kurumlarından biri olan **Allensbach**'ın anketine göre, İslam kelimesinin neleri çağrıştırdığı sorusuna muhatap olanların % 93'ü İslam'ın baskı altındaki kadını, % 83'ü terörü çağrıştırdığını söylüyor. Ankete katılanların % 70'i İslam'ı tehlikeli bulduğunu bildiriyor.

Kur'an, engizisyona giden yolları tıkadığı için, onun rahmetini zahmete çevirmede ilk etap yapay bir engizisyonu İslam'a sokmak olmuştur. Yapay engizisyonculara göre, Allah'ın rahmetinden söz etmek, dinin taşıdığı kolaylık ve ruhsatları gündeme getirmek suçtur, dini yozlaştırmaktır. Rahmet dinini rahmet üzere anlatmaya, **'dini sosyetenin keyfine uydurmak'** diyen **'şecere-i mel'ûne'** (İsra Suresi 60. ayette geçen bu tabir **lanetli soy ağacı** demektir) çocukları az değildir. **Şecere-i mel'ûne çocukları,** kendilerinden başkasının secde etmesinden asla mutlu olmuyorlar. Onun içindir ki, daha çok insanın secde etmesine vesile olanları, **'dini sosyetenin hesabına uydurmak'**la itham ediyorlar.

Şecere-i mel'ûne çocukları bir yandan rahmeti zahmete çevirirken öte yandan, girdiğimiz yüzyılı ezilen Müslümanların kanıyla boyayan emperyalist kodamanların hizmetkârı gibi iş görüyorlar; onlara sığınıyor, onları koruyucu, öncü, emin dost ediniyorlar. Sonra da hiç utanıp arlanmadan, dinin gerçeğini anlatanları, **'sosyetenin kurtarıcısı'** diye itham etme alçaklığına tenezzül ediyorlar.

Tarihin az rastladığı bir kahpeliktir bu! Şecere-i mel'ûnenin üreteceği temel ürün işte bu kahpeliktir!

Kur'an, Allah'ın rahmet ve affını her şeyin üstünde tuttuğu içindir ki, dini kan ve kin ocağına çeviren engizisyon ve onun İslam tabelası altında faaliyette bulunan maskeli ve takkeli zebanileri Kur'an'ın dini anlatıldığında derinden derine rahatsız olurlar. Kur'an denince âdeta çıldırırlar, dünya başlarına

çökmüş gibi feryat ederler. Bizzat Kur'an'ın deyimiyle, onlar, Kur'an'ı duyduklarında "saf kan arslanı görüp de panikleyen yabani eşek sürüleri gibi kaçışırlar." (Müddessir, 50-51)

Ve Kur'an'ı 'mehcûr' yanı devre dışı tutmak (Furkan Suresi, 30) için seferber olurlar. Bunda başarılı olmak için başvurdukları bir numaralı araç ise 'yalan ve iftira yoluyla sindirme' olmuştur.

ALLAH'A İFTİRA EDENDEN DAHA ZALİM VAR MI?

"Yalan düzerek Allah'a iftira eden yahut O'nun ayetlerini yalanlayandan dahi zalim kim vardır? Bunların kitaptan nasipleri kendilerine ulaşır, nihayet elçilerimiz onlara gelip canlarını alırken şöyle derler: 'Allah'ın berisinden yakardıklarınız nerede?' Şu cevabı verirler: 'Bizden uzaklaşıp kayboldular.' Böylece, öz benlikleri aleyhine kendilerinin kâfir olduğuna tanıklık ettiler." (A'raf, 37, Yunus, 17)

İFTİRA VE ALLAH'A İFTİRA

İftiranın kökü olan 'fery', Kur'an'da türevleriyle birlikte 60 yerde geçer.

'Fery', bir nesneyi herhangi bir maksatla yarmak anlamındadır. Yalan söz peyda eylemeye de fery denir. Yine fery kökünden bir kelime olan 'firye', yalan söz peyda edip söylemeye ve olmayan şeyi isnat etmeye denmektedir. (Fîrûzâbâdî; ***el-Kaamus el Muhît***, fery mad.; İbn Manzûr, ***Lisanü'l-Arab***, firye mad.)

O halde iftira; yalan ve düzme sözün, haksız ve yalan isnadın her türünü nitelemek için kullanılabilir. Din, ahlak ve hukukta da bu anlamlarda kullanılmaktadır. İftira ile aynı anlamda tercüme edebileceğimiz bir kelime de ifk sözcüğüdür. Kur'an bu iki sözcüğü aynı ayet içinde yan yana da kullanmıştır. (Sebe', 43; Ahkaf, 28)

Kur'an, iftira kelimesini (Meryem, 27 hariç) isim ve fi-

il olarak geçtiği tüm yerlerde Allah'a, vahyin beyanlarına, peygamberlere iftira anlamında kullanmakta ve ne ilginçtir ki, Allah'a iftira anlamında kullanıldığı yerlerde, kullanımı, yalan (kizb) kelimesiyle de pekiştirmektedir. Bundan da anlaşılır ki, Allah'a iftira, söylenebilecek yalanların en zehirlisi ve yapılabilecek haksız isnatların en kötüsüdür. Nitekim Kur'an, bu gerçeğin altını defalarca çizmiştir.

Şirk de Allah'a iftira cümlesinden olduğu içindir ki, en büyük zulümler arasına konmuştur. (Nisa, 48) Dikkat edilsin ki, Kur'an, Allah'ın yokluğunu iddiadan söz etmez. Şirk, Allah'ın inkârı değildir; Allah'ın yanına-yöresine yedek ilahlar koyarak Allah'ın kudretini bölüştürmektir ki şirki iftira yapan da budur.

İnkâr başkadır, iftira başka. Bir adamın iyi adam olmadığını söylemekle ona, işlemediği filan veya falan suçu isnat etmek ayrı şeylerdir. Ve bunların birincisi bir suizan olarak çirkindir ama ikincisi açık bir hak ihlali, bir bühtandır. Onun içindir ki Kur'an, insanlara yapılabilecek en büyük kötülüklerin başına iftirayı koymuş ve iftira suçunu işleyenlerin tanıklık yapabilme haklarını 'ebediyen' kaydıyla ellerinden almıştır.

Allah'a iftiranın en belirgin ve en yıkıcı şekillerine değinilmiştir. Bunlar:

1. Kendisine bir şey vahyedilmediği halde 'bana vahyedildi' demek. (En'am, 93),

2. İlim dışı düzmelerle insanları şaşırtıp sapıtmak için Allah'a yalan isnatlarda bulunmak, yani din adına uydurma emirler-yasaklar veya kutsallar-kutsallıklar icat etmek. (En'am, 144),

3. İnsanın söylediklerini esas alarak 'şu helaldir, şu haramdır' şeklinde hükümler vermek. Bir başka deyimle, tahrîm (haramlaştırma) yetkisi kullanmak. (Nahl, 116; Şûra, 21)

İftira kelimesi kullanılarak bize ifşa edilen en hayatî gerçeklerden biri de Kur'an'ın 'iftira ile vücuda getirilmiş yani uydurulmuş bir hadîs' olmadığıdır. (Bu konunun ayrıntıları, elinizdeki eserin Dördüncü Bölüm'ünde verilmiştir)

İftira konusuyla ilgili ayetleri dikkatle değerlendirdiğimizde şu noktaların altını çizebilmekteyiz:

1. Muhammed Ümmeti sınırsız ve acımasız bir biçimde iftira edebilen bir ümmettir.

Bu ümmetin bu zaafının büyüklüğü yüzündendir ki, Cenabı Hak, kitabında onlarca ayeti bu konuya ayırmıştır.

2. Bu büyük iftira, ümmet tarafından sonraki zamanlarda 'günahsız ve yanılmaz' ilan edilen ilk nesil tarafından, hem de bizzat Peygamber'in eşine karşı işlenmiş olduğu için, "Sahabîler günahsız, yalansız ve udûldür" şeklindeki geleneksel iddia ve kabul Kur'an'a açıkça ters ve yeni bir iftiradır.

Bu **'udûl'** iddiası, Kur'an'ın şikâyetçi olduğu iftiranın **'Allah'a ifira'** suçu şeklinde yeniden işlenmesidir.

3. Kur'an; iftira suçu işleyenlerin içinde bir 'günah kotarıcı'nın bulunduğundan söz ettiğine göre, iftira planlı ve kasıtlı bir suç olarak gösterilmektedir ki, biraz önce söylediklerimizin Cenabı Hak tarafından pekiştirilmiş biçimde belgelenmesidir.

4. Büyük iftirayı (Hz. Âişe'ye iftira) kotaranların bunu birbirlerine yetiştirip yaydıkları ve bunu yaparken suçu hiç de önemsemedikleri, hafife aldıkları anlatılarak, Muhammed Ümmeti'nin iftira suçunu nasıl bir rahatlık ve hevesle işleyebileceğine vurgu yapılmıştır.

Kur'an, Muhammed Ümmeti'ni peygamber eşine (Âişe'ye), Yahudi Ümmeti'ni ise peygamber annesine (Hz. Meryem'e) zina suçuyla iftira atmak gibi bir günahın faili olarak damgalamıştır.

ALLAH'A VE PEYGAMBER'E İFTİRANIN ÖZEL ŞEKLİ: HÜKÜM VE HADİS UYDURMAK

Allah haklarını çiğneyen en büyük günahlardan biri de Allah'a ve onun elçisi olan herhangi bir peygambere, koymadıkları bir hükmü, söylemedikleri bir sözü isnat etmektir. Kur'an bu büyük zulmü ifade için **kizb** (yalan) ve iftira deyimlerini yan yana kullanır. Bazen de 'Allah'a yalan yoluyla iftira' ifadesine yer verilmektedir. (Mesela bk. Sebe, 8)

Allah ve peygambere iftiranın iki şekli vardır: **Aktif şekil, pasif şekil.** Aktif şekilde, Allah ve Peygamber'in söylemedikleri sözler ve koymadıkları hükümler onlara mal edilir. Pasif şekilde ise, Allah ve peygamberin söyledikleri sözler ve koydukları hükümler yokmuş gibi gösterilir. Bunların ikisi de zulümlerin en büyükleri arasındadır. İkisinde de insanoğlunu Allah adına kandırmak, saptırmak ve sömürmek vardır.

Allah ve resulüne yalan isnadın en yıkıcı ve zehirli olanı, Allah adına "Şu helaldir, bu haramdır" hükmünü vermektir. Kur'an bu yola gidenlerin asla iflah olmayacaklarını, böylelerinin kazançlarının basit birtakım dünya nimetleri elde etmenin ötesine geçmeyeceğini söyler. (Nahl, 116, 117; Yunus, 69) **İbnül-Kayyım,** Kur'an'da açıkça gösterilmeyen bir şey için **haram** demenin korkunç bir günah olduğunu, bunun sonraki zamanlarda ortaya çıktığını söyler ve ilk devir İslam bilginlerinin bu noktadaki titizliğini uzun uzun anlatır. (İbnül-Kayyım, ***İ'lamu'l-Muvakkîn***, 1/38-41)

Kur'an şunu da gösteriyor: Hangi niyetle olursa olsun, Allah ve peygamber adına yalan uydurmanın sonucu mutlak hüsrandır. Allah ve peygambere iftiradan söz eden ayetlerin birçoğunda bu hususa işaret edilmektedir, (Mesela bk. En'am, 24; A'raf 53; Yunus, 30; Hûd, 21; Nahl, 87; Kasas, 75; Ahkaf, 28) O halde, geleneksel din anlayışının, özellikle uydurma hadisleri savunmak için **"İyi niyetle, teşvik ve uyarı için hadis uydurulabilir"** yolundaki iddiası, Kur'an açısından bakıldığında ayrı bir iftira, ayrı bir şirk belirişidir.

Allah adına yalan uydurmanın insana yönelik zulüm ve ihanete yol açanı, haram olmayana haram, helal olmayana helal demek ve bunu Allah'a fatura etmektir. Kur'an bu yıkıcı illetin baş temsilcileri olarak **Yahudi** din adamlarını, ikinci sırada da **Hıristiyan** din temsilcilerini göstermekte ve Muhammed ümmetini bu felaketin kucağına düşmemeleri için uyarmaktadır. Bu konuya ilişkin ayetlerden biri şöyledir:

"Lanet olsun o kişilere olsun ki, kendi elleriyle kitabı yazarlar da sonra, onunla basit bir menfaat elde etmek için 'İşte bu Allah katındandır' derler. Lanet olsun onlara elleriyle yazdıkları yüzünden, lanet olsun onlara bu yolla kazandıkları yüzünden." (Bakara, 79)

Büyük bir acı duyarak söylemek zorundayız ki, İslam dünyası da hemen her bölgede bu **lanet** çukuruna az veya çok düşmüş bulunuyor. Ve İslam dünyasının, Kur'an gibi zaman üstü bir kaynağa sahip olmasına rağmen belini doğrultamamasının temel sebebi, bizce budur. Bu dünyanın, inandığını iddia ettiği Kur'an'ın hakemliğinde, Allah'ın dinine asırlar boyu fatura edile edile yığılan uydurma, saptırma ve hurafeleri din bünyesinden tek tek söküp atması gerekmektedir. Aksi halde Kur'an'a inandığını söylemesi onu kurtarmayacaktır. **Çünkü bir şeyin sahtesine inanmaktansa ona hiç inanmamak yeğdir.** İnsanlık, **engizisyonunun** temsil ettiği sahte dini izlemenin cezasını, dinsizliğin en beteri olan komünizmi dünyaya musallat etmekle ödemiş ve işaret ettiğimiz yaradılış kanununa çok çarpıcı bir örnek yaratmıştır. **Bir şeyin sahtesine gönül vermek insanın gerçeğe yönelen arayış ve ümidini yok ettiği veya işlemez hale soktuğu için çok büyük kayıplara yol açmaktadır.**

Hz. Peygambere iftira, kısa bir ifadeyle, hadis uydurmak tır. Ve ne yazık ki tarih içinde bu günah çok büyük ölçü d ve insafsız bir biçimde işlenmiştir. Bu günahın tahribinde kurtulmanın yolu da, Kur'an'a dönmektir. Bunun pratik an lamı ise sünnet de dahil, bütün dinsel kaynak ve kabuller

Kur'an'ın mutlak kontrolüne sokmaktır. Bu noktada Hz. Peygamberin bizce en büyük mucizelerinden biri olan şu tarihsel gerçeğe dikkat çekmek istiyoruz:

Bilindiği gibi, hadis ilmi tekniği açısından Hz. Peygamber'in söylediğinde tarih ve ilim açısından hiç kuşku bulunmayan hadislere **mütevâtır hadis** denir. İslam bilginlerine göre bu türden hadislerin sayısı en ileri ihtimalle 30 civarındadır. Bilginler içinde bu rakamı 1'e indirenler de vardır. Dikkat çekmek istediğimiz mucize işte buradadır. Şöyle ki, mütevâtır olduğunda hiç kimsenin kuşku duymadığı tek hadis şudur:

"Kim benim söylemediğim sözü söylediğimi iddia ederek bana yalan isnat ederse, cehennemdeki yerine hazırlansın."

Açıktır ki, Hz. Peygamber'in sünneti içinde olmayan şeyleri, geleneklerin tabularına ve çıkar odaklarının hizip hesaplarına ödün vermek için 'sünnet' gibi göstermek de Hz. Peygamber'e yalan isnat etmektir. Günümüzde bu tür yalan isnadı çok yapılmakta ve ne yazık ki, bir yığın Arap-Acem örf ve söylemi Peygamber'in sünneti diye iyi niyetli, fakat bilgisiz kitlelere yutturulmaktadır. Bundan daha acısı, bu uydurmaları İslam bünyesinden ayıklamak için gayret gösteren ilim ve fikir adamlarının sünneti inkâr, Hz. Peygamber'e saygısızlık ve dinde reform yapmak gibi suçlamalarla etkisiz hale getirilmeye çalışılmasıdır.

HÜKÜM KAYNAĞI HANGİ KİTAP?

"Neniz var sizin, nasıl hüküm veriyorsunuz? Yoksa sizin bir kitabınız var da ondan ders mi görüyorsunuz? Onda, keyfinize uyan her şeyi rahatça buluyorsunuz. Yoksa sizin lehinize, üzerimizde kıyamete kadar uzanacak yeminler mi var da siz ne hükmederseniz oluverecek?! Sor onlara: Böyle bir şeye hangisi kefil? Yoksa kendilerinin ortakları mı var? Eğer doğru sözlü iseler çağırıversinler ortaklarını!" (Kalem, 36-41)

MÜSLİM VE MÜCRİM BİR OLUR MU?

"Biz, müslimleri/Allah'a teslim olanları, mücrimler/suçlular gibi yapar mıyız?" (Kalem, 35)

GAYBI ONLAR MI BİLİYOR?

"Yoksa gayb yanlarında da onlar mı yazıyorlar?" (Kalem, 47)

Gaybı bilmek iddiası, ilimsiz hükmetmek demektir. Gelecekle ilgili tahmin ve tasarılar gaybı bilmek değildir. İlim de gelecekle ilgili tahminler, tasarımlar yapar. Kur'an, ilme çok büyük yer veren bir kitap olduğuna göre, onun gaybı bilmek iddiasından yakınışının arka planında ilmi saf dışı etmekten kaynaklanan kötülükten rahatsızlık vardır.

İlmi saf dışı ederek ilmin ve aklın kontrolünden kurtulma kurnazlığı, tarih boyunca keramet, sezgi ve ilham adları altında saklanmıştır. Tarikatlar tarihi bu saklama ve saklanmanın zalim uygulamalarıyla doludur. (Bu konuda ayrıntılar için bizim, *'İslam Dünyasında Akıl ve Kur'an Nasıl Dışlandı'* adlı eserimize bakılabilir)

ŞİRK VE YEDEK İLAHLARLA İLGİLİ SORULAR

Bu başlık altındaki soruların izahı ve değerlendirilmesini elinizdeki eser bünyesinde yapmayı denedik ama böyle bir değerlendirmenin bir bölüm olarak yapılamayacağını gördük. Çünkü değerlendirme için dosyaladığımız veriler bir eserin bir bölümü olarak ele alınabilme sınırını zorladı. Bunun üzerine, böyle bir değerlendirmeyi, ayrı bir eserle yapmayı esas aldık. *'İslam Tarihinde Akıl ve Kur'an Nasıl Dışlandı?'* adlı eserimiz, yaşadığımız bu süreç sonunda doğmuştur.

Şimdi biz burada, elinizdeki eserin sistematiği gereği sıralayacağımız devrim soruların çok kısa birer izahını verip ayrıntılı bilgiler için andığımız esere yollama yapmakla yetineceğiz.

ALLAH'TAN BAŞKASINA MI İBADET EDELİM?

"De ki, 'Bana, Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz, ey cahiller?" (Zümer, 64)

Kur'an, ibadetin 'sadece Allah'a' yapılmasını istemektedir. Daha açık bir ifadeyle, Kur'an için 'Allah'a ibadet etmiş olmak' yeterli değildir, ibadetin sadece ve sadece Allah'a yapılması gerekir. Bu 'sadece' kaydı devreden çıkarıldığında, yapılan ibadet Kur'an'ın istediği ibadet olamamakta, tam aksine bir tür şirk belirişi olarak kayda geçirilmektedir.

İbadet 'sadece Allah'a yapılmaması durumunda, ibadet fotoğrafı altında şirk sergilendiğinin ilanı, Kur'an'ın, dinler tarihinde eşi görülmemiş devrimlerinden biridir.

YEDEK İLAHLARI NE SANIYORSUNUZ?

"De ki, Allah'ın berisinden yakardığınız şu ortaklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana, topraktan neyi yarattı onlar? Yoksa göklerde bir ortaklıkları mı var? Yoksa onlara bir kitap verdik de kendileri o kitaptan bir kanıt üzerinde midirler? Hayır! Zalimler birbirlerine aldanıştan/aldatıştan başka hiçbir şey vaat etmezler." (Fâtır, 40)

Kur'an bize gösteriyor ki, ibadetin 'sadece Allah'a' yapılmaması durumunda ortaya 'nitelikli imansızlık' denen ve sadece Kur'an tarafından telaffuz edilen bir 'imansızlık' türü çıkar.

TEVHİT BİR 'SADECELER' SİSTEMİDİR

Bu **'sadece'**yi asla unutmamalıyız. Tevhidi şirkten ayıran, işte bu **'sadece'** kaydıdır. 'Sadeceler' kalkınca şirk gelir. Bir kere, **İslam 'sadece Allah'a teslimiyet'**tir. Hem Allah'a, hem de bir başka kişiye veya güce teslim olanlar Müslüman olamazlar. İnsanlar, günahları ne kadar çok olursa olsun, Müslüman olurlar da sadece Allah'a teslimiyet' ilkesinde çatlakları varsa hiçbir günahları olmamasına rağmen, 'Müslüman' niteliğini yitirirler.

İslam tarihinin en büyük akılcı dehası bildiğimiz **İmamı Âzam**, işte bu düşünceyi öne çıkardığı için **'ibadetsiz, namazsız bir din kurmak'**la itham edildi. Oysaki o ölümsüz dahi, bu fikrini dile getirirken birkaç Kur'an ayetine dayanmaktadır. Gel gör ki, Emevî dinciliği, Kur'an'ın kendi çıkarlarına uymayan ayetlerini bir yolunu bulup saf dışı etmiştir. Çıkarlara uygunluk yoksa Kur'an'ın hiçbir ayeti dinci için bir anlam ifade etmemektedir.

İmamı Âzam, anılan fikrini, Kur'an'ın şirk kavramı üzerinden yürüyerek belirlemiştir. Riya, yani ikiyüzlülük tartışmasız şirktir. Halbuki ibadetsizlik veya günah işlemek sadece 'günahkârlık'tır. Günahın hükmü 'hatalı insan olmak'tır. Şirkin hükmü ise 'Allah düşmanı olmak'tır. O halde bütün riyakârlar Allah düşmanıdır. Şöyle diyor ölümsüz İmamı Âzam:

'Bir mümin, bütün büyük günahları işlese de, şirke düşmediği sürece Allah'ın düşmanı olmaz. Bir mümin, en büyük günahları işlemiş olduğu halde Allah'ı kalbinde her şeyden daha sevimli tutabilir. Böyle bir mümin, ateşte yanmakla Allah'a iftira arasında seçim yapmaya bırakılsa ateşte yanmayı Allah'a iftiraya tercih eder."

Oysaki riyanın gayyasına batmış olan dincilerin işi gücü Allah'a iftira etmektir. Çünkü onlar dine sürekli yeni hükümler sokarlar. Dine hüküm sokmaksa Allah'a iftiranın en kötüsüdür.

Kur'an tevhidi kısaca şudur: Sadece Allah'a teslimiyet, 'sadece' Allah'a ibadet ve sadece Allah için ibadet...

MÜŞRİK İNANMIŞLIK

O mucizeler mucizesi ve dinci sahtekârların korkulu rüyası **Mâûn Suresi**'nden anlıyoruz ki, Allah ile ilişkilerinde 'sadece' kaydını yitirenler **'muvahhit inanmışlık'** (Allah'ı birleyen müminlik) sıfatını yitirip **'müşrik inanmışlık'** sıfatı altına girerler. **'Müşrik inanmışlık'** tâbirini, Kur'an'ın bir ayetinden aldık. Kur'an, bu ayetinde, sarsıcı bir gerçeğe parmak basıyor: İnsanlığın büyük çoğunluğunun müşriklik hali içine girmeden mümin olmayı başaramayacağına dikkat çekiyor. Şöyle diyor Kur'an:

"Onların çoğu, müşrikler durumuna düşmüş olma hali dışında Allah'a iman etmez." (Yusuf, 106)

Kur'an, şu veya bu dinle, hatta Allah'a inanmayanlarla uğraşmıyor; uğraştığı tek düşman, şirktir. Çünkü **şirk, Allah'ı kabul eden ama onun yetkilerini kullanmaya kalkan lanetli bir kurumdur. Yani şirk,** inanmayı değil, ikiyüzlülüğü din yapan bir kurumdur. Kur'an'ı, öfkelendiren de işte budur.

SIRADAN VE NİTELİKLİ İMANSIZLIK

Kur'an, iki imansızlıktan söz etmektedir:

1. Düz veya sıradan imansızlık:

Bu imansızlık açık inkârdır. Kişi, mertçe ve açıkça inanmadığını söyler ve onun inanmadığına inananlardan hiçbir çıkar sağlamaya tenezzül ve tevessül etmez. Zaten etseydi, inanmadığını açıkça söylemezdi. Bu inkârı sergileyenlere **'kâfir'** dendiğini hepimiz biliriz.

2. Nitelikli imansızlık:

Bu imansızlık türü, birincinin aksine namert, maskeli, ikiyüzlü, namerttir.

Bizim geleneksel Emevî güdümlü tefsir geleneğimiz bu ikinci tür imansızlığa hiç değinmez. Peki, bundan niçin çekinsinler? Çekiniyorlar, çünkü yeryüzünde Allah'ın avukatı gibi dolaşıp Peygamber'in bile kullanmadığı birçok yetkiyi kullanarak insanların dinleri-imanları hakkında kalite kontrolü yapan ve bundan saltanat ve iktidar devşiren 'Allah ile aldatanlar' zümresi, nitelikli imansızlığın bilinmemesi sayesinde saltanat sürüyor.

'Nitelikli imansızlık, Kur'an'ın o en büyük mucizelerinden biri olan Mâûn Suresi'nde tanıtılmıştır.

Biz, Mâûn Suresi'nin bu mucizeler mucizesi devrimlerini, yayınlanacak olan ***'Dine Kötülüğün Öteki Adı: Dincilik'*** adlı eserimizde ayrıntılarıyla tanıttık.

'Nitelikli imansızlık' yalnız Mâûn Suresi'nde deşifre edilmiştir.

Kur'an, din adına tevessül ve teşebbüs edilen en büyük insanlık suçu olan nitelikli imansızlığı deşifre ediyor, yere çalıyor.

Kur'an, birçok ayetinde 'imansızlığı' veya **'sıradan iman-**

ızlığı' anlatıp tanıtmıştır. Mâûn Suresi'nde deşifre edilen ve anıtılan imansızlık ise **'nitelikli imansızlık'tır.** Yani bu surede, öteki imansızlıklardan çok daha ağır ve tehlikeli bir imansızlık tanıtılıyor. Nitelikli imansızlık, gerçek müminlerin aldatılması ve soyulması sayesinde yaşayan bir imansızlık şeklidir. Ve onu sadece Mâûn Suresi deşifre etmektedir.

Mâûn Suresi'nin söylediğini, alışılmış Emevî oyunlarıyla veya parantez içi ilavelerle saptırmadan olduğu gibi söylediğinizde, ortaya çıkan tablo dehşet vericidir: Çünkü namazlı niyazlı birtakım riyakârların takva maskeli görüntülerine rağmen, dinsiz-imansız, inkârcı olabilecekleri Kur'an'ın tanıklığıyla tespit edilmiş oluyor. Daha çarpıcı bir ifadeyle, **din ile dincilik, dindar ile dinci farkı** ortaya konmuş oluyor.

PEYGAMBERLİK VE AYDINLATMA İLE İLGİLİ SORULAR

KİŞİLERE Mİ TAPIYORSUNUZ, İLKELERE Mİ?

"Muhammed bir resulden başkası değildir. Ondan önce de resuller gelip geçmiştir. O ölse yahut öldürülseydi ökçeleriniz üzerine gerisin geri mi dönecektiniz! İki ökçesi üzerine gerisingeri dönen, Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez. Allah, şükredenleri ödüllendirecektir." (Âli İmran, 144)

Bu ayetle yaratılan devrimle ilgili ayrıntılar, bu eserin Üçüncü Bölüm'ünün 9. başlığı altında verilmiştir.

ÜCRET İSTEYEN Mİ VAR?

"Bir ücret mi istiyorsun kendilerinden de onlar bir borç altında eziliyorlar?" (Kalem, 46)

İnsanoğlundan karşılık beklememek gerçek aydınlık öncüsünün hem alameti hem de onurudur. Kur'an bu noktada temel ilkeyi bir buyruk halinde şöyle koymaktadır:

"Sizden herhangi bir ücret istemeyenlere uyun. Onlardır doğruyu ve güzeli bulanlar." (Yasîn, 21)

İnsanoğlundan karşılık bekleyenler aydınlık öncüsü olamazlar. Başka bir ifadeyle, aydınlatmanın karşılığı insanoğlunun sahip bulunduğu değerlerle ödenemez. Aydınlatmanın karşılığı sonsuzluktur. Onu da ancak sonsuzun sahibi yani Yaratıcı ödeyebilir.

İzlenmeye layık lider, halktan karşılık beklemeyendir.

Aydınlık öncülerinin ödülünü insanoğlu ne verebilir, hatta ne de takdir edebilir? **Aydınlatıcı ruh, ücret istemez; çünkü**

onun ücretini insanoğlu ödeyemez. Onun içindir ki, hiçbir büyük ruh, insanlık tarafından, yaşadığı sürece takdir görmemiştir. Tam aksine, hep itilen, hep horlananlar, ışık ve bilgi taşıyıcı ruhlar olmuştur. Cenabı Hak, bu ruhların ödüllendirilmesinde yetkiyi kendi tekelinde tutmaktadır. İnsanın verdiği karşılıkla yetinebilen, o karşılık için iş gören bir benlik gerçek aydınlık eri olamaz.

Yaratıcı ruhun, insandan bir şey beklemesinin önlenmesi, gerçeğin taviz konusu yapılmasına giden yolları tıkar. Kitleden bir şey bekleyen, hesabını, kitlenin beklentilerini örselememe esasına göre ayarlar. Böyle olunca da yeni ve ölümsüz adına bir şeyler getirmesi güçleşir. Çünkü kitle; geleneğin kabullerine teslim olmanın rahatlığından uzaklaşmayı istemez. Yaratıcı ruh kitleyi yukarı çektikçe kitle rahatsız olur, uykusu kaçar. Ve uyku kaçıran aydınlatıcının, kitleyi daha iyiye götürmek sevdasında olduğunu düşünmeye fırsat bulamadan belasını bulur.

ZULÜM VE ZALİMLERLE İLGİLİ SORULAR

AZMIŞLARIN SONUNU GÖRMEDİNİZ Mİ?

"Görmedin mi ne yaptı Rabb'in Ad kavmine? Sütunlarla dolu İrem'e, ki beldeler içinde onun benzeri yaratılmamıştı. Ve ne yaptı vadide kayaları oyan Semud'a ve kazıklar sahibi Firavun'a? Bunlar, ülkelerde azıp zulmetmişlerdi. Ve oralarda bozgunu çoğaltmışlardı. Bu yüzden, Rabb'in üzerlerine azap kamçısını yağdırıverdi. Çünkü Rabb'in tam gözetleme yerindedir." (Fecr, 6-14)

"Geldi mi sana orduların haberi? Yani Firavun ve Semud'un..." (Bürûc, 17-18)

O KIZ ÇOCUĞUNUN GÜNAHI NEYDİ?

"O, diri diri gömülen kız çocuğuna sorulduğunda: Hangi günah yüzünden öldürüldü?" (Tekvîr, 8-9)

YAKARIŞI ENGELLEYENİ GÖRDÜN MÜ?

"Gördün mü o yasaklayanı, bir kulu yakarırken/namaz kılarken? Gördün mü! Ya o, iyilik ve doğruluk üzere ise? Ya o, sakınılması gerekenden sakınmayı emrediyorsa? Gördün mü! Ya şu, yalanlamış, sırt dönmüşse? Bilmedi mi ki Allah gerçekten görür? İş, sandığı gibi değil! Eğer vazgeçmezse, yemin olsun, o alnı mutlaka tutup sürteceğiz. O yalancı, o günahkâr alnı. Hadi çağırsın derneğini, kurultayını. Biz de çağıracağız zebanileri. Sakın, sakın! Ona boyun eğme; secde et ve yaklaş!" (Alak, 9-19)

BAŞLARINA GELECEĞİ BİLMİYORLAR MI?

"Yeryüzünde kibirlendi ve kötülük tezgâhladılar. Oysa ki tezgâhlanan kötülük, sahibinden başkasını kuşatmaz. Öncekilerin başlarına gelenlerden başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın yol ve yönteminde değişme asla bulamazsın. Allah'ın yol ve yönteminde döneklik de bulamazsın." (Fâtır, 43)

MAL VE EVLAT KURTARIR MI SANDINIZ?

"Ayetlerimizi inkâr edip: 'Bana mal da evlat da kesinlikle verilecek.' diyeni gördün mü? Bu adam gaybı mı öğrendi, yoksa Rahman katında bir söz mü aldı? Hayır,hayır! Biz onun söylediğini yazacağız ve onun için azabı uzattıkça uzatacağız." (Meryem, 77-79)

KIYAMETLE İLGİLİ SORULAR

KUTUPLARIN ERİDİĞİNİ GÖRMÜYORLAR MI?

"Gerçek şu ki, biz onları ve atalarını, ömür kendilerine uzun gelecek kadar nimetlendirdik. Hâlâ görmüyorlar mı kı, biz yerküreye geliyor, onu uçlarından eksiltiyoruz? Galip gelenler onlar mı olacak? De ki: 'Ben sizi ancak vahiyle uyarıyorum. Ama sağırlar, uyarıldıklarında çağrıyı işitmezler. Rabb'inin azabından onlara bir nefha dokunsa yemin olsun şöyle diyecekler: 'Vay bizlere! Biz, zalimlermişiz!' Kıyamet günü için adalet terazilerini kuracağız? Adaleti terazilere koyacağız. Hiç kimseye zerre kadar zulüm edilmeyecek. Hardal tanesi kadar bir şey olsa onu ortaya getiririz. Hesapçılar olarak biz yeteriz." (Enbiya, 44-47)

"Görmüyorlar mı ki, biz o yerküreye geliyor, onu uçlarından eksiltiyoruz? Allah hükmeder; O'nun hükmünü denetleyecek de yoktur. Hesabı çok çabuk görür O. Onlardan öncekiler de tuzak kurmuştu ama tüm tuzaklar Allah'ındır. Her benliğin ne kazandığını O bilir. Nankörler/inkârcılar da bilecek sonsuzluk yurdu kimindir." (Ra'd, 41-42)

Kur'an; hesap, azap ve kıyametten söz ettiği ayetlerin en dikkat çekicilerinden ikisinde 'yerkürenin uçlarından sürekli azaltmalar' yapıldığını söylemektedir. Buz kütlelerinin erimesinin, insanın hesap verme döneminin geldiğini bildiren ayette gündeme getirilmesi ayrı bir mucize uyarıdır. İki uçtan eksiltme olgusu, insanı tehdit edici bir belirti olarak gösterilmiştir. Tehdidin esası kıyamet ve hesaptır. Kınama konusu yapılan şudur: İki uçtan eksiltme, bir kıyamet ve hesap alameti olarak görülmesi gerekirken insan bundan da ders almamaktadır.

Geleneksel müfessir ve mealciler, belki de mazur görüle-

·cek sebeplerle, bu ayetlerdeki iki uçtan eksiltmeyi, yerkü-
in 'tam yuvarlak değil de uçlarından biraz basık' olduğu
çeğine delil sayıp işin içinden çıkmışlardır. İtiraf edelim
biz de mealimizin ilk baskılarında aynı yolu izlemiştik.
·pimizin gözden kaçırdığı Kur'ansal gerçek şuydu: Bu ayet-
de kullanılan fiil, Arapça'da muzârî dediğimiz geniş za-
ınlı fiildir. Muzârî, devamlılık ve tekerrür ifade eder. Yani
rkürenin iki ucundan eksiltme işi, olup bitmiş bir iş değil,
makta olan bir iştir. Bundan da anlaşılır ki, yerkürenin iki
unun bir miktar basık oluşunda iki anlam vardır:

1. Yerküre, deve kuşu yumurtası biçiminde yapılıp yuvar-
tıldığında (Nâziat, 30) kutuplardaki uçları biraz basıktı,

2. Yerküre, belirli bir zaman sonra, bu basık iki ucundan
ındırılıp eksiltilecektir. Ve bu ikinci aşama kıyametin ala-
ıetlerinden biri olacaktır. Ve olmaktadır.

Yerküredeki genel ısınma, kutuplardaki buzul erimelerini
ızlandıracak ve o noktalarda bir 'eksilme' gerçekleşecektir.
·u eksilme, Kur'an'a göre, kıyametin yakınlaştığını gösteren
e insanı iyiden iyiye tehdit eden ayet-alametlerden biridir. Bu
üreç fiilen başlamıştır.

"Bir küresel ziraat uzmanı olarak çalışan C. Dean Fre-
ıdenberger, bundan on bin sene öncesine göre, birkaç asır-
lan beri suistimal etme sonucu ekili alanların yüzde ellisinin
kaybolduğunu, 2000'li yıllarda ise 7 milyar insana karşılık
mevcut arazinin yüzde ellisinin daha kaybolarak, toplam
yeryüzü alanının ancak yüzde dördünün ekili olarak kala-
cağını ileri sürmektedir. Tüm canlılar için hayatî önem arz
eden atmosferik oksijen bu çölleşen alanlarda artık üretile-
meyecektir." (Mustafa Köylü, Çevre Eğitimi: Dinî Bir Yakla-
şım (makale), Çevre ve Din (İstanbul Büyükşehir Belediyesi
yay.), 2/165-188)

NASIL KORUNACAKLAR?

"Eğer inkâr ve nankörlüğe saparsanız çocukları ak saçlı ihtiyarlara çeviren o günden nasıl korunacaksınız?" (Müzzemmil, 17)

KAARİA NEDİR?

"Nedir kaaria? Kaarianın ne olduğunu sana bildiren nedir?" (Kaaria, 2-3)

O KEMİKLER CANLANMAYACAK MI?

"İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplamayacağımızı mı sanıyor? Hayır, sandığı gibi değil! Biz onun parmak uçlarını da tam bir biçimde düzenlemeye gücü yetenleriz." (Kıyame, 3-4)

HUTAMEYİ DÜŞÜNMEZ MİSİNİZ?

"Hutame'nin ne olduğunu sana öğreten nedir? Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir o, ki tırmanıp işler yüreklere. O, onların üzerine kilitlenecektir. Uzatılmış sütünlar arasında..." (Hümeze,5-9)

NASILMIŞ AZAP VE UYARI?

"Nasılmış benim azabım ve uyarılarım?" (Kamer, 16, 18, 21, 30)

YARATAN YENİDEN YARATAMAZ MI?

"İlk yaratıştan âciz kalıp yorulmuş muyduk? Hayır, yeni bir yaratıştan kuşku içinde olan onlardır." (Kaf, 15)

"Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya güç yetiremez mi?" (Yasîn, 81)

"Hatırlamıyor mu insan; o daha önce hiçbir şey değilken onu biz yarattık?" (Meryem, 67)

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim (Ayet mealleri Yaşar Nuri Öztürk'ün **'Kur'an-ı Kerim Meali**'nin 135. Baskısından alınmıştır)

Âlûsî, Ebul Fazl Şihabuddin Mahmud; Ruhu'l-Meânî fî Tefsiri'l- Kur'ani

Askerî, Seyyid Murteza; Ahâdîsu Ummi'l-Mü'minîn Âişe (el-Mecmeu'l-İlmi'l-İslamî), 1994, yersiz.

Ateş, Süleyman; Yüce Kur'anın Çağdaş Tefsiri, İst.1988-1992

Bâkırî, Cafer; el-Bid'a, Kum,1997

Barkan, Ömer Lutfi; İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler; Vakıflar Dergisi, s,2, yıl, 1942

Bursevî, İsmail Hakkı; Kenz-i Mahfî, İst.1293

Cassâs, Ebu Bekr Ahmed er-Râzî; **Ahkâmu'l-Kur'an** (Sıdkı M. Cemil), Beyrut, 1993

Dahîl, Saîd Fâyiz; Mevsûatü Fıkhı Âişe, Beyrut, 1993

Demir, Fahri; İslam Hukukunda Mülkiyet Hakkı ve Servet Dağılımı (Diyanet İşleri), Ankara, 2003

Ebu Reyye, Mahmud; Adva' ale's-Sünneti'l-Muhammediyye (Dârulmaarif), Kahire, 1980

----; Şeyhu'l-Madîra Ebu Hureyre, Mısır, 1980

Ebu Said ibn Ebil-Hayr; Esrâru't-Tevhîd (çeviri); Mısır, 1966

Ebu Zehre, Muhammed; Ebu Hanîfe (Dârul-Fikr el-Arabî), Kahire, 1997

Ebu Zeyd, Nasr Hâmid; Nakdü'l-Hitab ed-Dînî, Kahire, 1994

----; el-İtticâhu'l-Aklî fi't-Tefsîr, Beyrut, 1983

Eflakî, Ahmed; Menâkıbu'l-Ârifîn (Tahsin Yazıcı çevirisi); İstanbul,1973

İmalılı, Muhammed Hamdi Yazır; Hak Dini Kur'an Dili Tefsir, İstanbul, 1979

İndelûsî, Esîruddin Ebu Hayyân; Tuhfetü'l-Erîb bima fi'l-Kur'anı mine'l-Ğarîb (Ahmed Matlûb), Bağdad, 1977

İrkan, Hüsnü-Canan; Kültür Politikamızda Yeni Boyutlar, Kültür Bak.Yay. Ankara, 1998

İzherî, Ebu Mansûr Muhammed b. Ahmed el-Herevî; Tehzîbu'l-Luğa, yersiz, tarihsiz

Fazlurrahman; Major Themes of the Koran, Chicago, 1980

Gazâlî, Muhammed; es-Sünnetü'n-Nebeviyye beyne Ehli'l-Fıkh ve Ehli'l-Hadîs (Daruş-Şurûk), 1989

Gentizon, Paul; Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu, Bilgi Yay. Ankara, 2001

Grondin, Jean; Introduction to Philosophical Hermeneutics, Yale University Press, 1994

Heytemî, İbn Hacer Şihabuddin Ahmed; el-Hayrâtü'l-Hisân fî Menâkıbı Ebî Hanîfeti'n- Nu'man, Beyrut, tarihsiz.

İbn Abdrabbih, Ebu Amr Ahmed el-Endelûsî; el-İkdül-Ferîd, Kahire 1965

İbn Ebil-Hadîd, Ebu Hâmid Abdülhamid; Şerhu Nehci'l-Belâğa (Ali Âşûr), Beyrut, 2004

İbn Hallikân, Şemsuddin Ahmed; Vefeyâtül-A'yân ve Enbâu Ebnâi'z-Zaman, Beyrut, 1968

İbnu Nüceym, Zeynülâbidîn b. İbrahim; el-Eşbâh ve'n-Nazâir alâ Mezhebi Ebî Hanîfe, Beyrut, 2003

İkbal, Muhammed; The Reconstruction of Religious Thought in Islam, Lahor, 1968

----; Câvidnâme, Lahor, 1942

İmamı Âzam, Ebu Hanife Numan b. Sâbit; el-Âlim ve'l-Müteallim (Mustafa Öz), M.Ü. İlahiyat Fak. Yay. İst. 1992

İzzuddin b. Abdüsselam; Kavâidü'l-Ahkâm fı Mesaalihi'l-Enâm (Müessesetür-Reyyân), Beyrut, 1998

Kadı Abdülcebbar, Ebul-Hüseyn el-Âmedâbâdî; el-Muğnî fî Ebvâbi't-Tevhîdi ve'l-Adl, yersiz, tarihsiz.

Kaku, Michio; Hyperspace, New York-Oxford, 1994

Karafî, Ebul Abbas Ahmed b. İdris es-Sanhacî; el-Furûk, 1998

Kutup, Seyyid, İslam-Kapitalizm Çatışması (Y.N.Öztürk çev. 5.baskı), İst.1985

Mekkî, Muhammed Ali b. Hüseyn; Tehzîbu'l-Furûq (Karafî'nin el-Furûq'u ile birlikte), Beyrut, 1998

Nesefî, Ebu Hafs Ömer; Akaid (Teftezanî şerhi ile birlikte), İst. 1960

Nietzsche, Friedrich; Zerdüşt Böyle Dedi (S. Irmak terc.), İst.1949

Omran, Abdurrahim; Family Planning in the Legacy of Islam, London-New York, 1992

Özemre, Ahmet Yüksel; İslam'da Aklın Önemi ve Sınırı, Denge Yay. İstanbul, 1996

Öztürk, Yaşar Nuri; Kur'an Meali (135. baskı) Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2008

----; Kur'an'daki İslam (42. baskı), Yeni Boyut Yay. İst. 2007

----; Kur'an'ın Temel Kavramları (21. baskı), İst. 2003

----; İslam Nasıl Yozlaştırıldı (15. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2008

----; Allah ile Aldatmak (65. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2008

----; Hallâc-ı Mansûr ve Eseri (3. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 1997

----; Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf (9. baskı), İst. 2003

----; Kuşadalı İbrahim Halvetî (3. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 1997

----; Ana Dilde İbadet Meselesi (4. baskı) İst. 2002

----; Yeniden Yapılanmak (15. baskı) İst. 2000

---; Asrısaadet'in Büyük Kadınları (4. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 1998

---; Batı Sömürgeciliği ve İslam Dünyası, (3. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2003

---; Kur'an Verileri Açısından Laiklik (3. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2003

---; Kur'an'ın Temel Buyrukları (14. baskı), Yeni Boyut yay, İstanbul, 2006

----; Din ve Fıtrat (6. baskı), İst. 1999

----; Kur'an Açısından Şeytancılık (3. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2002

----; Cevap Veriyorum (2. baskı), Yeni Boyut yay. İst. 2003

----; Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar (7. baskı), Yeni Boyut Yay. İst. 1999

----; Hz. Fâtıma (6. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 1999

----; İmamı Âzam Ebu Hanîfe (18. baskı) Yeni Boyut yay. İst. 2009

Pezdevî, Fahru'l-İslam Ebul-Hasan Ali; Usûlü'l-Fıkh (Dârül-Kitab el-Arabî), Beyrut, 1394

Râgıb el-Isfahanî; el-Müfredât li Elfâzı'l-Kur'an, alfabetik

----; ez-Zerî'a ila Mekârimi'ş-Şerîa (E. Y. Acemî tah.), Kahire, 1985

Râzî, Fahreddin Muhammed; Mefâtîhu'l-Gayb, İst.1307

Serahsî, Şemsu'l-Eimme Ebu Bekr Muhammed; el-Mebsût, Beyrut, 1989

Sibaî, Mustafa; İslam Sosyalizmi, (A. Niyazoğlu müstear adıyla Yaşar Nuri Öztürk çevirisi), Dergah Yayınları, İstanbul, 1976

Sultan Veled, Maarif (T. Yazıcı çev.), İstanbul, 1991

Süyûtî, Celalüddin Abdurrahman ; el-Emru bi'l-İttiba' ve'n-Nehyu ani'l-İbtida', Beyrut, 1998

Şâfiî, Muhammed b. İdris; Cimâu'l-İlm (Dârul-Kütüb el-İlmiyye), Beyrut, tarihsiz.

Şâtıbî, Ebu İshak İbrahim b. Musa; el-Muvafakaat (A. Draz), Beyrut, 1975

Şentürk, Recep; İnsan Hakları DİA maddesi.

Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr; Câmi'u'l-Beyan 'an Tefsiri Âyi'l-Kur'an, Mısır, 1968

Teftezanî, Sadeddin; Şerhu Akaidi'n-Nesefî, İst. 1960

Ülken, Hilmi Ziya; İslam Düşüncesi, Ülken Yayınları, İstanbul, 1995

Wehr, Hans; A Dictionary of Modern Written Arabic

DİZİN

A

abd 161, 172, 369
ABD 131, 152, 159, 179, 180, 285, 326, 333, 334, 337, 338, 339
abd-i memlûk 161, 369
Abdullah Yusuf 159
Abdurrahim Omran 355
Abdülmelik bin Mervân 130
aboda 105, 303
adalet 44, 141, 147, 167, 173, 178, 217, 267, 423
Âdem 13, 14, 328
Ahmed bin Hanbel 41, 119, 132, 279
Ahmed Naim 67
Ahmet Emin 107
AIDS 288
Âişe (Hz.) 173, 174, 215, 226, 227, 228, 229, 231, 409, 427
akabe 392
akıl 22, 24, 102, 136, 137, 138, 139, 147, 150, 151, 157, 162, 173, 178, 195, 201, 207, 214, 224, 236, 237, 267, 269, 270, 274, 282, 290, 297, 335, 338, 366, 367, 382, 402
akılcılık 23
aldatmak 100, 102, 223
Ali 83, 117, 119, 120, 154, 159, 190, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 302, 308, 327, 353, 428, 429, 430
Ali el-Kaarî 119, 120
Allensbach 406
Âlûsî 114, 427
aracılık 58, 191, 395
ârif 264, 265, 270, 271
arslan 92, 113
artı değer 301
asa 13
atalar 23, 28, 57, 63
Atatürk 121, 153, 154, 190, 301
ateizm 44, 56, 59, 100, 179
atıklar 339
ayetler 26, 32, 60, 69, 73, 75, 131, 141, 159, 173, 187, 217, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 263,

268, 284, 289, 293, 298, 319, 322, 343, 346, 362, 364, 366, 377, 378, 389, 391, 398
azgınlık 89, 90, 205, 328, 367
azil 352, 354, 355

B
bağy 89, 90, 92, 205
barış 54, 79, 90, 163, 169, 181, 183, 186, 205, 306, 340, 357, 358, 403
basiret 373, 405
başörtüsü 183, 184, 365
Batı 30, 78, 94, 140, 152, 153, 161, 162, 176, 182, 183, 282, 335, 361, 365, 368, 372, 430
Bayezid Bistamî 124
Bedir Savaşı 190
Bernard Lewis 18
bîat 134, 152, 156, 158, 165, 166, 167, 225, 302
bilgi toplumu 363, 364, 365
Bin Bâz 112
Birleşmiş Milletler 177, 294
BM 334
Bruno 199
Buharî 67, 105, 112, 226, 233, 352
Bursevî 427

C
Câbir 66, 67, 353
Cahiliye 28, 56, 63, 229, 262, 278, 394, 395
cami 85, 120, 123, 125, 166, 319, 325, 326
Cassas 116
Cavit İkbal 154, 155
cehennem 125, 127, 230, 295, 315
cennet 16, 57, 100, 127, 243, 295
CERN 378
cihat 17, 18
cuma 92, 120, 124, 183
cumhuriyet 152, 153, 155, 156, 158
Cüdâme 353
Cüneyd-i Bağdadi 400

Ç
Çernobil 294
çiçek 125
çocuklar 18, 275
çokluk 249, 343, 344, 345

D
darulharp 181, 182, 183, 184, 185, 186
darulislam 181, 182, 183, 184, 185
davar 152, 155, 158, 164, 369

Dean Freudenberger 424
Debûsî 209, 309, 310
dehrîler 179
demokrasi 30, 148, 152, 154, 176, 300, 329, 343, 391
Descartes 243
din 16, 20, 22, 24, 25, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 50, 53, 57, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 109, 110, 111, 112, 117, 118, 122, 123, 124, 126, 128, 130, 131, 132, 134, 138, 139, 143, 145, 147, 150, 156, 162, 164, 166, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 182, 183, 185, 186, 189, 190, 191, 194, 199, 204, 205, 206, 208, 216, 218, 219, 225, 226, 229, 230, 233, 234, 236, 242, 243, 268, 277, 278, 291, 292, 298, 301, 317, 319, 329, 335, 336, 350, 354, 364, 367, 377, 385, 386, 388, 390, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 408, 410, 411, 415, 416, 417, 418
dinciler 362
dincilik 40, 96, 123, 224, 394, 418
dindar 40, 42, 91, 92, 93, 131, 175, 301, 384, 418
dindarlık 42, 63, 100, 123, 131, 162
din sınıfı 95, 97, 98, 117, 118, 123, 128, 132, 134, 317
dinsizlik 22, 31, 37, 44, 56, 59, 100, 104, 120, 179, 301, 402
Diyanet İşleri 128, 355, 427
doğa 163, 338, 342
domuz 39
dûnillah 99, 111
düşmanlık 17, 21, 50, 178, 179

E

Ebu Bekir 50, 133, 145, 146, 219
Ebu Cafer el-İskâfî 225
Ebu Hureyre 119, 209, 225, 226, 230, 427
Ebu Reyye 208, 211, 224, 225, 226, 230, 231, 427
Ebu Said ibn Ebil-Hayr 42

Ebu Süfyan 224
Ebu Umâme 85
ecdatperestlik 22, 30
efendiler 109, 114, 281
Eflâkî 326
Ehlibeyt 129, 302
Ehlikitap 21, 90, 99, 185, 205, 234, 263, 278, 298
Ehli Salîb 162
Ehlisünnet 150, 279
Elbanî 64, 65, 118, 119, 120, 160, 183, 223, 234, 235, 236, 387
Elmalılı 101, 116, 260, 322, 324, 428
emek 50, 64, 301, 304, 308, 311, 312
Emevîler 109, 129, 130, 147, 155, 209, 227, 228, 230, 301
emperyalizm 153, 162, 332, 385
engizisyon 64, 94, 95, 176, 193, 200, 243, 398, 406
esaret 34, 190
estetik 354, 373
Eş'arî 189, 279
eşitlik 173, 324
evliyacılık 68
Ezher 234, 355
Ezherî 28, 265, 428

F

Fahd 325
Fahreddin er-Râzî 42, 116, 260, 261
faiz 19, 185
falk 379
fatr 379, 380
Fazlurrahman 253, 254, 428
fırkacılık 73, 74, 76, 77, 78
Firavun 13, 14, 31, 33, 52, 114, 164, 165, 244, 256, 276, 280, 289, 290, 297, 329, 399, 421
fok balığı 287
fosilperestlik 79
Fuzulî 404
fülk 259, 260, 261

G

gayb 384, 413
Gaylân ed-Dımaşkî 130
gayret 17, 35, 50, 133, 176, 181, 254, 303, 327, 397, 412
Gazalî 135, 136
Gazneli Mahmut 224
Gentizon 121, 122
Goerg Friedrich Meier 248
golf 333
gulûl 45
gulüv 90, 206, 382
günah 16, 64, 68, 94, 176, 206, 207, 221, 224, 235, 320, 323, 400,

409, 410, 411, 415, 421
güzellik 97, 205, 296, 298, 332, 356, 373

H

Haçlı Seferleri 206
hadis eğlencesi 231, 273
hadisler 29, 119, 144, 147, 212, 214, 221, 223, 225, 230, 232, 233, 234, 236, 291
hâkimiyet 140, 141, 142, 143, 309
haklar 172, 306
Hallâc-ı Mansûr 15, 429
Hammâd bin Zeyd 231
Hamza 229
hanîf 28, 29
hanîflik 27, 29
Hasan el-Basrî 130, 321
hâtemü'l-evliya 77
hezeyan 219, 220, 221, 235
Hıristiyanlar 100, 106, 274, 298
Hilmi Ziya Ülken 171, 172, 307
Hiroşima 294
Hişam bin Abdülmelik 190
Hitler 165, 300
hiyerarşi 110, 111, 112, 241, 256
Hucr bin Adî 229
hukuk devleti 147, 180, 182, 183, 184, 186
Huneyn 343
hurafeler 222, 234
Hüseyin Nasr 282
Hüsnü Erkan 148

I

Ilımlı İslam 161, 162, 219
Isfahanlı Râgıb 13, 41, 137, 194, 268

İ

ibâdât-i mersûme 126
ibadet 24, 25, 31, 57, 73, 74, 81, 85, 95, 99, 101, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 134, 150, 161, 172, 191, 192, 221, 238, 239, 243, 248, 363, 414, 416
İblis 15, 202, 291, 328
İblisler Parlamentosu 291
İbn Abbas 321, 322, 353
İbn Ebil-Hadîd 225, 428
İbn Hanbel 46, 83, 352
İbn Nüceym 307
İbn Sa'd 105, 387
İbn Şihab ez-Zührî 209
İbn Teymiye 65, 399, 400
İbnül-Cevzî 120
İbnül-Kayyım 353, 410
İbrahim 14, 16, 24, 26, 28 29, 58, 142, 195, 26 295, 380, 428, 429, 431
içtihat 17, 150, 154, 185,

214, 215, 218, 401
İdris 201, 202, 203, 429, 430
iftira 20, 165, 166, 212, 220, 221, 275, 397, 405, 407, 408, 409, 410, 411, 416
ihtiyaç 57, 70, 71, 86, 96, 98, 135, 137, 151, 252, 304, 324, 327, 333, 335, 378
İkinci Mahmut 120, 121
ilahlar 52, 53, 59, 69, 100, 102, 103, 104, 110, 111, 115, 164, 179, 402, 408
ilham 20, 77, 83, 265, 277, 384, 396, 413
ilim 23, 79, 90, 97, 130, 153, 205, 251, 252, 253, 254, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 273, 275, 276, 277, 279, 280, 281, 282, 397, 412
ilkeler 79, 141, 144, 145, 146, 147, 170, 291
İmamı Âzam 31, 32, 34, 95, 97, 111, 129, 130, 135, 173, 174, 184, 185, 189, 190, 210, 211, 212, 213, 214, 219, 220, 221, 223, 226, 233, 235, 236, 279, 323, 405, 415, 428, 430
Imamı Mâlik 211
imamlık 95, 96
İmam Şâfiî 276, 313, 348
iman 30, 42, 44, 46, 59, 60, 76, 85, 100, 102, 139, 149, 150, 158, 170, 171, 179, 185, 189, 190, 193, 201, 207, 210, 220, 221, 232, 237, 238, 240, 248, 254, 257, 258, 267, 272, 280, 284, 299, 301, 306, 314, 315, 317, 318, 357, 362, 369, 377, 389, 391, 401, 416
imansızlık 40, 60, 284, 384, 415, 417, 418
infak 85, 314, 316, 318, 319, 320, 321, 324, 371
İngiltere 152
insan hakları 132, 134, 155, 169, 170, 175
irfan 177, 250, 262, 263, 264, 265, 272, 405
İsa (Hz.) 61, 63, 64, 66, 90, 105, 106, 107, 143, 144, 216, 218, 219
İsmail Farûkî 282
İsmail Hakkı Bursevî 247, 427
israf 19, 304, 319, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338,

339, 340, 342
İsrailoğulları 289, 297, 387
istikbar 328, 329
istikbâr 299, 328, 329
istiz'af 299, 300, 301
isyan 13, 14, 15, 16, 22, 26, 28, 30, 32, 33, 34, 49, 166, 167, 189, 272, 288, 322, 328, 338
itaat 33, 34, 113, 114, 146, 209, 221, 228, 298
İzzüddin bin Abdüsselam 173

K

Ka'b el-Ahbar 225, 231
kader 130, 149, 151, 155, 162, 181, 305, 367, 394, 402
Kadı Abdülcebbar 135, 136, 137, 150, 429
kâfirler 249, 281
Kahire 355, 427, 428, 430
kamu 35, 37, 44, 45, 46, 130, 131, 151, 173, 185, 310, 313, 322, 333, 393
Kant 368
kapital 304
kapitalizm 331
Karafî 142, 307, 308, 309, 429
Karl Marx 305
keramet 265, 413
Kerhî 111, 388
Kerrâmiyye 223, 224
kesret 249, 343, 345
kıla tapma 127
kıyafet 95, 97, 98
kıyamet 74, 274, 291, 292, 293, 327, 378, 388, 423
kilise 64, 94, 123, 125, 144, 218, 219
kitap 21, 23, 24, 39, 60, 74, 75, 104, 108, 112, 155, 188, 193, 200, 210, 219, 242, 243, 244, 245, 247, 255, 256, 266, 269, 270, 271, 278, 322, 362, 367, 368, 377, 386, 387, 394, 398, 404, 413, 415
komşuluk 356
komünizm 331
konfor 327, 336, 337, 338
konsil 110, 112, 218
kral 141, 142, 147, 325
kulluk 24, 25, 26, 53, 54, 57, 72, 73, 84, 140, 160, 161, 162, 191, 303, 414
kurtarıcılık 58
Kutsal Dehşet 92
küfür 19, 21, 54, 104, 120, 181, 184, 239, 248, 378
Küleynî 112
kültür 206, 252, 366, 401

L

laiklik 139, 154
lanet 32, 37, 81, 114, 124, 125, 221, 225, 228, 389, 411
lanetli soy 406
lider 73, 79, 128, 134, 164, 419
liyakat 97, 133

M

Mâbed el-Cühenî 130
mabet 71, 73, 82, 85, 94, 96, 123, 125, 126, 128, 134, 144
makaasıd 172, 173, 174
mal 17, 18, 37, 45, 66, 85, 94, 108, 132, 173, 181, 209, 213, 280, 281, 298, 307, 308, 314, 316, 320, 321, 324, 343, 344, 345, 346, 348, 391, 394, 410, 422
Malthus 342, 370
Mansûr 15, 28, 150, 265, 279, 428, 429
mâruf 324, 394
Marxizm 301, 313
maslahat 151, 173, 174, 399
Mâûn 5, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 84, 86, 192, 281, 313, 319, 393, 416, 417, 418
mazlum 31, 177, 188
Medine Sözleşmesi 155
Mehmet Akif 149, 208, 221, 222
Mekke 44, 56, 57, 103, 110, 111, 115, 188, 225, 229, 308, 395
melekler 65, 106
Memûn 405
men 195, 196
Merâğî 43, 44
Mervân 130
mescitler 127
Mevâlî 301
Mevlâna 83, 386
mezhep 77, 108, 109, 111, 354, 388
Michael Renner 336
mîsak 170
mişna 74, 112, 387, 394
Moğollar 326
Montgomery Watt 275
muamelât 150, 214
Muaviye 188, 225, 226, 227, 228, 229, 230
mubtıl 27
mucize 16, 27, 37, 50, 66, 82, 103, 106, 113, 159, 167, 204, 210, 216, 217, 228, 232, 246, 251, 256, 258, 259, 260, 261, 266, 271, 272, 273, 287, 317, 361, 363, 387, 389, 401, 412, 423
Muğîre bin Şu'be 228

muhafazakârlık 22, 23, 26, 30
Muhammed Abdüh 234, 323
Muhammed Ali Cinnah 154
Muhammed Esed 38
Muhammed İkbal 18, 108, 123, 152, 154, 249, 252, 291, 313, 337
Muhammedî Nur 65
muhkem 248
Muhtar es-Sekafî 302
Musa (Hz.) 13, 14, 33, 51, 52, 149, 150, 265, 297, 431
Musa Cârullah 149, 150
Mustafa Kemal 152, 153, 154, 190, 428
Mustafa Sibaî 157, 324
Mûtezile 136, 225
mübeddil 217
mücahede 17
mücahit 18
Müdafaai Hukuk 189
Müellefetü'l-Kulûb 150
mülkiyet 306, 307, 308, 309, 310
mümin 44, 46, 52, 96, 122, 272, 281, 357, 416
münafık 42, 43
müraî 42
Mürcie 129, 189
mürşit 99, 164, 201, 203, 267, 271, 279
müsle 229
müstaz'af 21, 300, 301, 302
müşrik 28, 41, 43, 44, 52, 58, 102, 156, 220, 280, 399, 416
müteşâbih 248, 267, 364
mütevâtır 208, 213, 214, 412
mütrefler 52, 329, 335

N

Nagazaki 294
namaz 32, 34, 40, 43, 44, 49, 57, 58, 85, 91, 95, 118, 119, 133, 134, 192, 193, 213, 214, 221, 238, 240, 241, 385, 393, 421
Nasr Hâmid 129, 130, 178, 283, 427
Nazım Hikmet 372
Naziler 300
nefs 172
Nemrut 142
neoliberalizm 333
Neron 165
Nesefî 277, 429, 431
Nesh 323
Nietzsche 326, 429
nüfus 38, 56, 284, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 370

O

okumak 94, 194, 195, 238, 239, 240, 244, 249,

367
oruç 49, 92, 183, 215, 385

Ö

Ömer (Hz.) 46, 124, 125, 145, 150, 173, 174, 210, 219, 232, 233, 237, 277, 308, 323, 387, 427, 429
Ömer bin Abdülaziz 124, 125, 323
özgür birey 161, 369
özgürlük 30, 112, 157, 165, 169, 187, 195, 305

P

panteon 52, 57, 100, 103
patlama 378, 379
Pavlus 66, 147, 219
paylaşım 110, 199, 315, 317, 319, 323, 335, 338, 371
peygamber 61, 64, 67, 68, 73, 75, 76, 97, 106, 110, 145, 164, 167, 169, 190, 215, 217, 219, 235, 266, 402, 409, 410
peygamberler 27, 61, 62, 63, 73, 74, 77, 104, 145, 178, 246, 266, 300, 402
Pezdevî 276, 430
pîrizm 108
pranga 135, 163, 164, 165

R

Rabat 355
rabler 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 172
rableştirme 103
Râgıb el-Isfahanî 13, 41, 137, 138, 193, 194 263, 288, 299, 380, 430
rahmet 32, 92, 94, 234, 316, 357, 404, 405, 406
raiyye 155, 158, 160, 164, 165, 369
Recep Şentürk 169
refah 327
reform 92, 229, 401, 412
resul 105, 137, 138, 202
rızık 397
riya 35, 36, 40, 41, 42, 43, 82, 83, 84, 85, 86, 97, 318, 405
riyakâr 43, 44, 85, 281, 319
riyakârlık 41, 45, 46, 82, 83, 84, 133, 134, 384

S

sadaka toplumu 281
Sadi-i Şîrazî 84
sahabî 99, 110, 112, 229
salât 118, 120
sarık 34, 117, 118, 121, 122
savaş 17, 20, 45, 56, 147, 163, 164, 179, 181,

186, 187, 188, 189, 249, 285, 302
Sebük Tegin 224
Semüre bin Cündeb 209, 225, 226, 228
Serahsî 182, 184, 185, 430
servet 20, 97, 181, 202, 280, 292, 305, 319, 320, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 329, 331, 332, 333, 364
sevap 39, 90, 92, 93, 94, 119, 166, 176, 222, 224, 239, 241, 242, 261
Seyyid Kutup 95, 96, 133
sıfatullah 279, 280
sınâat 296, 297
Sibaî 157, 313, 324, 430
silah 334, 340
Simavnalı Bedreddin 308
sîret 208
siyaset dinciliği 136, 181, 183, 184, 221
Sokrat 244
Stalin 165
Stephen Hawking 293, 294
Süleyman Ateş 36
sültan 268, 269, 285
sünnet 62, 63, 67, 111, 120, 125, 137, 150, 208, 211, 212, 214, 352, 411, 412
sünnetullah 151, 367, 394, 402
Süyûtî 118, 119, 120, 241,

Ş
Şam 133, 225, 230
şârî 62
Şâtıbî 77, 211, 307, 431
şecere-i mel'ûne 406
şefaat 70, 127
şefaatçı 53, 69, 70, 80, 191
şer 114, 167, 201, 290, 333
şeyhperestlik 108, 400
şeytan 14, 24, 68, 69, 70, 114, 162, 192, 193, 200, 224, 291, 400, 404
şirk 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 40, 41, 43, 44, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 73, 77, 78, 81, 83, 84, 85, 86, 99, 101, 103, 105, 106, 107, 110, 111, 114, 118, 127, 146, 149, 164, 172, 179, 184, 185, 191, 201, 202, 212, 216, 269, 280, 341, 395, 399, 410, 414, 415, 416
şûra 134, 152, 156, 158, 165, 166, 168
şürekâ 52, 56, 60, 103, 104, 110, 396

T
taabbudî 214
tâğut 109, 290, 291
tahrîm 62, 408

takıyye 161, 228
taklit 156, 268
takva 58, 69, 129, 131, 132, 133, 134, 175, 176, 201, 396, 418
tarih 14, 16, 22, 64, 93, 99, 102, 125, 131, 141, 142, 155, 176, 193, 201, 219, 248, 253, 276, 300, 388, 389, 411, 412, 413
tarikat 64, 77, 109, 115, 126, 264, 271, 276, 277
tebdil 216, 217, 218, 219
tefrika 76, 77
Teftezânî 277
teheccüd 240, 241
tekâsür 344, 345, 349
teknoloji 253, 296
TEMA VAKFI 335, 336
teravih 91
terör 285, 315, 326, 327, 333, 334, 338, 405
teslimiyet 54, 60, 112, 143, 192, 268, 377, 403, 415, 416
tevhit 54, 57, 59, 60, 61, 66, 77, 110, 111, 112, 144, 146, 149, 213, 218, 276, 387, 399
toprak 78, 125, 181, 188, 258, 293, 295, 310
Tûfi 151, 174
tuğyan 288, 289, 290
türban 117

U

Ubeydullah el-Kerhî 111
udûl 409
ulema 43, 79, 108, 112, 130, 147, 216, 219, 235, 368, 388
uşaklık 31, 32
uygarlık 256, 289, 366
uzay 259, 260, 261, 284, 285

Ü

ümmî 278
ümniye 193, 194

V

vaftiz 73
vahiy 66, 75, 142, 144, 145, 150, 218, 230, 242, 247, 296, 401
veli 69, 110, 114, 171
veliler 53, 68, 69, 72, 191, 280
Victor Lebow 336

Y

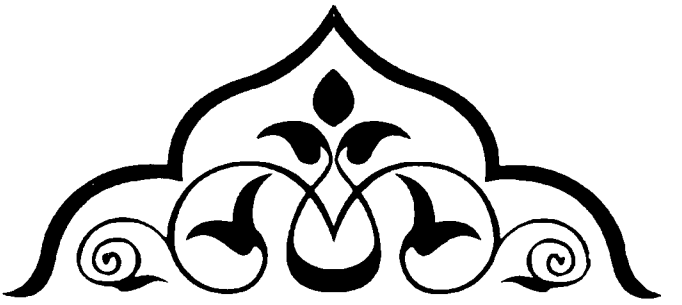
Yahudiler 100, 106, 274
yaklaştırıcılar 57, 103, 127
yaratmak 102, 147, 157, 217, 347
yerküre 256, 259, 260, 295, 342
Yunan 52, 56, 103, 110, 115, 121, 252
Yunus Emre 315, 316

Z

zahmet 92, 404, 405
zalimler 31, 251
zarûrât-ı hamse 169
zekât 305, 322
Zeus 52, 56, 103, 110
Zeyd bin Ali 190, 302
zındık 28, 40, 130, 153, 184, 364
Ziyad bin Ebîh 227, 229
zulüm 17, 19, 20, 21, 33, 34, 49, 50, 64, 71, 89, 90, 91, 92, 100, 114, 124, 129, 131, 143, 152, 158, 178, 179, 180, 181, 182, 189, 199, 205, 206, 224, 281, 288, 292, 300, 322, 323, 329, 330, 331, 332, 368, 384, 385, 395, 411, 423
zübür 60, 74, 398

Yaptığı bilimsel çalışmalarla İslam dininin evrenselliğine ve akılcı karakterine sürekli vurgu yapan Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, bu dinin geniş kitlelerce doğru anlaşılmasında bu yüzyılın en büyük hizmetlerinden birini vermiştir. Temel eğitimi bakımından ilahiyatçı, felsefeci, hukukçu ve bu eğitiminin gereği olarak da çok yönlü bir düşünür olan Öztürk'ü biz, hayatını adadığı Kur'an'dan aldığımız iki sözcü tanımlıyoruz: '**Hanîf Mümin**.'

Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, "*Kur'an'ın Yarattığı Mucize Devrimler*" adlı eseriyle bizlere aklın, bilimin, zulme, sömürüye ve şirke karşı isyanın temellendirdiği gerçek bir İslam anlayışının yolunu bir kez daha açıyor. Öztürk, elinizdeki eserinde, çıkarcı siyasetlere, emperyalizme teslimi politikalarına, İslam'ı çıkarları doğrultusunda yorumlayar zihniyetlere karşı sergilediği bilimsel ve düşünsel dirayeti, a bölüm ve altmışı aşkın başlık altında gözler önüne koyuyo

KUR'AN'IN YARATTIĞI MUCİZE DEVRİMLER